Grey Scale #13
DANES-PICTA.COM
Colour Chart #13
Inches
Centimetres
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

Egz. Nr 1

ppłk dypl. mgr Antoni WOLNY

DZIAŁANIA WOJENNE W BASENIE OCEANU SPOKOJNEGO w latach 1941–1945

(operacje morsko-desantowe)

(Skrypt)

Akademii Obrony Narodowej
S/679
05-000716-021-0
59654

WARSZAWA 1970

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

1
Egz. Nr ~~1~~

ppłk dypl. mgr Antoni WOLNY

DZIAŁANIA WOJENNE W BASENIE OCEANU SPOKOJNEGO w latach 1941–1945

(operacje morsko-desantowe)

(Skrypt)

Akademii Obrony Narodowej
S/679
05-000716-001-0
59654

WARSZAWA 1970

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 59654
II
Akademii Obrony Narodowej

Ppłk dypl.mgr Antoni WOLNY

DZIAŁANIA WOJENNE W BASENIE OCEANU SPOKOJNEGO W LATACH 1941 - 1945

/Operacje morsko - desantowe/

Skrypt

1

679

TEMAT: Działania wojenne w basenie Oceanu Spokojnego w latach 1941-1945 /Operacje morsko-desantowe/.

CEL: Zapoznać słuchaczy z wybranymi problemami działań wojennych na obszarze Pacyfiku, ze szczególnym uwzględnieniem operacji desantowych na wyspach Oceanu oraz operacji zaczepnych i obronnych na terenie Indochin, Malajów i Burmy.

Zagadnienia

I. Przygotowania militarne Japonii do II wojny światowej.
   1. Japońskie plany napadu na posiadłości St.Zj. Wlk.Bryt.i Holandii.
   2. Siły zbrojne Japonii i państw alianckich rozmieszczone na Pacyfiku.

II. Wybuch wojny na Pacyfiku
   1. Uderzenie lotnictwa japońskiego na amerykańską bazę wojenną na Pearl Harbor /7.12.1941r./
   2. Operacje japońskie w celu opanowania Hongkongu, Syjamu, Malajów, Burmy, Filipin i Indii Holenderskich.

III. Zahamowanie sukcesów wojsk japońskich
   1. Strategia japońska i plany wojny na 1942r.
   2. Bitwa powietrzno-morska na morzu Koralowym /7.8 maja 1942r/
   3. Operacja japońska w celu opanowania wyspy Midway /4-5 czerwca 1942r/.

IV. Przełom w wojnie na Pacyfiku i przejście wojsk alianckich do ofensywy.
   1. Bój o wyspę Guadalcanal /7.08.1942 - 6.02.1943r/;
   2. Odzyskanie Papui - wsch części Nowej Gwinei /16.09.1942-19.01.1943/;
   3. Amerykańskie plany wojny na 1943r;
   4. Operacja w celu wyzwolenia wysp Aleuckich /30.08.1942-18.08.1943r/;
   5. Lądowanie na wyspach Trobriandzkich i Nowej Gwinei /22-30.06.1943r./;
   6. Wyzwolenie archipelagu Nowa Georgia /30.06-8.10. 1943r/.

7. Operacje zaczepne wojsk alianckich we wsch.części Nowej Gwinei /10.07-15.12.1943r/;
8. Walki na wyspie Bougainville /1.11.1943-30.03.1944r/;
9. Desanty morskie na wyspie Nowa Brytania /15.12.1943-30.03.1944r./
10. Plany strategiczne dowództwa amerykańskiego na 1944r.
11. Wyzwolenie wysp Gilberta /20-26.11.1943r./

V. Likwidacja japońskiej rubieży obronnej w płd części Pacyfiku.
1. Operacje alianckie w celu zdobycia portów Sio Saidor i Madang na płn wybrzeżu Nowej Gwinei /2.01-24.04. 1944r/.
2. Uderzenie wojsk amerykańskich na wyspy Marshalla /29.01-23.04.1944r./
3. Rajd powietrzny na bazę 6 floty japońskiej na wyspach Truk /17-18.02.1944r/;
4. Opanowanie wysp Admiralicich/29.03.-3.04.1944r/;
5. Operacje desantowe w rejonie portów Aitape i Hollandia na płn wybrzeżu Nowej Gwinei /21.04-9.08.1944r/;
6. Odzyskanie płn zach części Nowej Gwinei. Walki w rejonie Sarmi - Wakde i na wyspach Schouten /17.05-22.06. 1944r/
7. Zdobycie baz lotniczych na wyspie Noemfoor i w rejonie portu Sansapor /2.07-31.08.1944r./;
8. Opanowanie wysp Mariańskich /15.06-10.08.1944r./;
9. Podbój wyspy Morotoi /15.09-5.10.1944r./;
10. Atak na wyspy Palau /15.09-25.11.1944r/;
11. Kampania na Filipinach /17.10.1944 - 7.09.1945r/;

VI. Przeniesienie działań wojennych na przedpola Japonii
1. Zdobycie Iwo Jimy /19.02-16.03.1945r./;
2. Podbój Okinawy /1.04-21.06.1945r/;
3. Strategiczne bombardowania Japonii /24.11.1944-8.08, 1945r/.
4. Rozgromienie japońskiej armii kwantuńskiej w Mandżurii /9-20.08.1945r./;
5. Kapitulacja Japonii. Koniec II wojny światowej na Pacyfiku.

I. Przygotowania militarne Japonii do II wojny światowej.

Od stycznia 1941 r. trwało w Japonii pospieszne przy-przygotowywanie dwóch programów działania: dyplomatycznego i wojskowego. Główne założenia planu dyplomatycznego były następujące: chwilowo niedopuścić do wojny ze St.Zj.: skłonić rząd USA do dania Japonii wolnej ręki w rozwiązaniu konfliktu chińskiego; uzyskać w Depertamencie Stanu gwarancję, że w czasie ekspansji japońskiej w Płd.Wsch Azji.St.Zj. pozostaną na uboczu. W wypadku gdyby zabiegi dyplomatyczne nie odniosły skutku przywódcy wojskowi opracowali plan wojny przeciwko St. Zj. i Wlk Bryt.[1/] Również rząd niemiecki domagał się szybkiego przystąpienia Japonii do wojny.30 sierpnia 1941 r. niemiecki ambasador w Tokio gen.mjr Eugen Ott z podenerwowaniem w głosie zapytał japońskiego ministra spraw zagranicznych adm Teijiro Toyoda, kiedy Japonia przystąpi wreszcie do wojny przeciwko ZSRR. Minister zapewnił ambasadora, że przygotowania są w toku lecz potrzeba jeszcze trochę czasu na ich ukończenie.[2/] Na kolejne natarczywe pytanie ambasadora niemieckiego udzielił odpowiedzi wiceminister spr.zagr.Hidedzi Amo, który 19 września 1941r. oświadczył, że sprawa przystąpienia Japonii do wojny przeciwko ZSRR wymaga głębokiego namysłu. Wyjaśnienia te oburzyły dyplomatę niemieckiego, który z jeszcze większą natarczywością domagał się przyspieszenia tego kroku. W armii japońskiej pamiętano dotąd porażkę pod Chałchin-goł. Japonia oczekiwała korzystniejszych warunków do napadu na ZSRR.

W toku wojny w Chinach wzrosła poważnie liczebność japońskich wojsk lądowych. Swiadczy o tym ilość dywizji piechoty, których w 1937 r. było 24, w 1938 r.-34, w 1939 r.-39, a w 1940 r.-50 DP. Począwszy od 1937 r. przystąpiono w Japonii do formowania wojsk pancernych. Po uogólnieniu doświadczeń z bitwy pod Chałchin-Goł podjęto decyzję utworzenia dziesięciu dywizji pancernych /DPanc/.

1/ Buchanan Russell A., op.cit., vol I s.36-37; Schroeder Paul W.: The Axis Alliance and Japanese - American Relations.- Ithaca N.Y.1958 s.61.

2/ Sewostianow G.N.: Diplomaticzeskaja istorija wojny na Tichom Okeanie.Ot.Pirl Harbor do Kaira.Moskwa 1969 Nauka s.10-11; Shirer W.: The Rise and Fall of the Third Reich. New York 1960 s.878..

Jednak do chwili wybuchu wojny na Pacyfiku, japońskie siły zbrojne nie posiadały jeszcze ani jednej dywizji tego typu. Stałą tendencją rozwojową cechowało się także lotnictwo wsparcia wojsk lądowych, które w 1938 r. dysponowało 70 eskadrami /po 12 samolotów/, w 1939 r. - 94 eskadry, w 1940 r.- 116 eskadr, a w 1941, 138 eskadr czyli 1656 samolotów.[3/] Cyfry te nie obejmowały 575 samolotów marynarki wojennej bazujących na 10 lotniskowcach i 1200 samolotów lotnictwa morskiego rozmieszczonych na lądzie. W końcu 1940r. produkcja zbrojeniowa w pełni zabezpieczała potrzeby wojny w Chinach i zapewniała dodatkową ilość uzbrojenia dla wojsk przeznaczonych do zaatakowania ZSRR. Wzrosły także zapasy amunicji. Przemysł japoński produkował 1200 czołgów i 5000 samolotów rocznie.

W celu zapoznania się ze współczesnym uzbrojeniem i nowoczesnymi metodami walki, wysłana została do Niemiec i Włoch japońska delegacja wojskowa na czele z gen.lt Komasaburo Jamasita, która przebywała tam od końca 1940r. do czerwca 1941. W sprawozdaniu złożonym na posiedzeniu Tajnej Rady Cesarskiej gen.Jamasita zwrócił uwagę na potrzebę dalszego rozwoju lotnictwa i wojsk pancernych. Te ostatnie - wyposażone w czołgi średnie winny stanowić trzon japońskich wojsk lądowych. Postulował także aby uzbrojenie piechoty odpowiadało potrzebom manewrowości wojsk i przyczyniało się do wzrostu ich siły ogniowej. Należało również niezwłocznie przystąpić do utworzenia wojsk powietrzno-desantowych i opracowania zasad bojowego ich wykorzystania. "Ponieważ armia japońska wyposażona jest w stosunkowo przestarzały sprzęt bojowy - twierdził gen.Jamasita - wojnę ze St.Zj.,Wlk Bryt. lub z ZSRR rozpocząć należy tylko w ostatecznym wypadku. Główny wysiłek skierować trzeba na modernizację technicznego wyposażenia wojsk". Kierownictwo japońskich sił zbrojnych z uwagą wysłuchało wniosków gen. Jamasity, lecz nie zaakceptowało tych postulatów,które przeciwstawiały się ewentualnemu udziałowi Japonii w wojnie ze St.Zj. Wlk. Bryt. Generałowie japońscy zasugerowani sukcesami swych wojsk na froncie chińskim, łatwą aneksją Indochin, oczekiwali

---

3/ Saburo Hayashi, op.cit. s. 45.

nowych zwycięstw , ponieważ zarówno St.Zj. jak i Wlk Bryt. nie były jeszcze przygotowane do obrony swych posiadłości wyspiarskich.

JAPOŃSKIE PLANY NAPADU NA POSIADŁOŚCI ST.ZJ,WLK.BRYT. I HOLANDII

Na kolejnym posiedzeniu Rady Cesarskiej w dniu 6 września 1941 r. cesarz Hirohito zaaprobował ogólną koncepcję podboju Malajów, Syjamu i Burmy. Szczegółowsze plany gotowe były dopiero w listopadzie 1941r. Ustalono także potrzebną ilość sił i środków niezbędnych do wykonania tych zadań. Końcowy okres przygotowań do wojny ze St.Zj. i Wlk.Bryt. zakończyć się miał z dniem 30 października 1941r.[4] Jednocześnie prawie bez przerwy toczyły się rokowania między St.Zj. a Japonią. Jednak nic nie pozwoliło oczekiwać, że rozmowy te dadzą pomyślny rezultat. Nawet minimum tego, co żądali Japończycy, było nie do przyjęcia. Zresztą Japończykom wcale nie zależało na tym, żeby doprowadzić do jakiegoś porozumienia. Petraktacje stanowiły po prostu parawan, który miał zasłonić ostatnie przygotowania do ataku na Singapur i Pearl Harbcr. Japonia chciała zyskać na czasie, aby umożliwić swym wojskom zajęcie pozycji wyjściowych w Indochinach.

6 września 1941 r. Nomura wręczył Hullowi projekt japońskich propozycji, które zawierały dwa punkty. 1. Japonia nie podejmie z Indochin żadnej akcji zbrojnej przeciwko jakiemukolwiek terytorium położonemu na południe od wysp japońskich; 2. W razie gdyby St.Zj. wzięły udział w wojnie europejskiej, Japonia samodzielnie interpretować będzie i wypełniać swe zobowiązania z tytułu Paktu Trzech.[5] Powyższe sformułowania nie zawierały w sobie nic nowego i nie stanowiły poważniejszego ustępstwa lub kompromisu, które mogłyby przyczynić się do zbliżenia punktów widzenia obu stron.

W międzyczasie oddziały japońskie mające wziąć udział w ataku na Pearl Harbor zakończyły ćwiczenia . Hawaje były sercem amerykańskiej obrony na Pacyfiku. Stamtąd dowódca floty kierował okrętami wojennymi, wysyłał oddziały wojskowe i zaopatrzenie do baz amerykańskich na wyspach Wake, Guam, Attu i Filipinach. W Pearl Harbor znajdowały się również

4/ Tamże, s.39,41.
5/ Foreign Relations of the United States, Japan: 1931-1941, vol II, s.608; Radow B., op.cit., s.152.

urządzenia remontowe dla okrętów i samolotów, szpitale wojskowe i ośrodki wypoczynkowe.[6/]

Na wynikających z ogólnych założeń podboju japońskich planach wojny piętno swe wyciskał ocean oddzielający Japonię od St.Zj. obszarem 8500 km wód. Ogromna rozległość Pacyfiku i brak połączeń wyspiarskich między Japonią a St.Zj.uniemożliwiały prawie bezpośrednie prowadzenie działań wojennych. Użycie floty wymagało posiadania wysuniętych baz.

Najwięcej takowych miała Japonia, która w latach 1935-41 rozbudowała w rejonie wysp Mikronezji szereg portów, lotnisk i garnizonów wojskowych. Wyspy te rozrzucone są na obszarze 2000 mil morskich w zachodnio-centralnym Pacyfiku. W płn części tego regionu bazy japońskie znajdowały się na wyspach Saipan i Tinian - w archipelagu Marianow, blokując garnizon amerykański na wyspie Guam. Szereg lotnisk i dogodnych przystań Japończycy posiadali także na wyspach Palan i Jap na przeciw Filipin. Liczne bazy japońskie znajdowały się w archipelagu Marshalla na wyspach: Ponape, Jaluit, Kwajalein, Eniwetok, Wotje, Maloelap. W tych warunkach większość portów i lotnisk będących w posiadaniu St.Zj,Wlk.Bryt.i Holandii znajdowała się w zasięgu lotnictwa japońskiego. Z wysp Riu Kiu i Taiwanu było tylko 250 mil morskich do wyspy Luzon na Filipinach, a z baz lotniczych na wyspie Palau 600 mil do portu Davao w płd.części Filipin. Z wyspy Jaluit 250 mil do Tarawy w archipelagu Gilberta. Lotnictwo japońskie i okręty wojenne bazujące na wyspie Truk oddalone były 600 mil od archipelagu Bismarcka i świetnego portu morskiego w Rabaul. W płn części wysp Kurylskich, na wyspie Paramuszir Japończycy posiadali silną bazę,z której było 750 mil do amerykańskiego garnizonu na wyspie Attu, w łańcuchu wysp Aleuckich.

Możliwe kierunki operacyjno-strategiczne,wzdłuż których można było prowadzić działania wojenne,wytyczone były na Pacyfiku archipelagami wysp. Północny szlak wojenny wyznaczony był ciągiem wysp Kurylskich i Aleuckich, łączących kontynent azjatycki i amerykański. Jednak ze względu na niesprzyjające do działań wojennych warunki klimatyczne, kierunek ten nie posiadał większego znaczenia strategicznego. Najkorzystniejszy był szlak środkowy biegnący wzdłuż wysp Indonezji,

---

6/ Wiens Harold J.,op.cit.,s.42,55,57.

Filipin, Karolin, Marshalla w kierunku Hawajów. W tym rejonie toczyły się największe bitwy morskie II wojny światowej.[7/] Sytuacja strategiczna na Pacyfiku w końcu 1941 r. była bardzo korzystna dla Japonii, bowiem Wlk.Bryt. zaangażowana w wojnie w Europie i płn Afryce nie mogła wydzielić odpowiednich sił do obrony swych posiadłości na Dalekim Wsch. Tylko St.Zj. wykorzystując kanał Panamski skoncentrować mogły większość swoj floty. Obrna baz alianckich na wyspach Guam, Filipinach w Hongkongu i Singapurze, oddalonych tysiącami mil od metropolii, uznana była jeszcze przed wojną za niemożliwą.

Przez wiele lat poprzedzających wojnę, plan japoński przewidywał koncentrację sił morskich w pobliżu Filipin, gdzie zamierzano wywabić flotę amerykańską i zniszczyć ją skoncentrowanymi uderzeniami lotnictwa i okrętów wojennych. Według opinii amerykańskiej plan ten był realny. W mniemaniu japońskich kół morskich miał jednak tę słabą stronę, że nie gwarantował szybkiego zakończenia wojny. Dlatego też w 1941r. zmieniono go. Inicjatorem zmiany był adm.Isoroku Yamamoto, dowódca sił morskich Japonii, który w pierwszym dniu wojny postanowił wymierzyć potężny cios okrętom amerykańskim rozlokowanym w Pearl Harbor i w ten sposób zapewnić flocie japońskiej swobodę działań w czasie podboju Płd Wsch Azji i wysp zach. Pacyfiku.

W sierpniu 1941 r. zakończyły się próbne desanty morskie na wybrzeżu chińskim dokonywane w ramach przygotowań wojsk japońskich do operacji na Malajach. Na początku września w Wyższej Szkole Marynarki Wojennej oraz na okrętach bojowych w portach Sakumo, Saeki, Kagosima i Kanoya rozpoczęły się ostatnie przed wybuchem wojny ćwiczenia dowódczo-sztabowe pod kierownictwem adm.Yamamoto. Zebranym w Tokio wyższym oficerom marynarki zakomunikowano, że manewry będą miały specjalne znaczenie, a po ich zakończeniu wszyscy oficerowie winni być przygotowani do udziału w prawdziwej wojnie.

Po raz pierwszy ćwiczącym zespołom marynarki wojennej wydano określone nazwy potencjalnych przeciwników imperium japońskiego. Atakująca flota pod dowództwem adm.Yamamoto otrzymała nazwę floty N-/Nippon-Japonia/, Flotą A /od słowa Ameryka / dowodził wiceadm.Nobutake Kondo, a flotą E

7/ Pertek J.,Supiński W.,op.cit.,s. 11-12; Wiens Harold J., op.cit.,s.41-42.

/England - Anglia/ wiceadm. Chuichi Nagumo. Ćwiczebny plan operacji morskich opracowali wiceadm.Seiichi Jto,kmdr Kurosima i kmdr Watanabe. Manewry te - które według słów adm Yamamoto zdecydować miały o losie imperium na całe stulecia, trwały 9 dni od 5 do 13 września 1941 r.
W ostatnim dniu odbyło się ćwiczenie sprawdzające, w czasie którego rozgrywano napad na amerykańską bazę w Pearl Harbor. Oceniano, że w czasie tego ataku Japonia utraci trzecią część sił morskich zaangażowanych w tej akcji. Adm.Yamamoto wypowiadał się przeciwko desantowi na te wyspy. Zdawał on sobie sprawę, że Hawaje są odizolowanym archipelagiem leżącym bardzo daleko od Japonii. Dla oddziałów japońskich,które uchwyciłyby te wyspy wyniknęłyby poważne trudności związane z dowozem zaopatrzenia i wsparciem z powietrza. Postanowiono więc 6 lotniskowcami, ubezpieczonymi okrętami wsparcia i osłony, podpłynąć w pobliże Hawajów, zbombardować flotę Pacyfiku i unieruchomić ją na kilka miesięcy.[8/]

Po przeprowadzonych ćwiczeniach adm.Yamamoto powrócił na okręt flagowy pancernik Nagato i odpłynął do Kure na spotkanie z marsz. Hajime Sugiyama - szefem sztabu generalnego wojsk lądowych.15 września 1941 r. Yamamoto przedstawił Sugiyamie swoje plany i zapewnił go, że początkowy sukces floty da możność wojskom lądowym stosunkowo małymi siłami uderzyć na południe. Po osiągnięciu porozumienia Yamamoto powrócił do bazy w Saeki, gdzie oddział planowania operacji morskich kończył już opracowywanie napadu powietrznego na Pearl Harbor. W trakcie rozmowy z premierem ks. Konoye na temat planów agresji Yamamoto oświadczył, że w ciągu pierwszych 6-12 miesięcy wojny ze St.Zj. i Wlk.Bryt. japońska flota wojenna działać będzie gwałtownie i zademonstruje nieprzerwany łańcuch sukcesów, lecz jeśli wojna potrwa 2-3 lata, wówczas nie będzie żadnej pewności odnośnie jej zwycięstwa. W razie przedłużania się wojny Japonia winna opanować nie tylko Guam, Filipiny, lecz także Hawaje i San Francisko, zdobyć Waszyngton i Biały Dom,

---

8/ Zacharias Ellis M.:Secret Missions.The Story of an Intelligence Officer. New.York 1946.Tłum.na jęz.ros.pt.Sekretnyje Missii. Zapiski oficera razwiedki. Moskwa 1959 Wojenizdat s.300-302; Jakowlew N.N.:Zagadka Pirl Harbora.Moskwa 1968 Nauka s.12-13.

podpisać układ pokojowy.[9] To ostatnie zadanie przechodziło możliwości Japonii."Aby nie dopuścić do długotrwałej wojny, kontynuował Yamamoto, należy jednocześnie z atakiem powietrznym na Pearl Harbor uderzyć na kraje Płd.Wsch.Azji. Bez rozbicia floty Pacyfiku - motywował on - Japonia nie uzyska powodzenia na morzu". W razie nie-zaakceptowania tego planu, Yamamoto zagroził nawet podaniem się do dymisji wraz z całym sztabem połączonej floty. Szef sztabu generalnego marynarki wojennej adm.Osami Nagano zatwierdził powyższą koncepcję prowadzenia wojny.

Od tej chwili Hawaje stały się obiektem wnikliwej uwagi wywiadu japońskiego, który dysponował tam szeroką siecią agencyjną. W pobliżu tych wysp przebywały stale japońskie statki rybackie zbierające w swe sieci informacje strategiczne. Wywiad japoński nie miał żadnych trudności w otrzymaniu potrzebnych danych o Pearl Harbor, bowiem na 370.000 mieszkańców tych wysp, 35.000 posiadało obywatelstwo japońskie, dalszych 118,995 Japończyków przebywających tam dłużej miało paszporty amerykańskie.[10] Do zbierania informacji wykorzystywano także legalne możliwości poprzez konsulat generalny w Honolulu, któremu podlegało 239 agentów rozrzuconych na ośmiu głównych wyspach archipelagu. Konsulem generalnym był Hagao Kita, a wicekonsulem Takeo Esikawa - oficer wywiadu, legitymujący się paszportem na nazwisko Morimura. Zadaniem jego było zbieranie informacji dla potrzeb japońskiej floty. 24 września 1941 r. konsulat otrzymał ściśle tajny rozkaz podpisany przez ministra spr.zagr.Toyoda, nakazujący podzielić obszar portu Pearl Harbor na pięć podrejonów i systematycznie informować MSZ i dowództwo marynarki o ilości okrętów w nich zacumowanych.

W naczelnych organach wojskowych St.Zj.,ukształtowało się mniemanie, że Hawaje, ze względu na stacjonowanie tam

---

9/ Okumiya M.,Harikoshi,J., Caiden M.: Zero - New York 1956,s.61; Kato T.: The Lost War,New York 1946 s.89.
10/ Jakowlew N.N.op.cit. s.15-16; Thurk Harry,op.cit.,s.45; Walter Lord: Day of Infamy. London 1957 Longmans,Green and Co Inc.s.6.

całej floty Pacyfiku, są niezwyciężonym bastionem na Oceanie Spokojnym. Natomiast dowództwo floty zaniepokojone było słabym zabezpieczeniem okrętów przed niespodziewanym atakiem z powietrza. Brak było również koordynacji wszystkich przedsięwzięć obronnych w jednym ręku. Bowiem za bezpośrednią obronę bazy Pearl Harbor odpowiedzialny był adm.Husband E. Kimmel - dowódca floty Pacyfiku. Obrona wysp powietrzna była gen.mjr Walterowi C.Short, który dysponował dwoma dywizjami piechoty /24 i 25 DP/. lotnictwem wsparcia, bateriami artylerii nadbrzeżnej i działami przeciwlotniczymi. Garnizon wysp Hawajskich liczył w sumie 2400 oficerów i 40.469 żołnierzy.[11/] Jeszcze kto inny odpowiedzialny był za obronę obszaru wodnego wokół Hawajów. Był im adm.Claude C.Bloch, były przełożony adm.Kimmela, co nie przysparzało między nimi serdecznych stosunków.

W czasie manewrów przeprowadzonych na Pacyfiku w latach 30-tych , Amerykanie brali pod uwagę możliwość zaatakowania Pearl Harbor przez samoloty bazujące na lotniskowcach. Wyliczenia dokonane w 1936 r. wykazały, że zgrupowanie lotniskowców przeciwnika, które przed dokonaniem bombardowania znajdować się będzie 600-900 mil od Pearl Harbor, w ciągu nocy podpłynąć może na 300 mil od tej bazy i z tej odległości zaatakować lotnictwem rejon postoju floty Pacyfiku. Aby ustrzec się przed podobną ewentualnością należało prowadzić rozpoznanie lotnicze w promieniu 800 mil morskich wokół wysp Hawajskich. Do realizacji tego zadania potrzeba było 250 samolotów bombowych. Faktycznie zaś posiadano 12 bombowców B-17, z których tylko 6 sprawnych było do lotu oraz 49 samolotów patrolowych marynarki wojennej. W tych warunkach nie mogło być mowy o prowadzeniu systematycznego rozpoznania.

Pod koniec 1941 r. obrona wysp Hawajskich nie była jeszcze w pełni zorganizowana. Gen.Short w ministerstwie wojny domagał się przydzielenia mu 23 mln dolarów na rozbudowę lotnisk, baterii artylerii nadbrzeżnej i polepszenie stanu dróg.Otrzymał tylko 350.000 dolarów to jest 1,5 % sumy,o którą prosił. Nie odniosły skutku żądania w sprawie wzmocnienia obrony przeciwlotniczej. Dowódca floty Pacyfiku prosił sztab generalny marynarki wojennej o systematyczne informowanie go o ważniejszych

---

11/ Thurk Harry,op.cit.,str.55; Jakowlew N.N.,op.cit.,s.21

wydarzeniach politycznych i rezultatach rokowań japońsko-amerykańskich w Waszyngtonie, aby można było na wypadek wojny poczynić odpowiednie przygotowania.

SIŁY ZBROJNE JAPONII I PAŃSTW ALIANCKICH ROZMIESZCZONE NA PACYFIKU

Charakteryzując wrogie zamiary Japonii w stosunku do St.Zj. i nieuchronność zbrojnego konfliktu, przedstawię pokrótce wielkość potencjału ludzkiego, ekonomicznego i militarnego obu przeciwstawnych państw. Zagadnienia te rzutują bowiem nie tylko na długotrwałość wojny, lecz także na sposoby i metody jej prowadzenia. W końcu 1940 r. Japonia liczyła 73,1 mln mieszkańców. W jej koloniach w Korei, Taiwanie, na wyspach Peskadorskich, na półwyspie laodúńskim oraz w terytoriach mandatowych na wyspach: Karolinach, Marianach i Marshalla żyło łącznie 31 mln ludzi.
W sumie więc nie biorąc pod uwagę podbitej Mandżurii i wsch. części Chin, imperium japońskie zamieszkiwało 104,1 mln ludzi. Na swym terytorium i w posiadłościach kolonialnych Japończycy wydobywali 71,6 mln ton węgla / z tego 24 mln ton pochodziło z Chin/, 400.000 ton ropy naftowej, produkowali 4,2 mln ton surówki, 6,8 mln ton stali i 35 mld kw/godz energii elektrycznej.[12/]

W siłach zbrojnych Japonii liczących 2.461.000 żołnierzy główną rolę odgrywała marynarka wojenna, która poważnie rozwinęła się w okresie międzywojennym. Znaczny wpływ w tej dziedzinie miała bogata tradycja morska, a szczególnie zwycięstwa odniesione nad flotą rosyjską pod Cuszimą i Port Arturem, które przyczyniły się do powstania legendy o niezwyciężoności japońskiej marynarki. W 1922 r. ogólny tonaż floty japońskiej wynosił 547.000 ton, wobec 1 mln ton marynarki St.Zj. i 1,4 mln ton floty brytyjskiej. W 1941 r. Japonia dysponowała już 1 mln ton, St.Zj. 1,3 mln ton, podczas gdy tonaż brytyjski prawie nie uległ zmianie. Flota japońska pod względem jej wyporności i siły bojowej zajęła trzecie miejsce w świecie.

W latach 1937-1941 Japończycy zbudowali dwa największe okręty liniowe "pancerniki" świata. Były nimi Yamato o wyporności 75.500 ton i Musashi 63.700 ton, uzbrojone po 9 armat

---

12/ Finał. Istoriko - memuarnyj ocherk o razgromie imperialisticzeskoj Japonii w 1945 godu. Izd II op.cit., s.27; Istorija wojny na Tichom Okeanie, tom III. Moskwa 1958 s.142.

kalibru 459 mm i 6 dział 155 mm oraz w liczne działa przeciwlotnicze. Okręty te rozwijały szybkość 27 węzłów.[13/]
W sumie posiadano 10 okrętów tego typu. Japonia interesowała się także lotnictwem morskim. W okresie międzywojennym zbudowano 10 lotniskowców. Największymi z nich były Kaga i Akagi o wyporności 36.000 ton i szybkości 30 węzłów. Przewoziły one po 80 samolotów i były uzbrojone w 10 dział 203 mm, i 12 dział przciwlotniczych 120 mm[14/] Lotnictwo marynarki wojennej dzieliło się na dwie floty powietrzne. Pierwszą tworzyło 575 samolotów pokładowych przewożonych na lotniskowcach, drugą 1200 samolotów operujących z baz lądowych.
Krążowników Japończycy posiadali 35,w tym 18 ciężkich.
Te ostatnie o wyporności od 9000 do 13.000 ton. Ich uzbrojenie wahało się od 6 do 10 dział 203 mm,8 dział przeciwlotniczych 127 mm i od 8 do 16 wyrzutni torpedowych. Japońskie krążowniki odznaczały się lekkim opancerzeniem i ogromną mocą silników dochodzącą do 152.000 KM, umożliwiającą osiągnięcie szybkości 35 węzłów.[15/] Flotę niszczycieli tworzyło 111 okrętów o wyporności od 1200 do 2000 ton, uzbrojonych w 4 działa 120 mm i 6 wyrzutni torpedowych lub 6 dział 128 mm i 8 wyrzutni torpedowych. Szybkość niszczycieli dochodziła do 34 węzłów. Japończycy posiadali ponadto 64 okręty podwodne, z których większość stanowiły jednostki pełnomorskie o wyporności do 1600 do 2200 ton, uzbrojone w 6 wyrzutni torpedowych i działo kalibru 1400 mm. Torpedy japońskie pod względem ich donośności, celności i siły wybuchowej były najlepsze w świecie.
W ich głowicach bojowych znajdowało się 500 kg materiału wybuchowego. Zasięg torped wahał się od 5 do 20 km, w zależności od typu.[16/] Obok nowoczesnego uzbrojenia, mocną stronę floty japońskiej stanowiły: precyzyjna nawigacja i dobre wyszkolenie załóg okrętów.

13/ Maszlanka B.,op.cit.,s.511; Morison S.E.,vol III, s.21. Pertek Jerzy, Supiński Witold: Wojna morska 1939-1945. Poznań 1959 Wyd. Poznańskie,s.64.
14/ Pertek J.Supiński W.op.cit.,s.64-65; Morison S.E.,vol III,s.58; Roskill S.W.: The War at Sea 1939-1945.Vol II. London 1956 s.476.
15/ Morison S.E.,vol III,op.cit.,s.21-22.
16/ Pertek J., Supiński W.,op.cit.,s.66-67; Maszlanka B.,op. cit.,s.511.

Całość sił marynarki wojennej dzieliła się na sześć flot i osobną flotę lotniskowców. Dowódcą połączonych sił był adm. Isoroku Yamamoto, zarazem dowódca 1 floty bazującej w zatoce Hiroszyma. W skład jej wchodziło 10 okrętów liniowych, 2 lekkie i 4 ciężkie krążowniki oraz 27 niszczycieli.2 flotę wiceadm.Nobutake Kondo,rozlokowaną w portach wyspy Hainan,tworzyły 2 lekkie i 11 ciężkich krążowników oraz 28 niszczycieli. 3 flota wiceadm. Ibo Takahasi bazowała w portach Taiwanu. Dysponowała ona 1 lekkim krążownikiem, 12 niszczycielami, 6 okrętami podwodnymi, okrętem zaopatrzeniowym, 46 transportowcami, 6 stawiaczami min, 12 trałowcami, 6 kanonierkami, 12 patrolowcami.4 flota wiceadm.Inouye znajdowała się w rejonie wyspy Truk w składzie: lekkiego krążownika, 11 niszczycieli, 16 okrętów podwodnych, 2 okrętów zaopatrzeniowych, 41 transportowców, 7 stawiaczy min, 15 kanonierek, 3 patrolowców i okrętu pomiarowego, 5 flota wiceadm.Hosogaya bazująca na wyspie Majuro posiadała 2 lekkie krążowniki i nieznaną ilość niszczycieli.6 flota wiceadm.M.Shimizu w rejonie wyspy Kwajalein dysponowała 40 okrętami podwodnymi i szeregiem statków zaopatrzeniowych. Wreszcie flota lotniskowców wiceadm. Chuichi Nagumo bazująca w Kure na wyspach japońskich składała się z 10 lotniskowców i 16 niszczycieli osłony.[17/]

Flota wojenna odgrywała wyjątkową rolę na Pacyfiku, znacznie ważniejszą niż w warunkach europejskich, gdzie głównym rodzajem sił zbrojnych były wojska lądowe. Na oceanie marynarka stanowiła zasadniczy element prowadzenia wojny. Wojska lądowe mogły tam wejść do walki dopiero wtedy,kiedy flota wojenna wywalczyła im panowanie na morzu i zapewniła transport do obiektu operacji desantowej,a później dowiozła zaopatrzenie.[18/] Taktyka działań bojowych marynarki japońskiej polegała na dążeniu do zaskoczenia przeciwnika, nocnych atakach torpedowych i szerokim użyciu lotnictwa morskiego.

---

17 / Morison S.E.,vol III,op.cit.,s.26-27; Macintyve Donald, op.cit.,s.14-16.

18/ Pertek J.,Supiński W.,op.cit.,s.12.

Japońskie wojska lądowe dysponowały 51 dywizjami piechoty, 59 brygadami i 10 dywizjami skadrowanymi. Całość tych wojsk wzmocniona była przez 1200 czołgów, 1656 samolotów bezpośredniego wsparcia, wchodzących w skład 5 dywizji lotniczych.[19/] W powyższe cyfry nie wliczono marionetkowych wojsk chińskich i mandżurskich.

W tym czasie St.Zj. główny konkurent Japonii w eksploatacji Chin, mające pod bokiem wysp japońskich niebezpieczną bazę na Filipinach, były już przed wybuchem wojny na Pacyfiku największą potęgą gospodarczą świata. Ludność St.Zj.liczyła wtedy 131,4 mln mieszkańców. W posiadłościach zamorskich na Filipinach, w Puerto Rico i na wyspach Hawajskich mieszkało 18,6 mln ludzi. Potencjał ludzki St.Zj. wynosił więc 150 mln mieszkańców. Możliwości produkcyjne przemysłu amerykańskiego w 1941 r. obrazują poniższe cyfry. Wydobycie węgla wynosiło 517,6 mln ton ropy naftowej 189,8 mln ton, wytop surówki żelaza 51,4 mln ton, stali 75 mln ton, produkcja energii elektrycznej 167,8 mld kw/godz.[20/]

St.Zj.prześcigały Japonię we wszystkich dziedzinach ekonomiki. W wydobyciu węgla 7,2 krotnie, ropy naftowej 474 razy w wytopie stali 11 krotnie, surówki 12,2 krotnie, w produkcji energii elektrycznej 5 krotnie.St.Zj. były więc wysokorozwiniętym państwem, podczas gdy Japonia dopiero rozwijającym się ekonomicznie, w oparciu o surowce i wyzysk ludności podbitych krajów Azji. Na skutek chwilowego nieprzygotowania St.Zj. do wojny siły zbrojne tego kraju mogły w początkowym okresie konfliktu ponieść szereg porażek, a także utracić część swych posiadłości zamorskich,lecz nie oznaczało to jeszcze,że przegrały one wojnę z Japonią.

19/Sewostianow G.N.op.cit., 42; Koen J.: Wojennaja ekonomika Japonii.Moskwa 1951,s.257,291; Morton Louis,op.cit.,s.54; Historia Wielkiej Wojny Narodowej ZSRR 1941-1945.tom II Warszawa 1964 MON s.715; Harry Thürk: Pearl Harbor.Die Geschichte eines Überfalls.Berlin 1966 s.9-10.

20/ Finał.Istoriko-memuarnyj oczerk,op.cit.,s.27.

Wojska lądowe St.Zj. liczyły 1.680.000 żołnierzy, zgrupowanych w 29 dywizjach piechoty, 4 dywizjach pancernych i 2 dywizjach kawalerii.[21/] Siły powietrzne składały się z 200 eskadr i 175.000 żołnierzy. Dysponowały one 12.297 samolotami różnych typów, wśród których znajdowało się 4477 samolotów bojowych, 480 transportowych i 7340 szkolnych.[22/] Flota Pacyfiku rozlokowana w Pearl Harbor na wyspie Oahu liczyła 127 okrętów wojennych, w tym 9 pancerników, 3 lotniskowce, 21 krążowników, 67 niszczycieli i 27 okrętów podwodnych.[23/] W sumie siły zbrojne St.Zj.,Wlk.Bryt.i Holandii stacjonujące na Pacyfiku posiadały w tym czasie 22 dywizje piechoty /420,000 żołnierzy/ 1329 samolotów bazujących na lądzie,4 lotniskowce z 280 samolotami, 10 okrętów liniowych,34 krążowniki, 93 niszczyciele i 70 okrętów podwodnych.[24/] Ogólny stosunek sił i środków Japonii i państw alianckich w przededniu wybuchu wojny na Pacyfiku wyglądał następująco:[25/]

21/ Matloff Maurice,Snell Edwin,op.cit.,s.48

22/ Finał.Istoriko-memuarnyj oczerk,op.cit., s.24.

23/ Morison S.E.,op.cit.,vol III s.58; Hearings before the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack,vol 18.Washington D.C.1946 s.2932; vol 15,s.1901-1906; Morton Louis: The Fall of the Philippines.United States Army in World War II.The War in the Pacific. Washington D.C.1953 Office of the Military History. Depertament of the Army s.46.

24/ Sewostianow G.N.,op.cit.,s.42; Finał,op.cit.,s.25; Butler J.R.M.,Gwyer J.M.A.op.cit.,s.209; Thurk Harry, op.cit.,s.9-10; Roskill S.W.,op.cit.,vol I,s.560.

25/ Roskill S.W.,op.cit.,vol II,s.476; Historia Wielkiej Wojny Narodowej ZSRR,tom II,op.cit.,s.715.

Rodzaj sił zbrojnych i klasy okrętów	Japońskie siły zbrojne	Amerykańsko-bryt.-holenders. siły zbrojne	Stosunek sił
Wojska naziemne	400.000	420.000	1:1,05
Samoloty wsparcia wojsk lądowych	1.100	1.329	1:1,2
Samoloty pokładowe	575	280	2:1
Okręty liniowe	10	10	1:1
Lotniskowce	10	4	2,5:1
Krążowniki	35	34	1:1
Niszczyciele	111	93	1,2:1
Okręty podwodne	64	70	1:1,09

Obie strony dysponowały prawie równą ilością wojsk lądowych. Jednakże połowa wojsk alianckich rozlokowanych na Pacyfiku została świeżo zmobilizowana z ludności tubylczej we wrześniu 1941 r.

W związku z krótkim okresem do wybuchu wojny , wynoszącym około 2,5 miesięca, uzupełnienia te nie zostały należycie przeszkolone ani wyekwipowane. W znacznie korzystniejszej sytuacji znajdowały się wojska japońskie, które składały się z kadrowych związków taktycznych, posiadających duże doświadczenie bojowe nabyte w ciągu 10 letniej wojny japońsko-chińskiej. Żołnierz japoński cechował się odwagą, walecznością i wytrzymałością fizyczną. Na wojnę szedł z entuzjazmem. Walczył fanatycznie, wierząc w szczególne posłannictwo swej ojczyzny. Wykonywał ślepo otrzymane rozkazy. Kierował się wpojoną mu zasadą, że cofać się nie wolno. Nad niewolę przedkładał śmierć za cesarza. Jego morale i gotowość do walki ugruntowane surową dyscypliną, graniczącą z okrucieństwem nie załamywały się do ostatniej chwili, nawet wtedy,kiedy wiadomo było,że dalsza walka jest bezcelowa.[26/]

Niewielka przewaga w lotnictwie alianckim nie miała praktycznego znaczenia, bowiem większość samolotów tych państw była przestarzałych typów. Japończycy posiadali więcej lotniskowców i niszczycieli. Okręty japońskie odznaczały się dużą szybkością i lepszym uzbrojeniem.

26/ Maszlanka B., op.cit.,str.512; Historia Wielkiej Wojny Narodowej, tom II,s.722-723.

Wojska sojusznicze rozproszone na przestrzeni tysięcy mil morskich nie posiadały jednolitego dowództwa, ani wspólnego planu operacyjnego. Podczas gdy przeciwnik zajmował centralną pozycję umożliwiającą mu szybką koncentrację wojsk w dowolnym kierunku. Na Filipinach - najbliższym obiekcie agresji japońskiej obrona nie była jeszcze należycie zorganizowana. Mobilizacja i szkolenie armii filipińskiej oraz budowa umocnień miały być zakończone w lutym 1942 r. Znacznie gorzej przygotowane były wyspa Bornec, płw Malajski i Indie Holenderskie, gdzie podobnie jak na Nowej Gwinei i archipelagu Bismarcka, obrona faktycznie nie istniała. Również twierdza Singapur - nie do zdobycia od strony morza była prawie bezbronna w wypadku ataku wzdłuż lądu.

Japończycy byli doskonale zorientowani jeśli chodzi o siły aliantów i ich przedsięwzięcia obronne. Świadczą o tym materiały wywiadowcze dostarczone Tajnej Radzie Cesarskiej w czerwcu 1941 r. Podają one w sposób na ogół wiarygodny stan wojsk lądowych i lotniczych St.Zj.,Wlk.Bryt i Holandii rozlokowanych na obszarze Płd.Wsch.Azji i wyspach Pacyfiku. Z informacji tych wynika,że na Malajach stacjonowało 80.000 żołnierzy wspartych przez 200 samolotów. W Birmie 35.000 żołnierzy i 50 samolotów, na Borneo 3500 żołnierzy.W Hong-kongu 19.000 żołnierzy i 10 samolotów. Na Filipinach 163.000 żołnierzy i 160 samolotów, na Guam 1800 żołnierzy.W Indiach Holenderskich 70.000 żołnierzy i 300 samolotów.[27] Na Hawajach 42.000 żołnierzy i 387 samolotów. Podsumowując powyższe cyfry otrzymamy 414,300 żołnierzy i 1107 samolotów.Wywiad japoński pomylił się tylko o 5700 żołnierzy i 222 samoloty. Błąd ten nie był duży.
Istotn jest fakt, że na pół roku przed rozpoczęciem wojny dowództwo japońskie znało dokładnie rozmieszczenie wojsk swych przeciwników.

W drugiej połowie 1941 r. stosunki między Japonią a St.Zj. stały się szczególnie naprężone. Nie doszło bowiem do skutku spotkanie między prem.Konoye a prez.Rooseveltem.[28]

27/ Saburo Hayashi,op.cit.,s.54
28/ Dulles Foster Rhea:America's Rise to World Power 1898-1954.New York 1963 Harper and Row,s.205;Stimson Henry L.Mc George Bundy: On Active Service in Peace and War.New York 1948 s.130-133; 733-735; Grew Joseph C.: Turbulent Era vol II.Boston 1952,s.1353-1354.

Na tym tle zarysował się w rządzie japońskim kryzys. Dowództwo wojsk lądowych, którego poglądy w gabinecie ks. Konoye reprezentował minister wojny gen.lt Hideki Tojo /Todzio/, przekonane było, że kontynuowanie rozmów z Ameryką na nic się nie zda. Inny punkt widzenia lansowali przywódcy marynarki wojennej, których zdanie podzielał książe Konoye. Usiłował on przekonać swego ministra wojny, aby zaniechał planów uderzenia na południe, a skupił cały wysiłek na zwycięskim zakończeniu wojny w Chinach. Ponieważ premierowi nie udało się przekonać ministra ustąpił więc ze swego stanowiska, bowiem - jak pisze w liście zgłaszającym rezygnacje - nie czuł się na siłach, aby wziąć na siebie odpowiedzialność na nowe pogrążenie narodu w okropną wojnę, której wyniku nie da się przewidzieć.[29/]

16 października 1941 r. sformowany został nowy gabinet na czele z gen.lt Hideki Tojo - byłym szefem sztabu armii kwantuńskiej, a potem ministrem wojny. W dwa dni później Tojo otrzymał awans na gen.broni i mimo że był premierem pozostał nadal w czynnej służbie wojskowej, aby móc zachować stanowisko ministra wojny i ministra zaopatrzenia wojskowego. Wszystkie przeszkody natury politycznej, jakie napotykały plany wojsk lądowych, zostały teraz usunięte.[30/] Był to pierwszy wypadek w okresie międzywojennym, kiedy generał mianowany został premierem rządu japońskiego.

Nowy rząd japoński postanowił jeszcze raz przystąpić do rokowań ze St.Zj., w oczekiwaniu, że rozmowy te przyjmą korzystny dla Japonii kierunek. W przeciwnym razie planowano niezwłocznie rozpocząć wojnę, lecz nie ze Zw.Radz. jak oczekiwali tego sojusznicy niemieccy, ale ze St.Zj., Wlk.Bryt. i Holandią.[31/]

29/ Lord Russell of Liverpool: Rycerze Busido. Krótka historia japońskich zbrodni wojennych Warszawa 1961 Czytelnik s.42

30/ Zacharias Ellis M., op.cit., s.290; The memoirs of Cordell Hull vol II. London 1948 Hodler and Stroughton s.1054; Lord Russel of Liverpool, op.cit., s.43; Togo Shigenovi: Japan im zweiten Weltkrieg .Erinnerungen des Japanischen Aussen ministers 1941-42 und 1945 Bonn 1958 Athenaum - Verlag s.49-50.

31/ What Happened at Pearl Harbor. Documents Pertaining to the Japanese Attack of December 7, 1941 and its Background. Edited with Introductions by Hans Louis Trefouse. New York. Twyne Publishers. Tłum na jęz.ros.pt.Czto proizoszło w Pirl Harbore. Dokumenty o napadenii Japonii na Pirl Harbor 7 dekabria 1941 goda, Moskwa 1961 Wojenizdat s.33.

5 listopada 1941 r. Tajna Rada Cesarska zatwierdziła ogólny plan wojny i plany poszczególnych operacji. W 5 dni później naczelny dowódca floty japońskiej adm.Yamamoto i dowódca Grupy Armii "Południe" - gen Hisaiczi Terauezi ostatecznie uzgodnili operacje lądowo-morskie w celu podboju Filipin, Malajów, Borneo, Indii Holenderskich oraz sprawę ataku powietrznego na Pearl Harbor. Po raz ostatni plany te ukryć miano za dymną zasłoną rozmów ze St.Zj., aby uśpić w ten sposób czujność władz amerykańskich.[32/]

Dowództwo japońskich wojsk lądowych decydując się na rozszerzenie konfliktu w Płd.Wsch.Azji i na Pacyfiku, z równoczesnym kontynuowaniem wojny w Chinach, nie było w stanie wydzielić dostatecznych sił do realizacji nowych operacji. Z posiadanych przez Japonię 51 dywizji piechoty, 21 zaangażowanych było w Chinach. Dalszych 13 dywizji znajdowało się w składzie armii kwantuńskiej, przeznaczonej do odparcia ewentualnego uderzenia wojsk radzieckich. 6 dywizji wydzielono do obrony metropolii. Do dyspozycji dowództwa japońskiego pozostało 11 dywizji wzmocnionych 9 pułkami czołgów i 1280 samolotami [33/] /w tym 580 lotnictwa morskiego/. ..

Japońskie plany wojny bazowały na założeniu, że wojna wybuchnąć powinna przed końcem 1941r. w celu szybkiego opanowania regionów surowcowych, głównie wydobycia paliw.Dotyczyło to Indii Holenderskich i Borneo. Powodzenie działań wojennych zależało od skutecznego zaatakowania z powietrza amerykańskiej floty Pacyfiku bazującej w Pearl Harbor oraz od zdobycia Singapuru i zniszczenia znajdującej się tam brytyjskiej eskadry okrętów wojennych. Uchwycenie Singapuru, Syjamu, Burmy i Filipin zapewniać miało osłonę japońskich linii komunikacyjnych oraz utworzenie na tych terenach Wielkiej Wschodnio - Azjatyckiej Sfery Rozwoju.[34/]

32/ Israelian Wiktor: Historia dyplomatyczna 1941-1945. Warszawa 1963 Czytelnik s.67; Maszlanka B.,op.cit.,s.518.

33/ Saburo Hayashi,op.cit.s 53-55; Butler J.R.M.,Gwyer J.M.A op.cit.s.227.

34/ Morton Louis,op.cit.,s.51-61; Buchanan Russell A.,vol I op.cit.,s.68-69; Kirby S.Woodburn: The War against Japan. History of the Second World War: United Kingdom Military Series.London 1957 s.89-96; Kutakow L.N.:Istorija sowietsko japonskich dipłomaticzeskich otnoszenii. Moskwa 1962 s.s.360-361.

Strategiczny plan wojny obejmował następujące postulaty:
1. Likwidację baz St.Zj., Wlk.Bryt. i Holandii na Dalekim Wschodzie oraz uzależnienie od Japonii rządu Czang-Kai-szeka;
2. We współpracy z Niemcami i Włochami zmusić Wlk.Bryt. do kapitulacji i w ten sposób osłabić wolę walki St.Zj.;
3. Niedopuścić, aby trzecie państwa przystąpiły do wojny.
Dążyć aby kraje te zajęły wygodną dla Japonii pozycję. W pierwszym etapie wojny trwającym około 7 tygodni Japończycy zamierzali lotnictwem morskim zaatakować Hawaje, a wojskami lądowymi uderzyć na Hongkong, Filipiny, płw Malajski, Syjam i Burmę. Realizując powyższe zadania wojska japońskie miały działać następująco: 21 DP gen.lt Hisaiczi Tanaka wsparta okrętami 2 floty wojennej opanować miała Hongkong. Po zdobyciu tego miasta dywizję tę przewidywano przerzucić do Indii Holenderskich dla umocnienia walczących tam wojsk japońskich.

Podboju Filipin dokonać miała 14 armia gen.lt Masuharu Homma w składzie 16 i 48 dywizji oraz 65 brygady piechoty. Wojska te wsparte były przez 150 samolotów z 5 dywizji lotniczej gen.lt Eriro Obata. W tym czasie 4 flota wojenna wraz z kilkoma pułkami piechoty morskiej tzw.sił południowych mórz, dowodzonych przez gen.lt Tomitaro Hori, uchwycić miała wyspy Guam i Wake zapewniające St.Zj. dogodną komunikację morską i lotniczą na trasie między Hawajami a Filipinami. Po wykonaniu powyższych zadań zgrupowanie to winno atakować wyspy Bismarcka i zdobyć bazę morską Rabaul, po czym ześrodkować się na wyspach Palau i Jap, leżących na wschód od Filipin. Atak na Malaje powierzono wykonać dwom armiom. 15 armia gen.lt Seijiro Inda /33 i 55 DP/ opanować miała Syjam i płn.część płw Malajskiego, aż do przesmyku Kra, a następnie płd część Burmy. 25 armia gen. lt Tomoyuki Yamasita w składzie cesarskiej dywizji gwardyjskiej, 18 i 54 dywizji piechoty wspartych przez 430 samolotów z 3 dywizji lotniczych gen.lt Michio Sugawara wylądować miała we wsch części płw Malajskiego, po czym ruszyć na południe w celu zdobycia Singapuru.[35/]

35/ Butler J.R.M. Gwyer J.M.A.,op.cit.,s.228; Saburo Hayashi, op.cit.,s.49,51; Giuglaris Marcel: Le Japan perd la guerre du Pacifique. De Pearl Harbour a Hiroshima.Paris 1953 Libraire Artheme Fayard s.61.

Sztab grupy armii "Południe" znajdował się w Saigonie.

Drugi etap wojny rozpocząć się miał po zdobyciu Hongkongu i Filipin. Wtedy 16 armia gen.lt Hitoshi Imamura /2 i 56 DP/ wzmocniona pojedynczymi dywizjami z 13 armii z Chin i z 14 armii z Filipin zaatakować miała Indie Holenderskie. Uderzając z wyspy Mindanao /płd Filipiny/ w kierunku zachodnim w celu opanowania kluczowych pozycji na wyspach Jolo, Borneo, Celebes, Amboina i Timor oraz na płd Sumatrze. Oddziały mórz południowych przenieść miały działania wojenne do brzegów Nowej Gwinei i archipelagu Bismarcka.

Trzeci etap planowano rozpocząć po 14 tygodniach wojny. Uważano, że do tego czasu oddziały 25 armii zakończą podbój Malajów i opanują Singapur, a 16 armia wykona zadania II etapu. Stworzone zostaną dogodne warunki do kombinowanego uderzenia na Jawę i Sumatrę z kierunków wschodniego i zachodniego. Japoński plan wojny przewidywał opanowanie Filipin w ciągu 50 dni, Malajów w 100 dni, a Indii Holenderskich w 150 dni.[36/]

Do realizacji czwartego etapu przystąpić miano po podboju Indii Holenderskich.

Siły morskie Japonii wraz z kilkoma pułkami piechoty uchwycić winny wyspy Andamańskie i Nikobarskie, położone w zatoce Bengalskiej między Sumatrą a zach. częścią Burmy. Po zakończeniu podboju kontynentalno-morskie imperium oparte byłoby o wyspy Kurylskie, Wake, Marshalla, Gilberta, Nową Gwineę, Timor, Jawę, Sumatrę, wyspy Nikobarskie i Andamańskie. Na kontynencie azjatyckim zach. skraj imperium przebiegać miał wzdłuż granicy indyjsko - burmańskiej, przez środkowe Chiny, granicę mandżursko-mongolską i mandżursko-radziecką oraz płd. część Sachalinu. Obszar ten byłby wystarczający pod względem wyżywienia, bogaty w surowce, dysponujący ogromną masą siły roboczej oraz dogodny do obrony. Więcej niż połowa ludności świata znalazłaby się wtedy pod ekonomiczną, polityczną i wojskową kontrolą Syna Niebios. Jeśli nie osiem rogów świata, to przynajmniej pięć byłoby wówczas pod dachem cesarza Jimmu - jak mówi dawna przypowieść japońska.[37/]

36/ Buchanan Russell A., vol I, op.cit., s.69,71; Pearl Harbor vol 13 op.cit., s.329-426.

37/ Morison S.E., vol III, s. 80-81; Maszlanka B., op.cit., s. 510.

Operacje japońskich wojsk lądowych miały być wsparte przez zgrupowanie morskie w składzie: 2 okrętów liniowych, 2 lotniskowców, 18 krążowników, 52 niszczycieli i 16 okrętów podwodnych.[38] Były to wystarczające siły do podjęcia walki z wysuniętymi oddziałami marynarki wojennej sojuszników: azjatycka flota St.Zj. rozmieszczona w Manili, eskadrą holenderską w Batawii /Dżakarcie/ i brytyjską flotą Dalekowschodnią w Hongkongu i Singapurze.

W toku planowania operacji powietrznej na Pearl Harbor dowództwo japońskie zdecydowało, że uderzenie winno być dokonane na początku wojny lub bezpośrednio przed jej rozpoczęciem. Zorganizowano w tym celu silne zgrupowanie lotniczo-morskie, w skład którego weszło: 6 lotniskowców /oddział ataku powietrznego/, krążownik i 9 niszczycieli /siły osłonowe/ - pod dowództwem kontradm. Omori Sentaro, 2 okręty liniowe i 2 krążowniki /oddział artyleryjskiego wsparcia/ - kontradm. Mikawa Chunichi, 3 okręty podwodne /oddział patrolowy/ - kpt. Imaizumi Kiziro, 2 niszczyciele kpt. H. Konishi /oddział neutralizacji wyspy Midway/ oraz 8 tankowców.[39] Okręty te zebrać się miały w rzadko odwiedzanej zatoce Hitokappu na wyspie Iturup, na Kurylach, skąd na 10 dni przed wybuchem wojny planowano wyruszyć w kierunku Pearl Harbor po marszrucie dostatecznie oddalonej od komunikacji morskiej, leżącej poza obrębem działania amerykańskich samolotów rozpoznawczych.

Dowództwo marynarki wyznaczyło początkowo trzy marszruty. Północną - faktycznie wykorzystaną, centralną - biegnącą wzdłuż wysp Hawajskich i południową - wyprowadzającą na Hawaje od południa. Mankamentem północnej marszruty była większa możliwość napotkania na niekorzystną pogodę, która utrudniłaby tankowanie paliwa. Korzystnym czynnikiem było prawie pełne wykluczenie prawdopodobieństwa zetknięcia ponadto szanse zaskoczenia przeciwnika.

38/ Butler J.R.M., Gwyer J.M.A.,op.cit., s.210-211; Pertek J., Supiński W., op.cit., s. 282.

39/ Kampanii wojny na Tichom Okeanie. Materiały komisii po izuczeniju strategiczeskich bombardirowok awjacii Sojedinionych Sztatów. Moskwa 1949 Wojenizdat, s. 63,68.

Płynąca w przodzie od głównego zgrupowania osłona, składająca się z niszczycieli i okrętów podwodnych otrzymała zadanie, z którego wynikało, że w razie napotkania na trasie jakiegokolwiek okrętu należało go storpedować lub spowodować zmianę kursu sił głównych. W trakcie pochodu nakazano zachować ciszę radiową. Japończycy zamierzali wykorzystać ciemność ostatniej nocy, aby niezauważenie podpłynąć do punktu odległego 200 mil od wysp Hawajskich, skąd o świcie 8 grudnia 1941 r. uderzyć znienacka na flotę Pacyfiku. Atak na Pearl Harbor miał być wykonany w niedzielę wczesnym rankiem. W dzień świąteczny gotowość bojowa wojsk jest zwykle słabsza. Moment startu 360 samolotów myśliwsko-bombowych, torpedowych i myśliwskich wyznaczono na godz. 7,00. Na Hawajach był wtedy wschód słońca. Samoloty winny lecieć z płn.wsch., z kierunku Alaski z takim wyliczeniem, aby o godz. 8.00 zaatakować flotę St.Zj. Lotnictwo myśliwskie podjąć miało walkę o panowanie w powietrzu, atakując samoloty przeciwnika w miarę ich startu z lotnisk oraz zwalczać inne znajdujące się na pasach startowych. Po wykonaniu zadania okręty japońskie winny czym prędzej udać się w drogę powrotną. Od powodzenia napadu powietrznego na flotę Pacyfiku zależało rozpoczęcie ofensywy japońskiej w płd.wsch.Azji. Do ataku na Południu przystąpić miano dopiero wtedy, kiedy wiadome będą rezultaty uderzenia na Pearl Harbor.

Mimo zakończenia ostatnich przygotowań do wojny ze St. Zj., Wlk. Bryt. i Holandią w Waszyngtonie trwały nadal rokowania japońsko-amerykańskie. 3 listopada 1941 r. japoński minister spraw zagranicznych Shigenori Togo mianował dyplomatę Saburo Kurusu specjalnym doradcą politycznym ambasady japońskiej w Waszyngtonie, do pomocy amb. Nomurze w rokowaniach z sekretarzem stanu Hullem. Kurusu znany był ze swych prohitlerowskich poglądów. Poprzednio był on ambasadorem w Berlinie, gdzie z polecenia rządu japońskiego podpisał Trójstronny Pakt z Niemcami i Włochami. Trudno wyobrazić sobie poważniejsze naruszenie etyki międzynarodowej i obrazę St.Zj. w postaci przysłania Kurusu do Waszyngtonu, do prowadzenia rokowań w sprawie pokoju, kiedy niedawno podpisał on porozumienie nawołujące do rozpoczęcia wojny światowej.

W dniach 7 i 20 listopada 1941 r. Nomura i Kurusu przedłożyli Hullowi dwa kolejne projekty porozumienia, uznane jako ostateczne i zawierające rzekomo najdalej idące ustępstwa. Nomura otrzymał jednocześnie wskazówki od ministra Togo, aby dążyć do uzyskania zgody rządu St.Zj. na propozycje japońskie, a szczególnie na przerwanie pomocy materialnej udzielanej Chinom i wznowienie dostaw ropy naftowej do Japonii. Rząd japoński ustalił także końcowy termin rokowań na dzień 25 listopada 1941 r. [40/] Projekt z 20 listopada dotyczył głównie spraw Płd Wsch Azji i różnił się od propozycji z 7 listopada jedynie gotowością Japonii wycofania swych wojsk z południowej do północnej części Indochin.[41/] Nota japońska z 20 listopada składała się z pięciu postulatów:

1. Rządy Japonii i St.Zj. zobowiązują się nie podejmować żadnej akcji zbrojnej w którymkolwiek z rejonów Płd Wsch Azji i w płd części Pacyfiku, z wyjątkiem tej części Indochin, w której znajdują się obecnie wojska japońskie.

2. Rząd japoński zobowiązuje się po przywróceniu pokoju między Japonią a Chinami lub ustanowieniu pokoju na Pacyfiku wycofać swe wojska obecnie znajdujące się w płd. Indochinach do płn części kraju.

3. Rządy Japonii i St.Zj. winny współpracować ze sobą w uzyskaniu z Indii Holenderskich potrzebnych obu krajom towarów i surowców.

4. Rządy Japonii i St.Zj. zobowiązują się wzajemnie przywrócić stosunki handlowe w rozmiarach z okresu przed zamrożeniem funduszów. Rząd St.Zj. dostarczy Japonii potrzebną jej ilość ropy naftowej.

5. Rząd St.Zj. zobowiązuje się nie podejmować takich kroków i działań, które mogłyby narazić na szwank próby przywrócenia pokoju między Japonią a Chinami.

40/ Rodow B.,op.cit., s.169-170; Hearings Before the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack. Washington 1946, vol 34, s. 106;Foreing Relations of the United States, Japan: 1941, vol II, s. 359.

41/ Foreign Relations, Japan. vol II. s. 755-756; Góralski W.,op.cit., s. 30.

W odpowiedzi na propozycje japońskie Departament Stanu przygotował projekt modus vivendi, który obowiązywać miał do czasu zawarcia ogólnego porozumienia między St.Zj. a Japonią. W dokumencie tym St.Zj. żądały wycofania wojsk japońskich z płd.Indochin i ograniczenia ich ilości w płn. części kraju do 25.000 żołnierzy. W zamian za to St.Zj. gotowe były częściowo wznowić handel z Japonią. Przewidywano wolny import towarów z Japonii i eksport do tego kraju bawełny o wartości 600.000 dolarów miesięcznie oraz pewnej ilości benzyny na użytek cywilny. Japonia mogłaby nabywać w St.Zj. produkty żywnościowe i medyczne. Wysokość dostaw paliwa miała być ustalona na konsultacji z władzami Wlk. Bryt. i Indii Holenderskich. St.Zj. zobowiązywały się ponadto zalecić rządom: Australii, Wlk. Bryt. i Indii Holenderskich podjęcie analogicznych kroków. Wszelkie porozumienia między Japonią a Chinami opierać się winny na zasadach poszanowania prawa, porządku i sprawiedliwości.[42/]

Przeciwko modus vivendi wystąpiły niektóre osobistości amerykańskie oraz Wlk.Bryt. i Chiny. Oba kraje ostro zaatakowały St.Zj. za ich zgodę na stacjonowanie wojsk japońskich w Indochinach, widząc w tym groźbę dla swych interesów. Hull był innego zdania. Po konsultacji z szefem sztabu generalnego wojsk lądowych - gen. Marshallem, oświadczył on, że 25.000 żołnierzy japońskich w Indochinach nie stanowi niebezpieczeństwa dla sojuszników.

W dniach od 22 do 24 listopada 1941 r. Hull odbył kilka rozmów z ambasadorami: Chin - dr Hu Shih i Wlk. Bryt. - lordem Halifax oraz ministrami spraw zagranicznych: Australii - Richardem Casey i Holandii - Alexandrem Loudon na temat sytuacji w basenie Pacyfiku. W toku dyskusji amb. Chin domagał się zredukowania liczby wojsk japońskich w Indochinach do 5000 żołnierzy, popierał go w tej sprawie lord Halifax. Jedynie przedstawiciel Holandii zgodził się z propozycjami amerykańskimi. Hull oświadczył wówczas, że "rozczarowany jest nieoczekiwanym rozwojem sytuacji, brakiem

---

42/ Hull Cordell, op.cit.,vol II,s. 1072-1073; Góralski W., op.cit., s. 3

zainteresowania i dyspozycji do współpracy.[43/] Na skutek sprzeciwu sojuszników i wewnętrznej opozycji przygotowane modus vivendi nie zostało wręczone Japończykom.

25 listopada 1941 r. prezydent konferował z grupą najwyższych doradców - nazywanych czasami Gabinetem Wojny. Obecni byli szefowie sztabu generalnego; wojsk lądowych gen. George C. Marshall, marynarki wojennej adm. Harold R. Stark oraz sekretarze: departamentu stanu Cordell Hull, marynarki wojennej Frank Knox i wojny Henry L. Stimson. W najbliższym czasie spodziewano się bowiem ataku Japończyków dokonanego bez ostrzeżenia. Radzono więc nad tym jak zabezpieczyć St.Zj. i ich posiadłości zamorskie, aby atak ten nie spowodował wiele strat.

W godzinach popołudniowych 25 listopada otrzymano wiadomość, że japońskie siły ekspedycyjne załadowane na 30 do 50 statków opuściły Szanhgaj i kierują się wzdłuż wybrzeża Chin w stronę Taiwanu. Było to zgrupowanie morskie wiceadm. Jizaburo Ozawa. Przypuszczano więc, że atak wykonany będzie na Syjam lub na Singapur. Tego samego dnia adm. Stark wysłał depesze do adm. Thomasa C. Harta - dowódcy azjatyckiej floty St.Zj. stacjonującej w Manili i do adm. Husband E. Kimmel - dowódcy floty Pacyfiku w Pearl Harbor, informując ich, że szanse rokowań z Japonią są wątpliwe oraz że możliwy jest nagły atak Japończyków na Filipiny lub wyspę Quam.[44/]

W dniu 26 listopada 1941 r. w oświadczeniu złożonym przez Hulla ambasadorom Nomurze i Kurusu rząd St.Zj. przedstawił projekt Wzajemnej Deklaracji Politycznej, której postulaty brzmiały: Rządy St.Zj. i Japonii dołożą starań do zawarcia wielostronnego paktu o nieagresji między Imperium Brytyjskim, Chinami, Japonią, Holandią, Zw. Radz., Syjamem. Oba rządy nie będą szczędzić wysiłków, aby zawrzeć porozumienie z rządami St.Zj., Wlk.Bryt., Chin, Japonii, Holandii i Syjamu, w myśl którego każdy z wymienionych rządów zobowiąże

---

43/ Góralski W., op.cit. s.31; The Mamoirs of Cordell Hull vol II s. 1076-1077.

44/ Buchanan Russell A. vol I, s. 51-52; Czto proizoszło Pirl Harbore, op. cit, s. 153.

się do poszanowania terytorialnej integralności Indochin. Japonia wycofa wszystkie swe siły wojskowe, morskie, powietrzne i policyjne z Chin i Indochin. Oba rządy nie będą wspierać wojskowo, politycznie i ekonomicznie żadnego rządu lub reżimu w Chinach z wyjątkiem Narodowego Rządu Chin z czasową siedzibą w Czungkingu. Oba rządy rozpoczną negocjacje w celu zawarcia między St.Zj. i Japonią najbardziej korzystnego układu i redukcji barier handlowych. Żadna z układających się stron nie będzie zabiegała o uprzywilejowanie swego handlu lub stosunków ekonomicznych z Indochinami, lecz użyje swych wpływów w celu zapewnienia każdemu z uczestników układu jednakowych możliwości handlowych z tym krajem. Oba rządy będą kolejno usuwać restrykcje zamrożeniowe na japońskie fundusze w St.Zj. i amerykańskie fundusze w Japonii. Oba rządy ustalą plan stabilizacji parytetu dolara i jena oraz utworzą w tym celu niezbędny fundusz, którego połowę wniesie Japonia, drugą zaś St.Zj. [45/]

W wyniku wykrycia przez wywiad St.Zj. klucza do japońskiego szyfru dyplomatycznego, rząd amerykański wiedział doskonale, że warunki przedstawione przez Hulla, Nomurze i Kurusu, uznane zostały w Tokio za absolutnie nie do przyjęcia. Potwierdził to także Kurusu, który powiedział że odpowiedź na postulaty japońskie jest, jak się zdaje równoznaczna z końcem rokowań, gdyż nie można przyjąć jej jako podstawy do dalszej dyskusji. [46/] Niemniej jednak wysłannikom japońskim polecono kontynuować rokowania, po to, aby maskować ostatnie przygotowania do wojny. Dyrektywy z Tokio mówiły "zaleca się dokonać jeszcze jednej ustnej interwencji.

45/ Buchanan Russell A., vol I, s. 53. Rodow B., op.cit., s. 175; Davies F., Lindley E.; How War Came. New York 1942, s. 306-307; Góralski W., op.cit.s.31-32; Departament of State: United States Relations with China. Washington 1949 s.464-466; Rodziński Witold, op.cit., s.84; The Memoirs of Cordell Hull, vol II, s. 1082-1083; Foreign Relations of the United States, Japan, vol II, s.768-770.

46/ Foreign Relations of the United States, Japan, vol II, s. 375, Rodow B., op. cit. s. 175; Pearl Harbor Attack Hearings, vol 11, s. 5401.

Bądźcie ostrożni aby nie doprowadziło to do przedwczesnego zerwania rokowań." 47/ Odbyło się jeszcze kilka rozmów, lecz nie wniosły one nic nowego do omawianego zagadnienia. Sprzeczności japońsko-amerykańskie w kwestii płd wsch Azji okazały się nie do rozwiązania.

Na podstawie napływających do Waszyngtonu materiałów wywiadowczych, dowództwo amerykańskich wojsk lądowych wiedziało, że oprócz 25.000 żołnierzy rozlokowanych w płn. Indochinach, Japończycy skoncentrowali na południu tego kraju 70.000 żołnierzy i 150 samolotów. W tej sytuacji przywódcy wojskowi St.Zj. wysłali w dniu 27 listopada 1941 r. ostrzeżenia wojenne amerykańskim siłom zbrojnym rozlokowanym na zach. wybrzeżu USA, w strefie kanału Panamskiego, na Hawajach i Filipinach, mówiące, że próby negocjacji z Japonią zostały zakończone oraz że w ciągu najbliższych kilku dni spodziewać się należy ataku wojsk japońskich na Filipiny lub Borneo.

47/ Pearl Harbor Attack Hearings, vol 34 s. 11; Israelian W., op.cit., s.67-68; Morgenstern G.: Pearl Harbor. The Story of the Secret War. New York 1947, s. 191.

II. WYBUCH WOJNY NA PACYFIKU

1. UDERZENIE LOTNICTWA JAPOŃSKIEGO NA AMERYKAŃSKĄ BAZĘ WOJENNA PEARL HARBOR /7.12.1941 r./

28 listopada rząd japoński informował swego ambasadora w Berlinie o możliwości wojny na Oceanie Spokojnym. Radiogram ten przechwycony został przez wywiad St.Zj. i rozszyfrowany. Depesza ta donosiła "istnieje najwyższe niebezpieczeństwo nieoczekiwanego wybuchu wojny między Japonią a mocarstwami anglosaskimi. Wojna wybuchnąć może wcześniej niż kiedykolwiek przypuszczano". Ożywiła się także praca wywiadu wojskowego. Japończycy okazali się mistrzami w maskowaniu swych przygotowań do wojny. Bowiem w połowie listopada 1941 r. nieoczekiwanie wyprowadzili z portów lotniskowce i okręty liniowe. Do chwili napaści na Pearl Harbor wywiad St.Zj. nie posiadał żadnych danych o dyslokacji tych okrętów. W tej sytuacji w Waszyngtonie zdecydowano się na wycofanie lotniskowców z wysp Hawajskich, mimo że mogłyby one stanowić główny środek obrony floty St. Zj. w czasie uderzenia z powietrza. [48/]

Odpowiedni rozkaz w tej sprawie nadszedł 27 listopada, w którym adm. Stark nakazał dostarczyć na wyspy Midway i Wake po 25 samolotów na lotniskowcach Enterprise [49/] i Lexington. Trzeci lotniskowiec Saratoga znajdował się w remoncie na zachodnim wybrzeżu St.Zj. [50/] 28 listopada 1941 r. z Pearl Harbor wypłynęło w kierunku wyspy Wake oddalonej 4000 km zgrupowanie okrętów pod dowództwem wiceadm. W.F. Halsey'a w składzie lotniskowca Enterprise, 3 ciężkich krążowników i 9 niszczycieli. 5 grudnia kolejna grupa okrętów pod flagą kontradm. J.H. Newtona wyruszyła w stronę wyspy Midway leżącej 2500 km na płn.-zach. od Pearl Harbor. Eskadrę tę tworzyły: lotniskowiec Lexington, 3 ciężkie krążowniki i 5 niszczycieli. Ponadto do wykonania innych zadań odpłynęły 3 ciężkie krążowniki,

---

48/ Admiral Kimmel's Story by Husband E. Kimmel. Chicago 1955 s.19,48; Jakowlew N.N., op.cit. s. 28.

49/ Enterprise, 19.900 ton wyporności, szybkość 34 węzły, 8 dział przeciwlotniczych 127 mm, przewoził od 81 do 85 samolotów.

50/ Lexington i Saratoga po 33.000 ton,34 węzły, 8 dział 203 mm i 12 dział 127 mm, zabierały od 81 do 90 samolotów każdy. Lipiński J., op.cit., s. 536.

10 niszczycieli i 7 okrętów podwodnych. [51] W bazie pozostało nieco ponad połowę floty Pacyfiku, w tym główne siły uderzeniowe: 8 okrętów liniowych, 9 krążowników, 29 niszczycieli i 5 okrętów podwodnych oraz 26 pomocniczych. Na lotniskach Hawajskich znajdowały się 394 samoloty, z których sprawnymi były tylko 142 maszyny. Pozostałe samoloty znajdowały się w remoncie. [52]

W międzyczasie w Japonii, w nocy z 17 na 18 listopada z bazy morskiej w Kure wyszło 5 dużych okrętów podwodnych, trzymając kurs na Hawaje. Dla zachowania w tajemnicy trasy marszu okręty te w dzień płynęły pod wodą, a w nocy na powierzchni. Każdy z nich dodatkowo niósł miniaturowy okręt podwodny uzbrojony w 2 torpedy. [53] Wieczorem 6 grudnia okręty nosiciele zatrzymać się miały u wejścia do Pearl Harbor. Po otrzymaniu rozkazu do działań bojowych spuścić miały na wodę małe okręty podwodne w celu zaatakowania nimi floty amerykańskiej wewnątrz portu. Z dwóch innych baz w Josuka i z wyspy Kwajalein płynęło 20 dalszych okrętów podwodnych z zadaniem zorganizowania blokady wysp Hawajskich.

Tymczasem w dniach od 17 do 21 listopada 1941 r. w zatoce Tankan /Hitokappu/ na wyspie Iturup w archipelagu Kurylskim zbierały się okręty grupy uderzeniowej wiceadm. Chuichi Nagumo, mające dokonać ataku powietrznego na Pearl Harbor. Przybywały one pojedyńczo z różnych baz, gdzie nikt nie wiedział dokąd one odchodzą. W celu dezinformacji wywiadu amerykańskiego, w Kure pozostawiono obsługi radiostacji okrętowych, których styl pracy doskonale znała amerykańska służba nasłuchu radiowego. Łącznościowcy japońscy demonstrowali tam ożywioną korespondencję, którą sugerowali, że okręty wojenne pozostają w dotychczasowym miejscu rozlokowania.

Rano 22 listopada w niewielkiej zatoczce zebrało się 31 okrętów japońskich. Stały one ciasno, jeden przy drugim. Było tam 6 lotniskowców, 2 okręty liniowe, 2 ciężkie i

---

51/ Morison S.E., vol III, s. 210-213.
52/ Wohlstetter Roberta: Pearl Harbor. Signale und Entscheidungen. Erlenbach 1962 Eugen Rentsch Verlag s. 394; Jakowlew N.N. op.cit., s, 28; Lord W.: The Day of Infamy. London 1957r s. 219.
53/ Thurk Harry op. cit. s. 36.

i 1 lekki krążownik, 9 niszczycieli, 3 okręty podwodne i 8 tankowców.[54] Miejsce koncentracji wybrane zostało z dala od osiedli ludzkich. Jednakże zakazano schodzenia na ląd. W zatoce Tankan okręty uzupełniły zapasy paliwa i załadowały zaopatrzenie. O godzinie 6.00 26 listopada 1941 r. zgrupowanie wyszło z zatoki i wzięło kurs na Hawaje. Aby nie rozszyfrować swych planów żaden z 432 samolotów pokładowych nie wzniósł się w powietrze.[55] Marynarze przypuszczali początkowo, że okręty wychodzą w morze na kolejne ćwiczenia, lecz dzień za dniem nie obniżając szybkości odpływały one coraz dalej od brzegów Japonii. Tu i ówdzie szeptano po cichu, że będzie wojna.

Dosłownie w tej samej godzinie, kiedy japońska flota wyruszyła w drogę, dyplomaci japońscy prowadzący rokowania w Waszyngtonie otrzymali instrukcje od swego ministra spraw zagranicznych "aby nie dawali St.Zj. najmniejszych powodów do przypuszczań, że rozmowy zostały zerwane. Powiedzcie im - depeszował Togo - że czekacie na instrukcje od rządu." Japończycy zamierzali wykorzystać prowadzone rozmowy w ten sposób, aby pod ich osłoną, zanim wiadomość o zerwaniu rokowań dotrze do Anglii i Ameryki zaatakować wyznaczone punkty i wykorzystać moment zaskoczenia. 1 grudnia 1941 r. zwołana została Rada Cesarska, która podjąć miała brzemienną w skutki decyzję w sprawie pokoju lub wojny. Decyzja ta brzmiała: "Nasze rokowania ze St.Zj., dotyczące realizacji naszej polityki narodowej, ostatecznie nie dały rezultatów. Japonia podejmie działania wojenne przeciwko St.Zj., Wlk. Bryt. i Holandii".[56] Tymczasem przebywający w Waszyngtonie Nomura i Kurusu dokładali starań, aby - zgodnie z instrukcją jaką otrzymali - uśpić czujność St.Zj.

Dowództwo japońskiej marynarki wojennej informowało płynące okręty umownym kodem, podawanym w czasie audycji radiowej rozgłośni tokijskiej, powiadamiając je o przegrupowaniach floty Pacyfiku oraz o momencie kiedy należy ją

54/ Lord Walter, op.cit., s.17; Morison S.E., vol III s. 89.
55/ Z 432 samolotów pokładowych 39 było rozpoznawczych, 40 w rezerwie dla osłony powietrznej okrętów, a 353 do wykonania ataku bombowego na Pearl Harbor, Lord Walter, op. cit., s.219.
56/ Lord Russell of Liverpool, op. cit., s, 44-45.

zaatakować. Sygnał melodii "Los imperium" włączany przypadkowo w trakcie audycji, wskazywać miał na obecność w Pearl Harbor amerykańskich okrętów wojennych. Słowa "wiśniowe drzewa w pełnym kwiecie" oznaczać miały nieobecność floty. 2 grudnia 1941 r. usłyszano zakodowany rozkaz ze sztabu adm. Jamamoto, który brzmiał: "Niitaka Yama Nobore" - zaczynające wchodzenie na górę Niitaka. Słowa te należało rozumieć, że uderzenie na Pearl Habor winno być wykonane w niedzielę 8 grudnia 1941 r. [57/] Poinformowano o tym załogi okrętów. Z tej okazji wydano na śniadanie specjalne racje żywnościowe. Zamiast solonej makreli z ryżem i kaszą jęczmienną marynarze i piloci otrzymali ryż gotowany z fasolą, ryż ze śliwkami, suchary, czekoladę, mleko i jajka oraz specjalne pigułki zapewniające im energię i czujność.[58/]

W nocy z 5 na 6 grudnia okręty zaopatrzone zostały w dodatkowe paliwo, po czym tankowce zawróciły na północ. Główne zgrupowanie z szybkością 24 węzłów ruszyło na południe w stronę wysp Hawajskich. W Pearl Harbor nie było lotniskowców. Według danych wywiadu japońskiego miały one przybyć tam dopiero 7 grudnia rano.

W tym czasie o godzinie 10 rano czasu tokijskiego Nomura i Kurusu otrzymali depeszę od Togo w której zawiadamiał ich o zerwaniu rokowań oraz informował, że dokładna godzina powiadomienia o tym Departamentu Stanu przetelegrafowana zostanie później. Nadzieje na zachowanie pokoju były znikome. Aby jednak wykorzystać wszystkie możliwości prez. Roosevelt zwrócił się z osobistym apelem do cesarza Hirohito. Apel ten, przekazany telegraficznie, dotarł do Tokio 7 grudnia po południu. Japońskie MSZ znało o tej porze treść apelu, ale ambasadorowi St.Zj. Grewowi doręczono go o godzinie 21.00. Po rozszyfrowaniu telegramu, 8 grudnia o godz. 0,15, Grew udał się z nim do Togo i poprosił o osobistą rozmowę z cesarzem. Togo odpowiedział, że sam doręczy cesarzowi apel prezydenta. Pół godziny

---

57/ Zacharias Ellis M., op.cit., s. 303; Morison S.E., vol III, s.92; Jakowlew N.N., s.32.

58/ Lord Walter, op. cit., s.45.

po północy ambasador St.Zj. powróci do ambasady. W Ameryce była wtedy godz. 10.30 rano 7 grudnia.[59] Różnica w czasie między St.Zj. a Japonią wynosi 18,30 godzin. Wojna na Pacyfiku już się rozpoczęła.

O godz. 5.30 7 grudnia w czasie pełnej jeszcze ciemności katapulty krążowników wyrzuciły dwa samoloty rozpoznawcze, które zameldować miały o sytuacji w Pearl Harbor. Lotnicy otrzymali czystą bieliznę i dobrze wyprasowane mundury. Wydano im świąteczne śniadanie i po kubku wódki. Zgrupowanie okrętów znajdowało się wtedy 230 mil od Pearl Harbor. Na odprawie pilotów kategorycznie nakazano im aby do chwili ataku z wyjątkiem kpt Mitsno Fuchida - prowadzącego pierwszą falę samolotów-nie korzystano z radiostacji pokładowych.

O godz. 6.00 okręty japońskie dopłynęły od przewidywanego punktu startu samolotów. Nawigacja okazała się bezbłędna. Samoloty rozpoznawcze stwierdziły obecność floty Pacyfiku. Wkrótce 183 samoloty pierwszej fali wzbiły się w powietrze. W grupie tej znajdowało się 40 samolotów torpedowych, 51 szturmowców z 250 kg bombami, 49 bombowców z 800 kg bombami i 43 myśliwce osłony.[60] Była niedziela. Zapowiadała się piękna pogoda. Oficerowie jedli śniadanie w swych kajutach. Marynarze przechadzali się po pokładach okrętów. Inni czytali lub pisali listy. O godz. 7.30 zaobserwowano około 30 samolotów krążących na wysokości 2000 m. Przypuszczano, że jest to jedno z licznych ćwiczeń powietrznych. Bombardowanie rozpoczęło się o 7.55 7 grudnia 1941 r. Pierwsza jego faza trwała pół godziny do 8.25. Wraz z wybuchem pierwszych bomb kontradm. Patrick N.L. Bellinger[61] nadał przez radio nadzwyczajny komunikat.: "Nalot powietrzny na Pearl Harbor. To nie jest ćwiczenie. Nalot powietrzny na Pearl Harbor"[62]. Wiadomość ta wstrząsnęła St. Zjedn. i całym światem. Było już za późno na podjęcie jakichkolwiek skutecznych środków dla odparcia ataku. Japońskie samoloty torpedowe dokonały zmasowanego

---

59/ Tamże, s. 45.
60/ Maszlanka B., op.cit.,s.515, Lord Walter,op.cit,s.34; Jakowlew N.N.,op.cit.s.35; Morison s.E.vol III,s.102.
61/ Był on dowódcą lotnictwa morskiego na Hawajach. Podlegały mu 2 skrzydła samolotów patrolowych.
62/ Morison E.E.vol III s. 101,120, Lord W.,op.cit.s.76.

nalotu na okręty liniowe, lotnisko marynarki wojennej na wyspie Ford, lotnisko Kaneohe - bazę morskich samolotów patrolowych, lotnisko Eva - na którym stały samoloty piechoty morskiej oraz lotniska wojsk lądowych Hickam, Bellows Field i Wheeler.

Kolejny atak rozpoczął się o 8.40 i trwał do 9.45. Brało w nim udział 170 samolotów, w tym 80 szturmowców, 54 samoloty torpedowo-bombowe i 36 myśliwców osłony. W ciągu 65 minut samoloty bombowo-torpedowe i szturmowe ponownie obezwładniły flotę Pacyfiku. Myśliwce atakowały zaś 6 okolicznych lotnisk.

Dowództwo obrony Hawajów nie liczyło się z możliwością ataku powietrznego. Lotniska strzeżone były tylko przed akcją sabotażu. Celem łatwiejszego nadzoru samoloty stały jeden obok drugiego, stanowiąc w czasie nalotu dogodny obiekt dla broni pokładowej i bomb lotniczych. Z 304 samolotów stacjonujących na 6 lotniskach zniszczonych zostało 188, a 159 odniosło uszkodzenia. Ocalało tylko 47 maszyn. Zryte bombami pasy startowe stały się nieużyteczne. Nie funkcjonowały także środki łączności naziemnej. Płomienie ogarniały hangary, składy i zbiorniki paliwa. Lotnictwu St.Zj. zadano takie straty, że żaden samolot amerykański nie zdołał atakować zgrupowania floty japońskiej.

Ogień artylerii przeciwlotniczej nie odegrał prawie żadnej roli. Bowiem na wielu stanowiskach ogniowych nie posiadano amunicji bojowej. Mimo ostrzeżenia wojennego nadesłanego z Waszyngtonu 27 listopada, większość floty Pacyfiku stała nadal w porcie w zwartych szykach. Oficerowie mieli prawo wyjścia do miasta. W chwili kiedy nastąpił atak tylko kilka samolotów patrolowało obszar oceanu na płd. od wysp Hawajskich. Radiolokatory amerykańskie wykryły wprawdzie zbliżające się samoloty lecz por Kermit Tyler, który otrzymał tą wiadomość zbagatelizował ją. Bowiem uważał, że mogą to być bombowce B-17, których przybycia ze St.Zjed. oczekiwano właśnie, lub samoloty pokładowe z lotniskowca Enterprise

wracającego z wyspy Wake. [63] W konsekwencji informacji tej nie przekazano dalej.

Flocie Pacyfiku Japończycy zadali poważne straty. Zatopione zostały 3 okręty liniowe: Arizona, California, West Virginia oraz stawiacz min Oglala. Przewrócone: okręt liniowy Oklahoma, okręt liniowy cel Utah. Uszkodzone 4 okręty liniowe Maryland, Nevada, Pennsylvania, Tennessee, 3 krążowniki: Helena, Honolulu i Raleigh, 4 niszczyciele Cassin, Dawnes, Monaghan i Shaw, statek remontowy Vestal oraz 2 pływające bazy wodnosamolotów Curtiss i Dobbin. [64]

Straty w sile żywej wynosiły:

w marynarce wojennej	2008	zabitych	i 710	rannych
w piechocie morskiej	109	"	69	"
w wojskach lądowych	218	"	364	"
ludność cywilna	68	"	35	"
R a z e m:	2403	zabitych	i 1178	rannych [65]

W ciągu 95 minut napadu powietrznego flota St.Zj. straciła 3 razy więcej ludzi niż w dwu poprzednich wojnach, to jest w wojnie hiszpańsko-amerykańskiej i w I wojnie światowej. Była to największa porażka morska St.Zj. w historii wojen.

Japończycy zakładali, że straty przez nich poniesione w toku operacji wynosić będą przynajmniej 2 lotniskowce i 100 samolotów. Faktycznie zaś z 353 samolotów biorących

---

63/ Pearl Harbor Attack, vol 18, s.2966-2968; Morison E.E. vol III s.129; Thompson G.R. Harris D.R., Oakes P.M.: The Signal Corps: The Test. December 1941 to July 1943. United States Army in World War II. The Technical Cervices. Washington 1957 s.3-5; Lord Walter op. cit. s. 45-48. Buchanan A.R./ed/. The Navys Air War; A. Mission Completed. New York 1946 s.4-14; D Albas Andrew: Death of Navy: Japanese Naval Action in Word War II New York 1957 s.17.

64/ Maszlanka B. op.cit., s.515; Pearl Harbor A Hack, vol 33, s.1341-1343; Morison S.E. vol III s.98-125; Craven W.F., Cate J.L.: The Army Air Forces in World War II. Chicago 1948, vol I s. 184.

65/ West Point Atlas ot American Wars. Ed. Vincent J. Esposito, vol II 1900-1954 New York 1959 Frederick A. Praeger, s.115; Morison E., vol III s.126-127, Morgenstern G.: Pearl Harbor The Story of Secret War York 1947 s.192, Sherman F.S.: Amerykańskije awianoscy w wojnie na Tichom Okeanie. Moskwa 1956 s.24-25; Kirby S.W.: The War against Japan vol I, London 1957 s.49; Sewostianow G.N. op.cit. s.14.

udział w akcji utracili tylko 29 maszyn /9 myśliwców, 15 szturmowców i 5 samolotów torpedowo-bombowych/ zestrzelonych przez działa przeciwlotnicze okrętów. Zniszczonych zostało także 5 małych okrętów podwodnych. Straty w sile żywej wynosiły 55 pilotów i marynarzy.[66/]

O godz. 11.30 7 grudnia japońskie zgrupowanie morskie wykonawszy postawione mu zadanie, ruszyło w drogę powrotną, biorąc kurs na płd zach. Odeszło ono tak samo szybko i milcząco jak przyszło. Amerykanie nie wykryli nawet skąd napastnik przypłynął, ani też w jakim kierunku się wycofał. 23 grudnia okręty japońskie przybyły bezpiecznie do swych baz. Część z nich tylko pozostała w rejonie wyspy Wake dla wsparcia desantu wojsk lądowych.

W akcji na Pearl Harbor Japończycy uzyskali pełne zaskoczenie zarówno polityczne, strategiczne, jak i militarne. Klęska floty St.Zj. zmieniła od razu stosunek sił na oceanie i stworzyła warunki umożliwiające Japonii przeprowadzenie rozległych operacji zaczepnych w zach części Pacyfiku.

Wiadomość o zwycięstwie dotarła do Tokio o godz. 5.00 rano 8 grudnia 1941 r. Premier Tojo podziękował bogu za zdumiewająco dobre rozpoczęcie wojny, a markiz Koichi Kido - doradca cesarza i kanclerz tajnej pieczęci - za dokonanie niemożliwego możliwym.[67/]

Z amerykańskiego punktu widzenia skutki napadu na Pearl Harbor okazały się znacznie mniejsze niż je przedstawiono w pierwszej chwili. Zatopione okręty były stare i za słabe, aby wejść do walki z najnowszymi okrętami liniowymi floty japońskiej lub towarzyszyć szybkobieżnym lotniskowcom amerykańskim. Czasowa utrata tych okrętów pozwoliła wykorzys-

66/ Fuchida Mitsuo, Okumiya Masatake: Midway the battle doomed Japan. Annopolis 1955. Tłum.na jęz.ros pt.Srażenija u atoluu Miduej. Moskwa 1958 Wojenizdat s.58-59 Lipiński J.op.cit.s.371-372.Historia Wielkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego 1941-1945 tom III Warszawa 1964 MON s.23.Nimitz Chester W.Potter E.B.: Wojna na morie 1939-1945 Pierewod iz ang. Moskwa 1965 Wojenizdat s. 250.

67/ Sewostianow G.N.op.cit.s. 14. Butow R.: Tojo and the Coming of the War. New Jersey 1961 s. 407-408.

tać ich załogi do ukompletowania personelu lotniskowców i statków desantowych.

Skupiwszy główną uwagę na okrętach wojennych Japończycy nie przywiązywali znaczenia do zniszczenia składów z paliwem i urządzeń remontowych. W portowych zbiornikach znajdowało się 400.000 ton mazutu. Zapasy te gromadzone były przez wiele lat. Gdyby zniszczono te składy, byłoby niezmiernie trudno uzupełnić powyższą ilość paliwa, ponieważ główna masa materiałów pędnych kierowana była na front europejski uważany za pierwszoplanowany[68/].

Amerykański historyk kontradam. E.E. Morison uważa, że decyzja Japonii uderzenia na Pearl Harbor była militarną i psychologiczną pomyłką. Chociaż myślą przewodnią tej operacji było powalenie floty Pacyfiku aby nie przeszkadzała japońskiej ekspansji w płd. wsch. Azji, krok ten - jego zdaniem - nie był konieczny. Marison utrzymuje, że flota Pacyfiku była za słaba, aby ryzykować wyjście na wody będące w zasięgu lotnictwa japońskiego, bazującego na lądzie. Uważa on, że Japończycy byli w stanie opanować zamierzone obiekty w płd. wsch. Azji, zanim St. Zj. przerzucą swe siły w dany rejon. Bardziej opłacalne i efektywne byłoby zmasowane uderzenie na doki, urządzenia remontowe i zbiorniki z paliwem. Gdyż jak twierdzi zastępca szefa sztabu floty Pacyfiku kontradm Royal E. Ingersoll, poza Pearl Harbor nawet w Manili i Singapurze nie było urządzeń remontowych dla okrętów wojennych.

Atak na Pearl Harbor osłabił znacznie flotę St. Zj., lecz zatopienie okrętów w porcie nie jest równoznaczne z zatopieniem ich na Oceanie - zwłaszcza, że w bazie tej nie uległy zniszczeniu warsztaty remontowe, większość doków, magazynów i zbiorników paliwa. Uszkodzone okręty były więc kolejno remontowane i przed upływem dwóch lat większość z nich wzięła ponownie udział w wojnie przeciwko Japonii. Zbombardowanie cystern z paliwem oznaczałoby unieruchomienie całej floty do chwili dostarczenia materiałów pędnych ze St. Zjed. Gdyby japońskim okrętom podwodnym udało się

68/ Nimitz Chester W. Potter E.B. op. cit. s. 250; Morison S.E. vol III s. 133. Pearl Harbor Attack vol 32, s. 593.

przeciwdziałać dowozowi paliwa, flota St.Zj. skazana byłaby na bezczynność na okres wielu miesięcy.[69]

Po klęsce floty Pacyfiku pozostały jej jeszcze 2 lotniskowce, 9 ciężkich krążowników, 24 niszczyciele i 12 okrętów podwodnych, które wyszły z bazy w kierunku wysp Midway i Wake oraz do wykonywania innych zadań poza Pearl Harbor. W celu uzupełnienia strat przesunięto z Atlantyku na Pacyfik lotniskowiec Yorktown, 3 okręty liniowe: New Mexico, Mississippi, Idaho oraz eskadrę niszczycieli.[70] Okrętom tym postawiono zadanie obrony Hawajów i Wake oraz szlaków morskich do Australii.

Do momentu wybuchu zbrojnego konfliktu, St.Zj. nie sprecyzowały jeszcze swego stanowiska na wypadek ataku japońskiego na terytoria nie będące pod ich jurysdykcją. W trakcie podejrzanych ruchów floty wojennej i wojsk japońskich w kierunku płd. wsch. Azji, Churchill wysłał do Roosevelta telegram, proponujący, ażeby St.Zj. i Anglia ostrzegły Japonię, że "jakikolwiek akt agresji dokonany przez nią wywoła natychmiast najpoważniejsze konsekwencje". Rząd St.Zj. nie zgodził się na takie ostrzeżenie. 5 grudnia 1941 r. ambasador brytyjski w Waszyngtonie Lord Halifax oświadczył że "zdaniem Anglii nadszedł czas, ażeby natychmiast podjąć wspólnie z Holandią i Wsch. Indiami wojskowe kroki samoobrony przed Japonią".[71] Lecz i w tym wypadku żadne praktyczne kroki nie zostały podjęte. Do ostatecznej chwili liczono w Waszyngtonie, że Japonia zaatakuje raczej posiadłości brytyjskie lub holenderskie, a St.Zj. będą miały nadal wolną rękę w określeniu swego stanowiska.

Sekretarz Departamentu Wojny Henry L. Stimson pisał w swym pamiętniku w pierwszych dniach grudnia 1941 r., że wydawało mu się nieprawdopodobne, aby następne posunięcie Japończyków

---

69/ Buchanan Russell A., op.cit. vol I, s. 76; Lipiński J. op.cit. s. 373, Pearl Harbor Attack vol 14, s. 1062-1065; Hasimoto Mochitura Sunk The Story of the Japanese Submarine Fleet 1941-1945. New York 1954. Tłum. na jęz. ros. pt Potoplennyje Japonski podwodnyj flot w wojnie 1941-1945 g. Moskwa 1956 s. 19-20.

70/ Buss Claude A: The Far East. New York 1955 s. 415.

71/ Góralski W. op.cit. s. 33; Hull Cordell vol II s. 1092-1093.

doprowadziło do otwartego konfliktu ze St.Zj. [72] Nikt z wysoko postawionych osobistości nie wierzył, że Japończycy mogą zmontować siły uderzeniowe do ataku na Pearl Harbor. Uważano, że będą one potrzebne do osłony i wsparcia wojsk nacierających na południe. Wielu wpływowych ludzi uważało ruchy floty japońskiej na południe za kolejny bluff i nie przykładało do nich większego znaczenia. Niektórzy, jak minister poczt Frank C. Walker, nalegali na prez. Roosevelta, aby poszedł Japonii na dalsze ustępstwa. [73] Utarło się nawet przekonanie że wojna między Japonią a St.Zj. nie wybuchnie przed 15 stycznia 1942 r. [74]

O japońskim napadzie na Pearl Harbor prezydent poinformowany został około godz. 14.00 7 grudnia. Wiadomość tą przyjął on spokojnie. Zaznaczył tylko, że aktem tym Japończycy podjęli decyzje za niego. Wypowiedź ta sugerowała, że i bez napadu na Pearl Harbor przystąpienie St.Zj. do wojny było nieuniknione. Nierozsądny krok ze strony Japonii pomógł prezydentowi, a szczególnie rządowi St.Zj. rozpocząć wojnę. [75]

Wieść o zbombardowaniu Pearl Harbor i rozgromieniu floty Pacyfiku wywarła wstrząsające wrażenie na ludności St.Zj. Wydarzenie to było nieoczekiwane i spowodowało psychologiczny szok. Powstała panika. Chodziły słuchy o możliwości desantu Japończyków na zach. wybrzeżu St.Zj. W tej sytuacji 8 grudnia 1941 r. prez. Roosevelt poprosił kongres o zaakceptowanie stanu wojny z Japonią. Kongres przychylił się do prośby prezydenta. W Izbie Reprezentantów był tylko jeden głos sprzeciwu. [76]
Opublikowano jednocześnie dekret o mobilizacji.

72/ Stimson Henry L., Mc George Bundy: On Active Service in Peace and War. New York 1948 s. 390.
73/ Istzelian W., op.cit.s.68; Langer W.L.Gleason S.E.: Undeslard War 1940-1941. New York 1953, s.924.
74/ Buchanan Russell A, vol.I. s. 55-57.
75/ Murphy Robert D: Diplomat among Warriors. New York 1964 s. 96; Grew Joseph C, Ten Years in Japan. New York 1944 s.363. Sewastianow G.N.op.cit.s.15; Sherwood E.E.: The White House Papers of Harry L. Hopkins, vol I London 1949 s.435.
76/ Buchanan Russell A.op.cit.s.77. Roosevelt Franklin Delane: The Public. Papers and Addresses of Franklin Delano Roosevelt. New York 1950 s.X. 514-516; Pearl Harbor Attack vol 19, s. 3503-3507.

W tym samym dniu do wojny z Japonią przystąpiła Wlk. Bryt., a za nią jej dominia: Australia, Nowa Zelandia, Kanada i Zw. Unii Afryki. Australijski min. spraw zagranicznych Evatt H.V. wypowiadając się w parlamencie na temat wojny podkreślił że St.Zjed. i Wlk. Bryt. przeliczyły się w swych rachunkach, bowiem spodziewały się one ataku japońskiego na ZSRR oraz uaktywnienia wojny w Chinach. Jeżeli nie doszło do tego - zaznaczył Evatt - należy czym prędzej zorganizować obronę Pacyfiku. 77/

Po stronie St.Zj. i Wlk Bryt. opowiedziały się wkrótce: India, Holandia, szereg państw Ameryki Łacińskiej: Kostarika, Nikaragua, Salwador, Honduras, Haiti, Dominikana, Kuba Panama i Gwatemala. Japonii i jej sojusznikom wypowiedziały także wojnę: Wolna Francja, Polska, Belgia i Etiopia. Stosunki dyplomatyczne z Japonią przerwały: Wenezuela, Kolumbia, Meksyk, Norwegia, Grecja Irak i Czechosłowacja. Także rząd chiński marsz. Czang Kai-szeka ogłosił istnienia stanu wojny z Japonią od [illegible] lipca 1[illegible] r. solidaryzując się z państwami alianckimi wypowiedział Japonii wojnę 9 grudnia 1941 r. Paradoksalny wypadek był również z Indiami Holenderskimi, bowiem holenderska administracja tych wysp ogłosiła stan wojny z Japonią jednocześnie z sojusznikami 8 grudnia 1941 r. czyli przed agresją na Indonezję, stwarzając tym samym protekst do tej agresji. 78/ Pod koniec 1941 r. powstały dwie wojujące koalicje. Z jednej strony blok państw osi na czele z Niemcami, Japonią i Włochami, z drugiej zaś koalicji państw pod przewodem St.Zj., ZSRR i Wlk. Bryt.

Wydarzenia na Pacyfiku zadowoliły rząd brytyjski, który od dawna życzył sobie aby St.Zj. przystąpiły do wojny. Szczególnie dużą aktywność na tym polu wykazywał prem. Churchill. Po otrzymaniu wiadomości o ataku na Pearl Harbor w Londynie

---

77/ Sewostianow G.N.op.cit.s.21-22. Evatt H.V.: Foreign Policy of Australia. Sydney 1945 s. 14.

78/ Israelian W.op. cit.s.114; Sewestianow G.N.op.cit. s.23. Kutakow L.N.op.cit. s.358. Ciechanowski M.op.cit.s.71.Von Mook H.J.: The Netherlands Indies and Japan. Their Relations, 1940-1941. London 1944 s. 106-107.

odetchnięto z ulgą. Szef brytyjskiego sztabu imperialnego marsz. Allan Brook napisał wówczas w swym pamiętniku. "Japończycy sami skłonili St.Zj. do przystąpienia do wojny. Również Czang-Kai-szek długo oczekiwał tego momentu. Przez 4,5 roku Chiny walczyły same przeciw Japonii. Teraz dwa mocarstwa: St.Zj. i Wlk. Bryt. oraz szereg innych krajów stanęło po ich stronie." 79/

Położenie Chin polepszyło się już wtedy, kiedy znaczna ilość wojsk japońskich wycofana została z frontu i skierowana do ofensywy w płd.wsch.Azji i na Pacyfiku. Po nadejściu informacji o japońskim ataku na Pearl Harbor w Czungkingu odbyło się posiedzenie KC Kuomintangu i rządu. Rozpatrzono na nim politykę międzynarodową Chin w nowej sytuacji wojskowo-politycznej. Czang-Kai-szek spotkał się również z dyplomatami St.Zj. i Wlk. Bryt. oraz ich przedstawicielami wojskowymi, którym przedstawił swe poglądy w sprawie strategii wojny na Pacyfiku. Mówił on o potrzebie utworzenia Połączonej Rady Wojskowej, w skład której wchodziliby reprezentanci St. Zj. Chin, Anglii, Kanady, Australii, Nowej Zelandii, Holandii i ZSRR. Organ ten opracować winien plany wojny, zadecydować o strategii i innych zagadnieniach militarnych. 80/

Zacieśnianie współpracy wojskowej występowało nie tylko wśród państw alianckich. Podobne starania czyniły również państwa osi. 26 listopada 1941 r. rządy Niemiec, Włoch i Japonii przedłużyły o dalsze 5 lat pakt antykominternowski. 11 grudnia 1941 r. podpisane zostało porozumienie między Japonią, Niemcami i Włochami, w którym powiedziane było, że układające się strony prowadzić będą wojnę przeciw St. Zj. i Anglii aż do zwycięskiego końca i bez uzgodnienia ze sobą nie zawrą

79/ Bryant Arthur: The Turn of the Tide 1939-1943. A story Based on the Diaries and Autobiographical Notes of Field Marshall the Viscount Allan Brook. London 1957 s. 281-282. Sewastianow G.N. op. cit, s. 23.

80/ Feis Herbert: The China Tangle. New Jersey 1955 s. 4-5. Sewostianow G.N.op.cit. s. 26.

rozejmu z USA ani z Imperium Brytyjskim. [81] W tym samym dniu Niemcy i Włochy wypowiedziały wojnę St.Zj. W nocie rządu niemieckiego z 11 grudnia 1941 r. podkreśloną, że St. Zj. naruszyły swą neutralność i przeszły do aktywnych działań wojennych przeciwko Niemcom, stwarzając praktycznie stan wojny między obu krajami. [82]

Niemcom i Włochom zależało bardzo, aby Japonia możliwie szybko przystąpiła do wojny ze Zw.Radz. 30 listopada 1941 r. rząd japoński opracował specjalną instrukcję dla swego ambasadora w Berlinie gen. Hiroshi Osima, na wypadek jeśli rządy Niemiec i Włoch zapytywać będą o zamiary Japonii w stosunku do ZSRR. Gen. Osima podać miał następujące zapewnienie. "Posuwając się teraz na południe nie mamy w ogóle na widoku osłabienia naszego nacisku na ZSRR. Jeśli Rosja nawiąże bliższe stosunki z Anglią i St. Zj. i będzie nam przeciwstawiać się stosując wrogie działania, jesteśmy gotowi zawrócić przeciwko niej całą swą moc. W obecnym jednak momencie wygodniej nam jest maszerować na południe i na pewien czas odłożyć bezpośrednie działania na północy". Podobnie jak na Japonię wywierały presje Niemcy i Włochy, także i na ZSRR wpływały rządy Chin, St. Zj. i Wlk. Brytanii, aby kraj ten przystąpił do wojny z Japonią. Rząd radziecki odpowiadał wówczas, że Armia Czerwona prowadzi ciężką walkę z Niemcami i ich sojusznikami i dlatego nie zamierza kontynuować wojny na dwa fronty. [83]

81/ Documents on the German Policy, vol I, Washington 1948 s.734; Israelian W.L.: Antigitlerowskaja koalicja. Diplomaticeskoje sotrudniczestwo SSSR, SSzA i Anglii w gody wtoroj mirowoj wojny. Moskwa 1964 g. s. 105.

82/ Israelian W.L. Kutakow L.N.: Diplomatija agresorow. Germanoitalo-japonski faszistskij blok. Istorja jego wozniknowienija i kracha. Moskwa 1967 g. s. 253.

83/ The New York Times i Izwiestia z 16.12.1941 r.; Sewostianow G.N. op. cit. s. 37, 49.

2. Operacje japońskie w celu opanowania Hongkongu, Syjamu, Malajów, Burmy, Filipin i Indii Holenderskich

Unieruchomiwszy flotę Pacyfiku, Japończycy przystąpili natychmiast do podboju krajów Płd.Wsch.Azji. Przed świtem 8 grudnia 1941 r. zaatakowali oni jednocześnie Hongkong, Malaje i Filipiny. Wojska alianckie rozproszone i nie przygotowane do walki, bez należytego wsparcia lotniczego, nie były w stanie odeprzeć najeźdźców. 84/

Hongkong uważany był zawsze za wysuniętą placówkę imperium brytyjskiego. Jednakże ze względu na dużą odległość od Singapuru i metropolii uznano go już w okresie międzywojennym za niedogodny do obrony. Port ten nie był umocniony, w tym stopniu jak amerykańskie wyspy Guam i Wake. Hongkong był tylko jednym z większych międzynarodowych portów świata. Obrona tego miasta wymagała utrzymania przylegającej części kontynentu azjatyckiego, szczególnie płw. Kowloon i skrawka ziemi zwanej Nowym Terytorium, wydzierżawionych od Chin w 1898 r. na okres 99 lat. Baza morska, od której zależy egzystencja Hongkongu znajduje się w cieśninie między płn. brzegiem wyspy a płw. Kowloon. Podstawowe doki rozlokowane są również na półwyspie. Miasto w dużym stopniu uzależnione było od lądu, skąd sprowadzano ponad połowę wody pitnej. Fakt ten miał szczególnie ważne znaczenie w czasie inwazji japońskiej w 1941 r., bowiem broniące się tu wojska zabezpieczyć musiały w wodę ponad 1 mln osób cywilnych zamieszkujących wyspę. Rezerwuary wody deszczowej znajdujące się w Hongkongu Japończycy ostrzeliwali ogniem artylerii i bombardowali z powietrza. 85/

W listopadzie 1941 r. garnizon Hongkongu, oprócz jednostek obsługujących umocnienia brzegowe, składał się z dwóch brytyjskich i jednego hinduskiego batalionu piechoty. Prośby

84/ Kirby S.W.: The War Against Japan, vol I London 1957 s. 465-466; Wigmore Lionel: The Japanese Thrust. Australia in War of 1939-1945, vol IV Canberra 1957 s.90,114-117; Jones F.C.: Japan's New Order in East Asia. Its Rise and Fall 1937-1945 London 1954 s. 328-329.

85/ Butler J.R.M. Gwyer J.M.S., op.cit., s. 237-238, Graves Philip: A Record of the War. The Ninth Quarter. October 1, 1941 - December 31, 1941. London s. 158-163.

miejscowego dowództwa o wzmocnienie garnizonu były systematycznie odrzucane. Przysłano jedynie z Kanady sztab brygady i dwa bataliony piechoty. Nie były to wojska doborowe i nie posiadały one odpowiedniego przeszkolenia i ekwipunku potrzebnego do obrony dużego miasta. Ich przybycie korzystnie wpłynęło na morale ludności cywilnej i w pewnym sensie stanowiło pokaz siły.

Załogę Hongkongu tworzyło więc 6 batalionów piechoty, które wchodziły w skład dwu niepełnych brygad, dysponujących nieliczną artylerią. Wyspy broniło 29 dział artylerii nadbrzeżnej, niektóre z nich mogły ostrzeliwać cele na lądzie. Z jednostek marynarki wojennej znajdowały się: 1 niszczyciel, 8 ścigaczy i 4 kanonierki. Dowodził nimi komandor A.C. Collinson. Najgorzej było z lotnictwem. Posiadano bowiem tylko 6 przestarzałych samolotów, które nie bazowały w Hongkongu lecz w rejonie wioski Kaitak na płw. Kowloon. Garnizon brytyjski liczył w sumie 11.848 żołnierzy. Dowódcą tych wojsk był gen. mjr C.M. Maltby.

Na wypadek ataku japońskiego planowano bronić półwyspu siłami trzech batalionów piechoty, wspartych przez cztery baterie artylerii. Pozycja ta rozbudowana była w terenie pagórkowatym, dogodnym do obrony. Ogólna długość tej rubieży wynosiła 18 km i zgodnie z wymogami regulaminowymi powinna być broniona przez przynajmniej dwie dywizje piechoty. Faktycznie zaś broniące półwyspu trzy bataliony, utrzymać go miały około 7 dni, po czym winny wycofać się na wyspę. W rejonie Hongkongu, gdzie znajdowały się dalsze trzy bataliony piechoty, zamierzano stoczyć decydującą bitwę z Japończykami.[86/]

Dowództwo 38 dywizji japońskiej, której powierzono zadanie zdobycia Hongkongu, informowane było dokładnie o wszystkich przedsięwzięciach obronnych garnizonu brytyjskiego. Czynili to urzędnicy konsulatu japońskiego, którzy mieli możność poruszania się bez przeszkód po całym terenie tej kolonii.

86/ The West Point Atlas of American Wars. Chief Elitor Colonel Vincent J. Esposito, vol II 1900-1953. New York 1959 Frederick A. Praeger, s. 116.

Ponadto stała komunikacja między kontynentem a wyspą ułatwiała infiltrację dalszych agentów japońskich.

Mimo na ogół niesprzyjającej sytuacji militarnej, wśród społeczeństwa Hongkongu i garnizonu wojskowego utarło się przekonanie, że wyspa ta jest nie do zdobycia. Mówiono nawet, że japońskie uzbrojenie i taktyka walki stoją zdecydowanie na niższym poziomie. Wobec tego Japończycy zmuszeni są do podejmowania operacji nocnych, aby przy pomocy czynnika zaskoczenia wyrównać powyższe mankamenty.

7 grudnia 1941 r. od wywiadowców brytyjskich z Kantonu otrzymano wiadomość, że na terytorium chińskim na pograniczu z płw. Kowloon skoncentrowanych zostało około 20.000 żołnierzy japońskich. Była to 38 DP gen.lt. Takaishi Sakai przygotowująca się do ataku. Gen. Maltly nakazał wojskom swego garnizonu przejść do obrony. O godz. 2.25 w nocy 8 grudnia Japończycy uderzyli bez ostrzeżenia. Atakiem z powietrza zniszczyli samoloty brytyjskie. W ciągu 48 godzin walki, przeważnie w toku działań nocnych Japończycy włamali się w główną linię obrony i opanowali fort Shing Mun. Kontrataki brytyjskie nie miały powodzenia. Brytyjczycy zaskoczeni zostali szybkością natarcia i dobrym wyszkoleniem żołnierzy japońskich. 10 grudnia wojska japońskie wsparte artylerią i lotnictwem rozszerzyły wyłom i zmusiły obrońców do odwrotu. Wycofywano się stopniowo z jednego wzgórza na drugie. Do 13 grudnia oddziały brytyjskie ewakuowały się na wyspę. W ciągu 5 dniowych walk od 8 do 12 grudnia Japończycy zajęli płw. Kowloon.

Nastąpiła 2-dniowa przerwa w działaniach wojennych, w czasie której dowódca 38 DP zażądał poddania wyspy. 15 grudnia Japończycy otrzymali odmowną odpowiedź. Rozpoczęli więc 4-dniowe artyleryjsko-lotnicze bombardowanie Hongkongu. Otworzyły także ogień japońskie okręty wojenne wiceadm. Masaichi Niimi. W czasie krótkiej przerwy wysłano kolejne ultimatum. Po powtórnej odmowie w nocy z 17 na 18 grudnia Japończycy wysadzili desant na płn. skraju wyspy. Zdobycie Hongkongu było teraz kwestią chwili. Miasto odcięte zostało od lądu i pozbawione wody. Miejscowe rezerwuary były zniszczone lub znajdowały się w rękach przeciwnika. Do wieczora 19 grudnia obrońcy

rozdzieleni zostali na dwa odizolowane zgrupowania. W tych warunkach 25 grudnia gubernator Hongkongu Mark Young i gen. mjr Moltby zdecydowali poddać wyspę.

W toku walki okazało się, że brytyjska ocena oddziałów japońskich była błędna. Natarcie 38 DP było należycie przygotowane, a obiekt operacji dobrze rozpoznany. Świadczą o tym stosunkowo niskie straty wojsk agresora, które wynosiły 2754 żołnierzy, podczas gdy z całego garnizonu brytyjskiego liczącego 11.848 żołnierzy zabitych zostało 4400, a pozostałych 7448 poddało się do niewoli. 87/

Syjam

Działania wojenne toczyły się również na obszarze Płd. Wsch. Azji. W dniu 7 grudnia 1941 r. wojska japońskie przekroczyły granicę Indochin i znalazły się na terytorium Syjamu. Flota japońska podpłynęła w tym czasie w rejon ujścia rzeki Menam i zablokowała Bangkok. Oddziały syjamskie stawiały najeźdźcom symboliczny tylko opór, który trwał cztery godziny i nie kosztował wiele istnień ludzkich. Walki zakończyły się przy użyciu białych flag i rokowań pokojowych.

W nocy z 7 na 8 grudnia radio tokijskie obwieściło, że rząd syjamski udzielił japońskim siłom zbrojnym prawa do wykorzystania Syjamu jako bazy militarnej. 8 grudnia rano wojska japońskie wkroczyły do Bangkoku. Dyplomatom brytyjskim i amerykańskim nakazano pozostać w domach. Wielu cudzoziemców, którym nie udało się zbiec do Burmy, aresztowano.

Wprowadzenie wojsk japońskich do Syjamu rząd tokijski motywował dążeniem do obrony tego kraju przed aneksją brytyjską. Bowiem 7 grudnia wieczorem oddziały brytyjskie rozlokowane na Malajach próbowały opanować przesmyk Kra i opóźnić w ten sposób natarcie japońskie w kierunku płw. Malajskiego i płd Burmy.

87/ Butler J.R.M., Gwyer J.M.A., op.cit., s.238; The West Point Atlas, op.cit.,s.116; Maszlanka B.op.cit., s.517. Dupuy Trevor Nevitt: Asiatic Land Batles. Expansion of Japan in Asia. Vol 8 London 1965. Edmund Ward s. 29-30. Saburo Hayashi, op. cit. s.56-57; Buchanan Russell A, op.cit. s.82, Kirby W.S op. cit. vol I s. 107-151.

W wyniku zajęcia Bangkoku, rząd syjamski zmuszony został w ciągu 7-dniowych rokowań do podpisania porozumienia wojskowego z Japonią. W oświadczeniu radiowym do narodu premier Luang Bipul Songgram powiedział, że Syjam współpracować będzie z Japonią w dziedzinie militarnej i realizować dotychczasową politykę. 21 grudnia 1941 zawarty został sojusz japońsko-syjamski, na mocy którego Japonia zobowiązała się udzielać Syjamowi pomocy politycznej, wojskowej i ekonomicznej. W związku z powyższym liczebność armii syjamskiej ograniczona została do 100 000 żołnierzy. Japończycy od razu ustanowili kontrolę nad lotniskami, liniami kolejowymi, portami, przekształcając Syjam w przyczółek niezbędny im do następnych operacji zaczepnych przeciwko Malajom, Burmie i płd. Chinom. Błyskawiczna aneksja Syjamu możliwa była dlatego, że ani Brytyjczycy, a także rząd chiński, nie udzielili 16 mln narodowi syjamskiemu natychmiastowej pomocy. 88/

Malaje

Następnym obiektem agresji japońskiej były Malaje, najbogatsza posiadłość brytyjska w strefie tropikalnej. Kolonia ta dostarczała ponad połowę światowej produkcji kauczuku, w pełni pokrywając zapotrzebowanie Wlk.Bryt. i jej dominiów w ten surowiec. Znajdowały się tam także największe kopalnie cyny, dające 1/3 światowej produkcji tego metalu. 89/

Półwysep Malajski lub inaczej Malaje leżą między cieśniną Malakka a morzem Płd.Chińskim, od północy graniczą z Syjamem. W końcu 1941 r. ludność tego kraju liczyła 5.750 000 mieszkańców. Półwysep ten ma 650 km długości. Największa jego szerokość wynosi około 300 km.

88/ Graves Philip, op.cit.s. 175-176; Sewostianow G.N.,op. cit, s.80 Jones F.C.,Borton Hugh and B.R.Pearn: The Far East 1942-1946. London 1955 s. 51-52; Ward R.S.: Asia for Asiatics. Chicago 1945.

89/ Graves Philip, op.cit., s. 177-178. Trevor Nevitt Dupuy, op. cit. vol 8, s.31.

Ze stałym lądem połączony jest wąskim 40 km przesmykiem Kra. Środkiem półwyspu biegnie pasmo górskie, którego wysokość dochodzi do 2300 m. Prawie cały obszar kraju pokryty jest tropikalną dżunglą. Tereny przymorskie są poważnie zabagnione. Klimat wilgotny, a zarazem upalny. Parująca dżungla wysysa szybko energię ludzi w niej przebywających. Dlatego też na zaaklimatyzowanie wojska potrzebowano przynajmniej 2 miesiące czasu.

Na płd skraju półwyspu leży wyspa Singapur, oddzielona od lądu cieśniną Johore, której szerokość nie przekracza 3000 m. Poprzez cieśninę przerzucona jest granitowa grobla, na której zbudowano szosę i linię kolejową, łączące Singapur z Syjamem i Burmą. Wyspa ta posiada ważne znaczenie gospodarcze i militarne. W jej płd. części leży wielkie miasto handlowe i port Singapur, a bliżej cieśniny jedna z najsilniejszych baz morskich świata. Naszpikowana dużą ilością dalekosiężnych dział obrony wybrzeża, silnie ufortyfikowana i w mniemaniu Brytyjczyków - w okresie międzywojennym - nie do zdobycia.

Zbudowana w ciągu 15 lat twierdza /od 1924 do 1938/ składała się oprócz umocnień z obszernej przystani dla floty wojennej, pływających doków, warsztatów remontowych, zbiorników paliwa, czterech lotnisk i budynków koszar. Brytyjczycy wydatkowali na nią 60 mln funtów szterlingów.[90/] Przez Singapur przechodziły wszystkie szlaki morskie z Oceanu Indyjskiego na Pacyfik. Anglicy chwalili się, że posiadanie Singapuru daje im kontrolę nad Chinami i Japonią, a także nad Syjamem i Kambodżą, nie mówiąc już o Indiach Holenderskich i Filipinach.

Począwszy od 1933 r. na teren Singapuru wprowadzono lotnictwo, które osłaniać miało bazę z powietrza. W 1940 r. zdecydowano nawet, że samoloty stanowić będą główną siłę obrony twierdzy. Jednakże zaangażowanie Wlk. Bryt. w wojnę w Europie i w płn Afryce uniemożliwiło jej dostarczenie na Malaje nowoczesnego lotnictwa.

90/ West Point Atlas, op. cit., vol II, s. 117; Maszlanka B., op. cit. s.519.

Obronę Malajów organizował gen. lt A.E Percival naczelny dowódca wojsk brytyjskich w Malajach. Dysponował on wojskami 3 korpusu hinduskiego dowództwonymi przez gen. lt. L.M. Heath. Korpus ten składał się z trzech dywizji piechoty wspartych przez 158 samolotów, bazujących na 12 lotniskach. Siły powietrzne na Malajach podlegały wicemarsz. C.W.H. Pulford. 91/

Wojska lądowe liczyły 32 bataliony piechoty. Wzmocnione one były 7 pułkami artylerii polowej, pułkiem artylerii górskiej i 2 pułkami artylerii przeciwpancernej. Nie posiadano wcale jednostek pancernych, gdyż z wojny w Europie trudno było coś zaoszczędzić. 92/ Wiele oddziałów przybyło na Malaje na krótko przed wybuchem wojny i do chwili agresji japońskiej nie przywykły one jeszcze do upałów, wilgoci i tropikalnego klimatu. Największym jednak mankamentem był brak realistycznego szkolenia wojsk pod kątem walki w dżungli, 93/ ponieważ gen. Percival nie przewidywał możliwości ataku głównych sił japońskich na Singapur wzdłuż półwyspu, gdyż uważał, że dżungla i bezdroża poważnie utrudnią i opóźnią natarcie wojsk lądowych.

Z posiadanych 106 000 żołnierzy wydzielił on do obrony Malajów ponad 80 000 ludzi. Zach. wybrzeża broniła 11 hinduska dywizja piechoty gen. mjr B. W. Key, wschodniego zaś 9 dywizja hinduska, południowej części półwyspu 8 dywizja australijska - gen. mjr Gord[illegible] Benetta. Na wyspie Singapur organizowało obronę 20000 ż[illegible]erzy z 1 i 2 brygady malajskiej, podległych gen. mjr F.[illegible] Simmonsowi - dowódcy twierdzy. Wojska te zapewnioną miały pomoc 21 okrętów wojennych /1 pancernika, 4 krążowników, 9 niszczycieli i 1 trałowca/ zakotwiczonych w porcie. Siły morskie twierdzy podlegały kontradm. E.J. Spooner. Dwa spośród tych okrętów - pancernik Prince of Wales i ciężki krążownik Repulse - przybyły do Singapuru

---

91/ Miller E: Strategy at Singapore. New York 1942 s. 19-20
92/ Churchill W.S: The Second World War, vol IV, London. The Educational Book Company Ltd, s. 746.
93/ Trevor Nevitt Dupuy, op.cit, vol 8 s. 31; Maszlanka Bronisław op. cit., s. 519.

2 grudnia 1942 r. Brytyjczycy starali się w ten sposób zademonstrować swą siłę morską, lecz nie wywarło to na Japonii większego wrażenia, podobnie jak wcześniejsze wzmocnienie obrony Hongkongu dwoma batalionami kanadyjskimi. 94/

Okupacja Indochin w 1941 r. stanowiła dla Japonii strategiczny krok w kierunku podboju Płd.-Wsch. Azji. Japończycy uzyskali wtedy szereg baz morskich i lotniczych usytuowanych w pobliżu Malajów. Zdobycie tej kolonii powierzone zostało 25 armii japońskiej gen. lt. Tomoyuki Yamashita, która dysponowała trzema dywizjami piechoty, czterema pułkami czołgów oraz szeregiem jednostek artylerii. Mimo że Yamashita miał mniej żołnierzy niż Brytyjczycy, lecz posiadał za to przewagę w czołgach i w artylerii.

Dwie dywizje japońskie /5 i 18 DP/ przez wiele lat brały udział w wojnie chińskiej i w ramach przygotowań do inwazji przeszły intensywne szkolenie w taktyce walki w dżungli. Wreszcie dywizja gwardii cesarskiej, najlepsza w armii, świetnie uzbrojona i wyszkolona, przeznaczona do wykonywania najważniejszych zadań, takich jak desanty morskie, opanowywanie portów i lotnisk oraz do bezpośredniego szturmu twierdzy Singapur. Powyższe wojska zapewnione miały wsparcie 560 samolotów z 3 dywizji lotniczej i lotnictwa morskiego oraz [illegible] floty wojennej.

Plan Yamashity przewidywał uderzenie jedną dywizją przez Syjam via Bangkok, wzdłuż linii kolejowej na Singapur. Pozostałe dwie dywizje przewiezione miały być drogą morską i wysadzone na płw. Malajskim, w syjamskich portach: Singora i Patani oraz w Kota Bharu, w płn.-wsch części Malajów w celu opanowania pobliskich lotnisk, na które przebazować zamierzano samoloty wsparcia z Indochin. Po wykonaniu tych zadań dywizje japońskie kontynuować miały natarcie wzdłuż wsch. i zach. wybrzeża w kierunku Singapuru.

94/ West Point Atlas, op.cit, vol II s. 117.

Atak japoński rozpoczął się przed świtem 8 grudnia, bombardowaniem lotnisk brytyjskich na płw. Malajskim i w Singapurze. Wkrótce potem dwie dywizje 25 armii wylądowały w nakazanych rejonach. W czasie 3 dniowej bitwy granicznej rozgromione zostały dwie brygady hinduskie z 9 i 11 dywizji. W trakcie tych walk Japończycy zdobyli trzy lotniska, na które przebazowali kilkaset samolotów. 95/ Natarcia nie przerywano również w nocy. Oddziały piechoty japońskiej załadowane na samochody pancerne, ciężarówki i czołgi starały się pod osłoną ciemności wtargnąć jak najdalej w głąb półwyspu.

Na wieść o wylądowaniu wojsk japońskich na wsch. wybrzeżu Malajów, z Singapuru wyruszyła eskadra okrętów wojennych w celu rozbicia floty desantowej i ostrzelania z dział okrętowych uchwyconych przyczółków. W składzie eskadry znajdowały się: pancernik Prince of Wales, krążownik Repulse i 4 niszczyciele. Dowódca tego zgrupowania adm. T.S.V. Phillips powiadomiony został na trasie marszu, że nie otrzyma osłony myśliwskiej, ponieważ wszystkie samoloty przerzucone zostały do zwalczania desantów japońskich. Admirał brytyjski zdecydował wówczas, że jeżeli okręty jego nie zostaną wykryte przez lotnictwo japońskie, to zaatakuje on flotę inwazyjną w nocy z 9 na 10 grudnia. Ponieważ eskadra zauważona została przez samolot rozpoznawczy, odpadła szansa zaskoczenia przeciwnika. Adm. Philips zawrócił więc w drogę powrotną.

10 grudnia w południe, kiedy okręty znajdowały się w pobliżu portu Kuantan, zaatakowane zostały przez 96 samolotów szturmowo-torpedowych. W toku 2 godzinnego bombardowania zatopione zostały oba największe okręty. Z 2925 ludzi załogi zginęło 595 wraz z adm. Phillipsem. 2334 rozbitków uratowały niszczyciele. Artyleria przeciwlotnicza okrętów zestrzeliła 27 samolotów. 96/ Była to kolejna po Pearl Harbor nieoczekiwana porażka floty aliarckiej.

95/ Graves Philip, op.cit. s.180; West Point Atlas, op. cit. vol II s. 118.

96/ Graves Philip op.cit., s.182; Lipiński J. op.cit., s.374; Fuchida Mitsuo Okumiya Mastake, op. cit. s.63 Nimitz Chester, Potter E.B op. cit s. 253.

Bitwa ta odsunęła jedyne niebezpieczeństwo, jakie dla agresorów stanowiła brytyjska eskadra morska oraz podniosła na duchu cały skład osobowy japońskich sił zbrojnych. Fój ten wykazał duże doświadczenie pilotów japońskich oraz podkreślił wartość lotnictwa jako środka prowadzenia wojny na morzu.

Japońskie wojska lądowe kontynuując ofensywę, demonstrowały swą przewagę w wyszkoleniu i wprawę w walce w dżungli. Żołnierze japońscy będąc lekko uzbrojeni i wyekwipowani, prowadzeni przez miejscowych przewodników-sklepikarzy i fotografów pochodzenia japońskiego - posuwali się jak zjawy w gęstej dżungli, przedzierając się niezauważenie przez pozycje brytyjskie lub obchodząc je. Lekkie czołgi załadowane piechotą parły wzdłuż dróg, tak daleko jak było to możliwe, zmuszając żołnierzy brytyjsko-hinduskich do ciągłego odwrotu. Lotnictwo japońskie odgrywało rolę bezpośredniego wsparcia artyleryjskiego. Słabo wyszkolone i źle uzbrojone wojska alianckie wypierane były z pozycji na pozycje. W celu odcięcia dróg dowozu zaopatrzenia Japończycy wykonywali szereg drobnych desantów morskich na tyłach broniących się wojsk wykorzystując w tym celu nieuzbrojone parowce, dżonki i statki rybackie. 97/

Sytuacja na Malajach pogarszała się z dnia na dzień. Okazało się bowiem, że natarcia 25 armii nie zdołają załamać wojska 3 korpusu hinduskiego, mimo przybyłego wzmocnienia w postaci 18 dywizji brytyjskiej gen. mjr M. Beckwith Smitha 98/ i 50 samolotów myśliwskich. W tej sytuacji gen. Percival nakazał dowódcom dywizji, aby w walkach obronno-odwrotowych i opóźniających uzyskali czas potrzebny na dalsze umocnienie wyspy. W połowie stycznia 1942 r. zatrzymał się w Singapurze gen. Wavell, jadący na Jawę dla objęcia dowództwa wojsk

---

97/ Churchill W.S., op.cit., vol IV s. 35; Sewostianow G.N. op. cit., s. 85.

98/ Kirby S.W: The War against Japan. London 1957 vol I s. 177-230 vol II 1958 s. 23-46.

alianckich w zach Pacyfiku. Polecił on wówczas Percivalowi, aby wycofał resztę swych wojsk z płd. części płw. Malajskiego dla obrony prowincji Johore, graniczącej z Singapurem. Jednocześnie telegraficznie powiadomił rząd brytyjski, że na płnc. brzegu wyspy nie uczyniono prawie nic, aby zapobiec wojskom japońskim sforsowania cieśniny Johore. Wiadomość tę odczuto w Londynie jak grom z jasnego nieba. Również Churchill wstrząśnięty był tą depeszą. 99/

Oddziały 3 korpusu atakowane od czoła i ze skrzydeł, wykrwawione i przemęczone nieprzerwaną walką w trudnych warunkach terenowych i klimatycznych nie były w stanie zorganizować długotrwałej obrony. Dlatego też gen. Percival zdecydował w dniu 31 stycznia 1942 r. wycofać je na wyspę Singapur.

Brytyjczycy dysponowali jeszcze wystarczającą ilością wojsk do obrony Singapuru, lecz nie wykorzystali dwóch poprzednich miesięcy na rozbudowę umocnień na płnc. skraju wyspy. Także ciężkie działa forteczne nie przyczyniły się do utworzenia mitu o niezwyciężoności twierdzy, ponieważ wycelowane były tylko na morze. Większość z nich była nie przystosowana do strzelania na ląd. Działa te, przeznaczone wyłącznie do zwalczania okrętów, wyposażone były głównie w amunicję przeciwpancerną, zamiast w odłamkową, którą można by niszczyć piechotę japońską.

Po podciągnięciu ciężkiej artylerii i przebazowaniu lotnictwa, Japończycy zintensyfikowali naloty powietrzne i ostrzał artyleryjski. Pod ich osłoną w nocy z 8 na 9 luty 1942 oddziały 5 i 15 dywizji japońskiej sforsowały cieśninę Johore. Chociaż żołnierze 8 dywizji australijskiej walczyli desperacko, na przyczółek wlewały się kolejne fale piechoty japońskiej. Do rana 9 lutego obie dywizje uchwyciły przyczółek o szerokości 15 km i od płn. zach. uderzyły na twierdzę. W następną noc przeprawiła się dywizja gwardii cesarskiej, atakując twierdzę od północy. Świeżo przybyłej na pole walki 18 dywizji brytyjskiej, prem. Churchill nakazał obronić wyspy przy użyciu wszystkich sił i środków, nawet jeśliby przyszło polec dowódcom i wyższym oficerom wraz z ich żołnierzami. 100/

99/ Sewostianow G.N. op. cit. s. 86
100/ Churchill W.G. op.cit. vol s. 78,83.

Zadanie to było niewykonalne, ponieważ wśród obrońców Singapuru panowało rozprzężenie i panika. 13 lutego cała wyspa znalazła się w zasięgu artylerii japońskiej. Od trzech dni toczyły się zaciekłe walki o stacje filtrów i rezerwuary wodne. 14 lutego urządzenia te były już w rękach Japończyków.[101] W tym czasie zapasy żywności wystarczały jeszcze na kilka dni. Brakowało już amunicji artyleryjskiej i paliwa dla pojazdów mechanicznych. Wody starczało tylko do następnej doby. W tych warunkach dowództwo brytyjskie postanowiło kapitulować. Miasto poddało się 15 lutego 1942 r. w 70 dniu walki to jest o 30 dni wcześniej niż spodziewali się Japończycy.[102] Straty wojsk agresora poniesione w kampanii malajskiej wynosiły 9824 zabitych, Brytyjczycy zaś stracili 138 708 zabitych rannych i wziętych do niewoli.[103]

Zdobycie płw. Malajskiego i Singapuru otworzyło Japonii dostęp do oceanu Indyjskiego. Od tej pory zwiększyło się zagrożenie napaści japońskiej na sąsiednie obszary, w kierunku Burmy, Sumatry, Jawy i Borneo.[104] Churchill oświadczył wówczas, że armię brytyjską dosięgło wielkie nieszczęście, jakiego nie doznała ona nigdy w historii.[105] Również prestiżowi brytyjskiemu na Dalekim Wsch. zadany został cios nie do powetowania.[106] Bowiem japońskie siły morskie uzyskały panowanie w zachodniej części Pacyfiku i w rejonie mórz południowych.

KONFERENCJA WASZYNGTONSKA - "ARKADIA"

W kilkanaście dni po wybuchu konfliktu na Dalekim Wschodzie Churchill wraz z całym sztabem doradców udał się na naradę do Waszyngtonu. W dniach od 22 grudnia 1941 r. do 14 stycznia 1942 r. odbyła się tam brytyjsko-amerykańska konferencja zakodowana kryptonimem Arkadia, na której miało miejsce 6 plenarnych posiedzeń z udziałem Roosevelta i Churchilla, 12 spotkań szefów sztabów wojsk brytyjskich i amerykańskich

101/ Trevor Nevitt Dupuy, op.cit. vol 8, s.49.
102/ Buchanan Russell A, op.cit. vol I s.81, Graves Philip. op. cit. s.78-79.
103/ West Point Atlas op.cit. vol II s. 118.
104/ Saburo Hayashi op. cit. s.56
105/ Bryant Arthur: The Turn of the Tide 1939-1943. London 1957 s.305.
106/ Taylor A.: English History 1914-1945. London 1965 s.541; Sewostianow G.N., op.cit. s.87.

oraz 30 narad komisji planowania przedsięwzięć wojskowych.[107]

Na konferencji dominowały sprawy wojny w Europie i w płnc. Afryce. Na pierwszym planie stawiano działania wojenne przeciwko Niemcom. Jednakże jednym z głównych problemów było również zagadnienie wojny na Pacyfiku i w Płd. Wsch. Azji. Nie obeszło się bez poważnych różnic poglądów na ostrość których wpływała trudna sytuacja militarna obu państw. Bowiem 25 grudnia 1941 r. padł Hongkong. 2 stycznia 1942 r. Japończycy zajęli stolicę Filipin, wysadzili desanty na Borneo i Celebesie, bombardowali Rangun i Rabaul. Powstało bezpośrednie zagrożenie Burmy, Australii i Nowej Zelandii. W tej sytuacji Amerykanie zaproponowali utworzenie wspólnego dowództwa. Propozycja ta na pierwszy rzut oka wydawała się logiczna.

Wobec ofensywy wojsk japońskich zjednoczone dowództwo sił zbrojnych Anglii, St. Zjedn. i Holandii znane pod kryptonimem ABDACOM, mogło dać dobre rezultaty.[108] Powstało ono 2 stycznia 1942 r. Do kwestii utworzenia tego dowództwa Brytyjczycy odnosili się z rezerwą. Zaakceptowali tę instytucję dopiero wtedy, gdy ustalono, że naczelnym dowódcą będzie brytyjski gen. lt. Archibald P. Wavell[109]. Powyższe dowództwo koordynować miało działania bojowe wojsk amerykańskich, brytyjskich, holenderskich i australijskich przeciwko Japonii na terenach Malajów, Burmy, Indochin i Filipin. Odpowiedzialność za obronę Australii, Nowej Zelandii i płd. zach. Pacyfiku nałożono na St. Zjedn. Kolejne dowództwo alianckie utworzone zostało w Chinach pod nominalnym kierownictwem Czang-Kai-Szeka, a faktycznym amerykańskiego gen.lt Josepha W. Stilwell'a. Odkomenderowanie Stilwella do sztabu Czang-Kai-szeka oceniano jako dążenie St. Zjedn. do wzięcia w swe ręce prowadzenia wojny w Chinach.[110]

107/ Sewostianow G.N. op.cit. s. 50-52.
108/ Wyraz ten składał się z pierwszych liter państw uczestniczących w tym dowództwie. Nazwa ta przyjęła się w oficjalnych dokumentach i w literaturze.
109/ Góralski W. op.cit., s. 34.
110/ Sherwood Robert, op.cit., s,457-458; Israelian W.L. op. cit. s. 121.

Utworzenie ABDACOM nie przyczyniło się do wypracowania alianckiej strategii, bowiem ze względu na spory o podział kompetencji, istniało ono tylko na papierze i nie przejawiało w pełni swej działalności. Wszystkie decyzje i plany operacji podejmowane przez brytyjskiego dowódcę musiały przed ich wprowadzeniem w życie uzyskać akceptację Połączonego Kolegium Szefów Sztabów w Waszyngtonie. Poza tym każde państwo utrzymywało kontrolę nad swymi wojskami i wykorzystywało je we własnych interesach. Brytyjczycy dążyli do utrzymania Singapuru, Amerykanie - Filipin, Holendrzy i Australiczycy - do obrony swych posiadłości. 111/

Konferencja Arkadia uwidoczniła poglądy St. Zjedn. i Wlk. Bryt. w dziedzinie strategii i sposobów prowadzenia wojny. Delegacja brytyjska uchylała się od zaangażowania znacznej ilości swych wojsk na Pacyfiku, ze względu na kłopoty wojenne i dużą odległość z Europy. Również St. Zjedn. po poniesieniu szeregu porażek w Pearl Harbor i na Filipinach nie zamierzały przejawiać większej aktywności w obronie posiadłości brytyjskich w Płd Wsch Azji.

Po przystąpieniu St. Zjedn. i innych państw do wojny stanęło zagadnienie prawnego utworzenia sojuszu wojskowego krajów walczących z państwami osi. Odpowiedni dokument w tej sprawie podpisali w Waszyngtonie 1 lutego 1942 r. przedstawiciele 26 państw reprezentujacych St. Zjedn., ZSRR, Anglię, Chiny, Polskę, Czechosłowację, Indie, Jugosławię i inne. Dokument ten otrzymał nazwę Deklaracji Narodów Zjednoczonych, w której mówiło się, że każde państwo ją podpisujące obowiązane jest wykorzystać swe wojskowe i ekonomiczne zasoby do walki przeciwko członkom Trójstronnego Paktu oraz niezawierania z nimi odrębnego przymierza lub pokoju. 112/

Po okupowaniu przez Japonię Płd Wsch Azji i rozpadnięciu się ABDACOM-u dokonano nowego podziału odpowiedzialności na obszarach działań wojennych. St. Zjedn. powierzono prowadzenie wojny na Pacyfiku, Wlk. Bryt. obronę Indii i Oceanu

---

111/ The West Point Atlas, op. cit., vol II S.128.
112/ Wnieszniaja politika Sowietskogo Sojuza w pieriod Otiecziestwiennoj Wojny. Tom. I. Moskwa 1946 s. 194.

Indyjskiego. Chiny stanowiły odrębny region strategiczny podległy St. Zjedn. Dowództwo brytyjskie odpowiedzialne było za utrzymanie Burmy, Malajów, Sumatry i części Indochin. Obszar Pacyfiku podporządkowany został wiceadm. Chester W. Nimitzowi, Płd zach wyspiarska część tego oceanu - gen. Douglas Mac Arthurowi. Wydzielono także trzeci region obrony w płd wsch Pacyfiku.[113/] Powyższa organizacja dowodzenia pozostała niezmieniona do końca 1943 r.

Burma

W wyniku szybkiej aneksji Syjamu i energicznych operacji na płw. Malajskim, wojskom 15 i 25 armii japońskich udało się w ciągu 14 dni wojny osiągnąć wschodnią granicę Burmy na całej jej 2574 km długości. Burma - zdaniem Japończyków - była naturalną fortecą, idealnie usytuowaną do strzeżenia zachodniego skrzydła nowego cesarstwa japońskiego. Wysokie góry biegnące południkowo stanowić mogły naturalne rubieże obronne. Burma odizolowana jest od Indii łańcuchami gór Arakan, Assam i Manipur o wysokości do 3300 m, porośniętych gęstą dżunglą, poprzez które przechodziły trzy lokalne drogi, które ze względu na strome wzniesienia w górach i podmokły teren w dolinach były trudne do przebycia dla pojazdów mechanicznych oraz niemożliwe do pokonania w porze deszczowej.

Wschodnia granica Burmy opiera się także o pasma górskie do 2000 m na pograniczu z Malajami, 3000 m na granicy z Syjamem i 5300 m z Chinami. W tych warunkach cały handel Burmy ze światem zewnętrznym prowadzony był drogą morską poprzez Rangun. Kraj ten posiadał duże nadwyżki ryżu oraz bogate złoża ropy naftowej. Podobnie jak w całej płd. i wsch. Azji także i w Burmie, warunki życiowe, roślinność, rolnictwo, przemysł, a nawet

---

113/ Documents on American Foreign Relations 1941-1944 vol IV. Boston 1945 s. 245.

operacje wojskowe uzależnione były od klimatu monsunowego. W czasie pory suchej trwającej od października do maja, przeważają wiatry wiejące z północy z Himalajów, nie przynoszące prawie żadnych opadów. W pozostałej części roku z południa ku Himalajom wieją wiatry monsunowe niosące z Oceanu Indyjskiego silne deszcze. W niektórych dniach spada 127 mm deszczu, to znaczy tyle ile w Londynie przez 10 tygodni. Ogólną ilość opadów w ciągu 5,5 miesięcy pory deszczowej szacuje się na 5080 mm.[114/] Drogi stają się wówczas rwącymi strumieniami pełnymi błota i skał górskich. Zatopione są pola i obszary nizinne. Rozlane szeroko rzeki mają niebezpieczne prądy. Nie można obozować w polu, maszerować ani walczyć, bowiem okopy wypełniają się szybko wodą. Poważną trudność fizyczną sprawia przemarsz 8-10 km po oślizłych skałach. Na ciągle mokrych mundurach i butach wyrasta zielona pleśń. W nocy jest bardzo zimno. Na skutek wilgoci rdzewieje broń, nie pracują należycie urządzenia elektryczne. Nad podmokłymi terenami unoszą się tumany komarów roznoszących zarazki malarii, od których ukąszenia nie można się ustrzec. W wodzie i błocie mnóstwo pijawek, które trudno oderwać od ciała ludzkiego dopóki nie napiją się wystarczająco ludzkiej krwi. W porze deszczowej panują różne choroby, przede wszystkim malaria, dyzenteria i tyfus. Od chorób tych żołnierz alianccy ponosili 120 razy większe straty niż od kul japońskich.[115/]

Kraj ten o powierzchni 678.033 km^2 zamieszkiwało 16 mln mieszkańców, w tym 1 mln Hindusów, nie lubianych na ogół przez Burmańczyków, ze względu na ich współpracę z Brytyjczykami, lichwiarstwo i chęć zdobycia ziemi uprawnej. W Burmie mieszkało także ponad 30 tys. Japończyków, głównie sklepikarzy, kupców i rzemieślników. Ludzie ci wykonywali różne zadania szpiegowskie na rzecz wywiadu japońskiego. Studiowali teren, szkicowali mapy, opracowywali przewodniki. Na podstawie tych

---

114/ Phillips Lucas C.E.Springboard to Victory. London 1966 Heineman s.2, 6-7; The West Atlas,op.cit.,vol II s. 127.
115/ Phillips Lucas C.E.op. cit., s. 8.

materiałów wojska japońskie biorące udział w kampanii burmańskiej wiedziały więcej o ścieżkach w dżungli, przejściach górskich i brodach rzek niż oddziały burmańsko-hinduskie.

Po porażkach Anglików w Hongkongu i na Malajach nastąpiło ożywienie ruchu narodowego w Burmie. Twórcami jego były oświecone warstwy społeczne, głównie duchowni buddyjscy i studenci nacjonaliści z partii Thakin, szukający w Japonii poparcia w walce z kolonializmem i pomocy w wyzwoleniu kraju. Japonia była pierwszym mocarstwem Wschodu, które pertraktowało i walczyło z Wlk. Bryt. i St. Zjedn. jak równy z równym. Po wkroczeniu wojsk japońskich na teren Burmy, zorganizowano partyzantkę, która współdziałała z Japończykami w opanowywaniu miast, mostów i linii kolejowych. Studenci burmańscy służyli oddziałom japońskim za przewodników, przeprowadzając je okrężnymi drogami przez dżunglę, góry na tyły wojsk hinduskich, pomagając w szybkim opanowaniu kraju.[116/]

Brytyjczycy niewiele uczynili dla obrony Burmy. Uważano bowiem, że kraj ten leży zbyt daleko od Japonii. Dlatego też bezpośredniego ataku nie brano w ogóle pod uwagę. Dopiero w trakcie inwazji japońskiej na Syjam i Malaje, na wschodniej granicy Burmy rozwinięto dwie słabe dywizje. Były to 1 burmańska DP gen. mjr Bruce J. Scott'a, której powierzono obronę przełęczy górskich w płn części granicy. Dywizja ta była słabo uzbrojona, prawie nie posiadała artylerii, środków łączności i broni przeciwlotniczej, bowiem Brytyjczycy nie spodziewali się tak szybkiego rozwoju wydarzeń. 9 stycznia 1942 r. to jest na tydzień przed rozpoczęciem agresji japońskiej, przybyła do Burmy 17 hinduska DP gen. mjr J.G. Smyth'a. 25% żołnierzy tej dywizji stanowili młodzi rekruci poniżej lat 18, którzy służyli w wojsku dopiero kilka miesięcy.

17 DP przeszła do obrony płd części granicy burmańsko-syjamskiej osłaniając kierunek przymorski wyprowadzający na Rangun. Obie dywizje nie posiadały żadnej znajomości jeżeli

---

116/ Ciechanowska M. op.cit., s. 72-73; UNNu: Burma under Japanese. London 1954 s. 2; Phillips Lucas C.E., op.cit., s.9.

chodzi o walkę w dżunglii. To było wspólne dla wszystkich dywizji brytyjsko-hinduskich, które szkolono do walki na pustyni i wyposażano w odpowiedni transport. Dowódcy brytyjscy nie przypuszczali nigdy, że współczesne wojska mogłyby walczyć w dżungli. Żołnierze po zetknięciu się z dżunglą byli nią oszołomieni, obawiali się jej, szczególnie w nocy, gdyż łatwo było wtedy zbłądzić. Pod wpływem strachu wyobrażali sobie, że za każdym drzewem stoi żołnierz japoński.

Obie dywizje burmańska i hinduska wsparte były brytyjską 67 eskadrą myśliwsko-bombową i amerykańskim pułkiem myśliwskim - płk Claire L. Chennault. Piloci amerykańcy przybyli do Chin w 1940 r., gdzie walczyli ochotniczo w lotnictwie Czang-Kai-szeka. Początkowo kiedy USA nie były jeszcze w stanie wojny z Japonią lotnicy ci latali po cywilnemu. Ich dowódca kpt rez. Chennault dosłużył się w Chinach stopnia pułkownika. Bezpośrednio po napaści wojsk japońskich na Burmę piloci amerykańscy przybyli do Rangunu, aby wesprzeć walkę wojsk burmańsko-hinduskich. Dowódcą obrony Burmy był brytyjski gen. lt. T.J. Hutton. Siedziba jego znajdowała się w Rangunie.

Do ataku na Burmę przygotowała się 15 armia japońska gen.lt Shojino Iida w składzie 33 i 55 DP. Przed przystąpieniem do wojny Japończycy pozostawili w Syjamie wojskowe pojazdy mechaniczne i zaopatrzyli się w muły. Ponieważ operacje japońskie na płw.Malajskim przebiegały zadowalająco, 15 armia uderzyła na Burmę 16 stycznia 1942 r.

Pierwszym obiektem agresji był port Tavoy, leżący na pograniczu z płw.Malajskim. Na tym kierunku bronił się tylko jeden batalion z 17 DP. Kolejny batalion znajdował się 180 km na południe w porcie Mergui. Wojska burmańsko-hinduskie rozproszone na znacznej przestrzeni nie były w stanie załamać zmasowanego uderzenia Japończyków. 18 stycznia wojska agresora bez większych trudności zdobyły Tavoy oraz zajęły port i lotnisko. Garnizon w Mergui mając odciętą drogę na północ, ewakuował się drogą morską. 20 stycznia 55 dywizja japońska uderzyła z Syjamu na przełęcz Kawkareik, oddaloną 72 km od Moulmein - ważnego portu Burmy, skąd była najkrótsza droga

do Rangunu. Na tym kierunku broniły się główne siły 17 dywizji hinduskiej. Bezpośrednio za 55 DP Japończycy wprowadzili kolejną 33 DP, dążąc do okrążenia poszczególnych brygad 17 DP lub zmuszenia ich do odwrotu w kierunku Moulmein. W czasie wycofywania się oddziałów hinduskich nacjonaliści burmańscy pomagali Japończykom przeprowadzić część wojsk przez dżunglę w kierunku lotniska Moulmein. Główne siły 55 DP uderzyły wprost na miasto. Garnizon hinduski bronił się dwa dni, po czym pod osłoną nocy z 30 na 31 stycznia ewakuował się drogą morską.

Z lotnisk w Syjamie i innych zdobytych w Burmie Japończycy zintensyfikowali bombardowanie Rangunu. Bardzo ciężki nalot dokonany był 22 stycznia przy użyciu 60 bombowców. Lotnikom brytyjskim i amerykańskim udało się zestrzelić 21 samolotów napastnika, lecz od bomb i pożarów zginęło wtedy 2752 mieszkańców stolicy Burmy. Kolejny atak powietrzny w dniu 24 stycznia kosztował Japończyków 10 samolotów spośród 24 biorących udział w nalocie. 28 i 29 stycznia zestrzelono dalszych 18 samolotów. 117/

W ciągu 4 tygodni nieprzerwanych walk, wojska 17 DP wycofały się na odległość 128 km od granicy, w pobliże ujścia rzeki Sittang, gdzie rozegrała się jedna z najdramatyczniejszych bitew w kampanii burmańskiej. Od 20 do 23 lutego 1942 r. główne siły 17 DP toczyły ciężkie walki z dwoma dywizjami japońskimi w rejonie m. Bilin, odległego 10 km od mostu kolejowego na rzece Sittang, przystosowanego do przejazdu samochodów. Aby 17 DP nie uległa zniszczeniu, należało czym prędzej wycofać ją po tym moście za rzekę. Przeszkodził temu oddział japoński, który przeprowadzony przez dżunglę przez Burmańczyków, pojawił się nagle 21 lutego 1942 r. w pobliżu mostu i usiłował go zdobyć. Niewielkie siły ochrony nie będąc w stanie utrzymać mostu i nie widząc innego wyjścia wysadziły go w powietrze.

117/ Graves Philip op. cit., vol 10 s. 85-87.

W tej sytuacji połowa wojsk broniących Burmy odcięta została na wsch. brzegu rzeki Sittang. W wypadku gdyby mostu nie zniszczono, Japończycy bez trudu podeszliby pod Rangun. Oddziały 17 DP broniły się na otwartej przestrzeni w warunkach dokuczliwego upału, w chmurach kurzu nie mając kropli wody do picia. Pojazdy mechaniczne dywizji zgrupowane w pobliskiej wiosce spalone zostały wraz z zabudowaniami. Kiedy okazało się, że bitwa jest przegrana, poszczególne brygady podchodziły do rzeki i przeprawiły się wpław. Ranni i nieumiejący pływać przedostawali się na przeciwległy brzeg na prowizorycznych tratwach bambusowych. Rzeka Sittang płynęła wartkim nurtem i w miejscu przeprawy miała 800 m szerokości. Odwrót przez rzekę osłaniały dwie kompanie piechoty, które dopiero pod osłoną nocy przedostały się na zach. brzeg. W trakcie ewakuacji ponad 6000 żołnierzy utonęło lub zginęło w wodzie od kul japońskich karabinów maszynowych. W sumie uratowało się 3300 żołnierzy, którzy wyszli z wody bez butów, bez broni i prawie nago. Zdołano przeprawić 14 000 karabinów i kilka ckm-ów. Pozostałą broń utracono, w tym 18 dział artyleryjskich, moździerze, sprzęt łączności, ekwipunek medyczny i wszystkie pojazdy mechaniczne. Była to wielka porażka. Nieprzerwane pasmo klęsk i trudy odwrotu kompletnie załamały żołnierzy hinduskich. 118/

Między wojskami japońskimi a Rangunem znajdowała się jeszcze rzeka Pegu. Pod jej osłoną zbierały się resztki 17 dywizji, które wzmocnione trzema batalionami przybyłymi drogą morską z Indii oraz 7 brygadą pancerną ze Śr.Wsch. Brygada ta odegrała ważną rolę w osłonie odwrotu 17 DP wzdłuż doliny rzeki Irwadi. 3 marca wojska japońskie podeszły do rzeki Pegu, oddalonej 60 km na wsch od Rangunu. W czasie jej forsowania oddziały agresora poniosły duże straty od kontrataków 7 BPanc. Opóźniono w ten sposób o kilka dni natarcie japońskie na stolicę Burmy. Ponieważ Japończycy dysponowali przewagą na morzu i w powietrzu, żadne inne posiłki nie mogły

---

118/ Churchill S.Winston, op.cit.,vol IV, s.119-120; Philips Lucas C.E.,op.cit, s.22-23; Trevor Nevitt Dupuy, op.cit., vol 8 s. 43 The West Point Atlas, op.cit.,vol II s.127.

nadejść. Przysłano tylko nowego dowódcę gen. mjr Harolda Alexandra, który zastąpił gen.lt Huttona. 6 marca Japończycy lądowali na wyspach u wejścia do portu Rangun oraz zbliżali się od płn wsch do miasta. Gen. Alexander w porozumieniu z gubernatorem Burmy Reginalden Dorman - Smith'em zdecydował ewakuować Rangun. Przedtem jednak zniszczono zakłady petrochemiczne, doki i składy amunicji [119] Utrata Rangunu - zdaniem Churchilla - oznaczała utratę Burmy. Reszta kampanii była tylko wyścigiem między Japończykami a zbliżającą się porą deszczową. [120]

Japonia uzyskała dogodny dostęp do Indii i Cejlonu. Brytyjczycy poczynili szereg przygotowań do obrony tej wyspy i bazy morskiej w Trincomalee. Dowódcą obrony Cejlonu mianowany został wiceadm. Geoffrey Layton. Wkrótce po ewakuacji Rangunu przybyły drogą morską z Malajów dwie dywizje japońskie 18 i 56 DP, wzmocnione dwoma pułkami czołgów. Równolegle na mocy wcześniejszych porozumień z rządem Czang-Kai-szeka nadeszły szosą burmańską dwie armie chińskie liczące łącznie 30 000 żołnierzy. 5 armia składająca się z trzech najlepszych dywizji chińskich przystąpiła w dniu 19 marca do obrony doliny rzeki Sittang w rejonie m. Toungoo. 6 armia słabiej wyszkolona i dowodzona, także w sile trzech dywizji broniła się w dolinie rzeki Salween, osłaniając drogę burmańską prowadzącą z Rangunu do Czungkingu. Dywizje chińskie miały poważne braki w uzbrojeniu i wyposażeniu. Na 3 żołnierzy przypadał 1 karabin. Jedna tylko z sześciu przybyłych dywizji posiadała własną artylerię. Brakowało służby medycznej, środków łączności i pojazdów mechanicznych. Wieloletnia służba wojskowa i trudy życia frontowego niekorzystnie wpływały na dyscyplinę żołnierzy chińskich, którzy po przybyciu do Burmy skłonni byli grabić wioski burmańskie i źle traktować miejscową ludność. Dowódcą obu armii chińskich był gen. lt Stilwell.

119/ Graves Philip, op.cit.,vol 10, s.90-91; Churchill S. Winston op.cit.,vol IV s. 129.

120/ Churchill s. Winston, op. cit., vol IV, s. 132.

W tym czasie 1 burmańska i 17 hinduska DP skierowane zostały w dolinę rzeki Irwadi - w zach Burmie, gdzie przystąpiły do organizowania obrony m. Prome i zagłębia naftowego Yenangyang. 19 marca z obu dywizji utworzono 1 korpus, którego dowódcą mianowany został gen. lt William J. Slim.[121/] 23 marca Japończycy dokonali nalotu bombowego na lotnisko polowe w Magwe, w zach części Burmy na którym stacjonował pułk myśliwski St.Zj. Ponieważ nie zorganizowano tam przedtem systemu powiadamiania i alarmowania, samoloty japońskie nadleciały niezauważenie i zniszczyły prawie wszystkie maszyny amerykańskie przygotowane do startu. Wkrótce potem piloci amerykańscy ewakuowani zostali do Chin.

22 dywizja chińska z 5 armii broniła przez tydzień m. Toungoo walcząc kilka dni w okrążeniu. Następnie pod osłoną nocy wycofała się w kierunku północnym, prowadząc działania obronno-odwrotowe aż pod Mandalay - główne miasto w centralnej Burmie, będące ważnym węzłem komunikacyjnym. Japończycy stosując taktykę infiltracji na tyły broniących się wojsk, zmuszali dywizje chińskie do stopniowego odwrotu. Po opanowaniu Toungoo, dowództwo japońskie wprowadziło do walki 56 DP wzmocnioną pułkiem czołgów, która wyminąwszy od wschodu oddziały chińskie ruszyła szybkim marszem na płn wsch. 29 kwietnia dywizja ta zdobyła m. Lashio leżące na szosie burmańskiej. Z Lashio wojska japońskie ruszyły na Mandalay, zagrażając okrążeniem wszystkich wojsk alianckich znajdujących się na południe od tego miasta.

Dla gen. Alexandra było oczywiste, że dalsza obrona Burmy jest beznadziejna, bowiem żołnierze burmańscy masowo dezerterowali i przechodzili na stronę japońską. 6 armia stopniowo wycofywała się do Chin, organizując obronę w górach prowincji Yunan. 5 armia wraz z częścią 17 DP przebijała się na płn zach do Indii w rejon miast Imphal i Ledo. W tej sytuacji Brytyjczycy zmuszeni byli opuścić zagłębie naftowe w

---

121/ Philips Lucas C.E., op.cit., s. 25; Churchill S. Winston, op.cit, vol IV s. 120; Graves Philip, op.cit., vol 10 s. 92.

Yenangyang, leżące w połowie drogi między Prome a Mandalay, w którym czynnych było ponad 5000 szybów, 3 zakłady petrochemiczne i największa elektrownia w Burmie.[122/] Resztki 1 burmańskiej i 17 hinduskiej DP wraz z gen. Alexandrem uchodziły doliną rzeki Chindwin w kierunku miasta Kalewa i dalej na zach do Indii. Odwrót obu dywizji osłaniało lotnictwo bazujące w Indiach, które dowoziło wycofującym się wojskom zaopatrzenie i lekarstwa oraz ewakuowało z Burmy 8616 żołnierzy, w tym 2600 rannych i chorych.

Reszta wojska i ponad 500 000 uchodźców hinduskich maszerowało przez dżunglę i góry pokonując do 17 maja około 1445 km niezwykle trudnej drogi. Granicę Indii przekroczono na dwa dni przed rozpoczęciem się pory deszczowej. Znalazło tam schronienie około 12000 żołnierzy, czyli 1/3 wojsk biorących udział w obronie Burmy. Tylko oficerowie przynieśli ze sobą broń i stopnie wojskowe. W tydzień później przybyła 38 dywizja chińska z 5 armii. Dowódca tej dywizji gen. Sun-Li-yen wykształcony w St. Zjedn. mając odciętą drogę do Chin skierował swe wojska na zachód. Żołnierze chińscy pokonać musieli kilka łańcuchów górskich. Odpierając ataki japońskich oddziałów pościgowych, wycofywano się w dobrym porządku. Była to jedyna dywizja aliancka która przybyła z Burmy będąc jeszcze zdolna do walki. W lipcu i sierpniu 1942 r. przedarła się kolejna 22 dywizja chińska.[123/]

Gen. Stilwell po przybyciu do ambasady St. Zjedn. w Delhi w dniu 25 maja 1942 r. powiedział m.in. "nie chcę się usprawiedliwiać, dostaliśmy w Burmie piekielne lanie". W trzy dni później gen. Alexander omówił w oficjalnym sprawozdaniu przyczyny porażki w kampanii burmańskiej. Jego zdaniem - wycofanie wojsk brytyjskich spowodowane było niemożliwością ich zaopatrzenia z braku zadowalających dróg między Indiami a Burmą. Dwie słabe dywizje burmańsko-hinduskie walczyły świetnie przeciwko przeważającym siłom przeciwnika. Skuteczny opór tych wojsk uratował Indie od niebezpiecznej sytuacji.

122/ Philips Lucas C.E., op.cit., s. 27.
123/ Trevor Nevitt Dupuy, op. cit., vol 8 s.53.

Gen. Alexander zaznaczył, że Japończycy posiadali dobrze wyszkolonych żołnierzy w taktyce walki w dżungli, podczas gdy wojska brytyjskie przygotowane były do działań bojowych w Europie i na otwartych przestrzeniach Bl. Wsch. Na zakończenie wyraził on przekonanie, że po uzyskaniu doświadczenia bojowego w dżungli burmańskiej Brytyjczycy przygotowani będą lepiej do obrony Indii i Cejlonu.[124/]

Guam

Jednocześnie z operacjami w Płd. Wsch. Azji, Japończycy kontynuowali podbój posiadłości wyspiarskich St.Zjedn. i Wlk. Bryt. na Oceanie Spokojnym. W trzy dni po napadzie powietrznym na Pearl Harbor zaatakowali oni wyspę Guam, stanowiącą wschodni bastion obrony Filipin, a zarazem skrawek lądu na szlaku morskim i lotniczym z Filipin na Hawaje. Wyspa ta o powierzchni 534 km^2 usytuowana jest bardzo korzystnie, poza obszarami tropikalnych tajfunów, oddalona od Manili 1511, od wyspy Wake 1310, a od Pearl Harbor 3350 mil morskich. Posiadała ona świeżą wodę, lotnisko i odpowiednie urządzenia portowe, umożliwiające zawijanie okrętów wojennych i handlowych. Ponadto otoczona była wrogimi garnizonami rozlokowanymi na wyspach Mariańskich i Karolińskich - stanowiących japońskie terytorium powiernicze.[125/] Guam był przede wszystkim bazą zaopatrzenia okrętów w paliwo, stacją radiową i kablową oraz przystankiem dla samolotów.

W okresie międzywojennym nie uczyniono prawie nic dla obrony tej wyspy. Budowy fortyfikacji zakazywał traktat morski z 1922 r zawarty w Waszyngtonie między rządami St.Zjedn., Wlk. Bryt. i Japonii. Garnizon wyspy składał się więc z 36 oficerów, 7 chorążych, 5 pielęgniarek, 375 marynarzy i żołnierzy piechoty morskiej oraz 246 żołnierzy tubylczych - razem 669 ludzi. Wojska te uzbrojone były w karabiny i w broń maszynową. Artylerii i moździerzy - zgodnie z traktatem waszyngtońskim - nie posiadano. Ponad 1000 robotników amerykańskich zatrudnionych było przy budowie lotniska. W porcie znajdował się trzy okręty patrolowe i tankowiec.

124/ Graves Philip, op.cit., vol 11 s. 112.
125/ Wiens Herold J.: Pacific Islands Bastions of the United States. Princeton. New Jersey 1962 D.Van Nostrand s. 57.

Gubernator wyspy kpt G.J. Mc Millin przekonany był, że Japończycy opanują Guam kiedy tylko zechcą, ponieważ wyspa ta stanowi przeszkodę dla ich ofensywy na południe.[126/] Dlatego też 17 października 1941 r. ewakuował do St. Zjedn. wszystkie kobiety i dzieci.

O godz. 5.45 8 grudnia z Filipin otrzymano wiadomość o japońskim ataku powietrznym na Pearl Harbor. Internowano natychmiast wszystkich Japończyków zamieszkałych wyspę. W niecałe trzy godziny później samoloty agresora bazujące na wyspie Sajpan, przystąpiły do bombardowania urządzeń wojskowych i wiosek tubylców. Wszystko co nadawało się do obrony na wyspie Guam zniszczone zostało w czasie dwudniowych nalotów. W nocy z 8 na 9 grudnia przybiła do wyspy łódź z kilkoma tubylcami, którzy służyć mieli Japończykom jako tłumacze. Ludzi tych aresztowano. W toku śledztwa dowiedziano się od nich, że desant japoński nastąpi 9 grudnia o świcie w rejonie plaży miejskiej Agana.

Dowództwo obrony wyspy przyjęło tę wiadomość jako podstęp zmierzający do wyciągnięcia żołnierzy piechoty morskiej z zajętych przez nich pozycji. Za zdobycie wysp Guam i Wake odpowiedzialny był wiceadm. Shigeyos Jnouye - dowódca 4 floty japońskiej stacjonujący na wyspach Truk. Opanowanie Guamu powierzył on kontradm. Aritomo Goto, który posiadał w tym celu 5700 żołnierzy wojsk desantowych, wspartych artylerią 4 krążowników, 4 niszczycieli i 2 kanonierek. Powyższe zgrupowanie dysponowało ponadto 6 ścigaczami, 4 trałowcami i 2 okrętami zaopatrzeniowymi. Siły desantowe były 8,5 krotnie silniejsze od wojsk broniących wyspy. Japończycy posiadali więc absolutną przewagę na morzu i w wojskach lądowych. Desant japoński rozpoczął się przed świtem, o godzinie 5.20 10 grudnia atakiem plaży w Agano przez 700 żołnierzy piechoty morskiej. Po 25 minutach walki gubernator wyspy dowiedział się o innych lądowaniach, w których brało udział 5000 żołnierzy

---

126/ Morison S.E., op. cit. vol III s. 184; Graves Philip, op. cit., vol 9 s. 143.

japońskich. Ponieważ dalszy opór równałby się samobójstwu i spowodować mógłby duże straty wśród 20000 ludności cywilnej, postanowiono kapitulować. W ten sposób, przy stracie 17 obrońców wyspy Japończycy opanowali pierwszą posiadłość St. Zjedn. Na wyspie Guam okupanci japońscy zbudowali dwa lotniska i uczynili z niej małą bazę morską i lotniczą.[127/]

W celu przerwania komunikacji między wybrzeżami Kalifornii a Filipinami, Japończycy zaatakowali wyspy Guam i Wake, stanowiące ważne ogniwa na tej trasie. Wyspa Wake jest samotnym wulkanicznym atolem składającym się z trzech równiennych wysepek: Peale, Wake i Wilkes, które przyjęły ogólną nazwę od najwiekszej z nich. Powierzchnia lądowa atolu wynosi 12 km^2, a obwód rafy koralowej 37 km. Wyspę zamieszkiwało 250 tubylców. Na Wake znajdowały się dwa różne lotniska. Jedno cywilne wykorzystywane przez Panamerykańskie Towarzystwo Lotnicze drugie wojskowe, na którym od 4 grudnia 1941 r. stacjonowała 211 eskadra myśliwska F4F Wildcat. Dowódcą eskadry był mjr Paul A. Putnam. Atol Wake oddalony jest od Guamu 1310, od Pearl Harbor 2040, a od wyspy Midway 1025 mil morskich. Znacznie bliżej znajdowało się pięć japońskich baz lotniczo-morskich, z których wykonane zostało późniejsze uderzenie. Jedna z nich rozlokowana była na wyspie Marcus, w odległości 765 mil na płn zach od Wake. Cztery pozostałe na południe od niej na atolu Bikini oraz na wyspach Kwajalein, Namur i Roi w archipelagu Marshalla.[128/]

127/ Morison S.E.,op.cit., vol III s. 185-186; Nimitz Chester W; Potter E.B.: Wojna na morzu op.cit.s.250; Heinl Robert Debs: Soldierm of the Sea. The U.S. Marine Corps 1775 - 1962 Annopolis. Maryland 1962. The United States Naval Institute, s.323, Lodge O.R.: The Recapture of Guam. Marine Corps Monographs vol 12. Washington 1954 s.6-8; Buchanan Russell A.op.cit., vol I s. 82; Hough F.O, Ludwig V.E. Shaw H.L.: Pearl Harbor to Guadalcanal. History of U.S.Marine Corps Operations in Wolld War II. Washington 1958 vol I s. 75-78.

128/Graves Philip, op.cit., vol 9 s. 143; Morison S.E.op.cit., vol III s. 224.

18 kwietnia 1941 r. adm. Kimmel - dowódca floty Pacyfiku w raporcie swym do Waszyngtonu wskazywał na strategiczną wartość wyspy Wake, jako bazy dla samolotów rozpoznawczych, prowadzących obserwacje archipelagu Marshalla i osłaniających konwoje płynące na Filipiny. W cztery miesiące później przybyła na Wake część 1 batalionu piechoty morskiej pod dowództwem mjr James P.S. Devereux, w składzie 6 oficerów i 173 żołnierzy wyposażonych w 24 nkm-y 12,7 mm, trzy baterie artylerii - każda po 2 działa 127 mm i trzy baterie przeciwlotnicze po 4 działa 76 mm. Na wyspie tej będącej w zasięgu lotnictwa japońskiego nie posiadano aparatury ostrzegawczej w zakresie powiadamiania przeciwlotniczego. Nie było też urządzeń radiolokacyjnych. W tych warunkach samoloty myśliwskie zapewnić mogły własnym wojskom tylko ograniczoną osłonę.[129] Rozbudowywane przez 1146 robotników kontraktowych lotnisko wojskowe posiadało pas startowy o długości 2000 m i szerokości 55 m. Robotnicy ci przygotowywali także bazę dla amerykańskich okrętów podwodnych oraz podziemne składy.

Najwyższe wzniesienie lądowe na wyspie ma 7 metrów npm. Z punktu obserwacyjnego zbudowanego na szczycie stalowej wieży zbiornika wodnego widać było 10 mil wokół wyspy. Nie posiadano naturalnej wody do picia. W zbiorniki zbierano wodę deszczową i odsalaną wodę morską.

W dniu ataku japońskiego na Pearl Harbor - 8 grudnia 1941 r. na wyspie Wake znajdowało się 27 oficerów i 422 żołnierzy piechoty morskiej, wraz z lotnikami oraz 10 oficerów i 58 marynarzy - razem 517 ludzi, włącznie z personelem szpitala i drużyną łączności. Ponadto przebywało tam 70 pracowników cywilnych Panamerykańskich Linii Lotniczych i 1146 robotników. Nie było kobiet ani dzieci.

W poniedziałek 8 grudnia o godz. 6.50 rano, kiedy żołnierze kończyli śniadanie otrzymano wiadomość o ataku powietrznym na Pearl Harbor.

129/ Buchanan Russell B. op.cit., vol I s.82; Nimitz Chester W.; Potter E.B: Wojna na morie. op.cit., s. 250-251; Heinl Robert Debs, op.cit., s. 325.

Ruszono natychmiast na stanowiska. Obronę zajęto o 7.30. Artyleria rozmieszczona była w punktach oporu osłoniętych workami z piaskiem i siatkami maskowniczymi. 12 samolotów myśliwskich stało w gotowości bojowej wzdłuż pasa startowego.[130/] Dowódcą obrony wyspy był kmdr Winfield Scott Cunningham. Podobnie jak na Guam, nie posiadano wiele czasu na przygotowanie obrony. 8 samolotów wróciło z patrolu. Tankowano do nich paliwo. Cywile budowali ukrycia dla siebie.

O godz. 9.00 z kierunku wyspy Roi nadleciało 36 bombowców japońskich. Korzystając z ulewnego deszczu i szumu fal morskich samoloty pojawiły się nieoczekiwanie. Zaobserwowano je dopiero na 15 sekund przed rozpoczęciem bombardowania. W czasie nalotu zniszczone zostały 3 samoloty amerykańskie, 5 dalszych otrzymało uszkodzenia. Spłonął zbiornik z benzyną lotniczą, w którym znajdowało się 113 500 litrów paliwa, Poniosło śmierć 23 żołnierzy. Rannych było 11. Samoloty japońskie odleciały bez strat. W następnym rajdzie bombowym o godz. 11.45 zestrzelono 2 maszyny wroga. Na wyspie uległy zniszczeniu wszystkie budynki mieszkalne, hotel, radiostacja oraz lotnisko cywilne. Trafiony został szpital, w którym zginęło 60 ludzi. [131/]

Bombardowanie Wake trwało z krótkimi przerwami przez 3 dni, do czasu przybycia japońskiego desantu morskiego. 9 grudnia dowódca floty Pacyfiku zadecydował wysłać pomoc obrońcom wyspy w postaci lotniskowca Saratoga, 6 krążowników, 9 niszczycieli i statku zaopatrzeniowego. Planowano dostarczyć kolejny batalion piechoty morskiej, żywność, amunicję i paliwo. Drugie zgrupowanie morskie w składzie lotniskowców Enterprise i Lexington zaatakować miało Japończyków i odwrócić ich uwagę od wyspy Wake, na której wyładować miano odsiecz i zaopatrzenie. Okręty amerykańskie wyruszyły z Pearl Harbor po 12 dniach od powzięcia decyzji o udzieleniu pomocy. [132/]

30/ Morison S.E., op.cit., vol III s.225-230; Buchnan Russel B.op. cit.vol I s.83.
31/ Heinl Robert Debs op.cit., s. 325-326; Morison S.E, op. cit., vol III s. 230-231.
32/ Buchanan Russell A., op. cit., vol I s. 84.

O godz. 3.00 11 grudnia obserwator z wyspy Wake zauważył światła zbliżające się od południa. Było to zgrupowanie okrętów japońskich pod dowództwem kontradm. Sadamicki Kajioka, w składzie 3 krążowników, 6 niszczycieli i 4 transportowców, na których płynęło 450 żołnierzy w celu opanowania lotniska. O 6.15, kiedy okręty znajdowały się w odległości 4.000 m od brzegu, artyleria wyspy otworzyła do nich ogień. W czasie godzinnego pojedynku artyleryjskiego zatopiony został japoński niszczyciel Mayate oraz uszkodzone dwa okręty, w tym krążownik Yubari, na którym znajdował się kontradm. Kajioka. O 7.10 przerwano ogień. Japońskie okręty odpłynęły z powrotem. 4 sprawne jeszcze myśliwce amerykańskie ruszyły w pościg. Każdy samolot niósł po 2 bomby 50 kg. Zatopiono nimi niszczyciel Kisaragi. W sumie więc Japończycy stracili 2 okręty, a 8 dalszych zostało uszkodzonych. Zginęło około 700 żołnierzy wroga. Remont okrętów i montowanie nowej operacji potrwało 10 dni.

Naloty bombowe na wyspę Wake kontynuowane były przy udziale 51 czteromotorowych wodnosamolotów. Toczyła się walka na wyczerpanie sił obrońców. Amerykanom pozostały 3 samoloty. Brakowało części zamiennych, wymontowywano je z uszkodzonych maszyn.[133/] 22 grudnia flota japońska wyruszyła ponownie z wyspy Roi w kierunku Wake. W dzień przedtem wypłynęły także posiłki amerykańskie z Pearl Harbor. 22 grudnia kontradm. Frank Jack Fletcher zatrzymał swe zgrupowanie na jedną dobę w odległości 550 mil od Wake, w celu zatankowania paliwa. Opóźnienie to było fatalne dla obrońców wyspy, Kiedy Fletcher wyruszył w dalszą drogę Japończycy znajdowali się już 50 mil od tej wyspy i o 2.30 nad ranem przystąpili do lądowania.

W skład japońskich sił uderzeniowych wchodziły 3 krążowniki. Ponadto z wyspy Truk nadeszło zgrupowanie artyleryjskiego wsparcia pod dowództwem kontradm. A.Goto-zdobywcy Guamu, który przyprowadził 4 krążowniki, kilka niszczycieli i lotniskowiec wraz z 28 wodnosamolotami. Przybyły także 2 lotniskowce z zespołu okrętów, które brały udział w napadzie

133/ Morison S.E. op.cit., vol III s.231-232; Heinl Robert Debs op.cit., s. 327-329.

na Pearl Harbor. Każdy z tych lotniskowców miał na pokładzie po 54 samoloty. Zespołem tym dowodził kontradm. Hiroaki Abe. 21 grudnia o świcie samoloty pokładowe dokonały potężnego bombardowania wyspy. Obrońcy posiadali jeszcze 2 samoloty, które następnego ranka zostały zestrzelone. Ciągłe naloty bombowe, nieprzerwane czuwanie i brak odpoczynku wyczerpywały nerwowo żołnierzy piechoty morskiej.

23 grudnia o godz. 2.30 pod osłoną ciemności i padającego deszczu Japończycy wyładowali w różnych częściach wyspy sześć oddziałów po 50 ludzi każdy. Jednocześnie dwa japońskie okręty transportowe podpłynęły blisko brzegu, z których około 1000 żołnierzy przystąpiło do przesiadania się na łodzie, aby dopłynąć nimi do wyspy. Pierwszą grupę żołnierzy w sile 100 ludzi zniszczono na plaży granatami i ogniem broni maszynowej. Artyleria zatopiła jeden transportowiec. Ataki japońskie odpierano ogniem armat przeciwlotniczych i 3 ocalałych jeszcze dział artylerii nadbrzeżnej. W godzinę po świcie Japończycy mieli już na brzegu ponad 1000 ludzi. Walka trwała sześć godzin. Lądujące na plażach wojska wspierane były ogniem artylerii 20 okrętów wojennych.[134/]

O godz. 2.50 kmdr. Cunningham wysłał depesze do Pearl Harbor ze słowami "Wróg właśnie ląduje". W 40 minut później otrzymano wiadomość, że odsiecz przybędzie w ciągu następnych 24 godzin. Nowy telegram wysłany o godz. 5.00 mówił: "Wróg jest na wyspie, rezultat wątpliwy". W tym czasie okręty amerykańskie znajdowały się 425 mil od Wake. Po otrzymaniu drugiej depeszy, wiceadm. William S. Pye czasowo pełniący obowiązki dowódcy floty Pacyfiku nakazał Fletcherowi zawrócić na Hawaje, gdyż obawiał się ryzyka utraty ekspedycji. Odizolowane grupy żołnierzy toczyły jeszcze lokalne walki. Łączność między broniącymi się w różnych częściach wyspy wojskami została przerwana. Postanowiono poddać wyspę, aby nie dopuścić do niepotrzebnej śmierci osób cywilnych. O godz. 8.00 23 grudnia 1941 r. wywieszono białe flagi. Żołnierze nie chcieli iść do niewoli. W zachodniej części wyspy walki zakończyły się późnym popołudniem.

134/ Buchanan Russel B., op. cit., vol I s. 84.

Z oddziałów broniących wyspy zginęło 52 żołnierzy a 470 dostało się do niewoli. Poległo także 70 pracowników cywilnych, pozostałych Japończycy internowali. Straty agresora wynosiły 820 zabitych i 370 rannych, 21 zestrzelonych samolotów, 4 zatopione okręty i 8 uszkodzonych. Wyspa poddała się po 15 dniach walki i w 11 godzin po wylądowaniu desantu. Żołnierze amerykańscy zademonstrowali w obronie wyspy odwagę i waleczność.[135/]

Wyspy Gilberta

Zdobycie wysp Guam i Wake utorowało Japończykom drogę do dalszych operacji w płd części Pacyfiku. W połowie grudnia 1941 r. oddziały japońskiej piechoty morskiej zajęły opuszczony przez administrację brytyjską archipelag Gilberta. W czasie desantów morskich na wyspach Makin i Tarawa nie napotkano żadnego oporu.

Podbój archipelagu Bismarcka

W tych warunkach japońskie wojska lądowe i marynarka wojenna rozlokowane na wyspach Karolińskich, Mariańskich i Marshalla przygotowywały się do uderzenia na południe w celu opanowania archipelagu Bismarcka, a szczególnie baz Rabaul i Kavieng bronionych przez niewielkie oddziały australijskie. W planach japońskich oba te porty stanowiły bazę wypadową do dalszej agresji na teren Nowej Gwinei i Australii. Od połowy grudnia 1941 r. do 22 stycznia 1942 r. lotnictwo japońskie bazujące na wyspach Truk systematycznie bombardowało oba miasta. Główną siłę uderzenia powietrznego Japończycy kierowali na Rabaul, najlepiej usytuowany naturalny port w płd. zach. części Pacyfiku. Największy nalot miał miejsce 20 stycznia 1942 r. Bombowce japońskie atakowały wówczas doki i lotniska, podczas gdy myśliwce ostrzeliwały statki zacumowane w porcie.

Zestrzelono w tym czasie ostatnie 6 myśliwców australijskich. W dwa dni później w kolejnym nalocie

---

135/ Morison S.E., op.cit., vol III s. 245-248, 252-253; Hough F.O., Ludwig V.E., Shaw H.J.,op.cit., Vol I s. 143; Heinl Robert Debs op.cit.,s. 333; Buchanan Russell A., op.cit., vol I s. 85.

zniszczono baterie artylerii nadbrzeżnej i oczyszczono w ten sposób wejście do portu Rabaul dla konwojów japońskich, które wyruszyły z wyspy Guam 14 stycznia 1942 r. Okręty transportowe wiozły 5300 żołnierzy, podczas gdy Rabual i wyspa Nowa Brytania bronione były przez 1400 Australiczyków. Agresorzy mieli więc 4-krptną przewagę w wojskach lądowych oraz pełne panowanie w powietrzu. W czasie walk obronnych oddziały australijskie straciły około 1000 ludzi, Pozostałych 400 żołnierzy wycofało się w góry do płd.części wyspy Nowa Brytania. Inne oddziały japońskie lądowały w porcie Kavieng, na wyspie Nowa Irlandia. Również i w tym wypadku opór wojsk australijskich nie był wystarczający,aby powstrzymać natarcie japońskie. [136/]

Podbój Filipin /8.12.1941 - 6.5.1942/

W trakcie napadu japońskiego na Pearl Harbor, Amerykanie zrozumieli, że kolejnym obiektem agresji będą Filipiny. Zdobycie tych wysp ułatwiłoby lotnictwu i marynarce japońskiej inwazje na Indie Wschodenderskie oraz zdobycie złóż ropy naftowej na Sumatrze, Borneo i w zach części Nowej Gwinei. Przed podjęciem tej operacji należało pozbawić Amerykanów baz dla bombowców dalekiego zasięgu na wyspach Luzon i Mindanao.[137/] Archipelag Filipiński tworzy 7100 wysp leżących południkowo na przestrzeni 2130 km obszaru wodnego Pacyfiku, w odległości 500 mil od kontynentu azjatyckiego, 1340 mil od Singapuru i 4861 mil od Hawajów. Powierzchnia lądowa Filipin wynosi 299.687 km^2. Spośród kilku tysięcy wysp, 460 ma obszar większy niż 1,6 km^2, a tylko 11 powyżej 1600 km^2. Te ostatnie stanowią 94% powierzchni całego archipelagu.[138/] Największymi i najpoważniejszymi pod względem militarnym są wyspy Luzon 108.402 km^2 i Mindanao - 98.000 km^2. W końcu 1943 r. ludność

136/ Gill G.H.: Royal Australian Navy. Australia in War of 1935-1945. Series 2. Navy. Volume IV.Canberra 1957 s.542-544; Buchanan Russell A.,op.cit.,vol I s. 86; Wigmore Lionel: The Japanese Thrust. Australia in the War of 1939-1945. Series 1 Army Vol IV Canberra 1957 s. 392-417.

137/ Morton Louis: The Fall of the Philippines. United States Army in World War II. The War in the Pacific. Washington 1953 s.52; Buchanan Russell A.op.cit., vol I s.87; Morison S.E. op.cit.,vol III s.165.

138/ Morton Louis, op.cit.,s. 4-5.

Filipin liczyła 17 mln, w tym 117 000 Chińczyków, 9 000 Amerykanów i 30 000 Japończyków - 2/3 z nich przebywało w płd części archipelagu, głównie w porcie Davao - na wyspie Mindanao.[139/]

Przez 300 lat Filipiny były kolonią hiszpańską. Od 1898 r. przeszły one w posiadanie St. Zjedn. W 1934 r. na podstawie specjalnego porozumienia amerykańsko-filipińskiego, wyspy te w 1946 r. uzyskać miały niepodległość. Kiedy stosunki dyplomatyczne między Japonią a St. Zjedn. pogorszyły się, rząd Filipin przystąpił do formowania własnej armii pod kierownictwem amerykańskich doradców: gen. lt. Douglas Mac Arthura, płk Dwight D. Eisenhovera i ppłk James B. Ord'a. Długość wybrzeża Filipin większa niż St. Zjedn. nie mogła być zabezpieczona przez niszczyciele i ścigacze. Zbudowano więc dwie bazy lotnicze Clark i Nichols Field, które zapewnić miały bezpieczeństwo temu krajowi i szlakom morskim z Pacyfiku na Ocean Indyjski.

W okresie od 1 września do 15 grudnia 1941 r. trwała mobilizacja. Organizowano 10 dywizji piechoty i 6 eskadr lotniczych. Na początku grudnia dywizje te liczyły po 7.500 żołnierzy to jest 2/3 stanu osobowego. Brakowało dla nich artylerii, pojazdów mechanicznych i środków łączności. W niecały tydzień później ogólna liczebność tych wojsk przekraczała 100 000 ludzi, w tym 31 095 Amerykanów. Gotowość bojową miały one osiągnąć dopiero w lipcu 1942 r. Z dywizji tych utworzono Wojska Lądowe St. Zjedn. na Dalekim Wschodzie. Naczelnym ich dowódcą został gen. lt Mac Arthur.[140/]

W warunkach ogólnego nieprzygotowania wojsk lądowych do odparcia agresji japońskiej, potencjalną siłę uderzenia stanowić miało lotnictwo, a przede wszystkim bombowce dalekiego zasięgu. Skuteczny przylot ze St. Zjedn. eskadry "Latających Fortec" B-17 na Filipiny we wrześniu 1941 r. przyczynił się do wzrostu zaufania do tych samolotów. Siły powietrzne obsługiwane wspólnie przez pilotów amerykańskich

---

139/ Tamże s.6.
140/ Matloff Maurice, Edwin Snell: Strategic Planning for Coalition Warfare 1941-1942 vol I. Washington 1953 s.67; Morton Louis, op.cit.,s. 25-26, 42.

i filipińskich posiadały 307 samolotów, w tym 74 bombowce, wśród których było 35 Fortec B-17, 175 myśliwców i 58 samolotów pomocniczych. Połowa personelu lotniczego nie była jeszcze należycie wyszkolona. [141/] W razie ewentualnego konfliktu z Japonią wojska lądowe i lotnictwo liczyć mogły na pomoc azjatyckiej floty St. Zjed. stacjonującej w zatoce Manilskiej i w portach Borneo. Całością powyższych sił morskich dowodził adm. Thomas C. Hart. Na Filipinach znajdowały się 3 krążowniki, 4 niszczyciele, 29 okrętów podwodnych i 32 bombowce torpedowe. Na wodach Borneo bazowały 1 krążownik i 9 niszczycieli. [142/]

Ze względu na oddalenie Filipin o około 7000 mil morskich od St. Zjedn. poważnie utrudniony był dowóz zaopatrzenia. Paliwo otrzymywano wprost z Indii Holenderskich. Na początku grudnia odpłynąć miało ze St. Zjedn. 9 statków z materiałami wojennymi i wojskiem. Kolejny konwój z 21.000 żołnierzy odejść miał na Filipiny 8 grudnia. Inwazja japońska przeszkodziła przybyciu tego wzmocnienia. [143/]

W połowie listopada 1941 r. japońscy przywódcy wojskowi zakończyli opracowywanie planów podboju Filipin. Zadanie zdobycia tych wysp powierzono 14 armii gen.lt Masaharu Homma, która dysponowała 16 i 48 DP oraz 65 brygadą piechoty, wzmocnionych dwoma pułkami czołgów, dwoma pułkami artylerii, pięcioma batalionami artylerii przeciwlotniczej i trzema batalionami saperów. Całość tych wojsk liczyła 43.110 ludzi, w tym 34.856 żołnierzy wojsk lądowych, 4633 piechoty morskiej i 3621 lotnictwa. [144/]

Japończycy zamierzali kombinowanym atakiem z morza i z powietrza uderzyć na wyspy Luzon i Mindanao, opanować szereg lotnisk m.in. na wyspie Batan, leżącej 180 km na płn od głównych wysp filipińskich, jak również w okolicy miast Aparri, Laoag i Vigan, na płn skraju Luzonu oraz w Legaspi

---

141/ Craven W.F.,and J.E. Cate,op.cit.,vol I, s.193; Pearl Harbor Attack. Hearings, Washington 1946 vol 16 s.2176.
142/ Morison S.E.op.cit.,vol III s.158-160.
143/ Buchanan Russell B.,op.cit.,vol I s. 88; Edmonds Walter D.: They Fought With What They Had. Boston 1951 s.33; Craven and Cate, op.cit.,vol I s.195;Stimson Henry L, Mc George Bundy, op.cit., s, 389-390.
144/ Morton Louis op.cit., s.125-126.

na płd krańcu tej wyspy. Powyższe desanty oprócz zasadniczego zadania zdobycia lotnisk, rozproszyć miały główne siły armii filipińskiej. Natychmiast po zdobyciu wyspy Batan, planowano przebazować tam dwa pułki lotnictwa myśliwskiego. Na lotniskach Aparri, Laoag i Vigan rozlokowane miały być 144 samoloty 5 grupy lotniczej - gen.lt Hideyoshi Obata. 360 samolotów 11 floty powietrznej wiceadm. Nishizo Tsukahara operować miało z lotnisk w Davao i w Legaspi. Powyższe siły powietrzne otrzymały zadanie atakowania lotnisk i baterii artylerii nadbrzeżnej.

Po zniszczeniu większości lotnictwa amerykańskiego, główne siły 14 armii wylądować miały w zatoce Lingayen, w płn zach części Luzonu. Pomocnicze uderzenie planowano wykonać w zatoce Lamon, około 80 km na płd wsch od stolicy Filipin - Manili. Wojska obu desantów wsparte przez 504 samoloty oraz artylerię okrętową 3 floty wojennej wiceadm. Ibo Takahashi uderzyć miały na Manilę, gdzie przewidywano stoczyć decydującą bitwę. Inny desant morski planowano wysadzić na wyspie Mindanao, w celu zdobycia portu i lotniska w Davac. [145]

Całość wojsk przeznaczonych do obrony Filipin, gen. Mac Arthur podzielił na cztery zgrupowania bojowe. Pierwsze - w składzie pięciu dywizji /11,21,31,71 DP i 26 DKaw, dwóch baterii haubic 155 mm i baterii artylerii górskiej 75 mm/ pod dowództwem gen. mjr Jonathana M. Wainwrighta stanowiło siły płn Luzonu. Drugie w postaci dwóch dywizji /41 i 51 DP oraz baterii artylerii polowej/ dowodzonych przez gen. bryg. George M. Parkera to siły płd Luzonu. Trzy kolejne dywizje /61,81 i 101 DP/ tworzyły siły wysp Wizajskich i Mindanao, którymi dowodził gen. bryg. William F. Sharp. Wreszcie dwie ostatnie DP /dywizja filipińska St. Zjedn. i 91 DP/ oraz 86 pułk artylerii stanowiły wojska rezerwowe przeznaczone

---

145/ Wohlstetter Roberta: Pearl Harbor. Signale und Entscheidun-gen. Zurich 1962 Eugen Rentsch Verlag s.379; Morton Louis; op.cit., s.59-60; Shimada Koichi: Japanese Naval Air Operations in the Philippine Invasion - U.S Naval Institute Proceedings vol 81 1951, styczeń, s. 1-17.

do obrony Manili. Obronę wybrzeża organizował gen. mjr George F. Moore, posiadając w tym celu sześć pułków artylerii.[146/]

Wieść o ataku na Pearl Harbor dotarła do Manili 8 grudnia o godz. 3.30. W kilka godzin później 22 samoloty agresora zaatakowały na Filipinach okręt - bazę wodnosamolotów "William B. Preston" i zniszczyły 2 hydroplany.[147/] O świcie 8 grudnia na wysepce Batan wylądowało 490 żołnierzy japońskich przewiezionych na 2 transportowcach, eskortowanych przez 1 niszczyciel, 4 ścigacze i znaczną ilość kutrów torpedowych. Był to pierwszy krok w ostrożnym natarciu japońskim w kierunku wyspy Luzon. Na zaatakowanej wysepce nie było garnizonu wojskowego. W następnym dniu z lotniska tego operowały już dwa japońskie pułki myśliwskie.

Dowództwo wojsk inwazyjnych przypuszczało, że gen. Mac Arthur uprzedzony o napaści na Pearl Harbor wyśle w ramach akcji odwetowej bombowce dalekiego zasięgu dla zbombardowania oddziałów desantowych zgrupowanych w portach Taiwanu. Dane z rozpoznania radiowego otrzymane 8 grudnia rano sugerowały możliwość takiego ataku. Ponieważ do godz. 10.00 Amerykanie nie zbombardowali wojsk japońskich, w 15 minut później wystartowało 108 bombowców, osłanianych przez 84 myśliwce, w celu zaatakowania baz lotniczych na wyspie Luzon. Samoloty te doleciały do wybrzeży Filipin niezauważone przez amerykańską stację radiolokacyjną. Niektóre źródła mówią, że operator poszedł na obiad, inne o zakłóceniach na częstotliwościach fal radiowych.[148/]

Japończycy zdziwieni byli widząc na lotniskach ciężkie bombowce i większość myśliwców. Atak powietrzny był dewastacyjny. Zrzucono bomby z wysokości 7000-8000 m, to jest powyżej pułapu ognia artylerii przeciwlotniczej, trafiając nimi dokładnie na lotnisko. Myśliwce lecąc lotem koszącym ostrzeliwały z broni maszynowej samoloty stojące na pasach startowych. Druga fala bombowców nadleciała po godzinie czasu i zbombardowała te same obiekty. W czasie 90-minutowego nalotu na

---

146/ Morton Louis, op cit., s.69-70.

147/ Morison S.E., op cit.vol III s.168-169; Buchanan A.R./ed/: The Navy's Air War.A.Mission Completed.New York 1946 s.113-114.

148 Woodburn S.Kirby: The War Against Japan.History of the Second World War United Kingdom. Military Series.London 195 Vol I s.100-102; Morton Louis,op.cit.,s.84-85.

lotnisko Clark Field, połowa amerykańskich ciężkich bombowców i 1/3 myśliwców zniszczona została na ziemi. Z 17 ocalałych bombowców B-17 i 65 myśliwców wiele było uszkodzonych. Mimo ostrzeżenia o ataku powietrznym na Pearl Harbor, nie uczyniono nic, aby rozproszyć samoloty po całym lotnisku i nie trzymać ich na pasach startowych. Nieprzygotowanie obrony przeciwlotniczej, brak czujności i gotowości bojowej, pozostało do tej pory niewytłumaczalnym faktem.

W dniu następnym Japończycy zniszczyli Nichols Field drugie co do wielkości lotnisko amerykańskie. 10 grudnia skoncentrowali ataki bombowe w zatoce Manilskiej, dążąc do zburzenia amerykańskiej bazy morskiej w Cavite, w której stacjonowały główne siły azjatyckiej floty St. Zjedn. Mimo słabej obrony przeciwlotniczej, samoloty japońskie zrzuciły bomby z wysokości 6500 m. Zniszczeniu uległy doki marynarki wojennej, składy paliwa, zabudowania nadbrzeżne. Flota azjatycka zmuszona była schronić się do bardziej bezpiecznych portów na wyspach Mindanao i Celebes. 149/

Nie czekając na kompletnę obezwładnienie lotnictwa przeciwnika, Japończycy przystąpili do opanowania wyspy Camiguin, leżącej 35 mil od Luzonu. Na wyspie tej zamierzano zainstalować bazę dla wodnosamolotów. 10 grudnia wylądowało tam 300 żołnierzy wspartych artylerią dywizjonu kanonierek. Opór wojsk filipińskich był bardziej niż symboliczny. 150/ 12 grudnia gen. Mac Arthur dysponował jeszcze 12 bombowcami B-17 i 27 myśliwcami. Ocalałe samoloty bombowe wycofane zostały na wyspę Mindanao. W dwa dni później do płd. Filipin przebazowano także samoloty marynarki wojennej, które odniosły około 50% strat. 16 grudnia ciężkie bombowce odleciały do Australii. Bazując na Filipinach, samoloty te ani razu całością sił nie zaatakowały japońskiej floty inwazyjnej ani desantujących wojsk. Dzięki

---

149/ Craven and Cate, op.cit., vol I s. 213-218, 220-221.
150/ Buchanan Russell A., op. cit., vol I S. 92.

kunktatorstwu dowództwa amerykańskiego, agresorzy uzyskali pełne panowanie w powietrzu. Japońskie wojska lądowe miały teraz możność swobodnego lądowania na wyspie Luzon, nie będąc narażone na ataki z powietrza.[151/]

3 flota japońska wydzielona do zabezpieczenia operacji filipińskiej posiadała kilkakrotną przewagę nad rozproszonymi siłami azjatyckiej floty St. Zjedn. Japończycy skierowali na Filipiny 2 okręty liniowe, 12 krążowników, 40 niszczycieli i około 100 transportowców. Te ostatnie wiozły dwie wzmocnione dywizje piechoty. Zgrupowanie to wsparte było 360 samolotami lotnictwa morskiego. Dla wykonania wstępnych desantów na wyspie Luzon, opanowania portów i lotnisk w Aparri i Vigan dowódca 14 armii japońskiej wydzielił z 48 dywizji przybyłej z Taiwanu dwa oddziały szturmowe, każdy po 2000 żołnierzy. Pierwszym z nich atakującym Aparri dowodził płk Toru Tanaka, drugim uderzającym na Vigan - ppłk Kanno. Natarcie tych oddziałów wspierać miała artyleria 3 krążowników, 2 niszczycieli i wodnosamoloty. Grupą wsparcia kierował osobiście wiceadm. Ibo Takahashi.

Obrona wojsk filipińskich w tym rejonie była bardzo słaba. Północnego wybrzeża Luzonu, o długości 1005 km broniły tylko trzy dywizje, pułk kawalerii i bateria artylerii. Zachodnią część tego odcinka utrzymywała 11 DP płk. Williama F. Brougher, częściowo tylko wyszkolona. Pułki tej dywizji posiadały po 1500 żołnierzy. Artyleria nie została jeszcze dostarczona. Miasta Aparri bro[illegible]a kompania piechoty /120 żołnierzy/. W Vigan wojska nie było.[152/] Dowództwo amerykańskie przypuszczało, że główne uderzenie Japończyków wykonane zostanie w kierunku Manili. Zgodnie z tym założeniem gen. Mac Arthur zdecydowany był nie os[illegible]ać swych wojsk i nie wydzielać większych sił na kierunek północny.[153/]

O świcie 10 grudnia rozpoczęło się lądowanie. Trudne warunki meteorologiczne i wiatr płn wsch spowodowały duże falowanie morza. Początkowo osiągnęły brzeg tylko dwie

---

151/ The West Point Atlas, op.cit., vol II s. 119.
152/ Morton Louis op. cit., s.10-102
153/ Buchanan Russell A., op.cit., vol I s. 92.

kompanie piechoty. Atak kilku samolotów amerykańskich zadał duże straty agresorom oraz uniemożliwił wyładowanie ciężkiego sprzętu, potrzebnego do budowy lotnisk. Uważa się obecnie, że gdyby zaangażowano więcej samolotów desant japoński poniósłby kompletną porażkę. Ponieważ nie zorganizowano efektywnej obrony wybrzeża, Japończycy do godz. 13.40 byli w posiadaniu dwóch lotnisk polowych w Aparri i w Camuluniuagan. Padający deszcz rozmiękczył trawiaste podłoże i uniemożliwił lądowanie i start bombowcom japońskim. Postanowiono wprowadzić na te lotniska samoloty myśliwsko-bombowe, które zapewnić miały osłonę wyładowującym się wojskom. 12 grudnia 1941 r. bombowce przebazowane zostały na lotnisko Tuguegarao, oddalone 90 km na płd od Aparri. 154/

W tym czasie do desantu w płd części Luzonu oraz na wyspę Mindanao przygotowywała się 16 dywizja japońska gen. lt Susumi Morioka rozlokowana na archipelagu Palau, w odległości 500 mil na wsch od Filipin. W płd części Luzuonu, dwie dywizje filipińskie gen. mjr Parkera broniły sześciu zatok i 402 km wybrzeża dogodnego do desantowania. Płd wsch brzeg wyspy osłaniała 51 DP gen. bryg. Alberta M. Jones'a, płd zach zaś 41 DP gen. bryg. Vincente Lim. Obie dywizje były świeżo zmobilizowane i słabo uzbrojone. 155/

Na płd cyplu Luzonu w rejonie portu Legaspi lądować miał 33 japoński pułk piechoty bez 1 baonu - w sile 2500 ludzi i 575 żołnierzy piechoty morskiej pod ogólnym dowództwem gen. mjr Naoki Kimura, zastępcy dowódcy 16 DP. Powyższe oddziały wsparte były okrętami wojennymi kontradm. Takeo Takagi, w składzie 1 krążownika, 4 niszczyciele i kilku stawiaczy min. Desant w Legaspi rozpoczął się o świcie 12 grudnia. 33 pułk nie napotkał na opór wojsk filipińskich. Bowiem 51 DP znajdowała się 200 km na północ osłaniając podejścia do Manili. Do godz. 9.40 Japończycy zajęli port i lotnisko. O desancie tym gen. Mac Arthur dowiedział się telefonicznie od zawiadowcy stacji kolejowej w Legaspi.

154/ Morison S.E., op. cit., vol III s. 174-176.
155/ Morton Louis op. cit., s. 102-103, 109.

Po przebazowaniu 180 samolotów lotnictwa morskiego do Legaspi, Japończycy wyruszyli do natarcia w kierunku na Manilię. W ciągu 12 dni włamali się oni na 100 km w głąb wyspy. 24 grudnia osiągnęli wybrzeże zatoki Lamon. Na wyspach Palau oprócz 16 DP znajdowała się część 56 DP z 16 armii japońskiej. Wojska te uderzyć miały w kierunku zachodnim poprzez Mindanao, archipelag Sulu na Borneo, w celu zdobycia portu Tarakan i znajdującego się tam zagłębia naftowego.

Port i lotnisko w Davao opanować miał 1 batalion 33 pułku z 16 DP pod dowództwem ppłk Toshio Miura. W razie niepowodzenia planowano zaangażować 116 pułk piechoty z 56 DP płynący w następnym konwoju. Powyższe wojska liczyły 5000 żołnierzy - dowodził nimi gen. mjr Shizo Sakaguchi, zastępca dowódcy 56 DP. Po szybkim spacyfikowaniu wyspy Mindanao i rozbrojeniu wojsk filipińskich, planowano przekazać ją wojskom 14 armii prowadzącym walkę na wyspie Luzon. Następnie oddziały gen. Sakaguchi ruszyć miały w kierunku wyspy Jolo i dalej na Borneo.

Desant japoński w rejonie Davao rozpoczął się o godz. 4.00 w nocy 20 grudnia. Lądujące wojska wsparte były ogniem artylerii okrętowej i atakami lotnictwa. Południowego wybrzeża wyspy Mindanao broniło 2000 żołnierzy filipińskich pod dowództwem ppłk Rogera R. Hilsmana. Oddział ten ostrzelany ogniem artylerii okrętowej uciekł w popłochu do miasta. Opór stawiała tylko drużyna ckm. Do godz. 10.30 Japończycy zdobyli port, a w godzinach popołudniowych także i lotnisko. W cztery dni później wzmocniony batalion japoński wylądował na wyspie Jolo, gdzie opanował kolejne lotnisko. 156/

O północy 22 grudnia w rejon zatoki Lingayen, w płn części wyspy Luzon przybyło główne zgrupowanie floty japońskiej. 35 transportowców przywiozło zasadnicze siły 14 armii. Sztormowa pogoda spowodowała duże falowanie morza i poważnie skomplikowała wyładowanie wojsk i sprzętu. 120 km odcinka wybrzeża broniły dwie słabe dywizje filipińskie. Na przedpolu

---

156/ Clark Lee: They Call it Pacific New York 1943 Viking Press s.73; Morton Louis, op.cit., s. 110.
157/ Morton Louis, op. cit., s. 112-113.

zatoki organizowała obronę 21 DP - gen. bryg Mateo Capinpin, dalej na północ 11 DP - płk Broughera. Desant japoński nie stanowił zaskoczenie dla dowódcy wojsk filipińskich, bowiem konwoje morskie wykryte zostały 4 dni wcześniej, o czym powiadomiono gen. Wainwrighta.

Lądowania nieprzyjaciela oczekiwano w zatoce Lingayen, gdzie przywitać go miały ogniem ufortyfikowane baterie artylerii nadbrzeżnej. Japończycy mając dane o tych działach nie próbowali zbliżać się w ich zasięg ognia. Zdecydowali lądować na płn. od zatoki, gdzie wybrzeże było słabiej bronione. Do desantu w tym rejonie przygotowywały się 48 DP gen. lt Yuichi Tsuchibashi i 9 pułk piechoty - płk Kamijima z 16 DP, wzmocnione 84 działami artylerii polowej i około 100 czołgami. O godz. 8.00 rano 22 grudnia, w czterech miejscach położonych w odległości 5-8 km od siebie wylądowały cztery pułki piechoty. Były to 9 pułk z 16 DP, 1 pułk piechoty - płk Hifumi Imai, wzmocniony 48 pułkiem artylerii, 47 piechoty - płk Jsamu Yanaga, wzmocniony batalionem artylerii oraz 48 pułk rozpoznawczy - ppłk Kuro Kitamura.[158/]

Broniące się na szerokim froncie oddziały 11 DP nie były w stanie utrzymać wybrzeża. 48 DP stopniowo rozszerzała przyczółek. Maszerujący szosą nadmorską pułk z 71 DP w celu przechwycenia wojsk japońskich, które wylądowały w Aparri i Vigan, zaatakowany został przez 9 pułk japoński i zepchnięty w głąb wyspy. 11 DP broniąca się na płn od rejonu lądowania obawiając dostać się w okrążenie, pospiesznie wycofywała się na południe. To samo czyniła 71 DP gen. bryg. Clyde A.Selleck, będąca w odwodzie na styku między 11 a 21 DP. Odwrót osłaniany był przez 91 DP, 26 pułk kawalerii i 2 batalion czołgów.[159/]

W dwa dni później w rejon zatoki Lamon przewieziona została na 24 transportowcach 16 dywizja japońska. Zatoka ta leżąca w pobliżu Manili stanowiła tylne drzwi do stolicy Filipin. 16 DP była bez dwóch pułków. Jej 9 pułk lądował

158/ Tamże, s. 132, 138.
159/ The West Point Atlas, op.cit., vol II s. 120.

wraz z 48 DP w zatoce Lingayen, a 33 pułk w Legaspi, na płd. krańcu Luzonu i zbliżał się w tym czasie do zatoki Luzon. W powyższym desancie miał wziąć udział: 20 pułk piechoty, 16 pułk rozpoznawczy i 22 pułk artylerii - razem 7000 żołnierzy. Na 35 km odcinku broniły się dwa bataliony filipińskie, które były za słabe, aby powstrzymać silne zgrupowanie japońskie. Agresorzy mieli 6-krotną przewagę nad wojskami broniącymi wybrzeża. Oddziały nieprzyjacielskie wsparte były ogniem artylerii okrętowej 1 krążownika, 6 niszczycieli, 6 trałowców i stawiacza min. Siłami morskimi dowodził kontradm. Kyuji Kubo.

Lądujący w rejonie portu Mauban 2 batalion ppłk Nariyoshi Tsunehiro poniósł duże straty od ognia piechoty filipińskiej i ataków lotnictwa amerykańskiego. Dwa dalsze bataliony 16 DP wysadzone bardziej na płd wsch na przesmyku między zatokami Lamon i Tayabas, uzyskały większe powodzenie i zmusiły obrońców do odwrotu. Straty 16 DP w czasie tego desantu wynosiły 84 zabitych i 184 rannych. Tego samego dnia gen. Parker na rozkaz gen. Mac Arthura, przekazał dowództwo wojsk płd Luzonu gen. Jones'owi i udał się na płw Bataan, w celu przygotowania tego obszaru jako ostatniej rubieży obronnej.

W ciągu pierwszych 17 dni kampanii filipińskiej, dowództwo japońskie zrealizowało z powodzeniem dziewięć operacji desantowych. [160/] Sukcesy uzyskane przez napastników przekonały gen. Mac Artura, że nie jest on w stanie posiadanymi siłami załamać natarcia wojsk japońskich oraz skłoniły go do podjęcia strategicznej decyzji w sprawie wycofania reszty wojsk na płw Bataan. 24 grudnia część rządu filipińskiego oraz sztab gen. Mac Arthura ewakuowały się na ufortyfikowaną wyspę Corregidor, leżącą u wejścia do zatoki Manilskiej. W Waszyngtonie uznano także, że front filipiński nie posiada żadnego znaczenia z punktu widzenia końcowego rezultatu wojny. Wobec tego wojska gen. Mac Arthura nie powinny oczekiwać żadnej pomocy w najbliższym czasie. [161/]

160/ Morison S.E., op.cit., vol III s. 182-183.
161/ Sewostianow G.N., op.cit., s.80-81; Douglas Mac Arthur: Reminiscences. New York 1969 s. 136.

Oddziały filipińskie wycofywały się stopniowo, organizując obronę na pięciu kolejnych rubieżach terenowych. Plany odwrotu uwzględniały należyte wykorzystanie rzek, bagien, przełęczy górskich do stawiania długotrwałego oporu. W osłonie wycofujących się wojsk ważną rolę odegrały oddziały pancerne i saperzy. Grupy czołgów ogniem dział i broni maszynowej oraz kontratakami opóźniały natarcie wojsk japońskich. Saperzy niszczyli drogi i mosty, zakładali miny, wygrywając czas potrzebny własnym wojskom na uregulowany odwrót. 162/

Na równi z aktywnymi działaniami zaczepnymi dowództwo japońskie dążyło do załamania oporu Filipińczyków przy pomocy obietnic o możliwości udzielenia niepodległości. Propaganda japońska szeroko reklamowała fakt, że St. Zjedn. przez wiele lat obiecywały Filipinom suwerenność narodową lecz nie zrealizowały tego postulatu. Szermowane przez Japończyków hasła wyzwolenia narodowego znalazły posłuch w kołach burżuazji filipińskiej i właścicieli ziemskich. Gdy 2 stycznia 1942 r. wojska japońskie wkroczyły do Manili, wówczas grupa 32 działaczy politycznych, w tym 11 członków poprzedniego rządu zwróciła się do dowódcy 14 armii z wiernopoddańczym pismem. Był wśród nich minister obrony Jorge Vargas, milionerzy Vincente Madriguel, Miguel Unson, Ramon Fernandez, Alfonso Mendos, Alejandro Roses oraz lider partii faszystowskiej "Caval" Sotero Valujet. 23 stycznia 1942 r. rozkazem gen. Homma utworzono "Państwową Radę Konsultatywną" oraz projaponski rząd filipiński. 163/

Resztki wojsk filipińskich, które wycofały się na płw Bataan zostały tam zreorganizowane. Utworzono z nich dwa korpusy. 1 korpus pod dowództwem gen. Wainwrighta w sile trzech DP i 35 dział 75 mm oraz 2 korpus gen. Parkera w składzie czterech DP i 60 dział - w tym połowa 155 mm. 7 stycznia oba korpusy przeszły do obrony. W odwodzie znajdowały się trzy dywizje. Półwysep Bataan był idealnym miejscem

---

162/ Buchanan Russell B., op.cit., vol I. 92-93.
163/ Recto C.: Three Years of Enemy Occupation. New York 1955 s.8; Sewostianow G.N., op.cit., s. 82.

do obrony. W wielu rejonach góry dochodziły do samego morza. W innych zaś były rozległe bagna.

W tym czasie, 48 DP przegrupowana została w rejon wysp Sundajskich do ataku na wyspę Jawa. Zadanie rozgromienia wojsk filipińskich powierzone zostało gen.lt Akira Nara i jego 65 brygadzie piechoty liczącej 6500 żołnierzy, która wzmocniona została 9 pułkiem piechoty z 16 DP, 50 czołgami, 70 samolotami i 65 działami artyleryjskimi. W nocy z 8 na 9 stycznia 1942 r. cztery japońskie pułki piechoty ruszyły do natarcia. Pierwsze grupy żołnierzy rzuciły się na zapory drutowe i nakryły je własnymi ciałami. Po ludziach tych przechodziły dalsze oddziały wojska. W wyniku kontrataków odebrano Japończykom utracony teren. Pod osłoną nocy drobne grupki żołnierzy przedostawały się w ugrupowanie broniących wojsk. W czasie dnia infiltratorzy strzelali z ukrycia i organizowali zasadzki. [161] Dowódca 14 armii wyprowadzony z równowagi powolnością natarcia odwołał gen. Nara i przysłał gen. mjr Naoki Kimura.

Japończycy uderzyli ponownie wzdłuż zalesionych stoków gór na wschodnie skrzydło, starając zepchnąć obrońców do morza. 1 dywizja filipińska w obawie przed okrążeniem pozostawiła artylerię i pospiesznie wycofała się na południe. Poniesiono duże straty. Japończycy przerzucali ppprzez dżunglę coraz to nowe grupy żołnierzy, z zadaniem organizowania dywersji na tyłach wojsk filipińskich. Jednocześnie trwało natarcie od czoła. Do rana 26 stycznia wojska japońskie zajęły 40% półwyspu. [165]

Sytuacja aprowizacyjna stawała się coraz bardziej krytyczna. Zapasy żywności starczyć mogły nie dłużej jak do 15 kwietnia. Jeżeli 6 stycznia racja dzienna żołnierza wynosiła 93 dkg, to 1 kwietnia zmalała ona do połowy. Topniały również lekarstwa, 4500 żołnierzy chorowało na malarię, dezynterię, beriberi i gorączkę z bólami w stawach. Wydłużył

164/ Buchanan Russell B., op.cit.,vol I s.98-94; Quezon Manuel E.: The Good Fight. New York 1946 s.152-155.
165/ The West Point Atlas, op.cit., vol II s. 123.

się okres leczenia. Zmęczenie nerwowe stawało się coraz większe. Przez japońską blokadę morską przedzierał się zwykle jeden statek na trzy wysłane. Okrętami podwodnymi dostarczano głównie lekarstwa i amunicję. [166/]

W połowie marca 1942 r. Japończycy przystąpili do ostatniej ofensywy, poprzedzonej silnym bombardowaniem. W trakcie nalotów bombowych, żołnierze 41 DP wyczerpani nerwowo opuścili swe pozycje. Japończycy włamali się na 10 km. Nie pomogły kontrataki obrońców. Oddziały japońskie umocniły się w wyłomie. W tej trudnej sytuacji gen. Mac Arthur otrzymał rozkaz opuszczenia Filipin. Departament Wojny nie chciał, aby człowiek ten dostał się do niewoli. Zamierzano powierzyć mu dowództwo Płd.Zach.Pacyfiku. 24 marca w nocy 4 ścigacze opuściły wyspę Corregidor ewakuując gen. Mac Arthura, jego żonę, syna, chińską pielęgniarkę i 17 oficerów. Z wyspy Mindanao na bombowcu B-17 odlecieli oni do Australii. Naczelnym dowódcą na Filipinach mianowany został gen. lt Wainwright, a dowódcą obrony Luzonu gen. mjr Edward P. King. [167/]

W ciągu marca zjedzono ostatnie 250 koni i 40 mułów z 26 pułku kawalerii. Z niedożywienia chorowało ponad 7000 żołnierzy. Gen. King widząc, że dalsza obrona jest beznadziejna i zmierza do ogólnego wyniszczenia, w dniu 9 kwietnia poddał się do niewoli wraz z 36 855 żołnierzami broniącymi płw Bataan. [168/]

Po ewakuacji gen. Mac Arthura, dowódca 14 armii gen. lt Homma zwolniony został ze swego stanowiska. Zastąpił go gen. lt Tomoyuki Yamashita - były zdobywca Malajów. [169/] Bez opanowania Corregidoru i kilku ufortyfikowanych wysepek

---

166/ Graves Philip, op.cit., vol 11 s. 132.
167/ Buchanan Russell A., op.cit., vol I s. 100. The West Point Atlas, op.cit., vol II s. 125.
168/ Morton Louis. op.cit., s. 456; Wainwright Jonathan M.: General Wainwright's Story. New York 1946 s. 83.
169/ Graves Philip, op. cit., vol 10 s. 106.

okręty japońskie nie mogły wpłynąć do zatoki Manilskiej. Wyspa Corregidor ma 5,6 km długości i 2,4 km szerokości. Znajdowały się tam betonowe tunele, podziemna elektrownia, szpital i liczne fortyfikacje. Po zdobyciu płw Bataan, wyspiarska forteca nie miała możliwości utrzymania się. Ciągłe bombardowania i ostrzał artyleryjski utrudniały życie w tunelach. Nerwy ludzkie były mocno napięte.

5 maja 1942 r. oddziały japońskie wylądowały we wsch części Corregidoru, a w południe następnego dnia gen. Wainwright poddał wyspę wraz z jej 11 575 żołnierzy liczącą załogą. Uporczywa obrona płw Bataan i wyspy Corregidor miała duże znaczenie dla podniesienia morale wojsk amerykańskich. Wykazała ona, że Japończycy nie byli niezwyciężeni. Świadczy o tym fakt, że zamiast 50 dni, podbój Filipin trwał trzy razy dłużej. Przyczyniło się to do opóźnienia inwazji japońskiej na Indie Holenderskie. [170] Wiele rozbitych oddziałów filipińskich, a także amerykańskich ukryło się w dżungli i w górach. Walczyły one przez okres 2,5 lat na wszystkich ważniejszych wyspach Filipińskich, znajdując pomoc i opiekę wśród miejscowej ludności.[171]

Agresja japońska na Indie Holenderskie /10.1 - 8.3. 1942/

W grudniu 1941 r. sztaby 16 i 25 armii japońskiej rozpoczęły przygotowania do podboju Indii Holenderskich. Olbrzymi ten kraj o powierzchni 1.491,564 km^2 składa się z kilku tysięcy wysp, bogatych w ropę naftową, kauczuk i inne materiały strategiczne. W końcu 1941 r. ludność Indonezji szacowano na 70 mln mieszkańców. Po podboju Filipin i Malajów kraj ten oskrzydlony został przez wojska agresorów od zachodu, północy i wschodu, stanowiąc kolejny obiekt ekspansji militarnej.

Podobnie jak w posiadłościach brytyjskich w płd wsch Azji, także i w tej kolonii holenderskiej, wielu działaczy ruchu narodowowyzwoleńczego oraz znaczna część ludności widziała w Japonii wyzwoliciela z wiekowego jarzma niewoli.

170/ Saburo Hayashi, op.cit., s. 57; Willoughby Amea: I was on Corregider. New York 1943 s.93-94. Trevor Nevitt Dupuy, op.cit., vol 9 s. 27.

171/ Morison S.E.,op.cit., vol III s. 206.

Popularność Japonii datowała się od 1904 r. Wówczas to indonezyjscy przywódcy nacjonalistyczni prowadzący walkę z administracją holenderską zwrócili się do Tokio z prośbą o pomoc. W narodzie krążyły przepowiednie króla jawajskiego - Djodjobojo z XIV w. mówiące, że po trzech wiekach panowania białej rasy naród indonezyjski wyzwolony zostanie przez żółtych ludzi - za których uznano Japończyków. 172/ Dobremu mniemaniu o Japonii przysłużył się także dumping towarów japońskich, które były wyjątkowo tanie, choć nie [illegible]ze złego gatunku i dlatego dostępne dla szerokich mas. 173/

Duża część społeczeństwa indonezyjskiego uważała inwazję niemiecką na Holandię za rychłe wyzwolenie od ucisku kolonialnego. Dla przeciętnego Indonezyjczyka II wojna światowa była poprostu walką, w której władcy holenderscy ukarani zostali przez los za krzywdę i ucisk, które wnieśli ze sobą do Indonezji. 174/ Akcenty te wykorzystywała także propaganda japońska w celu przyciągnięcia na swoją stronę ludności krajów zależnych i kolonialnych. W szerokiej kampanii ideologicznej starano wykorzystać dążenia tych narodów do uzyskania niepodległości. Głównym motywem propagandy było demonstrowanie anglo-amerykańskiej polityki ucisku i wyzysku narodów Wschodu. Jednocześnie szerzono iluzje wspólnoty interesów Japonii i narodów kolonialnych Azji.

Prowadzoną przez Japonię wojnę próbowano przedstawić jako nieodzowną dla utworzenia nowego porządku w postaci Wielkiej Wschodnio-Azjatyckiej Sfery Rozwoju - to jest ekonomicznego i politycznego zjednoczenia narodów Wschodu pod egidą Japonii. Ulotki propagandowe i audycje radiowe szermowały hasłami "wygnania Białych z Azji", "Azja dla Azjatów". Mówiło się także, że Japonia jest hegemonem we wsch Azji oraz, że w imieniu wszystkich Azjatów przystąpiła do wojny

---

172/ Pane Sanusi: Sedjarah Indonesia. Djakarta 1950 cz.II; s.199-200 Dimyati M.: Serdjuangan Indonesia.Djakarta 1951, s.12;Aziz M.,op.,cit.,s,147; Ciechanowski M.op.cit.,s.73-74 Sjahrir Sutan ont of Exile.New York 1941.s,218;Kahing: Nationalism and Revolution. New York 1955 s.100; Woodman Dorothy: The Republic of Indonesia London 1955 s.173-174

173/Furnivall J.S.:Netherlands India. A Study of Plural Economy. New York 1944 s. 432.

174/Sjahrir Sutan, op.cit., s.218-219.

przeciwko białym kolonizatorom. Szeroko popularyzowano teorie trzech "J" Japonia - przywódcą Azji, Japonia - opiekunem Azji, Japonia - światłem dla Azji. Inne hasła propagandowe głosiły, że Japonia jest matką wszystkich krajów Azji i Oceanii.

Ważne znaczenie w propagandzie japońskiej miała teza o ekonomicznej mocy Japonii i niezwyciężności jej sił zbrojnych oraz o ich moralnej przewadze nad wojskami Anglii i St. Zjedn. W prasie i w radio mówiło się, że po zdobyciu bogatych źródeł surowców w krajach południowych mórz, Japonia będzie mogła prowadzić wojnę nawet w ciągu 50-100 lat. Powyższe idee znalazły akceptacje nie tylko w społeczeństwie japońskim, ale również wśród działaczy politycznych ruchu narodowowyzwoleńczego krajów kolonialnych. [175/] Holendrzy niewiele uczynili, aby przeciwstawić się projapońskim nastrojom.

Japonia posiadała w Indonezji dobrze rozwinięty aparat propagandowo-wywiadowczy, w postaci wędrownych fotografów, obsługi autobusów, sklepikarzy, rybaków i plantatorów. Na kilka miesięcy przed agresją wielu tych ludzi odwołanych zostało do Japonii, gdzie po krótkim przeszkoleniu powrócili oni wraz z wojskami lub z policją polityczną.

Do chwili wybuchu wojny armia holenderska stacjonująca w Indonezji liczyła 35 000 żołnierzy. Około 15% wojsk stanowili Europejczycy. Zajmowali oni większość stanowisk młodszych oficerów oraz wszystkie wyższe. Męska część mniejszości holenderskiej w wieku od 18 do 45 lat podlegała służbie wojskowej. Starsi mężczyźni stanowili kadry milicji. Indonezyjczycy służyli ochotniczo. Werbowano ich głównie z chrześcijańskiej ludności płn Celebesu i z wyspy Ambon, w archipelagu Molukków. Tubylcza ludność chrześcijańska cieszyła się poparciem władz holenderskich oraz przywilejami politycznymi. Wśród nich Indonezyjczyków służyło we flocie wojennej - około [illegible] z nich usuniętych zostało w 1933 r za udział w powstaniu zbrojnym na krążowniku holenderskim.

175/ Aziz M. op.cit., s.209; Sewostianow G.N., op.cit., s.78-79.

Holenderskie siły morskie składały się z 5 krążowników, 7 niszczycieli, 8 kutrów torpedowych, 13 stawiaczy min, 22 okrętów podwodnych i 44 pomocniczych. Powyższa flota stacjonowała w dwu bazach morskich w Surabai - na Jawie i na wyspie Ambon. Dowodził nią adm. C.E.L. Helfeich. [176]

Plan obrony Indonezji opracowany przez dowódcę wojsk lądowych gen. lt Ter van Poorten - zwolennika szeroko pojętego użycia lotnictwa, przewidywał utrzymanie zagłębi naftowych na Borneo, baz morskich w Ambon, Mendao i Makasar oraz wszystkich lotnisk. Zasadnicza obrona miała być zorganizowana na Jawie najbogatszej wyspie Indonezji, na której żyło 40 mln mieszkańców oraz na Sumatrze, gdzie znajdowały się bogate złoża roponośne Palembang i plantacje kauczuku. [177] Dla wsparcia wojsk lądowych posiadano 242 samoloty, w tym 80 bombowców i 126 myśliwców. Około 40% personelu lotniczego nie miało jeszcze należytego przeszkolenia. Powyższe siły powietrzne podlegały gen. mjr van Oyen. [178]

W pierwszej połowie grudnia 1941 r. lotnictwo holenderskie i flota wojenna aktywnie współpracowały z Brytyjczykami w obronie Malajów i Singapuru. W 14 dni później, kiedy Japończycy uchwycili lotniska filipińskie i malajskie, siły powietrzne agresora przystąpiły do bombardowania indonezyjskich miast, portów i baz lotniczych próbując skłonić władze holenderskie do kapitulacji. 1 stycznia 1942 r. generalny gubernator Indii Holenderskich, za pośrednictwem dyplomatów szwedzkich otrzymał oficjalną notę rządu japońskiego, proponującą poddanie Indonezji bez walki - "aby w imię humanizmu uniknąć dalszego przelewu krwi". Administracja holenderska licząc na pomoc sojuszników odrzuciła te propozycje. [179]

176/ Graves Philip, op.cit., vol 9 s. 172; Demin L.M.: Japońskaja okupacija Indonesii 1942-1945. Moskwa Izd. Wostocznoj Literatury s. 71.

177/ Vlekke B.H.M.: Nusantara. A. History of the East Indian Archipelago. Cambridge. Mass. 1946 s. 395; Graves Philip, op.cit., vol 9 s. 172.

178/ The West Point Atlas, op.cit, vol II s. 128; Demin L.M., op.cit.,

179/ Vlekke B.H.M., op.cit., s. 400.

Przed przystąpieniem do agresji na Indie Holenderskie, Japończycy zaatakowali posiadłości brytyjskie: protektorat Sarawak i Brytyjskie Borneo. 14 grudnia 1941 r. 2500 żołnierzy japońskich wylądowało w brytyjskim ośrodku naftowym w Miri, w Sarawaku. Po 2 dniowych walkach drobne oddziały brytyjskie, zniszczywszy urządzenia wydobywcze i zbiorniki z paliwem, wycofały się w głąb wyspy. [180/] 24 grudnia Japończycy zajęli Kuching - stolicę Sarawaku. 5 stycznia 1942 r. [illegible] kolejne zagłębie naftowe, położone na wyspie Labuhan i w mieście Brunei, w płn części Borneo.

W nocy z 10 na 11 stycznia 1942 r. dwie japońskie ekspedycje morskie z Davao pojawiły się przed portem Menado na Celebesie i w pobliżu wyspy Tarakan, we wsch. Borneo. O świcie [illegible] stycznia spadochroniarze japońscy przy wsparciu lotnictwa zaatakowali port i lotnisko w Menado. Walki trwały 11 dni. Długi opór Holendrów spowodowany był pomocą tubylczej ludności chrześcijańskiej. Ze zdobytego lotniska Japończycy uzyskali możność bombardowania bazy morskiej w Ambon oraz wsparcia swych wojsk na Celebesie i Borneo.

Celem desantu na wyspę Tarakan było opanowanie holenderskiego zagłębia naftowego. Wydobywano tam wyjątkowo czystą ropę, którą od razu można było napełniać zbiorniki okrętów, 11 stycznia rano z 15 transportowców wyładowało się na brzeg 7000 żołnierzy japońskich. Ich natarcie wspierała artyleria 7 krążowników i kilkunastu niszczycieli. Garnizon holenderski liczący 2500 żołnierzy bronił się 3 dni przeciwko kilkakrotnie większym siłom wroga. Artyleria holenderska zatopiła 3 niszczyciele. Przed wycofaniem się na Borneo Holendrzy wysadzili w powietrze stacje pomp i podpalili zbiorniki z benzyną. W odwet za dokonane zniszczenie, Japończycy obcięli ręce schwytanym inżynierom. [181/]

10 stycznia 1942 r. brytyjski gen. lt Archibald Wavell objął naczelne dowództwo wojsk alianckich w płd zach Pacyfiku. Jego kwatera rozmieszczona była w obozie wojskowym w pobliżu

---

180/ Graves Philip, op.cit., vol 9 s. 174.
181/ Graves Philip, op.cit., vol 10 s. 108.

Bandungu, na Jawie. W tydzień później amerykański adm. Thomas C. Hart mianowany został dowódcą floty sojuszniczej na Dalekim Wsch. Gen. Wavellowi podlegała wydzielona część wojsk amerykańsko-brytyjsko-holendersko-australijskich. Od pierwszych liter powyższych armii zjednoczone dowództwo otrzymało kryptonim ABDA-COM. Istniało ono do pierwszych dni marca 1942 r., wraz z upadkiem Indonezji i ewakuacją wojsk alianckich do Australii rozpadło się... 182/

20 stycznia wojska japońskie lądowały w rejonie portu Balikpapan, ważnego zagłębia naftowego we wsch części Borneo. Mimo utraty 5 statków załadowanych wojskiem, Japończycy nie zrezygnowali z tego desantu. Walki trwały do 23 stycznia. Oddziały holenderskie wspierane były przez lotnictwo amerykańskie bazujące w płd Celebesie. Wraz z odejściem wojsk holenderskich samoloty alianckie zbombardowały olbrzymie zbiorniki ropy i benzyny. 183/

W trzy dni później, 26 stycznia oddziały agresora zdobyły port i lotnisko Kendari, w płd wsch części Celebesu. Zająwszy ważniejsze porty, lotniska i ośrodki przemysłowe na Borneo i Celebesie, Japończycy dokonali manewru strategicznego w celu obejścia Jawy od wschodu i odcięcia od Australii wojsk broniących tej wyspy. Realizując powyższy plan flota japońska przeniknęła na morze Banda i w nocy z 30 na 31 stycznia 1942 r. wysadziła desanty morskie i powietrzne na wyspie Ambon. Bazy tej bronił miejscowy, nieholenderski garnizon składający się z samych Ambończyków. Przez 3 dni toczyły się na lotnisku zaciekłe walki ze spadochroniarzami japońskimi, którzy zostali doszczętnie rozbici. Na polach minowych i od ognia artylerii nadbrzeżnej Japończycy stracili 3 krążowniki i wiele niszczycieli. Twierdza padła 20 lutego 1942 r. po 21 dniach oblężenia i bombardowania z morza i z powietrza. W międzyczasie 19 lutego wojska japońskie zdobyły port Makasar - na płd zach cyplu Celebesu. Lotnictwo agresora

---

182/ Churchill Winston S., op.cit., vol 4 s. 107
183/ The West Point Atlas, op.cit., vol II s. 129.

uzyskało kolejną bazę dogodną do bombardowania wyspy Jawa.[184]

Taktyka japońska była zarówno ostrożna, jak i agresywna. Obiektami operacji były zwykle porty z przyległymi do nich lotniskami. Z jednego lotniska samoloty bombardowały drugie położone na innej wyspie, na której planowano wysadzić kolejny desant morski. Naloty powietrzne wykonywane były dużymi grupami, składającymi się często z kilkuset samolotów. Bezpośrednio po ataku bombowym wyładowywał się desant morski, którego zadaniem było opanowanie portu i lotniska. Japońskie siły morskie rzadko wysuwały się poza zasięg samolotów działających z baz lądowych. Kolejne desanty nie przekraczały odległości 300 mil, maksymalnie wykorzystując zalety położenia geograficznego.[185]

12 lutego 1942 r. ze względu na zły stan zdrowia adm. Hart zrezygnował ze stanowiska dowódcy alianckich sił morskich w płd zach Pacyfiku. Następcą jego został wiceadm Helfrich. Dowództwo floty azjatyckiej St. Zjedn. objął wiceadm C.E. Glassford.[186]

W przeddzień upadku Singapuru Japończycy zaatakowali zagłębie roponośne i rafineryjne Palembang, w płd. części Sumatry. 14 lutego 1942 r. 700 spadochroniarzy próbowało zdobyć lotnisko, lecz nie otrzymawszy pomocy z zewnątrz zostali oni zniszczeni w toku całodziennej walki. Na niedostatecznie osłoniętym przez artylerię przeciwlotniczą lotnisku Palembang - ze względu na brak amunicji, stacjonowało 60 bombowców australijskich i około 50 myśliwców. 15 lutego w ujście rzeki Musi wpłynął konwój z japońską piechotą morską. Wojska te nie zdążywszy osiągnąć brzegu zostały rozbite atakami lotnictwa. Ze względu na coraz to większą aktywność samolotów japońskich, utratę 20 bombowców australijskich oraz narastanie sił nieprzyjaciela, garnizon aliancki zmuszony został do

184/ Republik Indonesia. Djakarta 1953 vol. Kalimantan /Borneo/ s. 108-109.

185/ The West Point Atlas, op.cit., vol II s. 129; Lipiński J., op.cit., 378-379.

186/ Graves Philip, op. cit., vol 10 s. 192.

wycofania się na Jawę. Przedtem jednak zniszczono zakłady petrochemiczne produkujące ponad 4 mln ton paliwa i urządzenia wydobywcze o wartości 6 mln dolarów. Po utracie obszarów roponośnych na Borneo i Sumatrze, paliwo płynne na potrzeby wojsk alianckich stacjonujących w Australii i Nowej Zelandii, musiało być dowożone ze St. Zjedn. lub Zatoki Perskiej.[187/] W celu oskrzydlenia wojsk holenderskich na Jawie, oddziały japońskie wylądowały w dniu 18 lutego w płn i płd części wyspy Bali. Po dwóch dniach walki znalazła się ona w rękach napastników. Atakowano także wyspę Timor leżącą na przedpolu Australii. 20 lutego spadochroniarze japońscy zajęli wschodnią portugalską część wyspy, wraz z jej stolicą m. Dili oraz lotniskiem, następnie port i lotnisko Kupang, w zach holenderskiej części Timoru. Upadek wysp Bali i Timor pozbawił Holendrów ważnych ogniw w komunikacji lotniczej z Australią.

Ubezpieczając operację desantową na Timorze, silna eskadra floty japońskiej pod dowództwem Vadm. Nagumo, złożona z 4 lotniskowców, 2 pancerników, 3 krążowników i wielu niszczycieli, dokonała z rejonu morza Banda niszczycielskiego ataku bombowego na Port Darwin w Australii. W nalocie wzięły także udział samoloty bazujące na Celebesie. Zatłoczony statkami port nie wyposażony w aparaturę radiolokacyjną, ani w wystarczającą ilość dział przeciwlotniczych, stanowił doskonały obiekt dla ataku lotniczego. Samoloty japońskie zbombardowały warsztaty remontowe, stocznie, składy zaopatrzenia i zgrupowane na redzie statki transportowe. Zatopionych zostało 11 transportowców i 1 niszczyciel. Po nalocie, Port Darwin stracił znaczenie bazy morskiej.[188/] Los Indii Holenderskich i broniących je wojsk był już przesądzony. Niewielkie siły morskie posiadane przez sprzymierzonych nie były w stanie przeciwstawić się flocie japońskiej.

187/ Churchill Winston S, op.cit.; vol IV s.109; Graves Philip, op.cit., vol 10 s. 113.

188/ Lipiński J., op.cit.; s. 381; Churchill Winston S., op.cit., vol IV s. 112.

27 lutego obie strony stoczyły decydującą bitwę na morzu Jawajskim, niedaleko portu Surabaja. W skład alianckiej eskadry pod dowództwem kontradm. K. Doormana wchodziły 2 ciężkie krążowniki /Houston - St. Zjedn., Exeter - bryt./, 3 lekkie krążowniki /2 holenderskie i 1 australijski/, 11 niszczycieli /3 holend., 3 bryt. i 5 ameryk./. Okrętem flagowym był holenderski lekki krążownik De Reuter. Japońskie siły morskie biorące udział w bitwie dysponowały 2 ciężkimi i 2 lekkimi krążownikami oraz 13 niszczycielami. Mimo że Japończycy nie posiadali przewagi, starcie zakończyło się porażką sojuszników.[189] Bitwa trwała 7 godzin. Flota aliancka utraciła 5 okrętów: 2 lekkie krążowniki holenderskie i 3 niszczyciele. Ten sam los spotkał okręt flagowy, który zatonął wraz z kontradm. Doormanem. Brytyjski ciężki krążownik Exeter odniósł poważne uszkodzenia i w dniu następnym storpedowany został w pobliżu Surabai. 28 lutego w trakcie przekraczania cieśniny Sundajskiej - między Sumatrą, a Jawą zatopione zostały trzy dalsze okręty: ciężki krążownik Houston, australijski lekki krążownik Perth i niszczyciel holenderski. Z eskadry alianckiej ocalały tylko 4 niszczyciele, które uszły bezpiecznie do Australii. Flota sojusznicza przestała istnieć. Zatopione zostały wszystkie krążowniki i 7 niszczycieli z 11 posiadanych.[190]

Japończycy mogli teraz swobodnie atakować Jawę. Do wyspy zbliżały się dwa konwoje japońskie. Z bazy Camranh - w Indochinach płynęło 56 statków załadowanych wojskiem, a z archipelagu Sulu /między Filipinami a Borneo/ dalszych 41 transportowców.

Obronę Jawy organizowało 33 000 żołnierzy alianckich pod dowództwem gen. Ter van Poorten. Dysponował on trzema dywizjami holenderskimi liczącymi łącznie 25000 żołnierzy oraz 120 samolotami, z których wiele nie było sprawnych. Kontyngent brytyjsko-australijski tworzyło 8000 żołnierzy. Oddziałami lądowymi tych wojsk kierował brytyjski gen. mjr H. Stilwell, składały się one z trzech batalionów piechoty

189/ Auwjong Peng Koen: Perang Pasifik 1941-1945. Djakarta 1957 s.10-14.
190/ Demin L.M., op.cit., s.77-78.

i kompanii czołgów - razem 3000 żołnierzy. Pozostałe 5000 ludzi to lotnicy i obsługa lotnisk. Posiadano 40 samolotów wycofanych z Sumatry. Dowódcą wojsk lotniczych był brytyjski wicemarsz. Paul Maltby. W sumie więc walkę z siłami morskimi i powietrznymi przeciwnika prowadziło 140 samolotów, gdyż tyle znajdowało się jeszcze w pełnej gotowości bojowej. 191/

W dniach od 28 lutego do 1 marca 1942 r. Japończycy wylądowali w trzech portach na płn skraju Jawy, w Indramaj, Rembang i Semarang. Opór wojsk lądowych odciętych od wszelkiej możliwej pomocy z zewnątrz nie trwał długo. Oddziały holenderskie składające się w większości z muzułmańskich krajowców, nie wykazywały zapału do walki. Kiedy sytuacja stała się niebezpieczna gen. Wavell przekazał swe obowiązki gen.lt Poortenowi i 2 marca pospiesznie opuścił Jawę. Obrona Indonezji powierzona została Holendrom. 192/ Z uchwyconych przyczółków Japończycy ruszyli szybko w głąb wyspy. 5 marca zajęli oni Batawię /Djakartę/ - stolicę Indii Holenderskich, a w trzy dni później Bandung, siedzibę generalnego gubernatora. Opanowanie innych miast nie stanowiło już większych trudności. Holendrzy działali tak opieszale, że do niewoli dostał się nie tylko sztab dowództwa sojuszników z gen.lt Ter van Poortenem, ale także gubernator generalny van Starkenborch. Drobne grupy żołnierzy kontynuowały walkę partyzancką. Na Celebesie oddział policjantów atakował Japończyków do września 1942 r. Na wyspie Timor walczono cały rok. Najdłużej utrzymał się oddział partyzancki kpt. de Bruina, działający w Iranie Zach. Dogodny teren i pomoc ludności tubylczej spowodowały, że partyzanci operowali tam aktywnie aż do 1944 r., to jest do chwili wywakuowania ich na teren Australii. 193/

191/ Churchill Winstons., op.cit., vol IV s. 110-111.
192/ Graves Philip. op.cit.,vol 10 s. 115.
193/ Rhys L.: Jungle pimpernel, the Story of a District Officer in Central Netherlands, New Guinea. London 1947. Demin L.M., op.cit., s. 79-80.

III. ZAHAMOWANIE SUKCESÓW WOJSK JAPOŃSKICH

W pierwszych miesiącach wojny na Pacyfiku, Japonia uzyskała szereg wielkich zwycięstw. Rozgromiono amerykańską flotę stacjonującą na Hawajach, opanowano wiele wysp. W posiadaniu Japonii znalazły się bogate obszary surowcowe Indonezji i płd wsch Azji oraz liczne bazy strategiczne. W toku agresji Japończycy ponieśli nieznaczne tylko straty. Podczas gdy siły zbrojne aliantów zostały rozgromione, ponieważ nie były przygotowane do wojny. [1] Dążąc do izolowania Indii i ustanowienia kontroli nad Oceanem Indyjskim, Japończycy zajęli w marcu 1942 wyspy Andamańskie i przystąpiły do bombardowania Cejlonu. Wtargnięcie do Indii nie było brane pod uwagę ze względu na niedostatek sił.

Japonia wchodziła w długotrwałą wojnę ze St. Zjedn. i Wlk. Bryt, co nie było zgodne z planami kół rządowych i wojskowych, które liczyły na krótkotrwałą kampanię, w toku której wojska lądowe opanować miały całą płd wsch Azję i przy pomocy zasobów tego regionu wzmocnić ekonomikę swego kraju. W początkowym okresie wojny zamierzano poważnie osłabić St. Zjedn. i Anglię, aby zmusić rządy tych państw do przyjęcia japońskich warunków pokoju.

Do pierwszych sukcesów militarnych Japonii w poważnym stopniu przyczyniły się takie czynniki, jak: dogodne położenie geograficzne, gotowość bojowa wojsk i floty oraz możliwość wykorzystania czynnika zaskoczenia. W rezultacie, Japonii udało się w krótkim czasie ustanowić kontrolę nad ogromnymi przestrzeniami płd wsch Azji i Pacyfiku. Wkrótce zaczęły dawać znać o sobie ujemne skutki tego wielkiego terytorium. Poważnie rozciągnęły się komunikacje morskie. Wojska lądowe i flota operowały na obszarze 10 000 km ze wsch na zach i 8000 km z płnc na płd. Dla obrony tak olbrzymich posiadłości, jak również do prowadzenia wojny w Chinach,

---

1/ Sewastianow G.N. op.cit., s.76-77

potrzebna była znaczna ilość sił i środków. Faktycznie zaś ani siły zbrojne, ani ekonomika Japonii nie były przystosowane do prowadzenia długotrwałej wojny. Przemysł lotniczy produkować mógł nieco więcej niż na utrzymanie przedwojennego stanu sił powietrznych. Nie wystarczająco silna była flota handlowa.

Armia japońska rozproszona na wyspach Pacyfiku odczuwała poważne trudności w zaopatrzeniu. Komplikowało to dalsze działania ofensywne i w konsekwencji doprowadziło do sporów w dziedzinie strategii. Dowództwo marynarki żądało dodatkowych wojsk do ofensywy na południe. Kierownictwo armii lądowej sprzeciwiało się temu, bowiem uważało ono, że znajdujące się poza metropolią wojska są wystarczająco silne do utrzymania zdobytych pozycji. Zakładano także, że St. Zjedn. nie podejmą żadnej operacji na Pacyfiku przed 1943 r.[2/]

W tym czasie w Japonii poważnie zaostrzyła się sytuacja aprowizacyjna. Wprowadzono kartki na ryż. Dowóz żywności z krajów płd wsch Azji okazał się niemożliwy z powodu ograniczonej ilości statków i dużych odległości wynoszących od 3000 do 7000 km. Na wszystkie rodzaje żywności wzrosły ceny. Musiano budować nowe transportowce i okręty wojenne. Oznaczało to beznadziejny wyścig z wysokorozwiniętym przemysłem amerykańskim.

Strategia japońska i plany wojny na 1942 r.

Strategiczny plan wojny na Pacyfiku opracowany przez sztab generalny japońskiej marynarki wojennej na 1942 r. przewidywał ześrodkowanie głównych sił floty w kierunku południowym w celu zdobycia wysp Fidżi, Nowej Kaledonii i Samoa oraz przecięcia morskich komunikacji łączących St. Zjedn. z Australią. Izolacja Australii i odcięcie jej od pomocy z zewnątrz zmusić ją miały do kapitulacji. W celu

---

2/ The West Point Atlas, op.cit., vol II s. 131; Sewostianow G.N.op. cit., s. 277 - 278.

polepszenia pozycji Japonii na Oceanie Indyjskim i Pacyfiku przewidywano okupację kontynentu australijskiego. Dowództwo wojsk lądowych nie akceptowało tego planu. Rozbieżności trwały od 9 lutego do 4 marca 1942 r. Przedstawiciele marynarki wojennej rozumowali następująco, "jeśli nie opanuje się Australii, to z czasem St.Zjedn. i Anglia uczynią z niej przyczółek do kontrofensywy przeciwko Japonii". Aneksja Australii zaabsorbowałaby znaczną część floty i około dwunastu dywizji wojsk lądowych. Osłabiłoby to siły armii kwantuńskiej i wojsk walczących na froncie chińskim.

W trakcie dyskusji opracowano kompromisowy plan operacji polegający na zdobyciu wysp Salomona i płd wsch wybrzeża Nowej Gwinei z Port Moresby oraz ewentualnie Fidżi, Nowej Kaledonii i Samoa. Założywszy bazy lotnicze na tych obszarach, Japończycy uzyskaliby panowanie w powietrzu nad morzem Koralowym, wyspami je otaczającymi oraz nad płn wsch Australią. Po zrealizowaniu powyższych zamierzeń planowano podjąć kolejną operację w celu uchwycenia atolu Midway i zach części wysp Aleuckich. Zdobycie tych wysp przyczyniłoby się miało do skuteczniejszej osłony Japonii przed możliwymi atakami lotnictwa St. Zjedn.

Zagadnienie to nabrało szczególnej wagi w drugiej połowie kwietnia 1942 r. po rajdzie 16 bombowców amerykańskich na Tokio i inne miasta japońskie. Nalotu tego dokonała w dniu 18 kwietnia ochotnicza eskadra bombowa ppłk James H. Doolittle, Samoloty te dostarczone zostały z San Francisko na lotniskowcu Hornet, który płynął w zespole okrętów wiceadm. William F. Halsey'a. Start samolotów nastąpić miał z odległości 450-500 mil od Japonii, po czym miały one lecieć do Chin w celu wzmocnienia sił powietrznych Czang Kai-szeka. Po drodze zamierzano zbombardować japońskie ośrodki przemysłowe. W odległości 700 mil od Japonii zaobserwowano 3 statki,

---

3/ Morison S.E., op.cit., vol IV s. 6; Sewostianow G.N, op.cit., s.201-203; West Point Atlas, op.cit., vol II s. 129, 131.

które zaalarmować mogły lotnictwo przeciwnika. W tej sytuacji były dwa wyjścia, albo zawrócić na Hawaje lub też zezwolić na start samolotów z odległości 650 mil od wysp japońskich. Zdecydowano się na drugi wariant. Bombowce amerykańskie zaatakować mogły niektóre miasta japońskie, lecz niewielkie były szanse, aby doleciały one na lotniska chińskie. Każdy bombowiec wyposażony był w 4 bomby 250 kg i w ponad 4500 litrów paliwa. W południe 18 kwietnia zbombardowane zostały tokijskie zakłady amunicyjne, stalowe, chemiczne, elektrownia oraz fabryka samochodów i czołgów; petrochemia w Jokohamie; stacja kolejowa w Nagoi oraz stocznia i port w Kobe. Okazało się, że przed nocą samoloty nie osiągną zamaskowanych lotnisk chińskich. Kontynuowano lot dopóki starczyło paliwa. Następnie lądowano przymusowo lub skakano na spadochronach. Z punktu widzenia wojskowego rezultaty rajdu były niewielkie. Miał on jednak ważny wydźwięk moralny, gdyż naocznie pokazał narodowi japońskiemu, że wojna wciągnąć może w swą orbitę także Japonię.[4/]

Wracając do japońskich planów agresji w płd części Pacyfiku, należy zaznaczyć, że wiosną 1942 r. sztab cesarski utracił dogodny moment do zaatakowania kontynentu australijskiego, bowiem wojska tego kraju znajdowały się wówczas na terenie Bl. Wsch. i Płd Wsch Azji. Australii broniła tylko jedna dywizja piechoty i niewielkie siły lotnicze. Stacjonowała tam także dywizja amerykańska i 177 samolotów. Posiłki i uzbrojenie napływały ze St. Zjedn. w bardzo skromnej ilości. W Tokio wiedziano o rosnącej trwodze Australijczyków. Dążąc do pogłębienia depresji, radiostacje japońskie w Batawii, Rangunie i Szanghaju w specjalnych audycjach dla Australii mówiły o nieuchronności rozpadu imperium brytyjskiego i zbliżaniu się końca panowania Wlk. Bryt. nad Australią. Podkreślano wiarołomstwo Anglii i jej niechęć do wywiązywania się z podjętych zobowiązań. Mówiono, że Wlk. Bryt.w krytycznej sytuacji opuściła Francję i to samo uczyni w stosunku do Australii. Wobec tego ta ostatnia nie powinna myśleć o stawianiu oporu wojskom japońskim.

4/ Buchanan Russell A., op.cit.,vol I s.219-220; Sewostianow G.N.op.cit., s.276; Morison S.E.,op.cit.,vol III s.389-398; Craven W.F., Cate H.L.: The Army Air Froces in World War II. Chicago 1948 vol I s. 438-444.

Odrzucenie zamiaru opanowania Australii wzmocniło pozycję tych przywódców marynarki wojennej, którzy domagali się zdobycia wyspy Midway i zach Aleutów. Spodziewano się również, że w jednej z tych bitew dojdzie do decydującego pojedynku z amerykańską flotą Pacyfiku. Bitwa ta według przewidywań japońskich zakończyć się miała zwycięstwem floty cesarskiej oraz zmuszeniem St. Zjedn. do zawarcia rozejmu na warunkach dogodnych dla Japonii. Koncepcję tę podtrzymywał sam adm. Yamamoto, który cieszył się autorytetem w dziedzinie strategii morskiej. Plan operacji midwayskc-aleuckiej gotowy był 5 kwietnia 1942 r. Realizacja jej miała być podjęta za trzy miesiące później. Opanowanie powyższych wysp stworzyłoby flocie japońskiej dogodne warunki do dalszych działań zaczepnych przeciwko St. Zjedn. 5/

Podobnie jak w Tokio, plany wojny na 1942 r. opracowywano także w Waszyngtonie. Bowiem wraz z upadkiem Indii Holenderskich rozpadło się działające w Bandungu zjednoczone dowództwo sprzymierzonych, utworzone na konferencji Arkadia. Zgodnie z opracowanym w dniu 9 marca 1942 r. planem zamierzeń, rząd St. Zjedn. podzielił cały świat na trzy strefy odpowiedzialności strategicznej. St. Zjedn. brały na siebie kierownictwo wojny w basenie Pacyfiku. Wlk. Bryt. - na obszarze Oceanu Indyjskiego. Atlantyk i Europa tworzyły trzecią strefę, za którą odpowiedzialne były wspólnie St. Zjedn. i Wlk. Brytania.

W końcu marca i na początku kwietnia 1942 r. na obszarze Oceanu Spokojnego powstały dwa dowództwa wojskowe: Centralnego Pacyfiku na czele z adm. Chester w Nimitz i płd zach Pacyfiku z gen. Mac Arthurem. Ten ostatni odpowiedzialny był za utrzymanie Australii, Nowej Zelandii, Filipin, wysp Bismarcka i Salomona. Następnym krokiem St. Zjedn. było utworzenie w dniu 1 kwietnia 1942 r. Rady Konsultatywnej w sprawach wojny na Pacyfiku, z siedzibą w Waszyngtonie.

5/ Sewostianow G.N., op.cit., s. 227; The West Point Atlas, op.cit., vol II s. 130; Buchanan Russell A., op.cit., vol I s. 223; Futida M; Omija M.: Srażenija u atolla Miduej. Moskwa 1958 s. 90, 104.

W skład jej wchodzili przedstawiciele St. Zjedn., Anglii, Chin, Australii, Nowej Zelandii, Holandii i Kanady. Nieco później przyłączyły się Indie i Filipiny. Działalność Rady miała charakter informacyjno-konsultatywny. Nie posiadała ona żadnego wpływu na opracowywanie planów wojny i określenie strategii. Te sprawy regulowały koła rządowe i wojskowe St.Zjedn., które kierowały się własnymi interesami. 6/

Bitwa powietrzno-morska na morzu Koralowym /7-8 maja 1942 r./

Podczas gdy główne siły floty japońskiej przygotowywały się i szkoliły do uderzenia na Midway, pomocnicze zgrupowanie w składzie 3 lotniskowców, 6 krążowników, szeregu niszczycieli i 11 transportowców, wydzielone z 4 floty wojennej wiceadm. Shigeyoshi Inouye kontynuowało ofensywę na południe. 7/ W marcu 1942 r. Japończycy dokonali kolejnego "skoku" z Rabaul w kierunku wsch części wyspy Nowa Gwinea, gdzie zdobyli porty Lae i Salamona. W Buna i w Lae zainstalowano lotniska dla myśliwców osłaniających bombowce w czasie ich lotów w kierunku Australii i wysp Salomona. 8/ W dniu 2 maja 1942 r wypłynęło z Rabaul zgrupowanie floty japońskiej w celu opanowania Portu Moresby, wysp Guadalcanal i Tulagi. Na tej ostatniej planowano zainstalować baze dla wodnosamolotów. Oddziały piechoty przewożone były na 11 transportowcach osłanianych przez 4 krążowniki i lotniskowiec eskortowy "Shoho". Dowódcą sił inwazyjnych i osłonowych był kontradm. Aritomo Goto. Zespołem wojsk desantowych mających lądować na wyspie Tulagi kierował kontradm. Kiyohide Shima. Zdobycie Port Moresby powierzone zostało oddziałom kontradm. Sadamichi Kajioka. Artyleryjsko-lotnicze wsparcie desantującym wojskom zapewnić miały 2 krążowniki, 2 bazy wodnosamolotów i 3 kanonierki dowodzone przez kontradm. Kuninori Marumo.

6/ Buchanan Russell A. op.cit., vol I s. 216; Milner Samuel: Victory i Papua. United States Army in World War II. The War in the Pacific. Washington 1957 s. 22: Sewostianow G.N. op.cit., s. 203-207.

7/ Futida M., Okumija M, op.cit., s. 107.

8/ Milner John, op.cit.,s.10-11; Rentz John: Marines in the Central Salomons. Marine Corps Monographs. Washington 1952 s. 4.

Obok powyższych sił morskich utworzono zespół uderzeniowy, który atakować miał flotę St. Zjedn. i niedopuścić okrętów amerykańskich w rejon wysp Salomona i Nowej Gwinei, gdzie wojska japońskie dokonywały desantów morskich. W skład powyższego zespołu okrętów wchodziły: 2 krążowniki, 2 lotniskowce /Zuikaku - z 21 myśliwcami, 21 bombowcami i 21 samolotami torpedowymi/, Shokaku - z 21 myśliwcami, 20 bombowcami i 21 samolotami torpedowymi, 6 niszczycieli i tankowiec. Zgrupowaniem tym dowodził wiceadm. Takeo Takagi, lotniskowcami zaś kontradm Tadaichi Hara. Siły morskie 4 floty wojennej wydzielone do akcji na morzu Koralowym osłonięte były ponadto przez lotnictwo bazujące na lądzie. Na lotniskach w Buna, Lae i Rabaul rozlokowana była 25 flotylla powietrzna wiceadm Sadayoshi Yamada, składająca się ze 152 samolotów, która w razie potrzeby udzielić mogła pomocy zarówno desantom morskim, jak również okrętom wojennym. 9/

17 kwietnia 1942 r. - to jest na 2 tygodnie przed rozpoczęciem bitwy na morzu Koralowym - nasłuch radiowy marynarki St. Zjedn. przechwycił i rozszyfrował szereg rozkazów wydanych dowódcy 4 floty morskiej przez wyższych jego przełożonych. Flota amerykańska nadzorująca szlak morski z Australii do St. Zjedn. powiadomiona została we właściwym czasie o zamiarach Japończyków. Do starcia z okrętami wroga wydzielono eskadrę morską kontradm. Frank Jack Fletchera, w składzie 2 lotniskowców /Yorktown - z 20 myśliwcami, 38 bombowcami i 13 samolotami torpedowymi; Lexington - z 22 myśliwcami, 36 bombowcami i 12 samolotami torpedowymi/, 8 krążowników, 13 niszczycieli i 11 okrętów podwodnych. Ponadto w obszarze między Nową Gwineą a Australią operowało 5 krążowników australijskich pod dowództwem kontradm. J.G. Grace.

4 maja 1942 r. samoloty z lotniskowca Yorktown zaatakowały okręty japońskie z których dokonano desantu na wyspie Tulagi. Zatopiono 3 trałowce, 1 niszczyciel, 1 stawiacz min, uszkodzono kilka statków transportowych. Nie

9/Morison S.E.: Coral Sea, Midway and Sumbarine Actions. May 1942 Boston 1961 Little, Brown and Co, vol IV s.17-18; Sewostianow G.N.,op.cit., s.229.

znając jeszcze jakie siły ma przeciwnik, o świcie 7 maja Japończycy skierowali 78 bombowców do uderzenia na flotę St. Zjedn. Zniszczenia uległy dwa okręty amerykańskie - niszczyciel i tankowiec. O godz. 11.00 100 samolotów zbombardowało eskortę japońskich transportowców. W pół godziny później trafiony 13 bombami i 7 torpedami poszedł na dno japoński lotniskowiec Shoho, a wraz z nim kilkanaście samolotów, które nie mogły wystartować, ponieważ okręt płynął z wiatrem. Dalszy ruch transportowców w kierunku Port Moresby był niemożliwy. Zawróciły więc na północ w oczekiwaniu na oczyszczenie drogi. W nocy z 7 na 8 maja obie floty znajdowały się w odległości 40 mil. Sztormowa pogoda, ulewny deszcz i ciemności nie pozwoliły atakować się wzajemnie. Do rana okręty oddaliły się na 175 mil. 8 maja od świtu rozpoczęły się walki powietrzne. Uczestniczyło w nich 121 samolotów japońskich i 122 amerykańskie. 10/ Japończycy atakowali lotniskowce amerykańskie. Jedna bomba ugodziła Yorktown i spowodowała pożar. Kilkoma bombami i 2 torpedami trafiony został Lexington. W wyniku wewnętrznego wybuchu okręt ten zatonął. Samoloty amerykańskie także nie próżnowały, trzema bombami uszkodziły one lotniskowiec Shokaku. Bitwa powietrzna zakończyła się 8 maja przed południem, zestrzeleniem 33 samolotów amerykańskich i 43 japońskich.

Dowódca 4 floty japońskiej dowiedziawszy się o rezultatach bitwy wycofał transportowce do Rabaul. Wiceadm Takagi otrzymał rozkaz odszukania i rozgromienia eskadry amerykańskiej. Dwudniowe poszukiwanie nie dały żadnych rezultatów. Japończycy utracili w tej bitwie lotniskowiec Shoho, niszczyciel i kilka trałowców. Zestrzelonych zostało 77 samolotów japońskich. Zabitych i rannych było 1074 ludzi. Amerykanie stracili 543 marynarzy i pilotów. Zatopione im lotniskowiec Lexington, niszczyciel i tankowiec. Zniszczonych zostało 66 samolotów.

10/ Lipiński J., op.cit., s.394-395; Pertek J., Supiński W., op.cit., s. 294-295.

Była to pierwsza bitwa morska stoczona wyłącznie przez lotnictwo. Obie floty walczyły nie widząc się wzajemnie. Okręty nie strzelały do siebie ani razu. W starciu tym główną rolę odegrały lotniskowce i samoloty pokładowe. Taktyczne zwycięstwo odnieśli Japończycy. Pod względem technicznym bitwa nie została rozstrzygnięta. W aspekcie strategicznym zwyciężyli Amerykanie, ponieważ zahamowali ruch floty japońskiej i wojsk desantowych na południe. Oddziały inwazyjne mające atakować Port Moresby zawróciły do Rabaul. Japończycy zmuszeni zostali do odłożenia operacji zaczepnej w kierunku Australii. Udaremniono im także zamiary przecięcia szlaków morskich biegnących ze St. Zjedn. do Australii. 11/

Operacja japońska w celu opanowania wyspy Midway /4-5 czerwca 1942 r./

Bezpośrednio po zakończeniu bitwy na morzu Koralowym, sztab cesarski postanowił podjąć realizację planów podboju wyspy Midway i zach części Aleutów. Ogólny zamiar operacji był następujący. Na dobę przed zaatakowaniem zatoki Midway planowano zbombardować amerykańską bazę morską w Dutch Harbor, w pobliżu Alaski oraz przystąpić do lądowania na wyspach Attu i Kiska w zach Aleutach. Ta drugorzędna operacja odwrócić miała uwagę dowództwa floty Pacyfiku od głównego obiektu, jaki stanowiła wyspa Midway. Jednocześnie samoloty pokładowe bazujące na 4 lotniskowcach zniszczyć miały znajdujące się na tej wyspie urządzenia obronne, lotniska i okręty wojenne. Następnie oddziały desantu morskiego pod osłoną nocy wylądować miały i zdobyć Midway. Główne siły morskie przeznaczone do decydującej bitwy, zgrupowane w połowie drogi między Aleutami a Midway, oczekiwać miały 7 dni na pojawienie się amerykańskiej floty Pacyfiku.

11/ Buchanan A.R.: The Navy's Air War. A.Mission Completed. New. York 1946 s.147: Bachanan Russell B.op.cit.,vol I s. 222-223; Craven and Cate, op.cit., vol I s. 450 i n. Chester W. Nimitz: The Great Sea War. The Story of Naval Action in World War II. Englewood Cliffs N.Y, 1966 s.219-220; Sewostianow G.N., op.cit., s.230; Futida M. Okumija M. op.cit., s. 130.

Do wykonania powyższych zadań dowództwo japońskie przeznaczyło 200 okrętów wojennych, w tym 11 pancerników, 8 lotniskowców, 22 krążowniki, 65 niszczycieli i 21 okrętów podwodnych oraz 336 samolotów bojowych w tym 56 hydroplanów. Na czele tej formacji morskiej stanął adm Yamamoto. Podlegało mu 19 wiceadmirałów i kontradmirałów, którzy dowodzili różnymi grupami okrętów.

16 maja 1942 r. wywiad morski St. Zjedn. przechwycił w eterze szereg japońskich rozkazów, dotyczących operacji midwaysko-aleuckiej. Umożliwiło to dowództwu floty Pacyfiku, poczynić odpowiednie przygotowania obronne. W ciągu dwóch tygodni czasu, garnizon wyspy wzmocniony został oddziałami piechoty morskiej i lotnictwa bombowego. Adm. Nimitz skoncentrował ponadto główne siły floty w rejonie położonym 320 mil na płn wsch od Midway. Znajdowały się tam 3 lotniskowce /Yorktown - z 27 myśliwcami, 37 bombowcami i 13 samolotami torpedowymi; Enterprise - z 27 myśliwcami, 38 bombowcami i 14 samolotami torpedowymi; Hornet - z 27 myśliwcami, 37 bombowcami i 14 samolotami torpedowymi/, 8 krążowników, 17 niszczycieli, 19 okrętów podwodnych i 2 tankowce. Podobnie jak na morzu Koralowym, także i pod Midway, Amerykanie szukali rozstrzygnięcia w bitwie powietrznej, w której miało wziąć udział 228 samolotów pokładowych i 120 bazujących na lądzie, w tym 19 bombowców B-17 [12/].

Począwszy od 26 maja 1942, poszczególne grupy okrętów japońskich przystąpiły do wychodzenia z portu Jokosuka, w kierunku wyspy Midway. Najpierw wypłynęło 16 okrętów podwodnych pod dowództwem wiceadm. Teruhisa Komatsu - dowódcy 6 floty wojennej bazującej na wyspie Kwajalein. Potem 4 lotniskowce /Kaga - z 30 myśliwcami, 23 bombowcami i 30 samolotami torpedowymi; Akagi, Hiryu i Soryu - każdy z nich z 21 myśliwcami, 21 bombowcami i 21 samolotami torpedowymi/ wraz z osłoną w postaci 2 pancerników, 2 krążowników, 12 niszczycieli i 5 tankowców. Zgrupowaniem tym dowodził wiceadm. Chuichi Nagumo - zwycięzca spod Pearl Harbor.

12/ Heinl Robert D.: Marines at Midway. Washington 1948 s.24-30. Craven and Cate, op.cit.,vol I s.455-456; Morison S.E., op.cit., vol IV s. 10-13.

W trzeciej kolejności wyruszyły siły okupacyjne wyspy Midway, pod wodzą wiceadm. Nobutake Kondo - dowódcy 2 floty wojennej, w składzie 2 pancerników, 4 krążowników, 12 transportowców wiozących 5000 żołnierzy. Kolumną transportową kierował kontradm. Raizo Tanaka. Osłonę konwoju zapewniało 19 niszczycieli - kontradm. Shoji Nishimura. Grupę artyleryjsko-lotniczego wsparcia desantu tworzyły 4 krążowniki i 2 niszczyciele - kontradm. Takeo Kurita oraz 2 bazy wodnosamolotów z 28 hydroplanami - kontradm. Ruitaro Fujita. Ostatni człon floty stanowiły główne siły adm. Yamamoto w postaci 3 pancerników, lotniskowca eskortowego Hosho z 8 samolotami, 13 niszczycieli kontradm. Shintaro Hashimoto oraz 2 bazy wodnosamolotów. W skład tego zespołu wchodziła także grupa okrętów osłony i wsparcia desantu na wyspy Aleuckie - wiceadm. Shiro Takasu. Znajdowały się w niej 4 pancerniki i 2 krążowniki - kontradm. Fukuhara Kishi oraz 4 tankowce. [13/]

Z powyższego zestawienia sił wynika, że Amerykanie byli znacznie słabsi na morzu, ponieważ nie posiadali żadnego pancernika - 6 lotniskowcom japońskim przeciwstawić mogli 3 własne, z których Yorktown naprawiony był tylko prowizorycznie.

3 czerwca 1942 r. adm. Yamamoto otrzymał wiadomość o skutecznym zbombardowaniu amerykańskiej bazy Dutch Harbor. W sztabie admirała zapanowała radość. Wierzono w powodzenie operacji midwayskiej. [14/] Amerykanie nauczeni gorzkim doświadczeniem z Pearl Harbor prowadzili patrolowanie powietrzne. Tego samego dnia rozpoznanie lotnicze wykryło okręty japońskie w odległości 700 mil od Midway. Nie ustalono jednak składu floty. Atak bombowy wykonany przez 15 bombowców B-17 z wysokości 7000 m nie wyrządził żadnych szkód okrętom wroga. W nocy z 3 na 4 czerwca flota japońska znajdowała się 400 mil od wyspy. Korzystając ze światła księżyca 4 wodnosamoloty uzbrojone w torpedy powietrzne zaatakowały i zatopiły tankowiec Akebono Maru.

13/ Morison S.E., op. cit., vol IV s.87-89
14/ Tamże, s. 175-176.

4 czerwca o godz. 5.34 Japończycy oddaleni byli o 260 mil od Midway. W kilka minut później wystartowało 26 amerykańskich samolotów torpedowych w celu zaatakowania okrętów wroga, lecz około godz. 5.00 z lotniskowców japońskich wyleciało 108 samolotów w kierunku wyspy Midway. Wyekspediowanie tak dużych sił powietrznych z odległości 240 mil bez uprzedniego sprawdzenia czy w pobliżu nie ma lotniskowców amerykańskich było poważnym błędem dowództwa japońskiego. O zbliżeniu się formacji lotniczej wroga ostrzegły obrońców urządzenia radiolokacyjne. Ku zdziwieniu lotników japońskich wszystkie samoloty amerykańskie znajdowały się w powietrzu. Rozgorzała walka powietrzna. 21 myśliwców obrony wyspy wspartych przez artylerię przeciwlotniczą zestrzeliło 30 samolotów japońskich. Amerykanie stracili 15 maszyn. Bombowce japońskie pozostające bez osłony zbombardowały Midway z wysokości 4700 m powodując znaczne zniszczenia.

Duże straty poniosła także druga grupa 108 samolotów, która przybyła w godzinę później. Okazało się, że Amerykanie przygotowani są do odparcia ataku. Wywołało to konsternację w dowództwie japońskim. O godz. 8.30 samoloty agresora powróciły na lotniskowce w celu uzupełnienia paliwa, amunicji i podwieszenia bomb. W trakcie tych czynności o godz. 9.17 nadleciało 36 samolotów torpedowych, które próbowały zaatakować lotniskowce japońskie. Nie udało im się dokonać tego ze względu na silną osłonę powietrzną. Z grupy tej ocalało tylko 6 samolotów. O 10.00 przybyła druga fala 36 samolotów, które starały się przedostać do lotniskowców Kaga i Akagi. Okręty zmuszone zostały do manewrowania i robienia uników. W tych warunkach samoloty pokładowe nie mogły wystartować. W kolejnym zespole nadleciało 36 samolotów szturmowych. Każdy z nich uzbrojony był w dwie 250 kg lub jedną 500 kg bombę. Atakowano lotniskowiec Kagą, na którym znajdowało się 70 samolotów japońskich. W okręt ten uderzyły 4 bomby. Nastąpiła eksplozja zbiorników benzyny i komór amunicyjnych. Dwie dalsze bomby zatopiły ten lotniskowiec.

W kolejności zwalczano lotniskowiec Akagi z 40 samolotami na pokładzie, który trafiony został trzema bombami. Spowodowały one wybuch w magazynie torped. Okręt rozerwany został, po czym zatonął, [15] 17 szturmowców z Yorktown dopadło trzeciego lotniskowca - Soryu, który manewrował pod wiatr, aby umożliwić start samolotom pokładowym. Trzy 500 kg bomby zmiotły z pokładu wszystkie samoloty. W kilka godzin później amerykański okręt podwodny Nautilus trzema torpedami zatopił uszkodzony okręt. Z ocalałego lotniskowca Hiryu, 16 szturmowców zaatakowało Yorktown. Okręt ten ubezpieczany był przez 12 myśliwców i artylerię przeciwlotniczą. Zestrzelono 12 samolotów wroga. Czterem ostatnim udało się trafić 3 bombami i uszkodzić kadłub lotniskowca. Samoloty z Yorktowna musiały uzupełnić paliwo i uzbrojenie na Enterprise. Następnie wspólnie zaatakowano japoński lotniskowiec. Cztery bomby spowodowały gwałtowny pożar. Zginął wtedy kontradm Yamon Yamaguchi - dowódca 2 dywizjonu lotniskowców, przewidziany na następcę adm. Yamamoto. Wrak lotniskowca zatopili sami Japończycy. Adm. Yamamoto i jego sztab z trudem uwierzyli w to co się stało.

W nocy z 5 na 6 czerwca zarządzono odwrót. Lotnictwo amerykańskie ścigało wycofujące się okręty. 6 czerwca samoloty St. Zjedn. zaatakowały i zatopiły ciężki krążownik Mikuma. Tego samego dnia japoński okręt podwodny storpedował uszkodzonego Yorktowna i osłaniającego go niszczyciela.

W sumie więc powyższa bitwa zakończyła się wielką porażką sił morskich Japonii. Marynarce wojennej agresora nie udało się rozbić floty Pacyfiku ani opanować wyspy Midway. Przywrócona została równowaga sił. Znikło zagrożenie podboju wysp Hawajskich. Flota japońska utraciła 4 lotniskowce, stanowiące trzon strategiczny siły uderzeniowej ich marynarki, 253 samoloty wraz z załogami, ciężki krążownik oraz 3500 żołnierzy i marynarzy. Amerykanie zaś lotniskowiec Yorktown, niszczyciel, 150 samolotów oraz 307 marynarzy i pilotów. Od tej pory Japończycy przeszli do obrony na froncie oceanicznym.

15/ Morison S.E., op.cit., vol IV s.123; Lipiński J., op.cit., s.399-400. Buchanan Russell A. Op.cit., vol I s. 224-225.

Klęska floty japońskiej spowodowana była szeregiem przyczyn. Okręty japońskie pod względem technicznego wyposażenia ustępowały znacznie amerykańskim, posiadającym urządzenia radiolokacyjne. Japończycy mieli takowe tylko na dwóch okrętach liniowych. Dowództwo japońskie przeceniało swe siły morskie i ich możliwości bojowe. Najważniejszym atutem Amerykanów, poważnie rzutującym na osiągnięte zwycięstwa była znajomość japońskich szyfrów i sposobów kodowania. Dzięki temu wywiad morski St. Zjedn. zawczasu znał wszystkie ściśle tajne plany agresora. Pozwoliło to dowództwu floty Pacyfiku obserwować szczegóły przygotowań przeciwnika i we właściwym czasie ześrodkować własne siły. Japoński plan operacji pokrzyżowany został już na początku bitwy. Lotnictwo morskie St. Zjedn. wykonało silne uprzedzające uderzenie na lotniskowce przeciwnika, czym przechyliło szalę zwycięstwa na korzyść floty Pacyfiku. Militarnym następstwem japońskiej porażki było odroczenie na czas nieokreślony operacji morskich przeciwko wyspom Fidżi, Nowej Kaledonii i Samoa.[17] Jedynym pocieszeniem dla Japończyków było zbombardowanie bazy morskiej Dutch Harbor na Aleutach oraz zajęcie w dniu 7 czerwca wysp Attu i Kiska.[18]

Utrata znacznej ilości lotniskowców oraz setek pilotów, były poważnym ciosem w pychę i zarozumiałość japońskich kół rządowych oraz spowodowały szok i konsternację w dowództwie marynarki wojennej. W konsekwencji kanclerz tajnej pieczęci markiz Koiti Kido i były poseł japoński w Londynie Yoshida Shigeru, zastanawiali się 11 czerwca 1942 r, czy nie należałoby wysłać księcia Konoye do Szwajcarii, w celu nawiązania kontaktów z ludźmi różnych krajów, którzy potrzebni byliby na wypadek negocjacji w sprawie pokoju.[19]

16/ The West Point Atlas, op.cit.,vol II s. 130; Lipiński J. op. cit. s. 403.

17/ Saburo Hayashi, op.cit. s.67.

18/ Sewostianow G.N.op.cit., s. 233-235; Morison S.E.,op.cit., vol IV s.170-172; Buchanan Russell A. op.cit., vol I s.226

19/ Butow Robert: Japan a Decision to Surrender. Stanford 1954 s.14; Sewastianow E.N. op.cit., s. 236.

Sukcesy uzyskane przez Amerykanów w bitwie pod Midway umożliwiły im przejście z obrony do ograniczonej ofensywy. Gen. Mac Arthur prosił w tej sprawie szefa sztabu wojsk lądowych, aby zezwolił mu przystąpić do natarcia w rejonie Nowej Gwinei lub Nowej Irlandii. Jednocześnie domagał się przysłania mu jeszcze jednej dywizji piechoty. W Waszyngtonie dyskutowano długo nad postulatami Mac Arthura. Czas upływał. O planach tych dowiedzieli się także Japończycy. W dniu 21 czerwca 1942 kilka tysięcy żołnierzy japońskich wylądowało we wsch części Nowej Gwinei i zajęło porty Buna i Gona. 20/

20/ Whitney C.A.: Mac Arthur. His Rendezvous with History. New York 1956 s. 70-71; Miller John: Guadalcanal. The First Offensive. United States Army in World War II. The War in the Pacific. Washington 1949 s.9.

IV. PRZEŁOM W WOJNIE NA PACYFIKU I PRZEJŚCIE WOJSK ALIANCKICH DO OFENSYWY

W rezultacie porażki pod Midway Japończycy zaprzestali podbojów na Pacyfiku. Przystąpili do umocnienia tych rejonów, które już opanowali. Na Nowej Gwinei i wyspach Salomona przygotowywali lotniska i urządzenia startowe dla wodnosamolotów. Zwiadowcy australijscy rekrutujący się z miejscowej ludności informowali aliantów o przedsięwzięciach obronnych agresora. Gen. Mac Arthur oraz szef sztabu generalnego marynarki wojennej adm. Ernest J. King domagali się w Waszyngtowanie podjęcia ofensywy w tym rejonie.

Celem proponowanej operacji byłoby opanowanie wysp Bismarcka, Nowej Gwinei i archipelagu Salomona. Pewną trudność stanowiła kwestia dowodzenia. W wypadku bezpośredniego uderzenia na Nową Gwineę i bazę Rabaul, dowódcą wojsk inwazyjnych byłby gen. Mac Arthur. Marynarka wojenna postulowała opanowanie wysp Salomona w trakcie kolejnych desantów morskich, planując w ten sposób dotrzeć aż pod Rabaul. Operacjami tymi musiałby kierować dowódca floty Pacyfiku adm. Chester W. Nimitz.[1]

2 lipca 1942 roku szefowie sztabów generalnych wojsk lądowych i marynarki gen. Marshall i adm. King opracowali wspólną dyrektywę w sprawie ofensywy w obszarze płd zach Pacyfiku. Miały to być trzy kolejne operacje zrealizowane jedna po drugiej. Pierwszą z nich planowano rozpocząć 1 sierpnia 1942 r. Siły morskie wiceadm. Roberta L. Ghormley wzmocnione dywizją piechoty morskiej /1 DPM/ oraz lotnictwem bazującym na wyspach Santa Cruz i Espiritu Santo opanować miały wsch część archipelagu Salomona. Zamierzano wykorzystać także lotnictwo australijskie dla wzbronienia penetracji japońskiej na zachód od obiektów operacji. Następnie wojska gen. Mac Arthura przystąpić miały do zdobycia reszty wysp Salomona oraz wsch i płn wybrzeży Nowej Gwinei. Trzecią i ostatnią operację stanowiło uderzenie na Nową Brytanię i opanowanie portu Rabaul.[2]

1/ Miller John: Guadalcanal. The First Offensive. United States Army in World War II The War in the Pacific. Washington 1940 s.5-8; The West Point Atlas, op.cit., vol II s. 132; Buchanan R.A. op.cit., vol I s. 229.

2/ Matloff Maurice, Edwin M. Snell, op.cit., s.258-264; The West Point Atlas, op.cit vol II s. 132.

Bój o wyspę Guadalcanal /7.08.1942 - 6.02.1943/

Wyspy Salomona położone są w obszarze tropikalnym około 500 mil na wsch od Nowej Gwinei. Mają gorący, wilgotny klimat z dużą ilością opadów. Porasta je gęsta dżungla, utrudniająca dostęp w głąb wyspy. Bezpośrednio za plażą znajdowały się rozległe bagna. Za nimi ciągnęły się wysokie góry z dużą ilością wąwozów i naturalnych pieczar. Nad mokradłami unosiły się tumany moskitów roznoszących zarazki febry, malarii i dyzenterii.

Wojska przygotowujące się do ofensywy mało wiedziały o terenie, w którym przyjdzie im walczyć. Marynarka Wojenna nie posiadała map hydrograficznych i nawigacyjnych wód przybrzeżnych. Relacje na ten temat zaczerpnięto od mieszkańców wysp okazały się niedokładne i sprzeczne. Kierownictwo strategiczne nad operacjami na wyspach Salomona sprawował adm. Nimitz. Upoważniał on wiceadm. Ghormleya do zaplanowania i wykonania desantu morskiego na wyspy Gavutu, Guadalcanal, Tanambogo i Tulagi.

Na Guadalcanal zamierzano zdobyć lotnisko będące w stadium budowy. Trzy pozostałe wyspy stanowiły dobrze zamaskowane przystanie dla floty japońskiej. Do inwazji na te obiekty przygotowało się zgrupowanie lądowo-morskie pod wodzą wiceadm. Frank J. Fletchera. Zgodnie z planem operacji za przetransportowanie wojsk 1 DPM i za sprawne wysadzenie ich na brzeg odpowiedzialny był kontradm. Richmond Kelly Turner. Dowódca 1 DPM gen. mjr Alexander A. Vandegrift przejąć miał kontrolę nad swymi wojskami dopiero po uchwyceniu przez nie przyczółków. Wsparcie natarcia piechoty morskiej, jak również osłonę sił floty zapewnić miały samoloty kontradm. John S. Mc. Cain, działające z lotnisk rozlokowanych kilkaset mil na wsch i płd wsch od archipelagu Salomona. 3/

3/ Isely Jeter A., Philip A.Crowl: The U.S.Marines and Amphibious War. Its Theory its Practice in the Pacific. Princeton 1951 s.9; Buchanan R.A.pp. cit vol I s. 230-231; The West Point Atlas op. cit., vol II s. 133.

Ze względu na ogólny pośpiech i znaczne oddalenie obiektów operacji, dowództwo alianckie niezbyt dokładnie orientowało się ile wojska posiadają Japończycy na wyspach Salomona. Zakładano że na Guadalcanal znajduje się 5000 żołnierzy oraz około 2000 na trzech pozostałych wyspach. Faktycznie na wyspie Tulagi było 1500 żołnierzy japońskich i 600 robotników budowlanych, a na Guadalcanal 2230 żołnierzy i 1700 robotników zatrudnionych przy budowie lotniska.

Guadalcanal - stanowiąca główny obiekt operacji jest największą wyspą we wsch części archipelagu. Posiada ona 150 km długości i 46 km szerokości. Dżungla w niewielu tylko miejscach wykarczowana była pod plantację orzechów kokosowych. Tam gdzie nie było lasów rosła wysoka, twarda trawa - kunai. Południowa część wyspy górzysta i niedostępna, im dalej na północ tym bardziej nizinna i bagnista. 4/

1 DPM przewidziana do lądowania na Guadalcanal składała się z 1 i 5 pułku piechoty morskiej /ppm/. Trzeci jej pułk - 7 ppm pozostał na wyspach Samoa, gdzie pełnił służbę garnizonową. Wojska te odbyły niewielkie tylko przeszkolenie. Z San Diego - na zach wybrzeżu St. Zjedn. - wieziono 2 ppm z 2 DPM, który miał być pływającym odwodem 1 dywizji. 1 DPM przydzielono ponadto batalion komandosów i trzy bataliony obrony wybrzeża. 5/ Łączne siły tej dywizji liczyły 19000 żołnierzy. Pod koniec lipca 1942 r. zgrupowanie desantowe skoncentrowało się w pobliżu wysp Fidżi, gdzie w ramach szkolenia wykonano próbne lądowanie. W praktyce wyszło na jaw wiele mankamentów. Trzeba było dodatkowo przeszkolić wojska. Operacja musiała być odłożona o tydzień czasu - do 7 sierpnia 1942 r. Począwszy od 1 sierpnia bombowce B-17 przystąpiły do atakowania obiektów japońskich.
Inne samoloty obserwowały ruch nieprzyjaciela i fotografowały wyspy. 6/

4/ Morison S.E.The Struggle for Guadalcanal. August 1942 - February 1943. Boston 1962, vol V s. 4-11.
5/ Millor John, op.cit., s. 24-41.
6/ Graven Wesley Frank, Cate Jameslea: The Army Air Forces in World War II Chicago 1950, vol IV. s. 35-36.

31 lipca 1942 r. siły inwazyjne opuściły wyspy Fidżi. Panowała brzydka pogoda, sprzyjająca bezpiecznemu podejściu do wysp Salomona. Japończycy nie prowadzili wtedy rozpoznania lotniczego. Cztery wzmocnione bataliony piechoty morskiej opanować miały wyspy Gavutu, Tanambogo i Tulagi. Do lądowania na Guadalcanal przewidziany był 5 ppm, wzmocniony 11 bpm, pułkiem artylerii, kompanią czołgów, kompanią medyczną i kompanią amfibii - razem 4700 żołnierzy. W odwodzie 1 DPM znajdował się jeszcze jeden pułk w gotowości do interweniowania na którąkolwiek z czterech wysp. 7/

Z napływających doniesień wywiadowczych wynikało, że w Rabani i na wyspach Truk Japończycy posiadają kilka pancerników i przynajmniej 5 lotniskowców. Wiceadm. Fletcher obawiając się zaatakowania 3 lotniskowców amerykańskich, powiadomił kontradm. Turnera, że samoloty pokładowe wspierać będą desant przez 4 dni potem zostaną wycofane. Zadania ich przejmie 291 samolotów kontradm. Cain. Najbliższe lotnisko znajdowało się w Ndeni, na wyspie Santa Cruz, oddalonej 550 mil od Guadalcanal. Gen. mjr Vandegrift - dowódca 1 DPM, dowiedziawszy się o decyzji wiceadm. Fletchera, nie miał możności odwołania się do wiceadm. Ghormleya ponieważ zarządzona była cisza radiowa. Kontradm. Turner obiecał dowódcy 1 DPM, że okręty artyleryjskiego wsparcia pozostaną w pobliżu Guadalcanal tak długo jak będzie to możliwe. Amerykanie nie wiedzieli jednak czy Japończycy zakończyli już budowę lotniska i czy można będzie je zdobyć w stanie nienaruszonym. 8/

O godz. 6.13 7 sierpnia 1942 r. krążowniki i niszczyciele sił desantowych otworzyły ogień na japońskie urządzenia nadbrzeżne. W tym czasie w odległości 8 km od brzegu żołnierze piechoty morskiej wyładowywali się z okrętów transportowych na amfibie i barki desantowe. W 107 minut później cztery bataliony piechoty pod dowództwem gen. bryg. Williama H. Rupertusa lądowały bez przeszkód na wyspach Gavutu, Tanambogo

---

7/ Fletcher Pratt: La reconguette du Pacifigue par les Marines Americains 1943-1945.
Guadalcanal, Tarawa, Les Marshall, Les Marinnes, Saipan, Guam, Tinian, Pelelion - Iwo Jima, Okinawa, Paris 1951 Payet 7, 14.

8/ Isely J.A.Crowl P.A, op.cit.,s.116-117; Buchanan R.A.op. cit., vol I s. 234.

i Tulagi. Japończycy zaskoczeni desantami wycofali się w góry, gdzie stawiali zaciekły opór. Likwidowano ich granatami i ładunkami materiału wybuchowego. 9/ Sami nie poddawali się nigdzie. Do niszczenia bunkrów użyto dział czołgowych. O godz. 13.00 8 sierpnia powyższe trzy wyspy znajdowały się w rękach Amerykanów. Straty piechoty morskiej poniesione przy ich zdobyciu wynosiły 144 zabitych i 194 rannych.

Lądowanie wojsk 1 DPM na wyspie Guadalcanal rozpoczęło się o 6.50 7 sierpnia. Z wyjątkiem wyładunku zaopatrzenia, operacja przebiegała pomyślnie. 10/ O godz. 9.30 wychodził na brzeg kolejny pułk. Wojska te opanować miały górę Austen, dominującą nad rejonem desantowania. O 13.30 jeden z batalionów ruszył w kierunku zachodnim. Maszerując przez dżunglę i przybrzeżne bagna, oddział ten do wieczora przesunął się tylko 2 km. Żołnierze obładowani bronią i zaopatrzeniem, pozbawieni wody do picia i tabletek z solą, wyczerpani byli fizycznie. Do godz. 20.00 7 sierpnia wyładowało się 10 000 żołnierzy amerykańskich. 11/

Gen. Vandegrift zdając sobie sprawę, że góra Austen jest za daleko, nakazał nacierającym oddziałom, aby do rana następnego dnia sforsowały rzekę Lunga i zajęły lotnisko. Zadanie to zostało wykonane do godz. 9.30. Wycofujący się Japończycy pozostawili nietknięte lotnisko oraz duże zapasy żywności, broni i ekwipunku. Zdobycz ta była bardzo potrzebna, gdyż w ogólnym bałaganie, jaki panował przy rozładunku, nie zdążono dostarczyć na brzeg artykułów żywnościowych. Plaże zatłoczone były rozmaitym sprzętem wojennym. Zaraz po południu rozpoczęły się naloty lotnictwa japońskiego. W wyniku ostrzeżeń radiowych nadsyłanych przez zwiadowców australijskich z wyspy Bougainville, statki zdążyły zawsze rozproszyć się i uniknąć poważniejszych szkód. Ataki z powietrza odpierane były przez samoloty pokładowe i artylerię przeciwlotniczą.

9/ Morison S.E.op.cit.,vol V s.10; Miller John. op.cit.,s.61-67; Zimmerman John op.cit. s.27-33.

10/The West Point Atlas, op.cit.,vol II s. 134.

11/Buchanan R.A.op.cit.,vol I. s.233; Isely J.A.Crowl P.A.,op. cit.s,105-109; Morison S.E.,op.cit vol V s. 14.

Częste rajdy bombowców japońskich poważnie opóźniły rozładunek okrętów. 12/

Wiceadm. Fletcher obawiając się o bezpieczeństwo swych lotniskowców, wieczorem 8 sierpnia wycofał je na wyspy Fidżi. Decyzję swą uzasadniał później twierdzeniem - jakoby okręty te znajdowały się w zasięgu lotniskowca japońskiego, brakiem paliwa i stratami w samolotach, poniesionymi w czasie odpierania nalotów japońskich na wyspę Guadalcanal. Faktycznie sytuacja nie wyglądała tak źle, gdyż na 3 lotniskowcach posiadano jeszcze 78 sprawnych samolotów.

Późnym popołudniem 8 sierpnia kontradm. Turner otrzymał wiadomości ze sztabu gen. Mac Arthura o zbliżaniu się japońskich sił morskich w kierunku wysp Salomona. Ostrzeżenie to otrzymano z 8-godzinnym opóźnieniem. Pilot australijski, który zauważył okręty japońskie zamiast przełamać ciszę radiową i przekazać tę ważną informację, ukończył lot, zjadł podwieczorek i dopiero później złożył meldunek. Ponadto błędnie zidentyfikował okręty przeciwnika, jako dwie bazy wodnosamolotów. W rzeczywistości była to eskadra składająca się z 5 ciężkich i 2 lekkich krążowników. Z raportu tego Turner zrozumiał, że przeciwnik zamierza utworzyć bazę dla wodnosamolotów w pobliżu wojsk inwazyjnych. W tej sytuacji wysłał niszczyciele i lekkie krążowniki do patrolowania i obserwacji ruchu eskadry japońskiej. Jednocześnie postanowił wycofać flotę aliancką z rejonu wyspy Guadalcanal, mimo że na rozładunek transportowców potrzeba było jeszcze 4 dni.
O godz. 23.00 8 sierpnia jeden z posterunków obserwacyjno-meldunkowych zauważył samolot japoński. Wysłano ostrzeżenie do kapitanów okrętów, którzy zignorowali tę wiadomość, gdyż przypuszczano, że jest to swój samolot. Zwiadowca japoński latał półtorej godziny, informując płynącą w kierunku Guadalcanal eskadrę wiceadm. Gunichi Mikawa - dowódcy 8 floty japońskiej stacjonującej w Rabaul.

12/ The West Point Atlas op.cit.,vol II s. 133; Zimmerman John L., op.cit.s.41-49.

Okręty japońskie przepłynęły niezauważenie przez ubezpieczenia amerykańskie. Flota aliancka została zaskoczona. W bitwie morskiej stoczonej przed świtem 9 sierpnia w pobliżu wyspy Savo, leżącej w odległości 15 mil na płn od Guadalcanal, zatopione zostały 4 krążowniki alianckie: Astoria, Canberra, Quincy i Vincennes. Na okrętach tych zginęło 1023 marynarzy, a 709 dalszych odniosło rany. [13] Wiceadm. Mikawa, obawiając się, podobnie jak Fletcher lotniskowców przeciwnika, zawrócił eskadrę do Rabaul. Porażka floty alianckiej skłoniła także kontradmirała Turnera do wycofania w dniu 9 sierpnia reszty okrętów w bezpieczne miejsce.

Żołnierze 1 DPM walczący na Guadalcanal zostali odcięci. Musieli polegać na własnych siłach, odpierać uderzenia wojsk japońskich i kończyć rozbudowę lotniska. Mogli oni liczyć jedynie na pomoc lotnictwa. Odczuwano niedostatek amunicji. 9 sierpnia posiadano jej tylko na 4 dni walki. Na transportowcach, które odpłynęły wraz z Turnerem pozostały działa artylerii nadbrzeżnej, urządzenia radiolokacyjne i ciężkie maszyny budowlano-drogowe. Szczytem wszystkiego było ewakuowanie 1400 żołnierzy piechoty morskiej z odwodu dywizji, którzy znajdowali się jeszcze na statkach. [14]

Dowództwo japońskie nie zwracało jeszcze wtedy poważniejszej uwagi na wyspę Guadalcanal, ponieważ koncentrowało główne siły do zdobycia Nowej Gwinei, a przede wszystkim Portu Moresby, który w planach japońskich stanowić miał bazę wypadową do inwazji na Australię. Lotnictwo agresora atakujące Guadalcanal popełniło szereg błędów m.in. zamiast niszczyć zaopatrzenie zgromadzone na plażach, bombardowało ono lotnisko i biwaki żołnierzy. 12 sierpnia kilka niszczycieli amerykańskich przekształconych w szybkie transportowce przywiozło broń, amunicję i żywność. Rozładowano je pod osłoną nocy. Wkrótce potem oddziały 1 DPM zorganizowały obronę wybrzeża. Nie zdołano jednak zahamować ostrzału artyleryjskiego od strony morza. 20 sierpnia Amerykanie uruchomili lotnisko na

---

13/ Morison S.E., op.cit., vol V s. 17-64, Buchanan R.A., op.cit., vol I s. 235-236.

14/ Isely J.A.Crowl P.A.op.cit., s.130; The West Point Atlas op.cit., vol II s.135.

Guadalcanal, które otrzymało nazwę Henderson Field - od nazwiska pilota poległego w bitwie powietrznej nad wyspą Midway. Stacjonowało na nim 19 myśliwców i 12 bombowców, które wspierały walkę piechoty morskiej. W dalszym ciągu kontynuowano rozbudowę lotniska z zamiarem utworzenia bazy dla bombowców B-17 mogących atakować Rabaul.

Szybkie wycofanie floty St.Zjedn. i brak wsparcia powietrznego przekonały Japończyków, że operację na Guadalcanal prowadzą siły rozpoznawcze. Dowództwo japońskie przystąpiło do powiększenia swych wojsk na tej wyspie. Odpowiedzialność za kampanię za Guadalcanal marynarka japońska przekazała wojskom lądowym, które na ogół nie doceniały amerykańskiej piechoty morskiej. Świadczy o tym fakt wysłania na tę wyspę 916 żołnierzy pod dowództwem płk Kiyonao Ichiki. Oddział ten przewieziony na 6 niszczycielach wylądował bez przeszkód w nocy z 18 na 19 sierpnia, w odległości 35 km na wsch od wojsk amerykańskich. O godz. 3.10 21 sierpnia Japończycy zaatakowali pozycje 1 DPM, lecz zostali odparci zmasowanym ogniem artylerii. Kontratak piechoty morskiej, uderzył w skrzydło napastników i unicestwił szczupłe siły wroga. 19 sierpnia wyruszyła z Rabaul czterobatalionowa brygada gen. mjr Kiyotake Kawaguchi, licząca 3500 żołnierzy. Lądowali oni na Guadalcanal w ciągu kilku nocy.

24 sierpnia we wsch części wysp Salomona doszło do bitwy morskiej, prowadzonej na odległość przy pomocy samolotów. Formacja japońska biorąca udział w tym starciu dysponowała 3 lotniskowcami, 10 krążownikami, bazą wodnosamolotów Chitose i 23 niszczycielami. Eskadra amerykańska pod dowództwem wiceadm. Fletchera - 2 lotniskowcami, 4 krążownikami, 1 pancernikiem i 11 niszczycielami. W bitwie tej Japończycy stracili lotniskowiec Ryujo i niszczyciel Mutsuki. Bombami uszkodzone zostały baza wodnosamolotów Chitose, ciężki krążownik Jintsu i duży transportowiec z wojskiem. Najdotkliwszą dla Japończyków była strata 90 samolotów, za cenę 20 amerykańskich. Z uszkodzonego lotniskowca Enterprise, samoloty przebazowały się na lotnisko Henderson.[15/]

15/ Buchanan R.A., op.cit., vol I s.238; Lipiński J., op.cit., s.409-410; The West Point Atlas, op.cit., vol II s.135. Morison S.E., op.cit. vol V s. 79-107.

Ilość wojsk japońskich na Guadalcanal stopniowo wzrastała. Gen. mjr Kawaguchi posiadał tam 6000 żołnierzy. W nocy z 13 na 14 września oddziały japońskie zaatakowały przyczółek amerykański. Piechota morska zmasowanym ogniem artylerii odparła wtedy 12 ataków, w których zginęło 1500 żołnierzy japońskich. Nie uzyskawszy powodzenia Japończycy wycofali się w głąb wyspy.[16/] Amerykanie stracili 40 zabitych i 103 rannych. Jeżeli walki na lądzie przebiegały na ogół na korzyść wojsk amerykańskich, to na morzu w rejonie wysp Salomona, alianci ponosili ciągłe porażki. 15 września Japończycy zatopili im lotniskowiec Wasp, a w trzy dni później poważnie uszkodzili pancernik North Carolina.

W dniu tym kontradm. Turner wzmocnił 1 DP[illegible], z wysp Samoa, który wraz ze środkami wzmocnienia liczył 4200 żołnierzy. Od tego czasu oddziały amerykańskie posiadały już wystarczającą ilość żywności. Stopniowo wzrastała obrona powietrzna. Przybył także batalion saperów, który zajął się rozbudową lotniska. Walki na Guadalcanal absorbowały coraz to większe siły japońskie. Po niepowodzeniach oddziałów płk Ichiki i gen. Hawaguchi, zadanie oczyszczenia wyspy z wojsk amerykańskich otrzymała 17 armia gen.lt Harukichi Hyakutake. Dysponowała ona 2 i 38 DP, resztkami brygady gen. Kawaguchi, pułkiem czołgów i sześcioma pułkami artylerii.[17/] Obie dywizje posiadały duże doświadczenie bojowe nabyte na froncie chińskim, a szczególnie 2 DP wydzielona ze składu armii kwantuńskiej, która w 1939 r. walczyła w bitwie pod Chałchin Goł z wojskami radzieckimi, a w styczniu i w lutym 1942 r. uczestniczyła w inwazji na Indie Holenderskie.[18/]

Wykorzystując słabość sił morskich St. Zjedn. rzadko ośmielających się podejść w pobliże wysp Salomona, Japończycy pod osłoną nocy dowozili na Guadalcanal przeciętnie po 900 żołnierzy. Był to tzw. Tokio Ekspres. W celu wzbronienia

---

16/ Potter E.B.Nimitz Ch.W. Wojna na morze. Moskwa 1965 s.311.
17/ Fletcher Pratt,op.cit., s.32-33; The West Point Atlas, op.cit., vol II s. 136.
18/ Giuglaris Marcel: Le Japan pord la guerro du Pacifigue. De Pearl Harbour a Hiroshima. Paris 1958 s.231; Saburo Hayashi, op.cit., s.74.

przegrupowania wojsk 17 armii, w nocy z 11 na 12 października 1942 r. kontradm. Scott stoczył zwycięską bitwę z flotą japońską koło przylądka Esperance /płn zach część Guadalcanal/. Zatopiono japoński krążownik Furataka i niszczyciel Fobuki. Na uszkodzonym krążowniku Aoba zginął kontradm. Aritomo Goto - dowódca eskadry japońskiej. Amerykanie stracili niszczyciel Duncan. Uszkodzone zostały krążownik Boise i niszczyciel Farenholt. Zwycięstwo to podniosło na duchu marynarkę aliancką. 13 października 1942 r. z Nowej Kaledonii przybył 164 pp z dywizji Americal liczący 3000 żołnierzy, przysłany przez dowódcę wojsk lądowych Płd Pacyfiku - gen. mjr Millard F. Harmona.

Wieczorem tego samego dnia dwa japońskie pancerniki Kongo i Haruna ogniem swych 355 mm dział ostrzelały lotnisko Henderson. Zniszczeniu uległy składy paliwa i ponad połowa samolotów. Pasy startowe były pełne dołów. Z konieczności musiano korzystać z zapasowego lotniska. Ocalałe samoloty atakowały konwój japoński, który w dniu 15 października przywiózł 4500 żołnierzy. Łączne siły Japończyków na Guadalcanal wynosiły 22.000 ludzi. W większości były to świeże wojska. Amerykanie posiadali 23.000 żołnierzy poważnie wyczerpanych długotrwałą walką i malarią. 19/

Wyższe dowództwo alianckie odpowiedzialne za tę operację nie wywiązywało się należycie. W rezultacie musiano zmienić niektórych ludzi. 16 października na miejsce wiceadm. Ghormleya postawiony został wiceadm. William F. Halsey. Po objęciu stanowiska Halsey zwrócił się drogą radiową do gen. Vandegrifta z zapytaniem czy zamierza ewakuować wyspę, czy też ją utrzymać. Dowódca 1 DPM odpowiedział że utrzyma ją, lecz potrzebne jest mu aktywniejsze wsparcie ze strony floty. Halsey obiecał uczynić wszystko co możliwe. Na potwierdzenie tych słów skierował na wyspy Salomona lotniskowce Hornet i Enterprise z odpowiednią osłoną.

19/ Buchanan R.A.,op.cit., vol I s. 239, Potter, E.B, Nimitz Ch.W. op.cit. s, 314.

Dowódca 17 armii przypuszczając, że na Guadalcanal znajduje się więcej jak 7500 Amerykanów, ześrodkowała przeciwko nim 2 DP gen. lt Masai Maruyama i część 38 DP.23 października wojska te uderzyły na lotnisko Henderson. Atakowano je od zachodu. Próbowano także przejść przez dżunglę i zadać cios od tyłu. Jednocześnie silna flota japońska pod wodzą adm. Yamamoto ześrodkowała się w rejonie wysp Santa Cruz, w odległości 300 mil na wsch od Guadalcanal z zamiarem przechwycenia i zniszczenia konwojów amerykańskich płynących w kierunku wysp Salomona. Japończycy posiadali tam 4 lotniskowce: Yunyo, Shokaku, Zuihe i Zuikaku, 4 pancerniki, 10 krążowników i 29 niszczycieli. Były to dwukrotnie większe siły od amerykańskich. Wiceadm. Halsey dysponował bowiem 2 lotniskowcami, 1 pancernikiem, 6 krążownikami i 14 niszczycielami.

W tym czasie na Guadalcanal 2 DP próbowała przejść przez dżunglę i uderzyć na Amerykanów z kierunku góry Austen. Na bezdrożach leśnych Japończycy musieli zostawić ckmy, moździerze i działa. Utracono styczność z wojskami nacierającymi wzdłuż wybrzeża. Żołnierze 2 DP wyposażeni tylko w ręczną broń, nie mogli przełamać silnej obrony, wspartej lotnictwem i artylerią różnych kalibrów. Dowództwo 17 armii parokrotnie obiecywało adm. Yamamoto szybkie zdobycie lotniska, na które planowano przebazować część samolotów pokładowych. Mimo wyznaczenia trzech terminów, nie zostały one dotrzymane. 26 października natarcie zostało przerwane. W ciągu 4 dni walki Japończycy stracili 2200 zabitych i trzykrotnie więcej rannych. 1 DPM wytrzymała wszystkie uderzenia. Rozbite oddziały japońskie nie stanowiły już poważniejszego niebezpieczeństwa. 20/

26 października rozpoczęła się bitwa morska w pobliżu wyspy Santa Cruz. Zapoczątkowały ją 2 amerykańskie samoloty rozpoznawcze, które wykryły lotniskowiec Zuiho i zbombardowały go. Zniszczony pokład uniemożliwiał lądowanie samolotów.

20/ Potter E.B., Nimitz Ch.W. op.cit, s.315; The West Point Atlas op.cit., vol II s.136; Saburo Hayashi, op.cit., s.74; Zimmorman J.L., op.cit., s.123-129; Miller John, op.cit. s. 165-167, Buchanan R.A., op.cit., s.240.

Nieco później 6 bomb uszkodziło lotniskowiec Chikum. Duże straty ponieśli także Amerykanie. Lotnictwo japońskie zatopiło lotniskowiec Hornet, uszkodziło pancernik South Dakota i krążownik San Juan. Japończycy stracili 100 samolotów, Amerykanie zaś 74. 21/

Dowództwo japońskie dążyło do zwiększenia swych wojsk na wyspie Guadalcanal. Kontradm. Tanaka otrzymał polecenie przewiezienia tam 38 DP wraz ze środkami wzmocnienia - łącznie 13.500 żołnierzy. Przydzielono mu 11 transportowców i 11 niszczycieli. Okręty te osłaniane były przez samoloty pokładowe. Amerykanie dowozili także nowe oddziały. Eskadra okrętów pod wodzą Kontradm. Kinkaida wypłynęła na spotkanie z flotą japońską. W skład jej wchodziły lotniskowiec Enterprise, pancerniki South Dakota i Washington, 8 krążowników i 22 niszczyciele. 11 listopada kontradm. Turner dostarczył na Guadalcanal część dywizji Americal. 7 okrętów transportowych osłanianych było przez 6 krążowników i 14 niszczycieli. 12 listopada kończono wyładunek ludzi i sprzętu. Nadleciało wtedy 30 bombowców japońskich. Myśliwce z lotniska Hendersen zestrzeliły 21 samolotów. Jeden z uszkodzonych bombowców spadł na krążownik San Francisko. Zginęło 50 ludzi wraz z dowództwem okrętu.

W nocy z 12 na 13 listopada doszło do starcia z flotą japońską. W toku walki uszkodzone zostały krążowniki Atlanta i San Francisko oraz japoński pancernik Hiei. Po 34 minutach obie strony wycofały się. Bitwę wznowiono rano 13 listopada. Zatopione zostały 2 krążowniki amerykańskie Atlanta i Juneau oraz 2 niszczyciele. Flota japońska straciła 1 niszczyciel. Storpedowany został pancernik Hiei. Następnego rana 6 krążowników i 6 niszczycieli wiceadm. Mikawy ostrzelało lotnisko Henderson. W odwet za to okręty te zaatakowane zostały przez samoloty z lotniskowca Enterprise i przez ścigacze z Guadalcanal. Japończycy stracili wtedy krążownik Kinugasa. Uszkodzone zostały trzy dalsze krążowniki i 1 niszczyciel. Bombowce B-17 z wyspy Espirito Santo zbombardowały konwój kontradm. Tanaki i zatopiły 7 transportowców, na których wieziono około

---

21/ Potter E.B.Nimitz Ch.W.op.cit., s. 316-317; Lipiński J., op.cit., s.414-416; Morison S.E.,op.cit.,vol V s.199-224.

7000 żołnierzy. [22/] Mimo dotkliwych strat Tanaka osłaniał 4 ocalałe statki transportowe i uporczywie płynął w kierunku Guadalcanal.

Do wysp zbliżała się eskadra okrętów wiceadm. Nobutake Kondo, w składzie pancernika Kirishima, 4 krążowników i 9 niszczycieli. W nocy z 14 na 15 listopada kontradm. Willis Augustus Lee wykrył flotę przeciwnika. Przeciwstawić jej mógł tylko 2 pancerniki: South Dakota i Washington oraz 4 niszczyciele. W toku walki nocnej stoczonej na płn od Guadalcanal Japończycy zatopili 3 niszczyciele i uszkodzili pancernik South Dakota. Sytuację uratował Washington, który ogniem 9 dział 400 mm kierowanych przy pomocy radiolokatora zniszczył pancernik Kirishima oraz uszkodził krążowniki Atago i Takao.

O świcie 15 listopada samoloty z wyspy Guadalcanal zatopiły pozostałe 4 transportowce Tanaki. Od tej pory Japończycy nie wysyłali ciężkich okrętów w kierunku wysp Salomona. 15 listopada sztab cesarski nakazał wojskom 17 armii umocnić się na tej wyspie i przejść do obrony. [23/] Wojska te zaopatrywane były przy pomocy niszczycieli, które pod osłoną nocy dowoziły żywność, lekarstwa i amunicję w wodoszczelnych pojemnikach, które zrzucono na płytką wodę w pobliżu brzegu. W celu wzbronienia dowozu, Amerykanie wysyłali na Guadalcanal 5 krążowników i 6 niszczycieli. O godz. 23.20-30 listopada doszło do bitwy morskiej w pobliżu wyspy Tassafaronga, w płn zach części wyspy. Artyleria krążowników zatopiła niszczyciel Takanami. Pozostałe 7 okrętów japońskich odpaliło torpedy, które uszkodziły 4 ciężkie krążowniki amerykańskie. Zabitych zostało 400 marynarzy. Uszkodzone okręty z trudem się wycofały. To samo uczyniły niszczyciele Tanaki.

3 grudnia 1942 r. samoloty z bazy Henderson zaatakowały 10 niszczycieli japońskich. Uszkodzono jeden okręt. Pozostałe płynęły dalej osłaniane przez lotnictwo myśliwskie. W pobliżu Tassafaronga zrzucono 1500 pojemników z żywnością.

22/ Morison S.E., op.cit., vol V s. 235-269.
23/ Saburo Hayashi, op.cit., s. 75; Potter E.B.Nimitz Ch.W. op.cit., s.319-321; Lipiński J.op.cit., s.417-421.

Żołnierze japońscy wydobyli 310 zasobników, podczas gdy 1190 zniszczyły samoloty amerykańskie. W wojskach japońskich panował głód i choroby tropikalne. W kolejnym rejsie 7 grudnia samoloty i ścigacze zmusiły konwój japoński do zawrócenia. W cztery dni później okręty poprowadził kontradm. Tanaka. Jego flaga powiewała na niszczycielu Teruzuki. W pobliżu przylądka Esperance zrzucono 1200 zasobników. Kiedy odpływano, ścigacze zaatakowały niszczyciel Teruzuki, w którym wybuchła amunicja. Rannego Tanakę wyratowano z tonącego okrętu. Dalszy dowóz zaopatrzenia poważnie się skomplikował.

Na początku grudnia 1942 r. 1 DPM odpłynęła do Australii na odpoczynek i uzupełnienie. Z wojsk amerykańskich znajdujących się na wyspie utworzono 14 korpus armijny pod dowództwem gen. mjr Alexandra M. Patch. W składzie korpusu znajdowała się 2 DPM gen. bryg. Alphonse de Carre, DP Americal i 25 DP. Łączne siły amerykańskie na Guadalcanal liczyły ponad 50000 żołnierzy.[25/] W końcu grudnia na lotnisku Henderson bazowało 188 samolotów różnych typów.

W tym czasie w Tokio na posiedzeniu sztabu cesarskiego rozpatrzono nowe plany operacyjne i podjęto następujące decyzje. 1. W styczniu w lutym 1943 r. ewakuować wojska znajdujące się na Guadalcanal. Umocnić się na wyspach Salomona, leżących na płn od Nowej Georgii i Santa Izabel; 2. Nagromadzić siły we wsch części Nowej Gwinei oraz przygotować się do zdobycia Portu Moresby.[26/] W drugiej połowie stycznia 1943 r. 25 DP gen. mjr J. Lawton Collins'a opanowała górę Austen i wyparła Japończyków z zach części wyspy. Rozbite oddziały wroga pośpiesznie wycofały się w rejon przylądka Esperance.

25/ Fletcher Pratt, op.cit.s.106; Potter E.B. Nimitz Ch.W. op.cit., s.321-324; Craven W.F.Cate J.L.op.cit., vol IV s.79-91; Miller John,op.cit.s.220-222; Buchanan R.A. op.cit.,vol I s.241.

26/ Saburo Hayashi, op.cit., s.77-79.

Aby nie dopuścić do ich ewakuacji dowódca 25 DP wysłał wzmocniony pułk piechoty w kierunku przylądka. Jednocześnie batalion piechoty lądował w porcie Verahue, w zach części wyspy, aby uderzyć na Japończyków od tyłu. 9 lutego obie kolumny spotkały się ze sobą. Do tego czasu niszczyciele japońskie w trzech kolejnych rejonach wyewakuowały 11.083 żołnierzy. 27/

Z 36000 żołnierzy japońskich walczących na Guadalcanal 15000 poległo lub odniosło rany, 9000 zmarło od różnych chorób, 11.000 zostało ewakuowanych, a tylko 1000 dostało się do niewoli. Amerykanie posiadali tam 60.000 żołnierzy, z których 1600 poległo na polu walki a 4200 zostało rannych. 28/ Walki na Guadalcanal trwały pół roku. Była to pierwsza porażka japońskich wojsk lądowych. Operacja ta oznaczała początek ofensywy alianckiej na Pacyfiku, która kontynuowana była aż do końca wojny. Zwycięstwo odniesione na Guadalcanal zapewniło bezpieczną komunikację morską ze St. Zjedn. do Australii.

Operacja ta uwidoczniła męstwo i odwagę żołnierzy japońskich. W toku walki Japończycy odznaczali się brakiem ludzkich uczuć. Nie przestrzegali etyki wojennej przewidzianej artykułami konwencji genewskiej, której Japonia nie podpisała. Nic nie przynosiło im większego zadowolenia jak zabijanie rannych żołnierzy amerykańskich, lekarzy i sanitariuszy. W obronie, walczyli aż do śmierci, która była ich najwyższą nadzieją. Niewola zaś największą degradacją. Wielu oficerów i żołnierzy ryzykowało zbiorowe samobójstwo niż niewolę. Było to ogólnie praktykowane przez tych, którzy nie mogli dłużej walczyć. Zabijano się strzałami z karabinu, nożem lub granatem podłożonym pod brzuch. Faktycznie alianci brali do niewoli tylko rannych żołnierzy japońskich, którzy prosili zwycięzców o zastrzelenie. Kiedy zdobyto szpital japoński znajdowano w nim pacjentów - zastrzelonych w łóżkach, zakłótych bagnetami lub poderżniętym gardłem. 29/

27/ Miller J.op.cit.,s.232-250; Zimmerman J.L.op.cit.,s.156-162 Hough Frank.O.,Ludwig V.E, Shaw J.H: Pearl Harbor to Guadalcanal.History of U.S.Marine Corps Operations in World War II Washington 1958 s.359-374; The West Point Atlas.op.cit., vol II s.137.

28/ Petter E.B.Nimitz Ch.W.op.cit.s,325; Miller J.op.cit.,s.227 Zimmerman J.L.op.cit., s.168.

29/ Phillips Lucas C.E.Springboard to Victory. London 1966. Heinemann, s. 13-14.

Nowością w taktyce japońskiej było stosowanie na szeroką skalę infiltracji - przenikania na tyły wojsk amerykańskich w celu organizowania dywersji. Likwidacją infiltratorów zajmowały się odwody rozmieszczone w głębi obrony. Dążąc do uzyskania powodzenia Japończycy zawsze starali się wykorzystać czynnik zaskoczenia. Gdy nie mieli takowych możliwości dążyli do zgniecenia przeciwnika przewagą liczebną, bez względu na ponoszone straty. Kiedy i to nie pomogło stosowali podstęp. W stronę okopów amerykańskich wysłano grupy żołnierzy, którzy rzekomo chcieli się poddać. Zarzucali oni obrońców granatami i wdzierali się w ich obronę. Zastawiali pułapki minowe pod trupami własnych żołnierzy i przeciwnika. Zwiadowcy japońscy podłączali się na fale radiostacji amerykańskich lub do linii telefonicznych oraz w języku angielskim podawali fałszywe rozkazy i dezinformacyjne wiadomości. Strzelcy wyborowi udawali rannych żołnierzy alianckich. Wołali głośno po sanitariuszy, wciągając ich w śmiertelną zasadzkę.

W wojskach japońskich zbyt mało uwagi zwracano na przestrzeganie tajemnicy wojskowej. Na punktach dowodzenia znajdowano setki kg dokumentów. Nikomu nie przychodziło na myśl, aby materiały te zniszczyć, kiedy nie można było ich ewakuować. Żołnierze i oficerowie szli do walki, niosąc przy sobie pamiętniki, listy, mapy z wrysowanym rozmieszczeniem wojsk własnych i przeciwnika oraz rozkazy bojowe z opisanym planem walki. Być może przypuszczano, że język japoński i pismo hieroglificzne są zbyt trudne do nauczenia.[30/]

Żołnierze amerykańscy przybywający na Guadalcanal szli do walki bez entuzjazmu. W boju z Japończykami odznaczali się rozsądkiem i inicjatywą. Mimo początkowych trudności wierzyli w potęgę swego zaplecza przemysłowego i w ostateczne zwycięstwo. Niczego dobrego dla Japonii nie wróżyło ogłoszenie przez Roosevelta osiągnięć produkcyjnych amerykańskiego przemysłu zbrojeniowego. Z danych tych wynikało, że w 1942 r. St. Zjedn. wyprodukowały 48.000 samolotów - to jest więcej niż

30/ Hough Frank O. Wojna na ostrowach. Tłum. z jęz.ang. Moskwa 1960 Wojenizdat s. 101-107.

Niemcy, Włochy i Japonia razem wzięte; 56.000 czołgów i dział pancernych oraz 21.000 armat przeciwpancernych. Siły zbrojne St. Zjedn. powiększyły się 3,5 krotnie z 2 mln do 7 mln. Powyższe cyfry wprawiły w zdumienie japońskich przywódców politycznych i wojskowych.

Odzyskanie Papui - wsch części Nowej Gwinei
/16.9.1942 - 19.1.1943/

Jednocześnie z walkami na Guadalcanal, 1 korpus alianacki gen.lt Edmunda F. Herring'a, w składzie 7 australijskiej DP gen. mjr George A. Vaseya i 32 amerykańskiej DP gen.mjr Edwina Hardinga kontynuował natarcie w celu odzyskania wsch części Nowej Gwinei. Podboju tej części wyspy Japończycy dokonali sukcesywnie, począwszy od marca 1942 r. Wojska agresora zdobyły wtedy porty Lae i Salamana. W lipcu opanowały Buna - małe miasteczko leżące 300 km na płd wsch od Salamana, skąd planowano uderzyć przez góry Owen Stanley w kierunku Port Moresby - stolicy Papui. W połowie września wojska japońskie dowodzone przez gen. mjr Tomitaro Hori znajdowały się w odległości 50 km od Portu Moresby i 32 km od lotniska. Oddziały alianckie kontratakami i bombardowaniem lotniczym załamały natarcie japońskie. Spadochroniarze uchwycili przełęcze górskie na tyłach przeciwnika, uniemożliwiając mu dowóz zaopatrzenia i ewakuację rannych. W końcu września 1942 r. wojska japońskie zdziesiątkowane walką, chorobami tropikalnymi i głodem rozpoczęły odwrót. 31/

Dążąc do rozproszenia wojsk alianckich, Japończycy próbowali w końcu sierpnia opanować wybrzeże zatoki Milne, oblewającej wsch cypel Nowej Gwinei. Płaski teren wybrzeża nadawał się na budowę lotnisk i bazy morskiej. W okresie od 25 do 29

31/ Mander Linden A.Some Dependent Peoples of the South Pacific New York 1954 s.199-258; Stanner W.E.H.: The South Seas in Transition. Sydney 1953 s.1-16. Cumberland Keneth B. Southwest Pacific. New York 1956 s.134-149. Buchanan R.A.op. cit., vol I s.243; Milner Samuel: Victory in Papua. Unitet States Army in World War II. The War the Pacific. Washington 1953 passim.

sierpnia wylądowało tam 2000 żołnierzy japońskich. Wojska australijskie, znajdujące się w tym rejonie od dwóch miesięcy, wsparte lotnictwem zaatakowały Japończyków, którzy straciwszy 700 żołnierzy załadowali się na statki i 5 września odpłynęli z powrotem. 32/

Oddziały 1 korpusu wypierając Japończyków z kierunku Fort Moresby, po pokonaniu masywu górskiego Owen Stanley powoli zbliżały się do wybrzeża Pacyfiku. Australijczycy nacierali na m. Gona, Amerykanie zaś na Buna. Pas przybrzeżny w pobliżu Buna jest nizinny i bagnisty porosły dżunglą lub wysoką ostrą trawą kunai. Broniło się tu 6500 żołnierzy japońskich rozmieszczonych w dziesiątkach bunkrów, zbudowanych z pni palm kokosowych, umocnionych stalowymi szynami i żelaznymi beczkami - napełnionymi piaskiem. Szereg bunkrów znajdowało się na suchym gruncie wśród bagien. Inne strzegły przepraw rzecznych lub rozlokowane były wzdłuż dróg gruntowych.

W połowie listopada obie dywizje uderzyły na umocnienia japońskie, Ulewne deszcze skomplikowały tę operację. Broń źle funkcjonowała, niszczyła ją rdza. Brakowało smarów. W warunkach długotrwałej wilgoci miotacze ognia nie chciały wytworzyć płomieni. Wilgotność powietrza dochodziła do 85%, przy temperaturze około 40°C. Wśród walczących wojsk panowała malaria, dyzenteria amebiczyczna, febra z bólami w stawach oraz tyfus. 33/

Żołnierze amerykańscy nie posiadający przeszkolenia w walce w dżungli, uzyskiwali mniejsze sukcesy od Australijczyków. Liczne strumienie i bagna utrudniały łączność i współdziałanie między oddziałami alianckimi. W końcu listopada na inspekcję walczących wojsk przybył gen. mjr Richard K. Sutherland. Wkrótce przekonał się on o konieczności wprowadzenia zmian na niektórych stanowiskach dowódczych. 2 grudnia 1942 r. gen.lt Robert L. Eichelberger mianowany został dowódcą

32/ Morisono S.E.Breaking the Bismarek Barrier 22 July 1942 - 1 May 1941. Boston 1961 vol VI, s.34-39.
33/ Milner Samuel op.cit., s.102.

1 korpusu, a 32 DP przyjął gen. bryg. Albert [illegible] Waldron. Przegrupowawszy wojska gen. Eichelberger wznowił natarcie.[34/] 9 grudnia Australijczycy zdobyli Gonę. Amerykanie mieli większe trudności ponieważ nie posiadali artylerii. Natarcie piechoty amerykańskiej wspierały samochody pancerne i 1 działo 105 mm, które służyło do niszczenia bunkrów japońskich.

14 grudnia oddziały 32 DP opanowały port Buna. W następnym dniu drogą morską dostarczono kilka czołgów, które wydatnie pomogły w niszczeniu japońskich umocnień.[35/] Amerykańskie okręty wojenne z braku map nawigacyjnych i hydrograficznych nie ryzykowały wejścia na wody przybrzeżne. Sytuacja wojsk japońskich była bardzo trudna. Brakowało im żywności. 2 stycznia 1943 r. oficerowie japońscy popełnili samobójstwo.[36/] Drobne grupy żołnierzy broniły się jeszcze 17 dni. Głód był zasadniczym czynnikiem, który doprowadził ich do porażki. Były wypadki ludożerstwa. Bezdroża i podmokły teren spowodowały, że wszystko co potrzebne do życia i walki alianci musieli dostarczać drogą powietrzną. Lotnictwo dowoziło wojska na front, ewakuowało rannych, zwalczało konwoje japońskie, wspierało własne oddziały, rozpoznawało nieprzyjaciela i jego obronę.

Obie strony biorące udział w tej kampanii poniosły duże straty. Australijczycy - 2037 zabitych, 133 zmarłych od chorób zakaźnych i 3533 rannych. Amerykanie 671 zabitych, 116 zmarłych i 2172 rannych. Musiano także ewakuować 7920 chorych żołnierzy. Łączne straty wojsk amerykańskich poniesione w Papui były wyższe niż na Guadalcanal, mimo że walczyło tam 3,5 raza więcej żołnierzy. Japończycy stracili jeszcze więcej ludzi, mimo że wyewakuowali drogą morską 4500 żołnierzy. Poległo 12.000 ludzi, a tylko 350 dostało się do niewoli.[37/]

34/ Eichelberger Robert L.: Our Jungle Road to Tokio. New York 1950 s.11-21; Buchanan R.A. op.cit vol I s. 244-247.
35/ Milner Samuel op.cit., s. 264.
36/ Tamże s. 316-318.
37/ Miller John: Cartwheel. The Reduction of Rabaul. United States Army in Word War.II The War in the Pacific. Washington 1959 s. IX; The West Point Atlas, op.cit., vol II s.139-140; Buchanan R.A.op.cit., vol I s. 248-249; Morison S.E.op.cit,vol VI s.41-50; Milner Samuel op.cit., s.369-378.

Amerykańskie plany wojny na 1943 r.

Po opanowania Guadalcanal i Papui przed aliantami stała otwarta droga w kierunku Rabaul. Nastąpiła jednak chwilowa przerwa w działanich wojennych. Dla aliantów i Japonii był to okres planowania i przygotowania nowych operacji.[38] Na konferencji w Casablance w styczniu 1943 zjednoczony sztab anglo-amerykański postanowił zaktywizować wojnę z Japonią oraz wydzielić więcej wojska i zaopatrzenia do walki na Pacyfiku.[39] Zgodnie z podjętymi decyzjami, na obszarze tym już w lutym 1943 r. znajdowało się 374.000 żołnierzy amerykańskich. Podczas gdy w basenie morza Śródziemnego 298.000, a na wyspach brytyjskich 107.000.[40]

28 marca 1943 r. amerykańscy szefowie sztabów nakazali gen. Mac Arthurowi i adm. Halseyowi, przystąpić w końcu czerwca do operacji w celu zdobycia archipelagu Trobriandzkiego i założenia lotnisk na wyspach Kiriwina i Woodlark, opanowania płn wsch wybrzeża Nowej Gwinei wraz z portami Lae, Salamona, Finschhafen i Madang, okupowania Nowej Brytanii oraz podbicia wysp Nowa Georgia wraz z płd częścią Bougainville.[41]

Dyskusja nad planem wojny na Pacyfiku i kierunkami głównych uderzeń wojsk alianckich trwała aż do połowy 1943 r., kiedy podjęto szereg wiążących decyzji. 11 czerwca 1943 r. szef sztabu generalnego marynarki wojennej adm. King polecił dowódcy floty Pacyfiku przygotować operację w celu opanowania wysp Marshalla. Uderzenie miało nastąpić 1 listopada 1943 r. W cztery dni później Mac Arthur powiadomiony został o powyższych planach. Jednocześnie poinformowano go, że 1 DPM i większość sił morskich adm. Halseya zostanie zebrana dla wsparcia tej operacji. Jeśli powyższe plany okażą się niewykonalne, zamierzano podjąć inne w celu zdobycia słabiej bronionych wysp Gilberta.[42]

38/ Nimitz Ch.W. Potter E., op.cit., s. 327-330.
39/ Matloff Maurice: Strategic Planning for Coaliton Warfare 1943-1944. United States Army in World War II Washington 1959 s. 36.
40/ Tamże s. 92.
41/ Miller John, op.cit.,s.19, Morison op.cit.,vol VI s.95-96.
42/ Matloff Maurice, op.cit., s. 188-189.

Mac Arthur wysunął szereg obiekcji, wskazując jednocześnie, że lepszym kierunkiem natarcia będzie uderzenie poprzez Nową Gwineę na Filipiny. Wycofanie 1 DPM uniemożliwić może zdobycie japońskiej bazy Rabaul. W celu uzasadnienia swego stanowiska przedstawił on własny plan operacji, polegający na uderzeniu dwoma pułkami piechoty na wyspy Kiriwina i Woodlark. Opanowanie tych wysp i utworzenie na nich baz lotniczych nastąpić miało w okresie od 30 czerwca do 15 sierpnia. 1 września oddziały alianckie przystąpić winny do oczyszczenia pln wsch części Nowej Gwinei. Realizację tej operacji przewidywano zakończyć do 1944 r. 1 grudnia 6 armia zaatakuje Nową Brytanię i do lutego 1944 r. zdobędzie tę wyspę. W międzyczasie, w końcu czerwca 1943 r. siły morskie adm. Halseya wykonują desant na wyspy Nowa Georgia, położone w centralnej części archipelagu Salomona i opanują je do połowy września. Obszary przyległe do wyspy Bougainville powinny być zdobyte w okresie od 1 grudnia 1943 r. do 15 stycznia 1944r. W wyniku ostrego protestu gen. Mac Arthura nie zabrano mu dwóch dywizji piechoty. 43/

Dowództwo marynarki wojennej nadal domagało się zmiany strategii i kierunku operacji podkreślając powolność natarcia wojsk lądowych na Nowej Gwinei i na Guadalcanal. Wreszcie na najwyższym szczeblu postanowiono, że pierwszeństwo należy dać operacjom na centralnym Pacyfiku. 15 listopada adm. King zaakceptował plany kampanii na wyspy Gilberta, Ellice i Nauru. 1 stycznia 1944 r. planowano uderzyć na wyspy Marshalla. 44/

Operacja w celu wyzwolenia wysp Aleuckich /30.8.1942-18.8.1943/

Opanowanie wysp Attu i Kiska przez wojska japońskie stanowiło zagrożenie dla St. Zjedn. Odebranie tych wysp i utworzenie na nich baz amerykańskich było by równie niebez-

---

43/ Buchanan R.A.op.cit., vol I s. 252-253.

44/ Morison S.E.Aleutians, Gilberts and Marshalls. June 1942-April 1944. History of United States Naval Operations in World War II Boston 1961 vol VII s.83-84, 201, Crowl Philip A. Love Edmund G: Seizure of the Gilberts ans Marshalls. United States Army in World War.II. The Wat in the Pacific. Washington 1955 s. 23-25.

pieczne dla Japonii. Za obronę i utrzymanie tych wysp odpowiedzialny był wiceadm. Boshiro Hosogaya, który dysponował około 7000 żołnierzy japońskich. [45/] Sztab Hosogaya znajdował się na wyspie Paramushir na Kurylach, w odległości 1200 mil od Tokio i 720 mil od Attu, z której do wyspy Kiska było jeszcze 178 mil. Za odzyskanie tych wysp odpowiedzialny był przed Mimitzem kontrad. Robert A. Theobald. Znajdował się on w Kodiak na Alasce, gdzie posiadał 4 krążowniki, 9 niszczycieli i 6 okrętów podwodnych oraz znaczną ilość kutrów torpedowych i patrolowców. Podlegała mu także 11 armia lotnicza gen. bryg. Williama O. Butlera, składająca się z bombowców średniego zasięgu B-25 i myśliwców. Wojskami lądowymi sektora Alaski dowodził gen.mjr Simon Bolivar Buckner.

Potrzeby pól bitewnych na Guadalcanal, Buna i Gona oraz w centralnej części wysp Salomona odciągały chwilowo wszystkie siły na południe. Ponadto trudne warunki atmosferyczne, sztormy, mgły i mrozy komplikowały w ciągu 9 miesięcy użycie lotnictwa i marynarki wojennej. Z tego względu Aleuty odgrywały mniejszą rolę w toczącej się wojnie.

Najdalej na zachód wysunięte lotnisko amerykańskie znajdowało się w Fort Glenn na wyspie Umnak, leżącej 536 mil na wsch od Kiska. Jeszcze 60 mil na wschód była baza morska i wodnosamolotów Dutch Harbor - na wyspie Unalaska, zniszczona w czerwcu 1942 przez lotnictwo japońskie. 155 mil dalej w kierunku wschodnim znajdował się Fort Randal na płw Alaska, z dobrym lotniskiem. Wreszcie Kodiak - wysunięta baza wojskowa i morska na Alasce leżąca 372 mile na wsch od Fortu Randal i 1123 mile od wyspy Kiska. Zaopatrzenie dla garnizonów amerykańskich na Aleutach dostarczono z portu Seatle, oddalonego 1707 mil od wyspy Unalaska. [46/]

Wyspa Attu znajdowała się poza zasięgiem średnich bombowców bazujących na lotniska w Fort Glenn. Wyspa ta ma 56 km długości i 24 km szerokości. Kiska jest o połowę mniejsza.

45/ Matloff Maurice, op.cit. s.100,138,144; Buchabab R.A.op., cit., vol I s. 226-227.
46/ Morison S.E.op.cit., vol VII s.3-5.

Jej rozmiary wynoszą 36 km długości i 6,5 km szerokości. 30 sierpnia 1942 r. wojska amerykańskie wylądowały na wyspie Adak, leżącej 200 mil na wsch od Kiska. Znaleziono tam prawie gotowe lotnisko. Począwszy od 14 września bazowało na nim 47 bombowców, które swobodnie atakowały teraz wyspy Attu i Kiska, gdyż odległość do nich zmniejszyła się o połowę. W listopadzie nad Aleutami szalały burze. Wiatr wiejący z szybkością 148 km na godzinę uniósł 30 cm wody na lotnisko Adak. Trudne warunki atmosferyczne powodowały więcej awarii i katastrof niż walki powietrzne. W ciągu 5 miesięcy czasu, od czerwca do października 1942 r. 11 armia lotnicza straciła 72 samoloty, w tym tylko 4 w walce.[47] 2 grudnia Japończycy wzmocnili garnizon wyspy Kiska o dalsze 1115 żołnierzy.

Oddziały amerykańskie przygotowywały się do kolejnego desantu, tym razem na wyspę Amchitka, leżącą 140 mil na zach od Adak i tylko 60 mil od Kiska. W trakcie kontrowersji wynikłych w sprawie tego desantu kontradm. Theobald zastąpiony został przez kontradm. Thomasa C. Kinkaida. 12 stycznia 1943 r. niewielkie siły piechoty pod dowództwem gen. bryg. Lloyd E. Jones, przewiezione na 4 transportowcach, osłanianych przez 3 krążowniki i 4 niszczyciele, wylądowały na Amchitce. Japończycy mieli teraz do wyboru albo wzmocnić swe garnizony, lub wycofać się z Aleutów. Na podstawie materiałów z rozpoznania lotniczego i obserwacji rezultatów bombardowań, Kinkaid doszedł do wniosku, że wyspa Attu nie posiadająca artylerii nadbrzeżnej i ukończonego lotniska, odznaczająca się słabą obroną przeciwlotniczą będzie lepszym obiektem desantu niż Kiska.[46]

18 marca 1943 r. adm. Nimitz zatwierdził plan operacji na wyspę Attu, którą atakować miano 7 maja, to jest na 3 tygodnie przed nastaniem mglistej pory roku. Kontradm. Francis W. Rockwell mianowany został dowódcą sił desantowych. Przydzielono mu 7 DP, która szkoliła się na pustyni Nevada. Wojska te odbyły krótką praktykę w desantowaniu koło Monterey na zach. wybrzeżu St. Zjedn. Nikt nie wiedział dokąd dywizja się

47/Craven W.F.Cate J.L.op.cit.,vol IV s.371-373; Morison S.E. op.cit.,vol VII s.14.
48/Nimitz Ch.W., Potter E.B.,op.cit.,s.333.

uda. Lekarze studiowali choroby tropikalne. Stosy odzieży zimowej zawczasu ukryte zostały na statkach. 49/

Odpływając na Aleuty Kinkaid posiadał 3 pancerniki, 6 krążowników, 1 lotniskowiec eskortowy, 10 niszczycieli, 5 transportowców oraz szereg tankowców i trałowców. W połowie kwietnia nad Aleutami szalała śnieżyca. Szybkość wiatru dochodziła do 185 km na godzinę. Wzburzone wody oceanu zalewały pokłady pancerników. Ze względu na niekorzystną pogodę, desant na Attu przesunięto o 4 dni, na godz. 10.40 11 maja. Gęsta mgła zapewniała osłonę konwojom. Uniemożliwiła ich wykrycie przez lotnictwo i okręty podwodne. 7 DP lądowała na dwu odcinkach w płn części wyspy. W zatoce Holtz desantował 32 pp płk Frank. L. Culin, a w zatoce Massacre pozostałe siły dywizji: 4 i 17 pp, 78 pułk art., 18 pułk i baon sap. pod dowództwem gen. mjr A.E.Brown. Do zmroku 3500 żołnierzy amerykańskich znajdowało się na wyspie.

Dowódca garnizonu japońskiego na Attu - płk Yamazaki posiadał dla obrony wyspy 2630 żołnierzy, 12 armat przeciwlotniczych i kilka dział polowych. Nie było sensu dzielić tych wojsk. Oddziały japońskie umocniły się na przełęczach górskich i ogniem artylerii ostrzeliwały skupiska wojsk amerykańskich liczących łącznie 11.000 żołnierzy. W drugim dniu walki zginął dowódca 17 pp Edward P. Earle. Mgła osłaniała Amerykanów i zmniejszała ich straty. Na torfowiskach ugrzęzły wszystkie pojazdy mechaniczne. Kinkaid niezadowolony z postępu walk zmienił dowódcę dywizji. Część winy leżała w niecelowym ogniu pancerników, które strzelały z odległości 11-15 km od brzegu. Były wypadki obezwładnienia własnych żołnierzy, podczas gdy obrona japońska pozostała prawie nietknięta. 16 maja lotnictwo pokładowe przez pomyłkę zbombardowało 32 pp.

Po zużyciu amunicji artyleryjskiej, Japończycy wyszli na skrzydłe wojsk amerykańskich i o świcie 29 maja przystąpili do samobójczego kontrataku. Walka toczyła się cały dzień. Pozostałych przy życiu 500 żołnierzy japońskich rozerwało się

49/ Morison S.E.op.cit., vol VII s.38.

granatami. Poległo 2351 żołnierzy, 251 ewakuowało się okrętami podwodnymi, tylko 28 rannych dostało się do niewoli. Amerykanie stracili 556 zabitych i 1140 rannych. 50/ Operacja na wyspie Attu trwała 20 dni. Po upadku wyspy wiceadm. Hosogaya zwolniony został dyscyplinarnie z zajmowanego stanowiska. Zastąpił go wiceadm. Shiro Kawase, który zdecydował ewakuować garnizon wyspy Kiska.

czerwca Amerykanie uruchomili lotnisko w zatoce Holtz, a w dwa tygodnie później na wyspie Shemya, jedynej płaskiej wyspie Aleuckiej leżącej 25 mil na wsch od Attu. Z baz tych bombowce B-29 atakowały wyspę Kiska i archipelag Kurylski. Ewakuację wojsk japońskich organizował kontradm. Masatomi Kimura, który posiadał w tym celu 2 krążowniki i 10 niszczycieli. 28 lipca okręty te podpłynęły do wyspy i w ciągu 55 minut zabrały na pokład dowódcę garnizonu kontradm. Shozo Akiyama oraz 5183 żołnierzy. Na 2 krążowniki załadowano po 1200 ludzi oraz po 470 na 6 niszczycieli. Japończycy ewakuowali się tak pospiesznie, że nie zdążyli zniszczyć magazynów broni i żywności. Okręty amerykańskie blokujące wyspę Kiska nie były przy tym obecne, gdyż odpłynęły uzupełnić paliwo. Konwój japoński niezauważenie wycofał się pod osłoną mgły w kierunku wyspy Paramushir na Kurylach.

O wymknięciu się Japończyków, dowództwo amerykańskie dowiedziało się dopiero po trzech tygodniach. Przez cały czas wyspa ta była silnie bombardowana. Dla przykładu, w okresie od 1 do 15 sierpnia bombowce 11 armii zrzuciły na nią 1255 ton bomb, to jest prawie 5000 kg bomb na każdy km^2 wyspy. Była to już druga w 1943 r. skryta ewakuacja wojsk japońskich, o której Amerykanie nie wiedzieli.

15 sierpnia 1943 r. w rejon wyspy Kiska przybyło 34426 żołnierzy alianckich pod dowództwem gen. mjr Charles. H. Corlett, w tym 5300 Kanadyjczyków. Po silnym artyleryjsko-lotniczym bombardowaniu rozpoczęto desant. Zginęło tylko 70 żołnierzy w wyniku najechania barki desantowej na minę.

50/ Craven W.F.,Cate J.L.op.cit.,vol IV s. 377-386; Morison S.E.op.cit.,vol VIII s.37-50, Nimitz Ch.W.Potter E.B. op.cit., s.331-335.

Po dwu dniach całość wojsk znajdowała się na wyspie. 5 dni trwały poszukiwania Japończyków. Brodząc po omacku we mgle, żołnierze amerykańscy kilkakrotnie sami się ostrzelali. W wyniku pomyłki poległo 25 żołnierzy, a 31 odniosło rany. Zdobycie wyspy Kiska zakończyło operacje na Aleutach. Amerykanie odzyskali utracone wyspy.[51/]

Lądowanie na wyspach Trobriandzkich i Nowej Gwinei /22 - 30.06.1943/

W nocy z 22 na 23 czerwca 200 żołnierzy ze 112 pułku kawalerii St.Zjedn. wylądowało na wyspie Woodlark i tyle samo ze 158 pp na wyspie Kiriwina. Były to oddziały rozpoznawcze. Ponieważ na wyspach tych nie było wojsk japońskich, dalsze lądowanie miało charakter ćwiczebny. W końcu czerwca na archipelagu Trobriandzkim znajdowało się 16.000 żołnierzy amerykańskich. Wkrótce uruchomiono tam dwa lotniska dla samolotów bombowych.[52/] Jednocześnie z powyższym desantem, 41 DP St.Zjedn. lądowała w zatoce Nassau na Nowej Gwinei. Celem tej operacji było uchwycenie przyczółka i odblokowanie 3 dywizji australijskiej okrążonej w dolinie Bulolo, 48 km na płd zach od portu Salamana. Australijczycy walczyli w okrążeniu przez cały rok, otrzymując zaopatrzenie drogą powietrzną z Port Moresby. 29 czerwca konwoje z wojskami 41 DP wyruszyły z portu Morobe oddalonego 128 km od zatoki Nassau. Japończycy nie spodziewali się tego desantu. Świadczą o tym niewielkie siły broniące zatoki. Znajdował się tam 300-osobowy oddział marynarzy kmdr Tsukioka. W czasie bombardowania poprzedzającego desant oficer ten został zabity, a jego żołnierze uciekli w góry. Wkrótce uwolniono okrążoną dywizję. Połączone wojska przegrupowały się do natarcia na porty Salamana i Lae, oddalone 35 do 60 km od rejonu lądowania.[53/]

51/ Buchanan R.A.op.cit.,vol I s.227-228; Morison S.E.op. cit., vol VII s.51-62.
52/ Miller John, op.cit. s.49-59; Buchanan R.A.,op.cit. vol I s. 258.
53/ Morison S.E.op.cit.,vol VI s. 136-137; Nimitz Ch.W. Potter E.B., op.cit., s.352.

Wyzwolenie archipelagu Nowa Georgia /30.06-8.10.1943 r.

30 czerwca siły morskie adm. Halseya zaatakowały archipelag Nowej Georgii, stanowiący centralną część wysp Salamana.[54/] Największą wyspą tego archipelagu jest Nowa Georgia. Od niej wywodzi się nazwa całej grupy wysp, wśród których znajdują się Kolombangara, Rendova, Vangunu i Vella Lavella. Wąskie cieśniny, rafy koralowe, mielizny i inne przeszkody utrudniają dostęp dużych statków do tych wysp. Plan inwazji opracowany przez adm. Halsey'a przewidywał lądowanie 43 DP gen. mjr John H. Hester'a na trzech głównych wyspach: Nowa Georgia, Rendova i Vangunu. Konwoje spokojnie przepłynęły z Guadalcanal w pobliże Rendova i Nowej Georgii. Wtedy dopiero artyleria japońska otworzyła ogień. Ataki lotnicze nie powstrzymały aliantów od wykonania desantu. 162 i 172 pułki piechoty 43 DP wsparte przez artylerię okrętową i 193 bombowce przystąpiły do lądowania. Dalsze siły lotnicze - 258 myśliwców i 82 ciężkie bombowce B-17 stały w pogotowiu na wyspach Guadalcanal i Russell. Przyczółki uchwycono stosunkowo łatwo. Dopiero w dżungli napotkano na zdecydowany opór.

Za obronę wysp Nowej Georgii odpowiedzialny był gen. mjr Noboru Sasaki. W chwili rozpoczęcia desantu dysponował on 11.100 żołnierzami ze składu 6 DP gen.lt Masatane Kanda i części 38 DP gen.lt Sadaaki Kago. Oddziały japońskie umocniwszy się w dżungli, od miesiąca oczekiwały na desant wojsk amerykańskich. Do walki z Japończykami wprowadzono najpierw 43 DP i 1 ppm - płk Harry B. Liversadge, gdy to nie pomogło, jeszcze 37 DP gen. mjr Robert S. Beightler'a. Całość tych wojsk liczyła 33.700 żołnierzy, w tym 1700 piechoty morskiej. W połowie lipca przybył gen. mjr Oscar W. Griswold - dowódca 14 korpusu, któremu adm. Halsey powierzył zdobycie wysp Nowa Georgia. Po przegrupowaniu wojsk główne uderzenie skierowano na zdobycie lotniska Munda. 1 ppm atakował przez dżunglę

54/ Rentz John N.Marines in the Contral Salamans. Marine Corps Monographs. Washington 1952 s. 36-121, Miller John, op.cit., s.67-97; Morispn S.E.,op.cit.vol VI s.138-159.

od płn wsch. Do niszczenia japońskich bunkrów użyto czołgów. Zaopatrzenie dowożone było drogą powietrzną.[55] Ponieważ kolejne natarcie 14 korpusu wznowione 25 lipca nie uzyskało powodzenia, zmieniono dowódcę 43 DP. Następcą gen. Nestera został gen. mjr John Hodge - zdolny i doświadczony dowódca dywizji Americal.

Obrona japońska opierała była o grzbiety wzgórz. Czołgi niewiele mogły pomóc. Próbowano użycia miotaczy ognia. Żołnierze obciążeni tą bronią zostali schwytani lub zabici. Dopiero w 20 ataku, za cenę dużych ofiar wyparto Japończyków na nową rubież, oddaloną 3 km od lotniska Munda. Z czasem żołnierze nabrali doświadczenia w walce w dżungli. Zastosowano nową taktykę polegającą na niszczeniu określonego obszaru dżungli ogniem artylerii w celu odsłonięcia obrony japońskiej. Następnie teren ten ostrzeliwano z moździerzy 81 mm granatami z opóźnionym zapłonem, zmuszając Japończyków do wyjścia z ukryć pod ogień nacierających plutonów piechoty. W wypadku jeżeli nie było tam nieprzyjaciela przedsięwzięcie to było kosztowne, lecz jeśli znajdował się wyjątkowo efektywne. Walka w dżungli organizowana w inny sposób była niebezpieczna. W gęstwinie leśnej, w której panował półmrok traciło szybko orientację i kierunek natarcia, a także styczność z sąsiadami. Bywały wypadki wzajemnego ostrzelania się.

5 sierpnia oddziały 43 DP wyparły Japończyków z lotniska Munda. Wkrótce stacjonowały na nim bombowce amerykańskie. W 10 dni później garnizon wyspy Nowa Georgia ewakuował się na Kolombangarę. Japończycy spodziewając się desantu zgromadzili tam 10.000 żołnierzy. Adm. Halsey postanowił nie zdobywać tej wyspy, a uderzyć na następną, bardziej wysuniętą na zachód Vella Lavella, którą jak się później okazało - broniło tylko 600 żołnierzy japońskich. 15 sierpnia na powyższej wyspie lądowało 6535 Amerykanów z 35 DP pod dowództwem gen. bryg. Roberta B. Mc Clure. Od razu przystąpiono do budowy lotnisk. 18 września przybyła tam 3 nowozelandzka

---

55/ Craven W.F.Cate J.L.,op.cit., vol IV s.219-227; Miller John op.cit.,s.140-142, Buchanan R.A., op.cit. vol I s.259-260.

DF gen. mjr H.E. Barrowclough, która szybko oczyściła wyspę.[56]

Omijanie niektórych wysp bronionych przez znaczne siły wroga niweczyło japońskie plany wykrwawienia wojsk amerykańskich. Po miesiącu blokady powietrznej i bombardowaniu Kolombangary, Japończycy postanowili ją ewakuować. W nocy z 6 na 7 października doszło do bitwy morskiej w rejonie na płn od Vella Lavella, w czasie której flota japońska zatopiła niszczyciel amerykański, a dwa inne uszkodziła. Amerykanie zniszczyli przeciwnikowi okręt podwodny i szereg szybkobieżnych barek desantowych. W nurtach oceanu zginęło 4100 żołnierzy japońskich, jednakże 12.400 udało się ujść cało. 8 października 1943 r. archipelag wysp Nowa Georgia znajdował się w posiadaniu aliantów.[57]

Operacje zaczepne wojsk alianckich we wsch części Nowej Gwinei /10.7 - 15.12.1943/

Wojska australijskie kontynuowały w tym czasie operacje w dolinie rzeki Markaham i na płw Huon, dążąc do uzyskania kontroli nad cieśninami Dampier i Vitiaz, oddzielającymi Nową Gwineę od Nowej Brytanii. Port i lotnisko Lae leżące przy ujściu rzeki Markham miały duże znaczenie wojskowe, gdyż w wypadku uderzenia wojsk alianckich w kierunku zachodnim, służyć mogły jako bazy zaopatrzenia. Salamana położona bardziej na południe odgrywała mniejszą rolę niż Lae.[58] W ciągu lipca i sierpnia oddziały australijskie spychały Japończyków w kierunku północnym. 11 września sforsowały one rzekę San Francisko. W następnym dniu Salamana była już w posiadaniu Australijczyków.

56/ Morison S.E., op.cit., vol VI s. 235-253, Rentz John., op.cit., s.131-139, Miller John, op.cit.s. 172-184. Nimitz Ch.W., Potter E.B., op.cit., s.339-340.
57/ Buchanan R.A., op.cit., vol I s. 261-262.
58/ Miller John, op.cit., s. 189-221; Craven W.F., Cate J.L., op.cit., vol. IV s. 168-200; Kenney George C: General Kenney Reports. A. Personal History of the Pacific War. New. York 1949 s. 262-316; Odgers George: Air War Against Japan 1943-1945. Australia in the War of 1939-1945. Series 3 Vol II Canberra 1957 s. 68-87.

4 września, kiedy toczyły się jeszcze walki na podejściach do Salamana, na plażach oddalonych 8-11 km na wsch. od Lae lądowały 9 australijska DP i 2 amerykańska specjalna brygada saperów. Desant odbywał się w czasie ulewnego deszczu. Wojska wychodzące na brzeg wspierane były przez 60 samolotów, które bombardowały obronę japońską. Jednocześnie 1700 spadochroniarzy amerykańskich z 503 ppdes zeskoczyło z 300 samolotów i opanowało lotnisko Nadzab. W dobę później przybyła tam 7 australijska DP gen. Vaseya przewieziona drogą powietrzną, która częścią sił uderzyła na Lae od tyłu. W wyniku koncentrycznego ataku powyższe miasto zdobyte zostało 16 września. Około 7000 żołnierzy japońskich wycofało się w góry z zamiarem przedostania się do portu Madang, leżącego 300 km na płn zach od Lae. Po miesiącu czasu dotarło tam 2600 ludzi, 600 zmarło z wyczerpania i chorób. Pozostali zbłądzili w dżungli lub w górach. 59/ W dolinie rzeki Markham rozpoczęto budowę sześciu lotnisk, z których dwa uruchomione zostały po 14 dniach.

W rezultacie utraty portów Lae i Salamana, sztab cesarski zmienił plany strategiczne. Postanowiono utrzymać wyspę Bougainville, wzmocnić garnizony w płnoc. części Nowej Gwinei, głównie w portach Madang i Wewak oraz zachować kontrolę nad cieśninami Dampier i Vitiaz. Gen. lt Hatazo Adachi - dowódca 18 armii japońskiej w Rabaul, odpowiedzialny za utrzymanie wsch części Nowej Gwinei, spodziewając się uderzenia aliantów na Port Finschhafen wysłał z Madang 20 DP dla wzmocnienia obrony płw Huon i osłonięcia komunikacji morskiej między Nową Brytanią. Dywizja ta miała do pokonania 320 km dżungli i bezdroży górskich.

15 września gen. Mac Arthur nakazał 3 i 7 dywizji australijskiej kontynuować natarcie w górę rzeki Markham, pokonać łańcuch górski i opanować m. Kaipat leżące w dolinie Ramu. W dwa dni później 9 australijska DP otrzymała zadanie zdobycia Finschhafen. 21 września załadowana na statki transportowe wypłynęła z Lae na płw Huon. 60/

59/ Buchanan R.A., op.cit., vol I s. 263. Miller John., op.cit., s.212.

60/ Miller John op.cit.,s.217-231; Morison S.E.,op.cit.vol VI s. 269-271.

Desant ten był niecoczekiwany dla garnizonu japońskiego. Przypuszczano, że wojska alianckie uderzą wzdłuż lądu. Miasta tego broniło 3000 żołnierzy pod dowództwem gen. mjr. Yamada. Zgodnie z powyższą koncepcją główne siły rozmieszczone zostały na płd. i zach. od portu. Na płnc od Finschhafen, gdzie lądowali Australijczycy znajdowała się tylko garstka żołnierzy japońskich. 2 października miasto i port znajdowały się w posiadaniu 9 dywizji. Oddziały japońskie ukryły się w górach, gdzie oczekiwały na przybycie 20 DP wysyłanej z Madangu. 17 października nastąpiło połączenie wojsk. Australijczycy zostali wyparci z miasta na brzeg morza, gdzie bronili się 10 dni, do chwili przybycia z Lae brygady piechoty z czołgami. Wojska japońskie utrudzone długim marszem, osłabione przez malarię i półtoratygodniową walkę wycofały się w góry. W ciągu listopada 9 DP odparła szereg kontrataków japońskich.

Na początku grudnia oddziały australijskie uderzyły wzdłuż wybrzeża w kierunku portu Sio. Jednocześnie część 7 DP australijskiej działającej w głębi lądu wyszła na tyły Sio i nie wdając się w walkę pomaszerowała na zach w rejon portu Madang. Japończycy ponieśli duże straty, 20 DP, która we wrześniu liczyła 12526 żołnierzy, w grudniu posiadała już tylko 6949. Do tego czasu alianci zdobyli wszystkie strategiczne obiekty na płw Huon i wzdłuż cieśniny Vitiaz, jak również dolinę Markham i Ramu, gdzie przystąpiono do budowy szeregu lotnisk. Myślą przewodnią gen. Mac Arthura było kontynuowanie ofensywy w kierunku zachodnim, aże do płw. Vogelkop, skąd planowano uderzyć na Filipiny. 61/

Walki na wyspie Bougainville /1.11.1943 - 30.3.1944/

Bougainville jest największą wyspą w archipelagu Salomona. Jej rozmiary wynoszą 210 km długości i od 48 do 60 km szerokości. Region ten jest tropikalny. Na wyspie czynne są dwa wulkany: Balbi /2743 m/, Bagana /1999 m/. Wybrzeże wokół zatoki Cesarzowej Augusty jest bagniste, rzadko zamieszkałe i mało znane. W południowej równinnej części wyspy dżungla jest wytrzebiona. Znajdowały się tam duże plantacje

---

61/ Nimitz Ch.W.Potter E.B., op.cit., s. 351-353.

orzechów kokosowych. W 1940 r. ludność Bougainville oceniano na 43.000 mieszkańców. Większość z nich żyła w głębi wyspy, w wioskach od 50 do 200 ludzi. Mówiono 18 narzeczami. W przeddzień desantu wojsk alianckich, na Bougainville i przyległych wyspach znajdowało się 40.000 żołnierzy japońskich, wchodzących w skład 17 armii oraz 20.000 sił morskich. W płd części Bougainville rozmieszczonych było 35.000 żołnierzy i około 3000 na wybrzeżu zatoki Ces. Augusty. 62/ Na pięciu lotniskach stacjonowało około 150 samolotów wroga.

Desant miał się odbyć po zachodniej stronie wyspy, w rejonie przylądku Torokina, na płn skraju zatoki Ces. Augusty. Miejsce to oddalone było 104 km od najbliższego lotniska japońskiego i 345 km od węzła lotnisk Rabaul. Operację zamierzano rozpocząć 1 listopada 1943 r. W okresie poprzedzającym desant nadrzędną rzeczą było zadanie maksymalnych strat samolotom wroga. Pierwszy wielki rajd powietrzny na Rabaul wykonano 12 października, siłami 349 samolotów. Ciężkie bombowce B-17 eskortowane były przez myśliwce dalekiego zasięgu startujące z lotnisk Kiriwina i z Nowej Gwinei. Kolejne naloty kontynuowano, gdy tylko pozwoliły warunki meteorologiczne. 63/ Walkę z lotnictwem japońskim bazującym na Bougainville prowadziło 600 samolotów amerykańskich gen. mjr Nathan F. Twinning'a, rozlokowanych na wyspach Guadalcanal i Russell. W ciągu miesiąca zestrzelono 139 samolotów japońskich za cenę 26 własnych. W chwili desantu, lotniska japońskie na Bougainville zostały doszczętnie zniszczone. 64/ Flota inwazyjna kontradm. Theodore S. Wilkinson'a wiozła na Bougainville wojska 1 korpusu piechoty morskiej gen.lt Vandegrift'a. W skład korpusu wchodziły 3 DPM gen. mjr A.H. Turnage, 8 brygada z 3 nowozelandzkiej DP gen.bryg. R.A. Row oraz 37 DP gen. mjr Robert S. Beightler'a. Razem 34.000 żołnierzy.

62/ Morison S.E.op.cit.,vol. VI s.280-281; Saburo Raya i op.cit., s.87.

63/ Craven W.F.Cate J.L.op.cit., vol. IV s.246-280; Kenney G.C., op.cit.,s.312-315; Buchanan R.A.,op.cit., vol I s.265-266.

64/ Miller John,op.cit.,s. 222-271; Rentz John N. Bougainville and Northern Salomons. Marine Corps Monographe,Washington 1948 passim; Morison S.E., op.cit., vol VI. s.279-365.

27 października na wyspach Treasury oddalonych 30 km na płd od Bougainville broniło się 225 Japończyków. Tego samego dnia kontradm. George H. Fort wysadził tam 6.300 żołnierzy nowozelandzkich z 8 brygady oraz 3870 ton ekwipunku. Oddziały japońskie zepchnięte w góry stawiały opór do 6 listopada. Na wyspach zainstalowano składy marynarki wojennej i urządzenia radiolokacyjne dalekiego zasięgu, ostrzegające o samolotach lecących z Rabaul. Tego samego dnia 2 batalion powietrzno-desantowy ppłk Victora H. Krulaka liczący 725 spadochroniarzy wraz z żołnierzami piechoty morskiej demonstracyjnie lądował na wyspie Choiseul. Po spenetrowaniu wyspy i zniszczeniu dużej ilości japońskich barek desantowych, wojska te wycofane zostały na Guadalcanal. 65/

Lądowanie w zatoce Ces. Augusty rozpoczęło się zgodnie z planem. Niszczyciele ostrzelały wybrzeże, a samoloty z Nowej Georgii atakowały obronę japońską, dopóki piechota morska nie osiągnęła brzegu. Przylądka Torokina broniło 300 żołnierzy japońskich. Od ognia artylerii okrętowej i uderzeń lotnictwa stracili on. 78 zabitych i 104 rannych. Wkrótce przegrupowano kilka tysięcy żołnierzy japońskich z wybrzeża zatoki Ces. Augusty. 3 DMM jakkolwiek wylądowała i uchwyciła przyczółek, lecz okazało się, że poza plażą ciągną się rozległe bagna, również okręty wojenne natknęły się na nie oznaczone na mapach rafy koralowe. 1 listopada na brzegu Bougainville wylądowało się 14.000 żołnierzy i 6200 ton ekwipunku. 30% żołnierzy zaangażowano do rozładowania transportowców.

Przy pomocy radiolokatorów zainstalowanych na wyspach Treasury wykryto samoloty japońskie lecące z Rabaul. Okręty wojenne i transportowe rozproszyły się i zorganizowały obronę przeciwlotniczą. W nocy z 1 na 2 listopada w rejon zatoki Ces. Augusty przybyły eskadra japońska w składzie 4 krążowników i 6 niszczycieli pod dowództwem wiceadm. Centare

---

65/ Morison S.E., op.cit., vol VI s. 230-236.

Omori, aby zaatakować okręty transportowe i wyładowujące się wojska. Zgrupowanie krążowników i niszczycieli kontradm. Aaron Stanton Merrville, które zakończyło ostrzeliwanie pozycji japońskich, przyjeło bitwę. W czasie nocnego starcia zatopiono japoński krążownik Sendai i niszczyciel Hatuzuke, odwzajemniając się za ciężkie uszkodzenie niszczyciela amerykańskiego. Następnie flotę kontradm. Merrille'a zaatakowały samoloty japońskie. Krążownik i niszczyciele osłoniwszy się dymem i parą nie poniosły strat, z wyjątkiem jednego okrętu który trafiony został dwoma bombami.

W celu zintensyfikowania walk morskich w pobliżu Bougainville, 8 krążowników japońskich i szereg niszczycieli przesuniętych zostało z wysp Truk do Rabaul. Adm. Halsey dowiedziawszy się o tym nakazał kontradm. Frederic C. Shermanowi, aby dwa jego lotniskowce posiadające 97 samolotów pokładowych zaatakowały port w Rabaul. Przedsięwzięcie to było ryzykowne, bowiem lotniskowców z zasady nie wykorzystywano przeciwko bazom morskim. Tym razem było konieczne, gdyż w innym wypadku okręty japońskie ostrzelałyby z ciężkich dział przyczółek amerykański. Kiedy samoloty pokładowe wyleciały do Rabaul, myśliwce bazujące na Nowej Georgii osłoniły lotniskowce. Nie było wątpliwości co do sukcesu tego rajdu. Uszkodzonych zostało 6 krążowników i 2 niszczyciele. Okręty te musiano ewakuować na wyspy Truk dla dokonania remontu. Powyższy atak usunął groźbę dla przyczółka na Bougainville. Od tej pory Japończycy nie wysyłali więcej ciężkich okrętów do Rabaul.

W połowie listopada na przyczółku znajdowało się 34000 żołnierzy amerykańskich i 23000 ton zaopatrzenia. Japończycy kontynuowali nadal ataki bombowe. W tym celu z wysp Truk przysłano do Rabaul 173 samoloty i 193 pilotów japońskich. W ciągu listopada i grudnia 1943 r. zestrzelonych zostało 121 samolotów i zabitych 86 pilotów wroga. 66/ W okresie od 1 do 9 listopada wojskami amerykańskimi walczącymi na przyczółku kierował gen. lt. Vandegrift. Następnie wezwany został do Waszyngtonu. W cztery dni później nowym dowódcą mianowany został gen. mjr Roy S. Geiger. Na lądzie toczyły się zaciekłe

---

66/ Miller John.,op.cit.,s.255; Buchanan R.A.op.cit., vol I s. 267-269.

walki. Japończycy bronili się na grzbiecie wzgórz Hellsapoppin dominujących nad przyczółkiem. W połowie grudnia Amerykanie posiadali 35 km ^{2} wyspy. Na obszarze tym znajdowało się 44000 żołnierzy. Pierwsze lotnisko uruchomiono 9 grudnia. Stacjonowały na nim myśliwce, które ochraniały samoloty bombowce B-17 lecące na Rabaul. Dwa dodatkowe lotniska oddano do użytku 9 stycznia 1944 r. Bazowały tam bombowce średniego zasięgu, samoloty szturmowe i torpedowe. W lutym 1944 r. opanowano wyspy Green, leżące w odległości 185 km na wsch. od Rabaul. Wyspa Bougainville i jej lotniska znalazły się na dalekim zapleczu. W końcu marca 1944 r. Amerykanie przekazali wojskom australijskim likwidację garnizonu japońskiego na tej wyspie, bowiem stanowiła ona część składową australijskiego terytorium powierniczego. 67/

Desanty morskie na wyspie Nowa Brytania /15.12.1943 - 30.03.1944 r.

W celu uzyskania pełniejszej kontroli nad cieśninami Vitiaz i Dampier, oddzielającymi Nową Gwineę od Nowej Brytanii, jak również zacieśnienia blokady Rabaul, należało zdaniem gen. Mac Arthura opanować zach część Nowej Brytanii z przylądkiem Gloucester i portem Arawe. 68/ Nowa Brytania, podobnie jak Bougainville, jest górzysta i silnie zalesiona. Długość jej wynosi 402 km, a szerokość od 40 do 64 km. Na przylądku Gloucester - na zach cyplu wyspy - znajduje się cieśnina Talawe /2000 m/. U podnóża jego wybudowane było lotnisko japońskie, którego pas startowy miał 1000 m długości. Stacjonowało na nim 20 samolotów. 69/ Teren górzysto-lesisty ułatwiał Japończykom organizowanie obrony.

W grudniu 1943 r. na wyspie tej stacjonowało 30.000 żołnierzy japońskich. W zach jej części w pobliżu cieśniny Dampier znajdowało się 7.500 Japończyków, wchodzących w skład 53 i 141 pp z 17 DP gen. mjr Matsuda. Lotnisko strzegł 53 pp - płk Sumiya. Spodziewając się inwazji Japończycy gorączkowo

---

67/ Hough Frank: Wojna na ostrowach. Moskwa 1960 s.146-147.
68/ Buchanan E.A. op.cit., vol I. s.270-271; Morison S.E. op.cit., vol VI s. 370.
69/ Tamże s. 373-384.

fortyfikowali wyspę oraz instalowali działa artylerii nadbrzeżnej. Ich obrona powietrzna była stosunkowo słaba.

Wykorzystując ten fakt, alianci w ciągu listopada silnie bombardowali przylądek Gloucester oraz port i lotnisko Gasmata. Na samą tylko obronę przylądka zrzucono ponad 4000 ton bomb. Do chwili rozpoczęcia desantu, lotnisko i marynarka aliancka omijały port Arawe, leżący na przylądku Merkus między bombardowanymi obiektami. Czyniono to w celu dezinformacji Japończyków, odnośnie przyszłego rejonu lądowania.

15 grudnia 1943 r. o godz. 5.05 tj. na 60 minut przed świtem 150 żołnierzy amerykańskich ze 112 pułku kawalerii gen. bryg. J.W. Cunninghama próbowało na łodziach gumowych lądować w pobliżu Arawe. Ogniem ckm-ów Japończycy zatopili 3 łodzie. Zginęło 16 żołnierzy. W chwilę później artyleria okrętowa zniszczyła karabiny maszynowe. Główne siły pułku desantowały o godz. 6.30. Kilkuset żołnierzy japońskich broniących Arawe i przylądka Merkus ukryło się w dżungli i w górach. [70/] Do wieczora 15 grudnia wylądowało 1000 żołnierzy, których Japończycy bombardowali i ostrzeliwali od strony morza. Walki na lądzie były niewielkie. W ciągu 14 dni zginęło 35 żołnierzy amerykańskich.

W międzyczasie znacznie ważniejsza bitwa rozgorzała o przylądek Gloucester. 26 grudnia w pobliże przylądka podpłynęły konwoje wiozące 1 DPM i 7 ppm. Wojskami tymi dowodził gen. mjr William H. Rupertus. O godz. 7.45 po 90 minutowym ostrzale artyleryjskim rozpoczęło się lądowanie. Podobnie jak na Bougainville, atakujące oddziały znalazły wąskie plaże, a za nimi bagna. Japończycy nie zwalczali okrętów wojennych ani barek desantowych, ostrzeliwali natomiast grupy żołnierzy poruszających się wzdłuż brzegu, dążąc do zadania maksymalnych strat napływającym na przyczółek wojskom. [71/] W ciągu pierwszego dnia walki po obu stronach przylądka wylądowało 13.000 żołnierzy i 7.000 ton zaopatrzenia.

70/ Miller John, op.cit. s.282-289; Hough Frank O.John A. Crown: The Campaign on New Britain. Marine Corps Monographs Washington 1952 s.140-151; Morison S.E.op.cit.,vol VI s.373-377.

71/ Saburo Hayashi op.cit.,s.88; Morison S.E.op.cit,vol.VI s. 378-380; Miller John,op.cit.,s.280-294; Buchanan R.A.op.cit, vol I s.270-271; Hough F.O,Crown.J.B.op.cit,s.48-139,Craven WF, Cate J.L.op.cit., vol IV s.337-345.

W czasie ulewnego deszczu monsunowego, kontynuowano natarcie w kierunku lotniska. Piechota, wykorzystując pomoc artylerii, czołgów i lotnictwa, powoli zbliżała się do niego. W celu przyśpieszenia tempa walki dowódca 1 DPM wprowadził do bitwy 5 ppm odwód dywizji i opanował lotnisko, Po 2 tygodniach operacji Japończycy stracili 3100 zabitych. Bitwa o przylądek Gloucester trwała do 16 stycznia 1944 r. Kosztowała ona 1 DPM 248 zabitych /25 przez padające wielkie drzewa/. 772 rannych i 9 wziętych do niewoli. Przy pomocy dębnych desantów powietrznych i patrolowania dżungli stopniowo opanowywano zach część wyspy. W końcu marca 1944 r. środkowa część Nowej Brytanii stanowiła swego rodzaju ziemię niczyją, gdyż główne siły japońskie skoncentrowane zostały na jej wschodnim krańcu, dla obrony Rabaul.

Plany strategiczne dowództwa amerykańskiego na 1944 r.

Pierwsze warianty strategicznego planu wojny przeciwko Japonii opracowane zostały na konferencji Trident, która odbyła się w Waszyngtonie w maju 1943 r. Uczestniczyli w niej szefowie sztabów wojsk lądowych, lotnictwa i marynarki wojennej St. Zjedn. i Wlk. Bryt. oraz przywódcy państwowi tych krajów. Zgodnie z podjętymi na konferencji uchwałami, w lipcu 1943 r. Departament Wojny wysłał na Pacyfik 87.000 żołnierzy, 3600 do Indii, Burmy i Chin oraz 19.000 na Alaskę.[72/] Zadaniem tych wojsk było opanowanie strategicznych pozycji, nieodzownych dla podjęcia późniejszej ofensywy.

Na kolejnej konferencji Quadrant w Quebec /12-24.08.1943/ zaakceptowano amerykański plan wojny na Pacyfiku, opracowany 4 dni wcześniej. Opierało się on na założeniach, że Włochy pokonane zostaną w 1943 r., a Niemcy na przełomie 1944-1945. Plan ten ustalił terminy rozpoczęcia poszczególnych operacji. Desant na wyspy Gilberta zacząć się miał 15 listopada 1943 r. Atak zach części Nowej Brytanii i portu Kieta na Bougainville w grudniu 1943 r. Inwazja na wyspy Marshalla 1 stycznia 1944r.

72/ Matloff Maurice: Strategic Planning for Coalition Warfare 1943-1944. Unitet States Army in World War. II The War Deparmente. Washington 1959 s. 209.

Neutralizacja Rabaul i zdobycie portu Wewak na Nowej Gwinei 1 lutego; Opanowanie portu Kavieng na Nowej Irlandii - 1 maja; Lądowanie na wyspie Manus - 1 czerwca; Zajęcie płn wybrzeża Nowej Gwinei do portu Hollandia do płw Vogelkop - w sierpniu 1944 r. W międzyczasie wojska podległe adm. Nimitzowi, działające w centralnym Pacyfiku po opanowaniu wysp Marshalla, atakować miały Ponape w dniu 1 czerwca, wyspy Truk 1 września oraz wyspy Palau - 31 grudnia 1944 r. [73/] Zdobycie Filipin, Formozy, Riu Kiu i Malajów przewidywano na lata 1945-1946. Inwazja na Japonię rozpocząć się miała w 1947 r. i trwać do 1948 r.

Adm. King i gen. Marshall reprezentujący stronę amerykańską na konferencji Quadrant skłonni byli przyśpieszyć wojnę z Japonią. Brytyjczycy przeciwni byli angażowaniu dużych sił na Pacyfiku, gdyż obawiali się przedłużenia wojny w Europie. Nie określono także głównego kierunku uderzenia na Japonię, ani nie podjęto decyzji w sprawie inwazji na wyspy japońskie. [74/] W listopadzie 1943 r. amerykański Komitet Szefów Sztabów doszedł do wniosku, że główne uderzenie winno być skierowane na centralnym Pacyfiku oraz powiązane z pomocniczymi operacjami na płd i płnc skrzydłach. [75/] Do działań bojowych na tym obszarze Amerykanie skie[illegible]578.273 żołnierzy. Na Alasce znajdowało się ponadto 181.670, a w Indiach, Burmie i Chinach dalszych 61.198 żołnierzy, podczas gdy w Europie i w płn Afryce posiadano 1.032,216 żołnierzy. Jeżeli chodzi o wojska lądowe, to po 13 dywizji amerykańskich walczyło przeciwko Niemcom i Japonii. Zasadnicze różnice były w ilości wojsk lotniczych i marynarki wojennej. 75 grup lotniczych /dywizji/ skierowanych było do walki z Niemcami, a 35 przeciwko Japonii. [76/] Natomiast większość marynarki i piechoty morskiej znajdowała się na Pacyfiku.

73/ Buchanan R.A.pp.cit.,vol I.s. 273-276; Matloff Maurice. op.cit.s.207.

74/ Kirby Woodburn S.op.cit.,vol II s.421-423; Bryant Arthur: The Turn of the Tide.A History of the War Years Based on the Diaries of Field Marshall Lord Alenbrooke, Chief of the Imperial General Staff. New York 1957 s.575-579; Matloff Maurice,op.cit.s.211-243; Buchanan R.A.op.cit.vol I s.277-280. Wedemeyer Albert C. Wedemeyer Reports New York 1958 s.243-246; Arnold H.H. Global Mission. New York 1949 s.444; Churchill Winston S.The Second World War.Boston 1954 vol V s.80-97.

75/ Matloff Maurice op.cit.,s.312

76/ Tamże s. 313.

Na konferencjach w Kairze i Teheranie, które odbyły się w końcu 1943 r. rozpatrywano rolę Chin w wojnie przeciwko Japonii. Połączony Komitet Szefów Sztabów upoważniony został do śmiałego i energicznego prowadzenia wojny na Pacyfiku. Zaakceptowano tam również plan operacji na lata 1944-1945,[77] opracowany 3 grudnia 1943 r., którego myślą przewodnią było zakończenie wojny z Japonią w 1945 r.[78] Z wyjątkiem desantu na wyspy Marshalla pozostałe operacje zostały znacznie skrócone w czasie.
Lądowanie na wyspę Ponape zaplanowano na 1 maja 1944 r. Operację na wschodnie Karoliny, łącznie z wyspą Truk, na 20 lipca. Wyspy Mariańskie zamierzano atakować 1 października. Nowym momentem wprowadzonym do tego planu było bombardowanie Japonii, które zainicjować miano w grudniu 1944 r.

W międzyczasie w ciągu stycznia 1944 r. wojska gen. Mac Arthura zdobyć miały Nową Brytanię i zneutralizować Rabaul. Uderzenie na port Kavieng planowano wykonać 30 marca, na wyspę Manus - 20 kwietnia. Lądowanie w porcie Hollandia na Nowej Gwinei 1 czerwca oraz w połowie sierpnia 1944 r. osiągnąć płw. Vogelkop - w zach. części wyspy.

Wyzwolenie wysp Gilberta /20 - 26.11.1943/

Głównymi obiektami operacji były atole Makin i Tarawa, okolone rafami koralowymi, za którymi ciągną się wąskie pasma lądu. Atol Tarawa leży 100 mil. na płd. od Makin i tylko 80 mil. na płnc od równika. Tworzy go łańcuch niewielkich wysepek usytuowanych w postaci trójkąta, którego wschodnie ramię ma 33 km, a południowe 22 km długości. Najsilniej ufortyfikowaną wyspę w tym atolu była Betio, leżąca w płd. zach. jego części. Jest to skrawek lądu o szerokości od 180 do 455 m

---

77/ Tamże s.375; Cline Ray S.: Washington Command Post. Operation Division. United States Army in World War.II The War. Department, Washington 1951 s.335.

78/ Crowl Philip A.,Love G. Edmund: Seizuro of the Gilberts and Marshalls. United States Army in World War. II The War. in the Pacifie Washington 1955 s. 23-24; Morison S.E. Aleutians, Gilberts and Marshalls Junc 1942 - April 1944. vol. VII History of United States Naval Operations in World War. II Boston 1961 s. 69-281.

i długości 3800 m. Znajdowało się na nim lotnisko, którego pas startowy miał 1300 m.[79] Na wyspce tej Japończycy zgromadzili prawie 3500 żołnierzy oraz dużą ilość dział artylerii nadbrzeżnej, przeciwlotniczej i przeciwpancernej. Atol Makin był mniej ufortyfikowany. Broniło go tylko 800 żołnierzy. Około 600 z nich pod dowództwem por. Seizo Ishikawa znajdowało się na wyspie Butaritari, położonej w płd. zach. części atolu.[80]

Do ataku powyższych wysp przygotowywano 2 DPM i 27 DP wchodzące w skład 5 korpusu gen. mjr Holland M. Smith'a. 27 DP szkoliła się na Hawajach, 2 DPM na Nowej Zelandii. Niektóre jednostki miały doświadczenie z walk na Guadalcanal. Za zdobycie atolu Makin odpowiedzialna była 27 DP gen. mjr. Ralph Smith'a. Dla wsparcia desantu przydzielono jej 4 pancerniki, 4 krążowniki, 13 niszczycieli i trzy lotniskowce eskortowe. 2 DPM gen. mjr Julian Smith'a opancwać miała atol Tarawa, a 2 i 8 bpm nieokupowaną wyspę Apamama. W akcji na Tarawę uczestniczyło: 3 pancerniki, 5 krążowników, 21 niszczycieli i 5 lotniskowców eskortowych.[81]

Inwazję na wyspy Gilberta poprzedziły rajdy bombowe 7 armii lotniczej gen. mjr Willis H. Hale, dokonywane z wysp Canton, Funafuti i innych z grupy Ellice.[82] Silna obrona na wyspach Gilberta spowodowana została rajdem 2 batalionu rozpoznawczego piechoty morskiej ppłk Evans Carlson'a na wyspę Butaritari - w atolu Makin, w dniu 2 sierpnia 1942 r. Przyczyniło się to w konsekwencji do zwiększenia garnizonów japońskich i budowy fortyfikacji. Obrona powietrzna w tym rejonie była stosunkowo słaba, ponieważ główne siły lotnicze Japończycy zaangażowali na Bougainville, gdzie toczyły się zaciękłe walki na przyczółku. Dlatego niewiele samolotów wydzielić mogli do osłony nawysp Gilberta. Bombowce japońskie przylatywały z baz Jaluit i Mili, położonych na wyspach Marshalla w odległości 330 mil. od atolów Makin i Tarawa.

79/ Morison S.E.op.cit., vol VII s.146-147.
80/ Tamże s.121-122; Heinl Robert D.Crown John A.The Marshalls Increasing the Tempo, Marino Corps Monographs Washington 1954 s. 28-29.
81/ Morison S.E.op.cit., vol I. s. 114-118.
82/ Craven W.F. Cate J.L.op.cit. vol. IV s. 284.

O świcie 20 listopada 1943 r. dwa zgrupowania floty przybyły w rejon desantowania. Przystąpiono do lądowania jednocześnie na obu atolach. W pierwszym rzucie 27 DP na wyspie Butaritari lądował 165 pp, który wraz z jednostkami wzmocnienia liczył 6470 żołnierzy. Dwa bataliony tego pułku oraz artylerię i czołgi wysadzone na zach wybrzeżu. W dwie godziny później 3 baon ppłk Joseph Hart'a, wyładował się w płnc. części wyspy od strony laguny. 83/ Napotkano na silny ogień artylerii. Z 15 czołgów wyszło na brzeg tylko 11. Skutecznie niszczyły one odizolowane grupy nieprzyjaciela, lecz współdziałanie piechoty z czołgami było słabe. Po zdobyciu zach. części wyspy zawrócono w kierunku wschodnim. Natarcie opóźniali japońscy strzelcy wyborowi, ulokowani na drzewach oraz liczne bunkry. Te ostatnie niszczono przy użyciu granatów i materiału wybuchowego. W trakcie lądowania miotacze ognia tak zamokły, że stały się bezużyteczne. Inną poważną usterką stanowiło zamoczenie radiostacji; spowodowało to przerwanie na pewien czas łączności radiowej między lądującymi oddziałami.
Powolne natarcie kontynuowano również w nocy. Walki zakończyły się w południe 23 listopada 1943 r. Zdobycie wyspy kosztowało 27 DP 64 zabitych i 150 rannych. Japończycy stracili 300 ludzi. 24 listopada japoński okręt podwodny storpedował amerykańskiego lotniskowca eskortowego Liscome Bay. W wyniku zapalenia się zbiorników z benzyną i ropą oraz komór amunicyjnych, zginęło 652 marynarzy i lotników, w tym dowódca okrętu kmdr. I.D. Wiltsie, a wraz z nim dowódca zespołu lotniskowców kontradm. Henry M. Mullinnix. Uratowało się 272 ludzi. 84/

Atol Tarawa był trudniejszy do zdobycia niż Makin. Broniło go bowiem około 4.500 żołnierzy japońskich pod dowództwem kontradm. Keiji Shibasaki, a więc 5,5 razy więcej

---

83/ Crowl P.A. Love E.G. op.cit. s. 40-41.
84/ Tamże, s.124-126; Buchanan R.A. op.cit., vol I s. 280-283; Morison S.E. op.cit., vol VII s.134, 140-141.

niż na atolu Makin.[85] Na wyspie Betio, która była głównym obiektem 2 DPM Japończycy zbudowali wiele betonowych umocnień, ustawili działa kalibru 203 mm wymontowane z twierdzy Singapur. Przeszkody na plaży rozlokowane były tak, aby lądowanie odbywało się kanałami, na które przygotowano zmasowany ogień artylerii i moździerzy. Tarawa była jednym z najbardziej ufortyfikowanych atoli na Pacyfiku.[86] Przed rozpoczęciem lądowania Amerykanie przez kilka dni bombardowali inne wyspy, aby zmylić czujność Japończyków i obezwładnić pobliskie lotniska. Dopiero w trzech ostatnich dniach wykonano serię gwałtownych nalotów na Betio. Zbombardowana wysepka pozornie wydawała się opuszczona i bezbronna.[87]

O świcie 20 listopada okręty amerykańskie znalazły się w zasięgu dział japońskich z wyspy Betio. W tych warunkach wojska przeznaczone do lądowania załadowane zostały na barki desantowe zbyt daleko od obiektu ataku. Mimo że trwała wymiana ognia między okrętami a artylerią japońską, oddziały 2 DPM długo płynęły do brzegu. Na skutek wadliwej łączności między desantem a lotniskowcami, samoloty nadleciały w nieodpowiednim czasie, w wyniku tego nastąpiła przerwa między końcem bombardowania a lądowaniem wojsk. Pozwoliło to kontradm. Shibasaki przegrupować wojska i kontynuować ogień artylerii.

Do żołnierzy płynących w odkrytych i nieuzbrojonych amfibiach strzelało 5 karabinów maszynowych. Przeszkody przeciwdesantowe z kłód palm kokosowych zahamowały wyjście pojazdów na brzeg. Artyleria okrętowa w obawie, aby nie razić własnych oddziałów, nie mogła udzielić im efektywnej pomocy. Kolejne fale amfibii - nieprzystosowanych do pokonywania raf koralowych, rozbite zostały ogniem moździerzy i broni maszynowej. Żołnierze, którzy ocaleli, musieli płynąć lub iść do brzegu.

85/ Saburo Hayashi, op.cit.,s.89; Morison S.E.op.cit.,vol VII s.148.
86/ Stockman James R.: The Battle for Tarawa. Marine Corps Monograph Washington 1947 s. 7-8, 80.
87/ Lipiński J. op.cit., s. 437.

Wieczorem 20 listopada na wyspie Betio znajdowało się 5000 żołnierzy amerykańskich. Trzecią część z nich stanowili zabici i ranni. Uchwycony przyczółek miał głębokość do 150 m. Wprowadzony do walki odwód natrafił na te same trudności. Ogień japoński uszkodził pojazdy desantowe i spowodował straty w ludziach. Powyższe kłopoty zahamowały dowóz zaopatrzenia. Brakowało także łączności. Dowódca 2 DPM nie wiedział co dzieje się na plażach. Wysłał więc swego zastępcę gen. bryg. Leo D. Hermle, lecz ten nie miał czym przekazać swych obserwacji.

Pod osłoną nocy przybyło kilka czołgów i dział przeciwpancernych, których widok korzystnie wpłynął na samopoczucie żołnierzy amerykańskich. Poważnym błędem dowództwa japońskiego było niewykonanie pod osłoną nocy zbiorczego kontrataku na Amerykanów, którzy ponieśli duże straty i nie byli umocnieni na wyspie. Spowodowane to było prawdopodobnie brakiem łączności między bunkrami japońskimi. Ograniczono się jedynie do wysłania strzelców wyborowych w pobliże zniszczonych pojazdów desantowych, skąd celnym ogniem nękali oni żołnierzy przeciwnika.[88] Kontratak wykonany został w nocy z 22 na 23 listopada. Żołnierze japońscy podpełzli blisko i z krzykiem rzucili się do walki. Od ognia broni maszynowej zginęło ich 300. W następną noc poległo dalszych 500 żołnierzy wroga. Pozostałe siły obrońców zepchnięte zostały w wąski koniec wyspy, gdzie zniszczono je ogniem artylerii okrętowej i uderzeniami lotnictwa. 28 listopada 1943 r. atol Tarawa odebrany został Japończykom[89] za cenę 1009 zabitych i 2101 rannych. Z garnizonu japońskiego poddało się tylko 17 rannych i 129 Koreańczyków.[90]

Gen. mjr Holland Smith twierdził później, że Tarawa nie powinna być atakowana, lecz izolowana, gdyż poza małym lotniskiem nie posiadała większej wartości militarnej. Tego samego zdania byli wiceadm. Raymond A. Spruance i kontradm, K. Turner.[91]

88/ Nimitz Ch.W., Potter E.B.op.cit., s. 267.
89/ Stoekman J.R., op.cit.,s. 26-69; Buchanan R.A.,op.cit., vol I. s. 284-285.
90/ Morison S.E.,op.cit, vol VII s. 148-140,184.
91/ Tamże s. 183.

Tarawa musiała zostać zdobyta, ponieważ planowano zbudować na niej szereg lotnisk niezbędnych dla późniejszego atakowania wysp Marshalla. W grudniu 1943 r. z lotnisk na Tarawie, Makin i Apamama operowały już samoloty amerykańskie. Od tej pory konwoje płynące ze St. Zjedn. do Australii nie były więcej atakowane przez samoloty japońskie.

V. LIKWIDACJA JAPOŃSKIEJ RUBIEŻY OBRONNEJ W PŁD CZĘŚCI PACYFIKU

Operacje alianckie w celu zdobycia portów Sio, Saidor i Madang - na płnc. wybrzeżu Nowej Gwinei /2.01-24.04.1944r./

W drugiej połowie grudnia 1943 r., w trakcie operacji desantowej na Nowej Brytanii, gen. Mac Arthur postanowił kontynuować natarcie wzdłuż wybrzeża Nowej Gwinei. W tym celu nakazał on gen.lt Walterowi Krueger przygotować operację na port Saidor. Posiadanie portu i lotniska w odległości 203 km na zach.od Finschhafen i 96 km na wsch. od Madang, umocniłoby pozycję aliantów oraz rozdzieliłoby siły 18 armii japońskiej. W skład tej armii wchodziły 20 i 51 DP, rozlokowane na wsch. od Saidor i w rejonie Sio. Całość tych wojsk w grudniu 1943 r. liczyła około 20.000 żołnierzy.[2/] Przygotowania do operacji poszły gładko.

Do ataku na Saidor użyto 7.200 żołnierzy amerykańskich ze 126 pp /32 DP/, 300 pojazdów mechanicznych i 1800 ton zaopatrzenia. Desant rozpoczął się 2 stycznia 1944 r. W mieście nie było wojsk japońskich, bowiem główne siły 18 armii znajdowały się w okolicy portu Sio, oddalonego 139 km na wsch. od Saidor, gdzie walczyły z Australijczykami. W następnym dniu uchwycono lotnisko potrzebne 5 armii lotniczej do patrolowania cieśniny Vitiaz i wsparcia wojsk amerykańskich na przylądku Gloucester.[3/]

W dwa tygodnie później na przyczółku Saidor znajdowało się 15.000 żołnierzy gen. bryg. Clarence D. Martin'a. Powyższa ilość wojsk zmusiła Japończyków do opuszczenia portu Sio, który dostał się w ręce Australijczyków. 20 i 51 DP pomaszerowały w głąb wyspy, próbując wyminąć Saidor i osiągnąć Madan leżący 370 km na zach. od Sio. Tylko połowie tych wojsk udało się w końcu lutego 1944 r. przedostać do Madangu.[4/] Gen. Martin wysłał 126 pp w pościg za Japończy-

---

1/ Buchanan R.A. op.cit.,vol VI s.272; Miller John, op.cit., s.295-305; Craven W.F., Cate J.L., op.cit.,vol IV s.345-350.
2/ Saburo Hayashi, op.cit., s.88.
3/ Nimitz Ch.W., Potter E.E.,op.cit.,s.354; Morison S.E., op.cit., vol VI, s. 389.
4/ Tamże s. 391.

kami. Australijczycy ciągnęli również doliną rzeki Ramu. Sztab cesarski postanowił nie bronić Madangu, lecz wycofać wszystkie wojska w kierunku zachodnim w rejon portu Wewak. W Saidorze zbudowano nowe lotnisko dla wsparcia kolejnych operacji. 24 kwietnia 1944 r. Australijczycy wkroczyli do opuszczonego Madangu.

Uderzenie wojsk amerykańskich na wyspy Marshalla /29.01 - 23.04.1944 r./.

Archipelag Marshalla składa się z 32 atoli lub grup wysp i około 2000 wysepek rozrzuconych na powierzchni ponad 400,000 mil morskich. Wyspy te Japończycy otrzymali w 1919 r. od Ligi Narodów jako terytorium powiernicze. Ze względu na niewielką ich powierzchnię, uznane zostały przez Japończyków, jako niemożliwe do utrzymania. Postanowiono wykorzystać je do działań opóźniających i maksymalnego wykrwawienia wojsk amerykańskich. Największe wyniosłość tych atoli dochodzi do 7 metrów nad poziom morza. Twarde koralowe podłoże idealne było do budowy lotnisk. 5/

Przygotowując się do uderzenia na wyspy Marshalla, Amerykanie planowali atakować najpierw atol Kwajalein Największy na Pacyfiku, o kształcie spłaszczonego trójkąta, którego podstawa ma 148 km długości, a wysokość 33 km. Wybierając ten obiekt, leżący w płn. części archipelagu, zyskiwano czynnik zaskoczenia. Mimo że był to ośrodek administracyjny wysp Marshalla nie tak silnie obsadzony jak inne atole. Dwie przyległe wysepki Roi-Namur znajdujące się na płn. wierzchołku atakować miała 4 DPM gen. mjr Harry Schmidt'a. Wyspę Kwajalein leżącą w płd.-wsch. rogu - 7 DP gen. mjr Charles H. Corlett'a. 6/ Nie okupowany przez Japończyków atol Majuro służyć miał Amerykanom jako baza morska.

5/ Crowl P.A., Love E.G., op.cit., s.210.
6/ Tamże, s. 254-255; Buchanan R.A., op.cit., vol I, s. 287-288.

Do bombardowania archipelagu Marshalla lotnictwo amerykańskie przystąpiło w trakcie walk na wyspach Gilberta. Samoloty pokonywać musiały ponad 3.700 km. Początkowo atakowano bliższe wyspy, głównie Milli, Jaluit i Maloelap. Atol Kwajalein leżał za daleko dla bombowców 7 armii lotniczej. Bombardowanie płnc. części archiplegau powierzono morskim siłom powietrznym. Na początku grudnia 1943 r. 6 szybkich lotniskowców przybyło w pobliże wysp Marshalla. 246 samolotów pokładowych wystartowało z nich i zaatakowało lotniska japońskie na atolach Kwajalein i Wotje. Zniszczono wiele statków i samolotów wroga. [7] W ciągu grudnia 1943 r. wyeliminowano japońską bazę lotniczą na wyspie Milli, położoną 352 km na płnc. od Makin. [8]

Za obronę wysp Gilberta i Marshalla odpowiedzialny był wiceadm. Masashi Kobayashi - dowódca 4 floty wojennej bazującej na Truk. Oprócz okrętów podlegały mu wszystkie garnizony wojskowe i 22 flotylla powietrzna /dywizja lotnicza/ kontradm. Shunichi Kira. Bezpośrednim dowódcą obrony wysp Marshalla był kontradm. Monzo Akiyama, z siedzibą na wyspie Kwajalein. [9] W końcu listopada 1943 r. z Japonii przybyła na wyspę Marshalla 24 flotylla powietrzna wiceadm. Michiyuki Yamada wraz z 40 bombowcami i 30 myśliwcami. Jednocześnie 22 flotylla, która poniosła duże straty w walkach z lotnictwem amerykańskim, odleciała 5 grudnia 1943 r. na wyspy Mariańskie.

25 stycznia rozmieszczenie japońskich sił powietrznych na wyspach Marshalla było następujące: Sztab 24 flotylli i 35 samolotów znajdowały się na lotnisku Roi-Namur, 10 samolotów na Kwajalein, 9 na Wotje, 59 na Maloelap i 15 na Enivetok. Skuteczne najdy bombowe wykonane w dniach 26-28 stycznia przyczyniły się do zniszczenia bazy lotniczej Maloelap - leżącej 287 km na płn. od Milli. Na atol Jaluit początkowo zwracano mniej uwagi, ponieważ nie było tam lotniska, a tylko przystań okrętów wojennych. Niemniej jednak bazę tę zbombardowano dostatecznie silnie. Japońskie okręty nie zapuszczały się już więcej

---

7/Tamże s.199-301; Heinl R.D., Crown J.A., op.cit., s.100-116; Morison S.E., op.cit., vol. VII, s.230-281; Isely J.A., Crowl P.A., op.cit., s. 252-291.
8/Craven W.F., Cate J.L., op.cit., vol. IV s. 303-306.
9/Heinl H.D., Crown J.A., op.cit., s.28.

w ten rejon. W ostatnich dniach stycznia wyeliminowano lotniczo-morską bazę Wotje, oddaloną 139 km od Maloelap.[10] Japończycy zmuszeni zostali do wycofania reszty samolotów na wyspę Truk. W chwili rozpoczęcia desantu, nie było już lotnictwa japońskiego na wyspach Marshalla. Pozostały tylko garnizony wojskowe.

Wysp Marshalla broniło 30,505 żołnierzy wojsk lądowych, morskich i budowlanych. W tym 8,500 na Wotje, 8,000 na Maloelap, 3,500 na Jaluit, 4,000 na Kwajalein, 5,500 na Mille. Na atolu Kwajalein znajdowało się 8,675 żołnierzy, z tego 3,563 na wyspach Roi-Namur.[11] Atolu Enivetok - najbardziej wysuniętego na zach. z wysp Marshalla broniło 2,530 żołnierzy z 1 brygady desantowej gen. mjr Yoshida Nishida. Pozostałych 1,310 żołnierzy zabrano na wyspę Kwajalein, Maloelap i Wotje. Na wyspie Engebi - w płnc. wsch. części atolu - broniło się 736 żołnierzy płk Toshio Yano.
Na wyspie Enivetok - 779 żołnierzy ppłk Masahiro Hashida. Sztab gen. Nishida i 1,115 żołnierzy rozmieszczone były na wyspie Parry.[12] Do uderzenia na atol Enivetok przewidziany był odwód 5 korpusu amerykańskiego w sile dwóch pułków pod dowództwem gen. bryg. Thomas E. Watson'a. Na wyspach tych planowano utworzyć wysuniętą bazę lotniczo-morską, nieodzowną dla zabezpieczenia operacji na arch. Mariańskim.[13]

Do zdobycia wysp Marshalla Amerykanie przeznaczali 54,000 żołnierzy, podczas gdy na wyspy Gilberta tylko 27,800. W operacji marshallskiej angażowano znaczne siły morskie i lotnicze, m.in. 1,259 samolotów pokładowych i bazujących na lądzie, 23 lotniskowce, w tym 11 eskortowych, 15 pancerników, 18 krążowników, 114 niszczycieli, 5 okrętów podwodnych, 21 trałowców i 3 stawiacze min.[14] Operację rozpoczęło lotnictwo, które w ciągu 29 stycznia nieprzerwanie bombardowało atol Kwajalein. W następnym dniu do akcji włączyła się

11/ Heinl R.D., Crown J.A., op.cit., s.80-81.
12/ Heinl R.D., Crown J.A., op.cit., s.118-120.
13/ Nimitz Ch.W., Potter E.B., op.cit., s.375.
14/ Morison S.G., op.cit., vol. VII, s. 207, 248-351.

artyleria okrętowa. Na 65 bunkrów i 200 budynków przygotowanych do obrony, w ciągu 2 dni spadło 6.000 ton bomb i pocisków artyleryjskich, to jest trzy razy więcej niż na wyspę Betio w atolu Tarawa.[15/]

W przeddzień lądowania oddziały piechoty morskiej zajęły wysepki przyległe do Roi-Namur, na których wyładowano 4 dywizjony artylerii. Działa te wspierając natarcie wojsk amerykańskich wystrzeliły 5.000 pocisków.[16/] Bombardowanie lotnicze i ostrzał artyleryjski okazały się skuteczne. Wielu Japończyków zostało zabitych, a ich urządzenia obronne zburzone. W konsekwencji, 1 lutego 1944 r. żołnierze 4 DPM osiągnęli brzeg wyspy Roi-Namur stosunkowo łatwo. W ciągu dwóch dni walki wyspa Roi - została zdobyta. Na wyspie Namur, gdzie było więcej żołnierzy japońskich, stawiali oni zaciekły opór, strzelając z niezniszczonych schronów i bunkrów. W gruzach i na drzewach ukryli się japońscy strzelcy wyborowi, skąd celnym ogniem nękali atakujące oddziały. Po południu 1 lutego grupa saperów założyła ładunki z materiałem wybuchowym pod coś co wyglądało na bunkier. Faktycznie był to magazyn głowic torpedowych. W rezultacie eksplozji zginęło 20 żołnierzy amerykańskich, a trzy razy więcej odniosło rany.

W toku walki zawodziły środki łączności. Przyczyniło się to do osłabienia współdziałania między atakującymi oddziałami. Piechota nienależycie ochraniała nacierające czołgi. Były wypadki, że do uszkodzonych czołgów podchodzili Japończycy i granatami niszczyli znajdujące się w nich załogi. 2 lutego natarcie zostało lepiej zorganizowane. Skuteczniej wykorzystano artylerię, miotacze ognia i grupy burzenia. Po południu wyspa Namur została zdobyta. W toku powyższych walk oddziały 4 DPM liczące 20.104 żołnierzy straciły 740 ludzi, w tym 195 zabitych i 545 rannych. Oddziały japońskie broniące tych wysp utraciły 3.472 żołnierzy, 174 odniosło rany, z których 94 dostało się do niewoli.[17/]

15/ Tamże s. 241-243.
16/ Tamże s. 244.
17/ Saburo Hayashi, op.cit., s.91.

W tym czasie 7 DP gen. mjr Charles H. Corlett'a licząca 21.343 żołnierzy atakowała wyspę Kwajalein. Znajdowało się na niej lotnisko, którego pas startowy miał 1.700 m. Wyspa ta posiada kształt bumerangu z tępymi zaokrąglonymi końcami. Długość jej wynosi 3.700 m. Fortyfikacje japońskie nacelowane były na odparcie uderzenia z zewnątrz atolu. Ponieważ pogoda była sztormowa postanowiono lądować od strony laguny, gdzie morze było spokojniejsze.

Oddziały 7 DP były bardziej doświadczone od tych, które szturmowały Roi-Namur, bowiem poprzednio brały udział w zdobyciu wysp Aleuckich. Lądowanie odbyło się z zadowalającą precyzją, lecz opanowanie wyspy szło wolniej niż na Roi-Namur. Japończycy walczyli z uporem w ufortyfikowanych pozycjach. Ciężkie bombardowanie wyspy nie zawsze wychodziło na dobre nacierającym wojskom. Resztki sił nieprzyjaciela broniły się w stosach gruzu, z których trudno było ich wyprzeć. 6 lutego zakończono podbój wyspy Kwajalein. Straty 7 DP wynosiły 177 zabitych i 1.037 rannych. Japończyków poległo 4.398, a 91 zostało rannych.

Stosunkowo łatwe zdobycie atolu Kwajalein skłoniło adm. Nimitza do wydania rozkazu wiceadm. Sprunce, aby ruszył szybko i zaatakował atol Eniwetok, leżący na zach. krańcu wysp Marshalla, w odległości 667 km na płn. zach. od Kwajalein. [18] 17 lutego 1943 r. 22 ppm i 106 pp wzmocnione dwoma dywizjonami artylerii lądowały na atolu Enivetok. Wojska te liczyły 12.554 żołnierzy. Obrona japońska była pospiesznie przygotowywana. Rozkazy wydane broniącym się wojskom, nakazywały im walczyć do ostatniego żołnierza i opóźniać natarcie Amerykanów aż do śmierci. [19] Dla Japończyków nie było już ucieczki. Najbliższa wyspa Wake leży w odległości 972 km.

18/ Crowl P.A., Love E, G., op.cit., s. 333; Buchanan R.A., op.cit., vol. VII s. 290-291.

19/ Heinl R.D., Crown J.A., op.ict., s. 117-151; Crowl P.A., Love E.G., op.cit. s. 333-365.

Po wstępnym bombardowaniu, bez większych kłopotów zdobyto wyspy Engebi i Parry. Najzaciekleksze walki toczyły się na Eniwetok. Pod osłoną nocy Japończycy minowali teren i przesuwali działa przeciwpancerne. 22 lutego 1944 r. atol ten znajdował się w posiadaniu Amerykanów. Za jego zdobycie zapłacili oni 195 zabitymi i 521 rannymi żołnierzami. Straty Japończyków wynosiły 2.677 zabitych i 64 jeńców.[20/] Do 23 kwietnia 1944 r. wojska japońskie wyparte zostały z pozostałych wysp archipelagu Marshalla.

Rajd powietrzny na bazę 6 floty japońskiej na wyspach Truk /17 - 18.02.1944 r./.

Wyspy Truk stanowią centrum administracyjne arch. Karolińskiego. Oddalone są od Eniwetok 1.240 km., a od Rabaul 1290 km. Do 1919 r. wyspy Karoliny i Marshalla stanowiły kolonię niemiecką, a potem japońskie terytorium powiernicze. Grupa wysp Truk posiada szereg naturalnych portów, w których począwszy od lipca 1942 r. stacjonowała 6 flota podwodna, a także japońska połączona flota wojenna. Wyspy te niepodobne są do większości atolów Pacyfiku, ponieważ są górzyste i zalesione. Wysokość gór, głównie wygasłych wulkanów sięga 500 m nad poziom morza. Teren wybitnie nadający się do obrony, a zarazem trudny do zdobycia. Z tego względu obszar ten nazywany był często Gibraltarem Pacyfiku.

Ze zdjęć lotniczych dokonanych 4 lutego 1944 r. przez samoloty startujące z Bougainville, wynikało, że w porcie stoją główne siły morskie. Nalot ten zaalarmował dowództwo marynarki japońskiej i wskazał na możliwość ataku powietrznego. W rezultacie większość okrętów wojennych wycofano na wyspy Palau. Pozostało 45 statków handlowych, kilka krążowników i niszczycieli, które szykowały się do opuszczenia portu.

W połowie lutego 1944 r. na wyspach tych znajdowały się siły japońskie liczące około 7.500 żołnierzy oraz 4.000 marynarzy i lotników. Na lotniskach stało około 300 samolotów

---

20/ Morison S.E., op.cit., vol VII, s. 304.

i 40 dział przeciwlotniczych. Dowódcą obrony wysp Truk był kontradm. Chuicki Hara.[21/]

Jednocześnie z desantem morskim na atolu Enivetok 9 lotniskowców amerykańskich pod dowództwem kontradm. Mac A. Mitscher'a z 586 samolotami pokładowymi dokonało w dniach 17-18 lutego 1944 r. bombardowania japońskiej bazy na wyspach Truk. Lotniskowce osłonięte były przez 6 pancerników, 10 krążowników, 20 niszczycieli i 10 okrętów podwodnych.[22/] Początkowo operowało tylko lotnictwo, które w szeregu nalotach zniszczyło prawie wszystkie samoloty japońskie znajdujące się w bazie. W nocy atakowano okręty japońskie zgromadzone w lagunie, wykorzystując w tym celu samoloty torpedowe uzbrojone w 250 kg bomby. Następnego dnia bez przeszkód ze strony lotnictwa japońskiego zbombardowano hangary, składy amunicyjne i zbiorniki paliwa. Jednocześnie podpłynęły do wyspy okręty, które ogniem artylerii spowodowały poważne zniszczenia w obiektach wojskowych. W czasie 2-dniowych nalotów bombowych zatopiono dwa lekkie krążowniki, 4 niszczyciele, 3 szkolne krążowniki, 2 zaopatrzeniowce okrętów podwodnych, 2 ścigacze, 21 statków handlowych i 5 tankowców. W walkach powietrznych i na lotniskach zniszczonych zostało lub uległo uszkodzeniu 275 samolotów wroga. Straty własne wynosiły 23 samoloty i uszkodzony lotniskowiec.[23/]

Rajd lotnictwa morskiego na bazę Truk był niespodziewany dla garnizonu japońskiego. Dowództwo 6 floty miało nadzieje, że wyspy te zademonstrują swą siłę nie gorzej niż uczyniła to flota St. Zjedn. w rejonie Midway. Powiązanie rajdu z lądowaniem na Enivetok spowodowało, że żaden samolot japoński z lotnisk Truk nie mógł interweniować przeciwko desantowi amerykańskiemu. Również flota japońska po poniesieniu znacznych strat w okrętach nawodnych nie powróciła więcej na wyspy Truk.

21/ Morison S.E., op.cit., vol VII s. 316 - 317.
22/ Tamże s. 315-332.
23/ Buchanan R.A., op.cit., vol I, s.212; Saburo Hayashi op. cit., s. 91; Morison S.E., op.cit., vol VII, s.329-330.

Opanowanie wysp Admiralickich /29.03-3.04.1944 r./

16 lutego 1944 r. Połączony Komitet Szefów Sztabów zdecydował, że główne uderzenie przeciwko Japonii wykonane zostanie na centralnym Pacyfiku. Działające na tym kierunku wojska adm. Nimitza dokonują podboju wysp Mariańskich i Palau, po czym zaatakują Formozę lub Luzon.[24] Dzień przedtem siły morskie adm. Halsey'a okupowały wyspy Green, na których w marcu 1944 r. zbudowano dwa lotniska. Wyspy te leżą w odległości 216 km na wsch. od Rabaul i 407 km od Kavieng.[25]

Kiedy dowiedziano się w Waszyngtonie o rezultatach dewastacyjnego rajdu na atol Truk, postanowiono nie zdobywać i tych wysp, lecz 15 czerwca zaatakować arch. Mariański, nieodzowny do rozpoczęcia bombardowania Japonii. W tym czasie wojska gen. Mac Arthura winny wylądować w porcie Hollandia /Katabaru/ na płn. wybrzeżu Nowej Gwinei, po czym kontynuować natarcie w kierunku płw. Vogelkop, w zach części wyspy. We wrześniu siły morskie adm. Nimitza opanować miały arch. Palau i w połowie listopada być w gotowości wspólnie z 6 armią gen. Krueger'a do ataku płd. części Filipin.

W trakcie dyskusji nad powyższymi planami wojska gen. Mac Arthura przygotowały się do uderzenia na wyspy Admiralickie, leżące 370 km, na płnc. wsch. od Nowej Gwinei i 481 km na zach. od Kavieng. Zamierzano wykorzystać je do neutralizacji Rabaul, jak również dla wsparcia natarcia na Filipiny.[26]

24/ Crowl P.A.: Campaign in the Marianas. United States Army in World War, II. The Wae in the Pacific. Washington 1960 s. 17-18.

25/ Miller John, op.cit., s.312-315; Morison S.E.,op.cit., vol VI, s. 412-419.

26/ Buchanan R.A.,op.cit., vol I. s.295-296; Miller John, op.cit., s.316-350; Morison S.E., op.cit., vol. VI, s.432-448; Krueger Walter: From Down Under to Nippon. The Story of Six Army in World War. II. Washingoton 1953 s. 45-55.

Wyspy Admiralickie posiadały dwa lotniska i osłoniętą przystań Seeadler na styku wysp Manus i Los Negros. Przystań ta ma 28 km długości i 7 km szerokości. Może ona pomieścić duże siły morskie. Największą wyspą archipelagu jest Manus - około 91 km długości i 30 km szerokości.

W 1939 r. na wyspach tych mieszkało 44 białych, głównie zarządców plantacji orzechów koksowych i 13.000 tubylców. Klimat tego obszaru jest uciążliwy dla białego człowieka, gdyż oprócz upałów padają obfite deszcze i występuje duża wilgotność powietrza, sprzyjająca chorobom tropikalnym. Wysp Admiralickich broniło 4600 słabo uzbrojonych żołnierzy japońskich. Za obronę wyspy Los Negros i lotniska Momote odpowiedzialny był płk Yoshio Ezaki, któremu podlegało 2.000 żołnierzy. W czasie nalotów bombowych dokonanych w okresie od 6 do 22 lutego każdorazowo fotografowano te wyspy. Ze zdjęć lotniczych wynikało, że obrona jest słaba oraz, że nie ma statków, które mogłyby ewakuować garnizony japońskie.[27]

Postanowiono skierować na wyspę Los Negros niewielkie siły rozpoznawcze w celu opanowania przystani Hyane i lotniska Momote. Atak 1 DKaw od strony Seeadler nastąpić miał kilka dni później. Gen Mac Arthur zaaprobował ten plan. 27 lutego 1944 r. batalion piechoty i dywizjon artylerii - łącznie 1.026 żołnierzy załadowano na 3 transportowce i 9 niszczycieli. Wojska te dowodzone przez gen. bryg. Williama C. Chase zaatakować miały wyspę Los Negros. W tym czasie 1 DKaw gen. mjr J.D. Swift'a licząca 15.000 żołnierzy przygotowana była do uderzenia w dwa dni później.

Desant w przystani Hyane rozpoczął się o 7.00 rano 29 lutego. Na lądzie napotkano niewielki opór. 2.000 żołnierzy płk Ezaki zaskoczonych lądowaniem pośpiesznie ukryło się w dżungli. Zdobyto nietknięte magazyny żywnościowe, a o 9.50 opanowano lotnisko Momote. Wieczorem dowództwo amerykańskie spodziewało się kontrataku.

27/ Morison S.E., op.cit., vol VI s. 433-434.

Nie został on wykonany, ponieważ Japończycy nie wiedzieli dokładnie jakie siły 1 DKaw znajdują się na przyczółku. Kontrataki rozpoczęły się w następną noc. Oddziały amerykańskie umocniły się już wtedy na brzegu. Do odparcia uderzeń japońskich zaangażowano także artylerię okrętową. 28/ Wkrótce wylądował 5 pułk kawalerii, a w dwa dni później gen. Swift z pozostałymi siłami dywizji. 9 marca Los Negros została zdobyta. W toku 10 dniowych walk zginęło 116 żołnierzy amerykańskich, a 443 zostało rannych. Straty japońskie wynosiły 1.288 zabitych. 29/

15 marca oddziały 1 DKaw lądowały na wyspie Manus, w pobliżu lotniska Lorengau. Mimo silnego oporu Japończyków żołnierze amerykańscy wsparci przez artylerię, czołgi i lotnictwo powoli zbliżali się do lotniska, które opanowane zostało 18 marca. Oczyszczanie wysp z rozbitych oddziałów japońskich trwało do 3 kwietnia 1944 r. Łączne straty 1 DKaw wynosiły wtedy 294 zabitych i 977 rannych. Zdobycie wysp Admiralickich przyniosło aliantom wiele korzyści. Uzyskano dwa duże lotniska dla samolotów bombowych, z których wspierano operacje desantowe na Nowej Gwinei i centralnym Pacyfiku. Przystań Seeadler przekształcono w wielką bazę remontową wyposażoną w doki i urządzenia naprawcze, która obsługiwała wszystkie klasy okrętów 3,5 i 7 floty amerykańskiej.

Operacje desantowe w rejonie portów Aitape i Hollandia, na płnc. wybrzeżu Nowej Gwinei /21.04-9.08.1944 r./.

Dyrektywa Połączonych Komitetów Szefów Sztabów z 12 marca 1944 r. upoważniała gen. Mac Arthura do wykonania w dniu 15 kwietnia desantu morskiego w rejonie portu Hollandia /Kotabaru/ 30/. Teren ten był wyjątkowo dogodny do budowy baz morskich i lotniczych, bowiem góry Cyklopów

---

28/ Tamże s. 437, 440.
29/ Tamże s. 444.
30/ Matloff Maurice, op.cit., s.458-459.

tworzą dwie osłonięte zatoki. Jedna z nich to zatoka Humboldta, stanowiąca najlepszą przystań na 834 km odcinku wybrzeża. Drugą jest zatoka Tanahmerah. Na południe od gór rozciąga się jez. Sentani. W dolinie tej Japończycy budowali trzy lotniska. Ponieważ aliantom potrzebne były lotniska pośrednie, włączyli oni desant na port Aitape w ramy inwazji na rejon Hollandii [31]. Japończycy ukończyli tam lotnisko i rozpoczęli budowę dwóch innych.

Uderzenie na Aitape otrzymało kryptonim "Persecution" - prześladowanie. Wojskami biorącymi udział w tym desancie dowodził gen. bryg. Jens A. Doe. Lądowanie w rejonie portu Hollandia - kryptonim "Reckless" - lekkomyślność. Desantował tu 1 korpus amerykański gen. lt Eichelberger'a.

Operacja w rejonie Aitape i Hollandii była największą z dotychczas wykonywanych na Płd Zach Pacyfiku. Uczestniczyło w niej 84.000 żołnierzy, w tym 52.000 stanowiły wojska lądowe. Te ostatnie potrzebowały ponad tonę zaopatrzenia na każdego żołnierza, to jest około 58.100 ton różnych ładunków [32]. Równie trudny był problem osłony powietrznej. Port Hollandia znajdował się poza zasięgiem samolotów myśliwskich. Możliwe były dwa rozwiązania. Wykorzystać lotnictwo morskie lub zwiększyć zasięg myśliwców bazujących na lądzie przez podwieszenie dodatkowych zbiorników z paliwem. Zastosowano oba warianty.

W końcu marca 1944 r. na trzech lotniskach w pobliżu Hollandii bazowało 351 samolotów japońskich. Rajdy lotnictwa amerykanskiego na ten rejon trwały od 30 marca do 16 kwietnia. W rezultacie tych nalotów Japończycy stracili 300 samolotów, 2 niszczyciele i szereg okrętów pomocniczych.

31/ Eichelberger Robert L.; Our Jungle Road to Tokyo. New York 1950 s. 100-122; Craven WF., Cate J.L., op.cit., /c.d.s.12/. vol IV s. 575-615; Krueger Walter., op.cit., s. 56-78; Smith Robert Ross: The Approach to the Philippines. United States Army in World War II. The War in the Pacific. Washington 1953 s. 13-205; Morison S.E.: New Guinea and the Marianas. March 1944 - August 1944. History of United States Naval Operatione in World War II. Boston 1961 vol VIII s. 59-90.

32/ Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 509-510.

6 kwietnia pozostało im jeszcze 56 maszyn. Po opanowaniu lotnisk naliczono 340 zniszczonych na ziemi samolotów i około 50 strąconych nad dżunglą [33].

Nowej Gwinei broniły dwie armie japońskie. Wsch części wyspy do portu Wewak 18 armia gen. lt Hatazo Adachi, licząca jeszcze 20.000 żołnierzy. Zach. części 2 armia gen. lt Fusataro Teshima, w składzie dwóch DP przybyłych z Chin oraz 9 flotylli powietrznej /dywizji lotniczej/ przebazowanej z Ambon. Sztab 2 armii znajdował się w Manokwarii na płn Vogelkop. 2 i 18 armie podlegały dowódcy 2 grupy armii - - gen. lt Korechika Anami, który z Davac na Filipinach kierował walką na Nowej Gwinei. W portach płn części wyspy stacjonowała 9 flota wiceadmirała Yoshikazu Endo, składająca się z lekkich okrętów wojennych, ścigaczy, stawiaczy min i barek desantowych. Osłonę wojsk zapewniała 6 flotylla powietrzna gen. lt Inda, która w ciągu kwietnia 1944 r. poniosła duże straty. Dowódcą garnizonów japońskich w rejonie Hollandii był gen. mjr Kitazano. Dysponował on około 11.000 żołnierzy. Portu i lotniska Aitape broniło 1.000 Japończyków, wśród których było 240 wojskowych [34].

22 kwietnia 1944 r. wojską alianckie rozpoczęły trzy jednoczesne lądowania. Na wybrzeżu zatoki Tanahmerah desantowały oddziały 24 DP gen. mjr Frederick A. Irving'a lecz napotkały tam rozległe bagna. Nierozładowaną część wojsk skierowano do zatoki Humboldta, gdzie 41 DP gen. mjr Horace H. Fuller'a ruszyła do natarcia w głąb wyspy. W tym czasie 163 pp z 41 DP atakował Aitape. W następnym dniu przybyć miał w ten rejon 127 pp z 32 DP. Powyższe wojska oprócz lotnictwa morskiego wspomagane były przez samoloty gen. lt George C. Kenney'a, bazujące we wsch części Nowej Gwinei oraz 13 armię lotniczą gen. mjr St. Clair Streett z wysp Admiralickich.

33/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 34-36.
34/ Tamże, s. 66-67.

Gen. mjr Kitazano nie spodziewał się desantu. Gromadzono dopiero wojska i organizowano obronę wybrzeża. Lądowanie oddziałów gen. Mac Arthura w pełni zaskoczyło Japończyków. Na plażach zdobyto stosy bomb, amunicji, a nawet silniki lotnicze. Natarcie z rejonu zatoki Humboldta hamowane było ulewnym deszczem, sporadycznymi kontratakami oraz gruntową drogą przechodzącą przez podmokłą dżunglę. Do pokonywania bagien z powodzeniem wykorzystywano gąsienicowe pojazdy amfibijne. 26 kwietnia wszystkie trzy budowane lotniska zostały zdobyte. Samoloty przeciwnika dokonywały sporadycznych nalotów, które okazały się bardzo skuteczne. Jeden bombowiec japoński zniszczył 60 % amunicji, którą z wielkim trudem w ciągu 2 dni wyładowano na wybrzeże zatoki Humboldta. 7.000 żołnierzy japońskich znajdujących się w pasie natarcia 24 i 41 DP zamiast stawiać opór pośpiesznie wycofywało się przez dżunglę w rejon Wakde-Sarmi, leżący 230 km na zach. od portu Hollandia. Głód, choroby tropikalne i straty ponoszone od uderzeń lotnictwa spowodowały, że miejsce przeznaczenia osiągnęło tylko 7 % żołnierzy, czyli 490 ludzi [35]. Flota japońska uchyliła się od ewakuacji rozbitych oddziałów. Walki w tym rejonie trwały do 6 czerwca 1944 r. Kosztowały one Amerykanów 152 zabitych i 1057 rannych. Straty japońskie wynosiły 3.300 zabitych i 600 wziętych do niewoli [36].

Te same czynniki co w zatoce Humboldta oddziaływały także na lądowanie w Aitape. Jeden z batalionów dowieziony został w niewłaściwe miejsce, lecz przez pomyłkę znaleziono korzystniejszą plażę dla wyładunku ludzi i sprzętu. Garnizon japoński po stracie 2 zabitych i 13 rannych wycofał się do dżungli. Lotnisko zostało zdobyte bez trudu. W dwa dni później bazowały na nim myśliwce australijskie. Dwa bataliony saperów przygotowywały nowy pas startowy tym razem dla bombowców.

35/ Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 512.
36/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 87.

18 armia japońska znajdowała się w porcie Wewak, oddalonym 167 km na wsch od Aitape. 20.000 żołnierzy tej armii otrzymało zadanie zniszczenia przyczółka alianckiego. Amerykanie spodziewając się przeciwuderzenia, pośpiesznie dowozili nowe wojska m.in. 32 DP gen. mjr Williama H. Gill'a, 43 DP z Nowej Zelandii oraz 112 pułk kawalerii i 124 pp ze wsch części Nowej Gwinei. Począwszy od 28 czerwca 1944 r. obronę przyczółka Aitape organizował sztab 11 korpusu gen. mjr Charles P. Hall. 10 lipca Japończycy uderzyli. Zaciekłe walki toczyły się do 9 sierpnia 1944 r., w których zginęło 10.000 żołnierzy japońskich. Straty amerykańskie wynosiły 400 zabitych i 2.600 rannych. Od tej pory resztki sił 18 armii nie stanowiły już zagrożenia dla wojsk alianckich. Oddziały japońskie wykorzystując dżunglę przebijały się na zachód.

Odzyskanie płn zach części Nowej Gwinei. Walki w rejonie Sarmi-Wakde i na przybrzeżnych wyspach Schouten /17.05.-22.06.1944 r./

740 km na płn zach od portu Hollandia rozpościera się zatoka Geelvink, której wody wdzierają się na 340 km w głąb Nowej Gwinei. Szerokość zatoki wynosi 463 km. U jej wejścia rozlokowane są wyspy Schouten, dogodne do budowy lotnisk. W 1944 r. zamieszkiwało je 25.000 tubylców. Na Biak, największej z tych wysp, o rozmiarach 83 km długości i 37 szerokości Japończycy budowali 5 lotnisk. Cztery dalsze lotniska powstawały w rejonie płw. Sarmi i wyspy Wakde, w odległości 268 km na zach od portu Hollandia. Powyższe bazy przeszkodzić miały dalszemu natarciu aliantów na Nowej Gwinei. Gen Mac Arthur zamierzał zdobyć te lotniska i przebazować na nie bombowce z wysp Admiralickich i wsch części Nowej Gwinei.

Atak na wyspę Wakde rozpoczęto 17 maja. Leży ona w odległości 5,5 km od Nowej Gwinei. Posiada 2.780 m długości i lotnisko zbudowane na twardej koralowej nawierzchni. Dalsze dwa lotniska Japończycy posiadali w miejscowościach

Maffin i Sawar, oddalonych 20 km na zach od Wakde. Rejonu Sarmi - Wakde strzegła 36 DP gen. lt Tagami licząca 11.000 żołnierzy, z których połowa tylko posiadała przeszkolenie wojskowe. Na Wakde znajdowało się 800 żołnierzy, dalszych 2.000 broniło lotnisk Maffin i Sawar [37].

Do uderzenie na Wakde przeznaczono 163 pp, który wraz ze środkami wzmocnienia liczył 7.800 żołnierzy. Wojskami tymi dowodził gen. bryg. Jens A. Doe. Żołnierze japońscy zaskoczeni desantem nie stawiali oporu. Dopiero na wyspie rozgorzały walki. Oddziały piechoty 163 pułku wspierane przez samoloty bombowe z lotnisk Hollandii, zdobywać musiały bunkier po bunkrze. Po trzech dniach nieprzerwanych walk wyspa została opanowana. Zginęło 759 Japończyków. Tylko 4 wzięto do niewoli. Straty amerykańskie wynosiły 40 zabitych i 107 rannych. Wypieranie wojsk japońskich z lotnisk Maffin i Sawar trwało do 1 września 1944 r. Łączne straty aliantów wzrosły do 400 zabitych i 1.500 rannych, a japońskiej 36 DP około 4.000 zabitych. Reszta tych wojsk wycofała się w rejon Sarmi, gdzie przetrwała do końca wojny [38]. Półwyspu Sarmi i znajdującego się tam lotniska nie zdobywano, ponieważ z danych rozpoznania lotniczego wynikało, że teren ten nie jest dogodny do stacjonowania ciężkich bombowców [39]. Na lotnisko Wakde przebazowano samoloty bombowe, które następnie wspierały walkę na wyspie Biak [40].

27 maja 1944 r. 41 DP gen. mjr Fullera lądowała na wyspie Biak. Jest to górzysta wyspa koralowa pokryta dżunglą. Niezależnie od leśnych bagien ciągnących się wzdłuż wybrzeża

---

37/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 92, 94.

38/ Tamże, s. 101-102.

39/ Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 513; Smith R.R., op.cit., s. 211.

40/ Morison S.E., op.cit., vol III s. 91-102, Craven WF., Cate J.L., op.cit., vol IV s. 617-631; Smith R.R., op.cit., s. 206-231.

również i w głębi wyspy znajdowało się trochę łatwo dostępnej wody pitnej. W płd części wyspy Japończycy posiadali szereg lotnisk. Podejść do tych obiektów strzegły 4 działa 119 mm i jedno 152 mm. Garnizon japoński liczył 11.500 ludzi, w tym 10.000 żołnierzy wojsk lądowych, z których 40 % posiadało doświadczenie bojowe, zdobyte na froncie chińskim. Trzon tych oddziałów stanowił 222 pp - płk Naoyuki Kuzuma. Ponadto na wyspie znajdowało się 1.500 marynarzy obsługi portowej kontradm. Sadatoshi Senda [41]. W odległości 1 km od plaży znajdowały się skaliste wzgórza z naturalnymi pieczarami, dominujące nad wybrzeżem i lotniskami. Dowództwo japońskie postanowiło umocnić się tam i w oparciu o wzgórza, pieczary i wąwozy wykrwawić wojska amerykańskie [42].

W wyniku nalotów bombowych lotnictwo japońskie poniosło duże straty. W chwili desantu na wyspę Biak 23 flotylla powietrzna posiadała tylko 12 myśliwców i 6 bombowców. Stopniowo uzupełniano jej straty samolotami dostarczonymi z wysp Mariańskich. Z Filipin przybyła 2 brygada desantowa. Wojskami tymi zamierzano wzmocnić obronę wyspy Biak. Samoloty alianckie wykryły konwój i w pobliżu wyspy Biak zniszczyły go. Tylko 100 żołnierzom udało się uratować. Pod osłoną nocy Japończycy kontynuowali dowóz wojsk barkami z portu Manokwari na wyspę Noemfor, skąd w kolejną noc wprost na wyspę Biak. W ciągu miesiąca przerzucono w ten sposób 1.100 żołnierzy japońskich.

Opanowanie Biak przebiegało powoli. Japończycy ukryci w jaskiniach górskich i innych umocnieniach w desperacki sposób odpierali ataki 41 DP. Ponieważ bitwa przeciągała się, w konsekwencji zwolniono gen. Fullera ze stanowiska dowódcy dywizji. Wyspę Biak zdobyto dopiero po 4 tygodniach uciążliwych walk, za cenę 474 zabitych i 2422 rannych [43].

41/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 107.

42/ Craven W.F., Cate J.L., op.cit., vol IV s. 631-646; Smith R.R., op.cit., s. 280-396; Eichelberger R.L., op.cit., s. 13-154; Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 103-135; Krueger W., op.cit., s. 93-105.

43/ Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 514-515; Morison S.E., op.cit., vol VIII, s. 133.

Trudno wywalczone zwycięstwo opłaciło się, gdyż bombowce z lotnisk tej wyspy skutecznie wspierały późniejsze desanty alianckie na wyspach Molukkskich i Palau.

Zdobycie baz lotniczych na wyspie Noemfoor i w rejonie portu Sansapor /2.07.-31.08.1944 r./.

Wyspa Noemfoor leży w połowie drogi z Biak do portu Manokwari - na płnc wsch krańcu płw Vogelkop [44]. W połowie 1944 r. na płn wybrzeżu Noemfoor Japończycy uruchomili dwa lotniska Kamiri i Kornasoren, zbudowane przez 3.000 Indonezyjczyków przywiezionych do prac przymusowych. Trzecie lotnisko Namber było na ukończeniu. Przy budowie tych obiektów zmarło 2.600 ludzi, z przemęczenia, niedożywienia i chorób tropikalnych [45].

Wyspy Neomfoor broniło 2.000 żołnierzy japońskich pod dowództwem płk Shimizu. Niedostatek żywności przyczynił się do upadku morale i ducha bojowego tych wojsk. Obrona organizowana była głównie wokół lotnisk. Podejścia do nich zaminowano bombami lotniczymi.

Do zdobycia wyspy wyznaczono 168 pp, który wraz ze środkami wzmocnienia liczył 7.100 żołnierzy. Dowódcą tego zgrupowania był gen. bryg. Edwin D. Patrick. W dniach od 20 czerwca do 1 lipca lotnictwo alianckie bombardowało wyspę. 800 ton bomb zrzucono na obronę wokół lotniska Kamiri. Słaby opór powietrzny ze strony lotnictwa japońskiego ułatwiał naloty bombowe. 23 flotylla lotnicza odpowiedzialna za osłonę tego rejonu przebazowana została do obrony wysp Mariańskich, na których w połowie czerwca 1944 r. lądowały wojska adm. Nimitza.

44/ Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 516; Craven W.F., Cate J.L., op.cit., vol IV s. 652-661; Smith R.R., op.cit., s. 397-424; Krueger W., op.cit., s. 106-113; Morison S.E., op.cit., vol VI s. 134-140.

45/ Tamże, s. 135.

O świcie 2 lipca 1944 r. oddziały gen. Patricka przystąpiły do desantu na wyspie Noemfoor. Japończycy zaskoczeni silnym bombardowaniem stawiali słaby opór. Większość obrońców opuściła umocnienia przybrzeżne i wycofała się w głąb wyspy. Do godz. 17.50 na brzegu znajdowało się 7.100 żołnierzy, 500 pojazdów mechanicznych i 2.250 ton zaopatrzenia. W celu wzmocnienia tych wojsk postanowiono przerzucić drogą powietrzną 503 pułk powietrzno-desantowy /ppdes/ - płk George M. Jones. 3 lipca 1 batalion 503 ppdes liczący 739 żołnierzy zeskoczył na spadochronach nad lotniskiem Kamiri. Ponieważ większość samolotów leciała zbyt nisko 72 żołnierzy odniosło kontuzje lub połamało kończyny. W następnym dniu zrzucono 3 batalion, który też miał 56 ofiar. Ze względu na powyższe straty pozostały 2 batalion przywieziono z portu Hollandia barkami desantowymi.

Lotnisko Kornasoren zdobyte zostało 4 lipca. Kontrataki japońskie rozbijano zmasowanym ogniem artylerii. 6 lipca z Kamiri startowało już 25 myśliwców australijskich. Tego samego dnia bez walki opanowano lotnisko Namber. Płk Shimizu wraz z 200 ocalałymi żołnierzami wycofał się w głąb wyspy, gdzie bronił się do połowy sierpnia. Oczyszczanie Noemfoor potrwało do końca miesiąca. 31 sierpnia 1944 r. operacja została oficjalnie zakończona. W toku jej trwania alianci stracili 66 zabitych i 343 rannych. Japończycy zaś 1.900 żołnierzy, w tym 186 jeńców.

Na Nowej Gwinei pozostały do opanowania jeszcze porty Mar i Sansapor leżące na płw Vogelkop. 23 czerwca 1944 r. amerykańskie okręty podwodne wysadziły tam oddział rozpoznawczy, który penetrował ten rejon przez tydzień czasu. Okazało się, że garnizony japońskie zostały ewakuowane 46/. W pobliżu Mar znajdowało się opuszczone przez Japończyków lotnisko dla bombowców, a na pobliskiej wyspie Middelburg takowe dla myśliwców. Zdobycie powyższych portów i lotnisk powierzono 6 DP gen. mjr Franklin C. Siberta. Lądowania

46/ Smith R.R. op.cit., s. 435-449; Craven W.F., Cate J.L., op.cit., vol IV s. 661-670; Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 140-144; Krueger W., op.cit., s. 114-121.

rozpoczęło się o świcie 30 lipca 1944 r. Bez walki zajęto obydwa lotniska oraz miejscowości Mar i Sansapor. Japończycy dokonywali sporadycznych nalotów bombowych, w wyniku których zginęło 34 żołnierzy, a 85 zostało rannych. 8 Amerykanów zmarło na tyfus, którego epidemia szerzyła się wśród tubylczej ludności.

W sumie więc na pokonanie 1019 km odcinka płn wybrzeża Nowej Gwinei, począwszy od portu Hollandia do Sansapor, wojska gen. Mac Arthura potrzebowały 3 miesiące i 8 dni czasu. Sansapor był ostatnim krokiem tych wojsk na ich szlaku bojowym do Filipin.

Opanowanie wysp Mariańskich /15.06.-10.08.1944 r./.

Zanim wojska gen.Mac Arthura przystąpiły do ostatniej operacji na Nowej Gwinei, adm. Nimitz rozpoczął ofensywę na wyspy Mariańskie. Archipelag ten składa się z 15 wysp, tworzących łuk wysunięty w kierunku wschodnim. Północna wyspa Farallo de Pajaros oddalona jest 620 km na płd wsch od Jwo Jimy, a najważniejsza i najbardziej na płd wysunięta wyspa Guam - 364 km na płn od Karolin. Archipelag Mariański rozpościera się na przestrzeni 741 km. Cztery największe wyspy Saipan, Tinian, Rota i Guam, znajdują się w płd jego części [47]. Wyspę Guam Amerykanie zdobyli w 1898 r. w wyniku wojny z Hiszpanią. Pozostałe 14 wysp Niemcy odkupili od rządu hiszpańskiego za cenę 4,5 mln dolarów. Po przegranej I wojnie światowej pokonanym Niemcom odebrano ich posiadłości kolonialne. W 1919 r. Japonia otrzymała wyspy Mariańskie od Ligi Narodów, jako terytorium powiernicze.

Przed wybuchem II wojny światowej ludność japońska 2-krotnie przewyższała liczebnie miejscowych tubylców. Wkrótce po napaści na Pearl Harbor Japończycy zajęli wyspę Guam. W 16 miesięcy później, kiedy agresorom odebrano wyspy Marshalla Amerykanie przystąpili do bombardowania obiektów wojskowych na Marianach. Za cenę 6 samolotów pokładowych

---

47/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 149.

zniszczono wtedy 168 samolotów japońskich, zatopiono 2 transportowce i szereg małych statków [49].

12 marca 1944 r. Połączony Komitet Szefów Sztabów zdecydował zaatakować Mariany i utworzyć na nich wysunięte bazy lotnicze dla bombardowania Japonii. Wyspy te stanowić miały także przyczółek dla wojsk amerykańskich w celu uderzenia na Filipiny, Palau lub Borneo. W ciągu marca 1944 r. lotnictwo bombowe bazujące na Nowej Gwinei, Bougainville i wyspach Marshalla, dokonało wielu skoordynowanych nalotów nocnych, nękających garnizony japońskie na Marianach i Karolinach [50]. W operacji mariańskiej planowano zaangażować 127.571 żołnierzy. Wojska te przewiezione miały być z atolu Enivetok - oddalonego 1.884 km i z Pearl Harbor - około 6.500 km na 535 okrętach transportowych.

Do ataku wysp Saipan i Tinian wydzielono 67.451 żołnierzy amerykańskich. Tworzyli oni 5 korpus gen. lt Holland Smitha, w składzie 2 DPM gen. mjr Thomas E. Watson'a, 4 DPM gen. mjr Clifton B. Cates'a i 27 DP gen. mjr George W. Griner'a. Opanowanie wyspy Guam powierzono 3 DPM gen. mjr Allen H. Turnage. 1 BPM gen. bryg. Lemuel C. Shepherd i 77 DP gen. mjr Andrew D. Bruce, wchodzącym w skład 3 korpusu gen. mjr Roy S. Geiger. Wojska te liczyły 54.891 żołnierzy. Pod względem zaangażowania sił i środków była to największa z operacji wykonywanych na Pacyfiku [51].

Wyspy Saipan broniło 32.000 żołnierzy japońskich należących do nowo zorganizowanej 31 armii. Trzon tych wojsk stanowiły 43 DP gen. lt Yoshitsugu Saito i 47 BP płk Oka. Garnizon wyspy mimo posiadania dużej liczby żołnierzy, był na ogół słabo uzbrojony, bowiem większość dostaw broni i ekwipunku

---

49/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 154-155.

50/ Craven W.F., cate J.L., op.cit., vol IV s. 676-683.

51/ Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 517-518; Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 157-169; Crowl Philip A.: Campaign in the Marianas. United States Army in World War II. The War in the Pacific. Washington 1960 s. 33-52...

zatapiały amerykańskie okręty podwodne. 29 lutego 1944 r. storpedowany został transportowiec Sakito Maru, wiozący 4.100 żołnierzy japońskich. Tylko 1.680 z nich, bez broni i oporządzenia udało się osiągnąć wyspę Saipan. Na początku czerwca 118 pp - płk Ito, stracił w ten sposób 858 żołnierzy, całą broń i amunicję. Z załóg zatopionych okrętów utworzono szereg kompanii piechoty. Dowódcą obrony wyspy był gen. lt Saito. W miejscach dogodnych do desantu zbudowano 12 bunkrów oraz ustawiono 30 dział i moździerzy. W sumie obrona była słabsza niż na Kwajalein i Tarawie. Wynikało to przede wszystkim z faktu, że do 1944 r. Japończycy nie przypuszczali nawet, że będą musieli bronić wysp Mariańskich. Nie zdążono opracować planu obrony.

Przed rozpoczęciem desantu morskiego samoloty amerykańskie rozpoczęły serię nalotów na obiekty wojskowe wysp Guam, Saipan i Tinian. Główny wysiłek kładziono na zniszczenie umocnień obronnych na Saipan. Wyspę tę planowano opanować w pierwszej kolejności [52]. W czasie pierwszego bombardowania nie udało się zniszczyć zamaskowanych dział artyleryjskich. Okręty liniowe biorące udział w ostrzeliwaniu wyspy, ze względu na nierozminowanie wód przybrzeżnych prowadziły ogień z odległości 9-14 km. Nie było to celne strzelanie. Mimo zużycia 14.976 pocisków nie zburzono umocnień japońskich. Zniszczono jedynie wiele zabudowań w głębi wyspy [53].

Lądowanie wojsk 2 i 4 DPM rozpoczęło się o godz. 8.44 15 czerwca 1944 r. Desant odbywał się w płd zach części Saipanu na odcinku 7,5 km. W ciągu 20 minut znalazło się na brzegu 8.000 żołnierzy amerykańskich. Nie zniszczone działa japońskie zadawały duże straty wyładowującym się wojskom. W pierwszym dniu walki zginęło 800 Amerykanów. Sama tylko 2 DPM miała 533 zabitych i 1.022 rannych. Duże straty ponosiła artyleria, która na niewielkim odkrytym przyczółku nie mogła zmieniać swych stanowisk. Nie było również czasu

---

52/ Crawen W.F., Cate J.L., op.cit., vol IV s. 676-690; Crowl P.A., op.cit., s. 71-266; Morison S.E., op.cit., s. 170-212, 322-350; Isely J.H., Crowl P.A., op.cit., s. 319-351. Hoffman Carl W.; The Begining of the End. Marine Corps Monographs. Washington 1950 passim.

53/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 180.

na maskowanie dział. 16 czerwca 1944 r. rozpoczęły lądowanie oddziały 27 DP.

W tym czasie wiceadm. Spruance otrzymał wiadomość od okrętów podwodnych, operujących na wsch od Filipin, że japońskie siły morskie płyną w kierunku wysp Mariańskich. W tej sytuacji odłożono desant na wyspę Guam. Ze zgrupowania 3 korpusu utworzono pływający odwód. Część floty wiceadm. Spruance rozwinął dla osłony wojsk walczących na wyspie Saipan, resztę przygotował do bitwy morskiej. Pod osłoną nocy z 15 na 16 i z 16 na 17 czerwca Japończycy wykonali szereg kontrataków przy użyciu piechoty, czołgów i spadochroniarzy, a jeden nawet pod osłoną kobiet i dzieci. Wszystkie te zwroty zaczepne załamane zostały ogniem artylerii okrętowej, czołgów i artylerii polowej. Straty japońskie wynosiły 1.500 zabitych i 27 zniszczonych czołgów.

13 czerwca 1944 r. adm Soemu Toyoda nakazał wiceadm Jisaburo Czawa - dowódcy połączonej floty japońskiej zaatakować amerykańskie siły morskie zgrupowane w pobliżu wysp Mariańskich. Flota japońska składała się z 9 lotniskowców, 5 okrętów liniowych /pancerników/, 13 krążowników i 28 niszczycieli. Na lotniskowcach znajdowało się 430 samolotów i 43 wodnosamoloty.

Formacji japońskiej wiceadm. Spruance przeciwstawił zespół okrętów wiceadm. Marc A. Mitcher'a w składzie 15 lotniskowców, 7 pancerników, 21 krążowników, 69 niszczycieli i 891 samolotów pokładowych oraz 65 wodnosamolotów. Amerykanie mieli przewagę w lotnictwie i w każdej klasie okrętów. Jednakże samoloty japońskie ze względu na ich nieopancerzenie posiadały większy promień działania, wynoszący 556 km, podczas gdy amerykańskie 370 km. Z drugiej zaś strony piloci amerykańscy byli lepiej wyszkoleni. Na lotniskowce przydzielono ich po odbyciu 2-letniej służby w jednostkach lotniczych. Japońscy piloci mieli tylko 3-miesięczną praktykę [54/].

54/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 233; Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 519-520.

Bitwa powietrzna rozpoczęła się o 6.00 19 czerwca 1944 r. zestrzeleniem japońskiego samolotu rozpoznawczego. Tego samego dnia, od godz. 10.00 do 14.30 lotnictwo japońskie dokonało czterech ataków bombowych na okręty amerykańskie. Z 69 samolotów wysłanych w pierwszym rajdzie 42 zostały zestrzelone. W drugim nalocie Japończycy stracili 97 ze 128 samolotów. Większość maszyn biorąca udział w trzecim rajdzie nie trafiła na cel. 40 z 47 samolotów powróciło na lotniskowce. W ostatnim nalocie nieprzyjaciel stracił 73 z 82 samolotów. Połowa lotnictwa pokładowego wiceadm. Ozawy zniszczona została w walkach powietrznych. W międzyczasie zbombardowano lotniska japońskie na wyspie Guam. W sumie więc w ciągu 19 czerwca Japończycy utracili 330 samolotów pokładowych, 16 wodnosamolotów i 50 maszyn bazujących na Guam. Amerykanie zaś 30 samolotów 55/.

W czasie starć powietrznych okręty podwodne Albacore i Cavella zatopiły 2 lotniskowce japońskie Shokaku i Taiho. Wraz z lotniskowcami zatonęły 22 samoloty i ponad 2.000 marynarzy. Amerykanie upojeni zwycięstwem zapomnieli o śledzeniu ruchów floty japońskiej. Utracono z nią kontakt aż do następnego popołudnia. Rozgromione siły japońskie odnalezione zostały o 16.00 20 czerwca w odległości 556 km od lotniskowców amerykańskich.

Po konsultacji z wiceadm. Spruance, Mitscher wysłał 260 samolotów, aby zaatakowały okręty japońskie. Nadarzyła się dogodna okazja dla zadania poważnych strat ogołoconej z samolotów flocie. Nalot odbywał się na granicy zasięgu samolotów amerykańskich. Możliwe było, że zabraknie im paliwa na powrót do lotniskowców. Bombardowanie okrętów japońskich rozpoczęło się o godz. 18.30, a więc w półmroku, na krótko po zachodzie słońca. Samoloty zużyły już ponad połowę zapasów benzyny, atakowano więc pierwsze napotkane okręty. Zatopiono lotniskowiec Hiyo i 2 tankowce, 4 dalsze lotniskowce zostały poważnie uszkodzone. Japończycy stracili dodatkowo 65 samolotów pokładowych - w tym 19 w walce i 15 wodnosamolotów. Wiceadm. Ozawie pozostało 35 samolotów pokładowych i 12 wodnosamolotów. Aby powracające w ciemnoś-

---

55/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 319-320.

ciach samoloty, lecące na resztkach paliwa mogły lądować na lotniskowcach lub w ich pobliżu, wiceadm. Mitscher nie zważając na środki ostrożności, nakazał oświetlić te okręty. Samoloty lądowały pośpiesznie nie przestrzegając kolejności i sygnałów porządkowych. W rezultacie pokłady lotniskówców zawalone zostały rozbitymi maszynami. Wielu pilotów zdołało dolecieć w pobliże lotniskowców lecz nie mając paliwa sprowadzało samoloty na wodę.

W czasie walki powietrznej stoczonej w warunkach nocnych zestrzelonych zostało 20 samolotów amerykańskich, dalszych 80 rozbiło się na lotniskowcach lub w ich pobliżu. Poszukiwania ratownicze prowadzone przy pomocy wodnosamolotów i okrętów wojennych zredukowały straty do 49 pilotów. Okręty japońskie korzystając z ciemności ponownie się wymknęły. W ciągu 2-dniowej bitwy powietrznej zniszczonych zostało 426 japońskich samolotów pokładowych. Dalsze 50 maszyn zestrzelono lub zniszczono na wyspie Guam. Łączne straty lotnictwa japońskiego wynosiły 476 samolotów i 445 pilotów. Amerykanie utracili 130 samolotów i 76 członków załóg 56/.

Mimo odniesienia wielkiego zwycięstwa, wiceadmirałowie Mitscher i Spruance krytykowani byli za to, że pozwolili flocie japońskiej wycofać się. Należy pamiętać, że głównym zadaniem sił morskich wiceadm. Spruance było udzielanie pomocy wojskom lądowym, aby możliwie szybko zdobyły wyspy Mariańskie. Ponadto do chwili rozpoczęcia się walk powietrznych wynik bitwy na lądzie nie został jeszcze rozstrzygnięty. Dlatego też nie ryzykowano pościgu za okrętami japońskimi. Pozwolono im odpłynąć, lecz pozbawiono je powietrznej siły uderzeniowej.

Na przekór niepowodzeniom na morzu i w powietrzu japońskie wojska lądowe stawiały zaciekły opór w głębi wyspy Saipan, gdzie posiadano wiele nieuszkodzonych bombardowaniem pozycji i bunkrów. Ponieważ walki przeciągały się, dowódca

---

56/ Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 512-522; Lipiński J., op.cit., 450-451; Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 321.

5 korpusu gen. lt Holland M. Smith zmuszony był usunąć gen. mjr Ralph Smith'a ze stanowiska dowódcy 27 DP [57].

W nocy z 6 na 7 lipca 1944 r. 3.000 żołnierzy japońskich wykorzystując 300 m lukę między batalionami 27 DP wdarło się w jej ugrupowanie. Nagłym uderzeniem Japończycy zdobyli dwie baterie artylerii i spychali obrońców w stronę morza. Sytuację uratował ogień artylerii i moździerzy z sąsiednich nieatakowanych odcinków. Artylerzyści, nie orientując się należycie w wydarzeniach zachodzących na polu bitwy, ostrzeliwali zarówno Japończyków, jak i swoje kontratakujące oddziały, zmuszając te ostatnie do szybkiego odwrotu. Wzrastający na sile i coraz celniejszy ogień załamał natarcie japońskie. W walkach nocnych zginęło 406 Amerykanów. Nad ranem pokonane oddziały japońskie obawiając się ognia artylerii okrętowej i uderzeń lotnictwa wycofały się na poprzednie pozycje. Na pobojowisku naliczono 4.300 ciał japońskich [58].

Niepowodzenie kontrataku świadczyło, że garnizon wyspy nie jest w stanie wyprzeć Amerykanów. Wśród oficerów japońskich żołnierzy, a nawet ludności cywilnej rozpoczęły się masowe samobójstwa. Ludzie ci woleli śmierć niż niewolę. Gen. Saito usiadłszy w bunkrze twarzą na wschód zawołał "Niech żyje cesarz!" Po czym szablą przeciął sobie żyły, następnie adiutant strzelił mu w głowę. Większość oficerów uczyniła to samo. Ci, którzy pozostali przy życiu oblali ciała benzyną i podpalili. W innym bunkrze znajdował się wiceadm Chuichi Nagumo - dowódca 1 floty powietrznej wraz z 60 oficerami. Nagumo zastrzelił się. W podobny sposób odebrali sobie życie jego oficerowie. W dniach 11 i 12 lipca setki cywilów rzuciło się ze stromych skał do morza. Rodzice rozbijali głowy niemowląt o skały, następnie przecinali sobie gardła lub rzucali się w przepaść.

57/ Hoffman C.W., op.cit., s. 45-166; Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 332-333; Crowl P.A., op.cit.ss.190-201; Isely J.A., Crowl P.A., op.cit., s. 342-347.

58/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 336.

Starsze dzieci rozrywały się ręcznymi granatami. Kobiety dobrowolnie pozwalały zabijać się żołnierzom, którzy popełniali potem samobójstwo. Wielu ludzi świadomie utopiło się w oceanie. Fanatyzm ten przerażał Amerykanów i świadczył, że szlak bojowy do Tokio będzie długi i uciążliwy [59]. 9 lipca 1944 r. wojska 5 korpusu posiadały już kontrolę nad całą wyspą. W walkach na Saipanie poległo 23.811 Japończyków. Amerykanie stracili 3.426 zabitych i 13.099 rannych [60].

Do podboju pozostały jeszcze dwie duże wyspy Guam i Tinian. Postanowiono zaatakować tę ostatnią. Na Tinian znajdowały się trzy lotniska dla bombowców, które podlegały wideadm. Kakui Kakuda - komendantowi bazy lotniczej. Wyspy broniło 9.000 Japończyków pod dowództwem płk Kiyochi Ogata. Trzon obrony stanowił 50 pp - płk Ogata. Wojska te przybyły z 29 DP rozlokowanej w Mandżurii. Żołnierze byli dobrze wyszkoleni i uzbrojeni. Ponadto znajdował się jeszcze batalion ze 135 pp, który należał do garnizonu wyspy Saipan, lecz z powodu blokady morskiej nie mógł wrócić do swej jednostki. Obronę wysp japońskich wspierały 52 działa artyleryjskie, 12 czołgów i 26 bunkrów. Do zdobycia wyspy dowództwo 5 korpusu wydzieliło 2 i 4 DPM.

Ponieważ wstępne bombardowanie wyspy Saipan okazało się niedostateczne, tym razem lotnictwo i artyleria bardziej skrupulatnie niszczyły obiekty obronne na wyspie Tinian. Wyspa ta oddalona 5,5 km na płd od Saipan jest płaskowyżem dogodnym do budowy lotnisk samolotów dalekiego zasięgu. Silne bombardowanie i ostrzał artyleryjski spowodowały, że desant morski wykonany 24 lipca 1944 r. napotkał na słaby opór. Pod koniec dnia na Tinian znajdowało się 15.614 żołnierzy amerykańskich. Straty poniesione w tym czasie wynosiły 15 zabitych i 200 rannych. Japończycy zaatakowali dopiero w nocy z 24 na 25 lipca siłami dwóch

---

59/ Tamże s. 337-338.

60/ Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 523; Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 339.

batalionów piechoty i 2.000 marynarzy pod dowództwem kmdr Goichi Oya oraz 12 lekkich czołgów. Ulewne deszcze uniemożliwiły wykorzystanie artylerii okrętowej, czołgów i lotnictwa.

Kontratak ten Amerykanie odpierali ogniem artylerii przeciwlotniczej, moździerzy i karabinów maszynowych. Walka trwała całą noc. Wielu żołnierzy japońskich wyposażonych zostało w materiały wybuchowe i miny magnetyczne, którymi zamierzano zniszczyć czołgi i działa artyleryjskie przeciwnika. Kiedy o świcie kontratak został odparty, żołnierze japońscy widząc bezsens dalszej walki rozerwali się przy pomocy materiału wybuchowego. Ciała ich podrzucone zostały na 5 metrów do góry i rozszarpane na kawałki. W walkach nocnych poniosło śmierć 1.250 Japończyków [61]. Innowację w działaniach bojowych na wyspie Tinian stanowiło użycie przeciwko obronie japońskiej napalmu i benzyny lotniczej. Powyższe materiały zapalające zrzucane były z amerykańskich samolotów myśliwskich w kanistrach i pojemnikach.

2 sierpnia 1944 r. wyspa została opanowana. W ciągu 9-dniowych zmagań obie dywizje amerykańskie straciły 389 zabitych i 1.816 rannych. Japończycy zaś 5.000 zabitych i 252 jeńców. Nie jest wiadomo co stało się z 4.000 żołnierzy japońskich. Prawdopodobnie popełnili oni samobójstwo. Kilkaset mogło ewakuować się przy pomocy łodzi rybackich na sąsiednie wyspy Aguijan. Zdobycie Tinianu nie było zbyt kosztownym przedsięwzięciem.
Straty japońskie okazały się 13-krotnie większe od amerykańskich [62].

Wyspy Guam broniło 19.000 żołnierzy japońskich. Zasadniczą siłę bojową stanowiły 29 DP gen. lt Takashina i 6 BP gen. mjr Kiyoshi Shigematsu. Na wyspie znajdowały się 3 lotniska. Długotrwałe bombardowanie i ostrzał arty-

---

61/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 369.

62/ Hoffman Carl W., op.cit., s. 1-143; Isely J.A., Crowl P.A., op.cit., s. 351-371; Crowl P.A., op.cit., s. 269-303; Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 523.

leryjski od strony morza przyczyniły się do zniszczenia umocnień przybrzeżnych. 6 pancerników, 6 krążowników i 41 niszczycieli, które w ciągu 13 dni ostrzeliwały obronę nieprzyjaciela, zużyły 38.764 pociski kalibru od 127 do 406 mm [63]. Ponadto w dniach od 19 do 21 lipca 1944 r. okręty amerykańskie wystrzeliły dodatkowo na obiekty wojskowe 18.386 pocisków i 9.000 rakiet. Zdobycie wyspy powierzono 3 korpusowi gen. mjr Geigera, który dysponował 3 DPM, 1 BPM i 77 DP.

Desant na wyspie Guam rozpoczął się o 8.20 21 lipca 1944 r. Amerykanie lądowali w zachodniej części wyspy po obu stronach portu Apra. Z głębi wyspy wojska te ostrzeliwane były ogniem artylerii i moździerzy. Wczesnym popołudniem cała 3 DPM znajdowała się na brzegu na płn od Apra. Na południowym odcinku wyładowywała się 1 BPM. Uchwycone przyczółki były bardzo płytkie. Górzysty teren sprzyjał broniącym się tu wojskom japońskim. Jednakże ich dowództwo niepotrzebnie wykrwawiało oddziały częstymi kontratakami.

Najsilniejszy kontratak wykonany został w nocy z 25 na 26 lipca na 3 DPM. Uderzenie było tak potężne, że dla jego odparcia musiano zaangażować wszystkich żołnierzy, a nawet kucharzy, piekarzy, pisarzy i kelnerów. Oddziały japońskie dotarły w pobliże szpitala dywizyjnego. Lżej ranni walczyli przed namiotami, ciężej ranni strzelali ze swych łóżek. Wokół namiotu chirurgicznego naliczono 16 trupów żołnierzy japońskich. Kontratak zatrzymany został w połowie 26 lipca zmasowanym ogniem artylerii okrętowej i dział polowych. Straty japońskie były bardzo duże. Wynosiły one 3.500 zabitych.

Natarcie piechoty morskiej przesuwało się powoli w głąb wyspy. W walkach tych w sposób szczególny wyróżnili się Indianie ze szczepu Navajo, służący w oddziałach łączności 3 DPM. Wszelkie rozkazy i zarządzenia dowódcy dywizji do pułków piechoty, jednostek artylerii i czołgów, przesyłane drogą radiową lub środkami przewodowymi, przekazywali

---

63/ Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 378-379.

oni otwartym tekstem w swym języku. Japoński nasłuch radiowy i organa rozpoznawcze nie znając tej mowy nie były w stanie rozszyfrować przekazywanych informacji.

28 lipca 1944 r. oddziały 1 BPM, 3 DPM i 77 DP połączył się na wsch od portu Apra, tworząc jeden wielki przyczółek. W dniu tym ponieśli śmierć generałowie Shigematsu i Takashina. Kierownictwo obrony przejął gen. lt Hideyoshi Obata - dowódca 31 armii. Pierwszy tydzień walki kosztował 3 DPM 753 zabitych i 3.147 rannych. Bitwa na wyspie Guam trwała do 10 sierpnia 1944 r. Zdobycie tej wyspy zakończyło kampanię na Marianach. Po tej porażce najwyżsi przywódcy japońscy uświadomili sobie, że przegrali wojnę. Oznaką tych tendencji był upadek rządu gen. Tojo [64/].

Straty amerykańskie na Guam wynosiły 7.083 żołnierzy, w tym 1.290 zabitych, 145 zaginionych i 5.648 rannych. Japończycy stracili 10.693 zabitych i 98 jeńców. Pozostałych 8.209 żołnierzy ukryło się w dżungli i w górach gdzie kontynuowali walkę partyzancką. 4 września 1945 r. Amerykanie transmitowali przez głośniki radiowe przemówienie cesarza nakazujące wszystkim żołnierzom japońskim złożyć broń. Zgodnie z tym rozkazem ppłk Takeda wyprowadził z dżungli 113 żołnierzy i poddał się do niewoli. Inne oddziały japońskie liczące kilkuset ludzi stawiały opór, aż do końca 1948 r.

Podbój wyspy Morotai /15.09.-5.10.1944 r./.

W połowie drogi między płw. Vogelkop a Mindanao na Filipinach leży wyspa Halmahera, największa w archipelagu Molukkow. Na wyspie tej znajdowało się 9 lotnisk i 37.000 żołnierzy japońskich. W końcu lipca 1944 r. gen. Mac Arthur zdecydował obejść tę wyspę i zająć Morotai leżącą 18,5 km na płn od niej, gdyż uważał, że próba pokonania dużego garnizonu wyspy Halmahera byłaby stratą czasu, marnotrawieniem żołnierzy i zaopatrzenia tak potrzebnych

---

64/ Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 524; Morison S.E., op.cit., vol VIII s. 401; Potter E.B. /ed/: The United States and World Sea Power.- Englewood Cliffs. N.Y., 1955 s. 800.

do inwazji na Filipiny. Morotai jest górzystą wyspą o rozmiarach 81,5 km długości i 46 km szerokości, pokryta tropikalnymi lasami. W jej płd części w pobliżu wsi Pitoe Japończycy budowali lotnisko. Nieco bagnisty teren wymagał zdrenowania. Uruchomienie lotniska odwlekało się.

W tym czasie wojska adm Nimitza przygotowywały się do zdobycia wysp Palau, Yap i Ulithi, leżących między Guam a Morotai. Lądowanie na Polau i Morotai ustalone zostało na 15 września 1944 r. 65/. Natomiast na Yap i Ulithi na początek października 1944 r.

Do zdobycia Morotai skierowano 28.000 żołnierzy z 11 korpusu gen. mjr Charles P. Hall'a oraz 12.200 saperów, którzy przystąpić mieli do budowy lotnisk. Trzon wojsk lądowych stanowiła 31 DP gen. mjr John C. Persons 66/. Grupę artyleryjskiego wsparcia tworzyło 5 krążowników i 10 niszczycieli kontradm Russell S. Berkey. Grupę lotniczego wsparcia - 6 lotniskowców eskortowych kontradm Thomas L. Sprague. Wojska przeznaczone do desantu ładowały się na statki w porcie Hollandia, oddalonym 1913 km od Morotai i na wyspie Biak, leżącej 1.582 km od obiektu planowanej operacji. Garnizon japoński stanowił niepełny batalion piechoty liczący 500 żołnierzy.

Desant rozpoczął się o 8.30 15 września. Japończycy ukryli się w dżungli i nie stawiali oporu, czekali na nastanie ciemności. W tym czasie 5 armia lotnicza bazująca na wyspach Biak i Noemfoor dokonała zmasowanego nalotu na lotniska japońskie na wyspie Halmahera, gdzie zniszczono większość znajdujących się tam samolotów. Pod wieczór na Morotai znajdowało się już 6.000 żołnierzy i 7.200 ton zaopatrzenia i ekwipunku.

Japończycy uderzyli dopiero w nocy. W wyniku kontrataku zginęło 31 żołnierzy amerykańskich, a 85 odniosło rany.

65/ Smith R.R., op.cit., s. 453; Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 525.

66/ Morison S.E., Leyte June 1944 - January 1945. History of United States Naval Operations in Werld War II. Washington 1961. vol XII s. 20-21.

Garnizon japoński nie był skłonny do dalszej walki. Miały miejsce sporadyczne tylko potyczki. 5 października 1944 r. Morotai znajdowała się pod pełną kontrolą 31 DP [67]. W trakcie walk obronnych zginęło 117 żołnierzy japońskich, dalszych 200 storpedowanych zostało w barce desantowej, w czasie próby ewakuacji na wyspę Halamahera, a pozostałych 183 ukryło się w dżungli.

Począwszy od 4 października na 2 lotniskach Morotai, bazowały 162 samoloty z 5 armii lotniczej gen. lt Kenney'a. W listopadzie 1944 r. rozlokowano tam 13 armię lotniczą.

Atak na wyspy Palau /15.09.-25.11.1944 r./.

Wyspy Palau stanowią zach część arch. Karolin. Osłonięte rafami koralowymi ciągną się na przestrzeni 204 km. Babelthuap - największa z grupy Palau usytuowana jest w odległości 871 km na wsch od Mindanao i 445 km na zach od Yap. Wyspy te w 1899 r. Hiszpania sprzedała Niemcom. Następnie od 1919 r. znajdowały się w posiadaniu Japonii [68].

Z wyspami Palau Amerykanie mieli trudniejszy problem niż z Morotai. Bowiem trzech dużych lotnisk na Angaur, Babelthuap i Peleliu broniło ponad 40.000 żołnierzy japońskich, wchodzących w skład 14 DP gen. lt Sadae Inoue, 53 BPi 1BDes. 14 DP była jedną z najstarszych dywizji w japońskich siłach zbrojnych. Brała ona udział w wojnie japońsko-chińskiej 1894-1895 r. i w konflikcie japońsko-rosyjskim 1904-1905 r. Wiosną 1944 r. przerzucona została z Mandżurii na wyspy Pacyfiku. W jej składzie znajdowały się 2,15 i 59 pp. Główne siły dywizji liczące 25.000 żołnierzy rozlokowane zostały na Babelthuap. Obronę wyspy

---

67/ Buchanan R.A., op.cit., vol II, s. 526; Krueger W., op.cit., s. 122-132; Smith R.R., op.cit., s. 480-493; Craven W.F., Cáte J.L., op.cit., vol V s. 311-319.

68/ Morison S.E., op.cit., vol XII s. 30.

Peleliu organizowało 5.300 Japończyków z 2 pp płk. Kunio Nakagawa. Na Angaur znajdował się wzmocniony 1 batalion mjr. Goto z 59 pp, posiadający około 1.400 żołnierzy [69].

Na wyspach Palau Japończycy zastosowali nową taktykę działań obronnych polegającą na tym, że główny pas oporu zbudowany został w dostatecznej odległości od brzegu, aby uchronić go od ostrzału artylerii okrętowej. Dalej na zapleczu organizowano obronę pozycyjną. Na każdej z wysp posiadano w odwodzie około 50 % broniących ją wojsk do wykonania w odpowiednim momencie kontrataku [70].

W operacji na wyspy Palau wzięło udział 44.000 żołnierzy wchodzących w skład i DPM gen. mjr William H. Rupertus'a i 81 DP gen. mjr Paul J. Muellerá. Ta ostatnia stanowiła pływający odwód. Wsparcie artyleryjskie tym wojskom zapewniała grupa okrętów kontradm. Jesse B. Oldendorf'a, którą tworzyło 5 pancerników, 8 krążowników i 14 niszczycieli. Wsparciem lotniczym i zwalczaniem okrętów podwodnych zajmowały się samoloty pokładowe z 11 lotniskowców eskortowych kontradm. Ralf Ofstie [71]. Za zaplanowanie i właściwą realizację tej operacji odpowiedzialny był adm. Halsey - dowódca 3 floty St.Zj.

Ostrzał artyleryjski i bombardowanie lotnicze wyspy Peleliu trwało 3 dni. Po tym okresie upodobniła się ona do wyludnionej pustyni. Na kilka godzin przed rozpoczęciem lądowania okręty, wyrzutnie rakietowe jeszcze raz ostrzelały wyspę. Po spaleniu dżungli i podszycia odsłonięte zostały jaskinie skalne przystosowane do obrony.

Gen. Rupertus widząc te zniszczenia obiecał korespondentom wojennym zdobyć Peleliu w ciągu 4 dni.

69/ Hough F.O.: The Assault on Peleliu. Marine Corps Monographs. Washington 1950 s. 17-18.

70/ Morison S.E., op.cit., vol XII s. 35-36.

71/ Smith R.R., op.cit., s. 463-467. Buchanan R.A., op. cit., vol II s. 526.

15 września 1944 r. 1 DPM uderzyła na płd zach skraj wyspy na wprost lotniska. Lądujące wojska ostrzelane zostały krzyżowym ogniem zamaskowanych wśród skał armat, moździerzy i karabinów maszynowych [72]. O godz. 16.50 odparto pierwszy kontratak japoński wsparty przez 13 czołgów. Dużą pomocą w odpieraniu uderzeń przeciwnika służyło lotnictwo, które w ciągu pierwszego dnia operacji wykonało 382 samolotoloty.
Japońskie siły powietrzne nie interweniowały. 16 września 1944 r. 1 DPM opanowała lotnisko na wyspie Peleliu, tracąc w ciągu dwóch dni walki ponad 1.500 zabitych i rannych. Pogoda była niezwykle upalna, w pobliżu nie było wody do picia. Dowódca dywizji mając zwichniętą nogę nie mógł się poruszać i nie posiadał właściwego obrazu toczącej się bitwy. Nie prosił również o posiłki. Wyższe dowództwo uważając, że na Peleliu walka toczy się normalnie, 17 września skierowało 81 DP do zdobycia wyspy Angaur, leżącej w płd części archipelagu [73].

Dywizja ta biorąca po raz pierwszy udział w walce, napotkała na słaby opór i w ciągu 2 dni zdobyła większość wyspy wraz z lotniskiem. Ten łatwy sukces spowodowany był 5-dniowym ostrzałem przez artylerię 2 pancerników, 4 krążowników i 5 niszczycieli. Samoloty zrzuciły także wiele bomb na umocnienia obronne. Gen. Mueller widząc szybkie tempo natarcia swych wojsk na tej płaskiej 4,6 km długości liczącej wysepce, 20 września rano zameldował swym przełożonym o zdobyciu Augauru. Komunikat ten okazał się przedwczesny, bowiem Japończycy wycofali się w płn zach część wyspy, gdzie w jaskiniach górskich uporczywie bronili się do 23 października, wiążąc cały pułk piechoty, który mógłby być zaangażowany na Peleliu. Do tego czasu batalion mjr. Goto

---

72/ Hough F.O., op.cit., s. 36-106; Smith R.R., op.cit., s. 494-498; Morison S.E., op.cit., vol XII s. 36-43.

73/ Smith R.R., op.cit., s. 498-531; Morison S.E., op.cit., vol XII s. 43-47; Heugh F.O., op.cit. s. 106-108.

broniący Augaur stracił 1.338 zabitych [74]. 58 Japończyków dostało się do niewoli. Amerykanie zdobyli wyspę za cenę 237 zabitych i 907 rannych.

Piechota morska napotykała na coraz większe trudności na wyspie Peleliu. W ciągu 7 dni straty dywizji wynosiły 3.946 zabitych i rannych. Na szczęście przybyły z Angaur główne siły 81 DP. 23 września rozpoczęto luzowanie wyczerpanych żołnierzy 1 DPM. Japończycy prosili także o posiłki z płn części archipelagu. Przybyło tylko 600 żołnierzy z wyspy Babelthuap. Lotnictwo amerykańskie i marynarka uniemożliwiały przedostanie się większych sił. Ilość świeżych wojsk była za mała aby zmienić wynik bitwy, lecz dostatecznie duża dla uaktywnienia walki. Japończycy bronili się w jaskiniach górskich, w których jedna pomieścić mogła ponad 1.000 żołnierzy. Stawiali oni opór do 25 listopada 1944 r. Tego dnia w nocy dowódca garnizonu Peleliu - płk Nakagawa i jego doradca gen. mjr Kenjiro Murai popełnili samobójstwo. Kampania na Palau zakończyła się po 2,5 miesiącach walki, zdobyciem wysp Angaur i Peleliu oraz 2 dużych lotnisk.

W ciągu tego okresu Japończycy stracili 13.600 żołnierzy, z tego 11.000 poległo na Peleliu. 30 ocalałych żołnierzy ukryło się w głównej pieczarze, gdzie stawiali opór do 1 lutego 1945 r. Wyspy Babelthuap nie zdobywano, aby nie tracić czasu i ludzi, ostrzeliwano ją tylko z morza i z powietrza. Garnizon wyspy liczący 25.000 żołnierzy poddał się we wrześniu 1945 r. Łączne straty amerykańskie wynosiły 1.800 zabitych i 9.800 rannych [75]. Była to najbardziej krwawa bitwa na Pacyfiku. Atol Ulithi zajęty został bez walki w dniu 26 września 1944 r. [76].

74/ Hough F.O., op.cit., s. 107; Smith R.R., op.cit., s. 530.

75/ Hough F.O., op.cit., s. 183; Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 527; Smith R.R., op.cit., s. 573.

76/ Morison S.E., op.cit., vol XII s. 46-49; Hough F.O., op.cit., s. 179-183; Smith R.R., op.cit., s. 575.

Kampania na Filipinach /17.10.1944-7.09.1945 r./

Zdobycie wyspy Leyte - bitwy morskie w rejonie Filipin /20.10.1944 r.-30.03.1945 r./

Dyrektywa Połączonego Komitetu Szefów Sztabów z dnia 8 września 1944 r. nakazywała gen. Mac Arthurowi realizować planowane operacje na wyspy Talaud i Mindanao, z takim wyliczeniem, aby 20 grudnia 1944 r. przystąpić mógł do operacji desantowej na wyspie Leyte - w centralnej części Filipin [77]. Lądujące wojska oprócz wsparcia lotniczego i morskiego ze strony floty Pacyfiku otrzymać miały pomoc od 14 armii lotniczej rozlokowanej w płd Chinach. Wydarzenia na Pacyfiku wniosły znaczne zmiany do powyższej dyrektywy.

Adm. Halsey zachęcony skutecznym rajdem lotniskowców i uderzeniami lotnictwa pokładowego na Filipiny, Yap i Palau wywnioskował, że japońskie siły powietrzne w płd zach części Pacyfiku zostały już powalone. Będąc zwolennikiem przyspieszenia operacji, sugerował adm Nimitzowi zaprzestanie desantów na Pallau, Morotai, Yap i Mindanao, a wojskami przeznaczonymi do zdobycia tych wysp, wspartymi przez lotniskowce przystąpić natychmiast do inwazji na Leyte. Ocena Halsey'a odnośnie stanu lotnictwa japońskiego była w większości błędna. Japończycy nie reagowali silnie przeciwko rajdowi lotniskowców, ponieważ ich samoloty ściągnięte zostały do obrony Filipin, gdzie spodziewano się wielkich desantów morskich. Inny argument - przeciwstawny koncepcji adm Halsey'a przedłożył w sztabie gen. Mac Arthura płk William J. Elly - szef saperów 6 armii, który wskazał, że w czasie zbliżającej się pory monsunowej pogoda i warunki glebowe utrudnią budowę lotnisk na Leyte i opóźnią w ten sposób dalsze działania bojowe [78]. Nimitz przekazał opinię Halseya Mac Arthurowi, który nie otrzymał jej, ponieważ popłynął z desantem morskim na Morotai, a na okrętach przed rozpoczęciem operacji obowiązywała cisza radiowa.

77/ Hamlin Cannoh M.: Leyte. The Return tothe Philippines. United States Army in World War II. The War in the Pacific. Washington 1954 s. 8; Bachanan R.A., op.cit., s. 531.

78/ Morison S.E., op.cit., vol XII s. 13-14.

Gen. mjr Sutherland - szef sztabu Mac Arthura będąc przekonany, że jego przełożony zaaprobuje koncepcje przyspieszenia desantu na Filipiny. 14 września 1944 r. zakomunikował Połączonemu Komitetowi Szefów Sztabów i adm. Nimitzowi, że jeśli zalecenie Halsey'a zostało zaakceptowane, to desant na Leyte rozpocząć się może 2 miesiące wcześniej tj. 20 października 1944 r. Nimitz odczuwając potrzebę zdobycia baz lotniczych i przystani morskich położonych bliżej Filipin, zdecydowany był kontynuować operacje na wyspach Pallau i Ulithi. Poza tym zgodził się z propozycjami gen. Sutherlanda.

W drugiej połowie września 1944 r. Połączony Komitet Szefów Sztabów wspólnie z Brytyjczykami rozważył na konferencji Octagon w Quebec zalecenia Nimitza i Sutherlanda. Szefowie Sztabów odpowiedzieli szybko nowymi instrukcjami, odkładającymi pośrednie lądowania. Zaakceptowali termin desantu na Leyte na dzień 20 października 1944 r. 79/. Jednocześnie 3 października wydali dyrektywę nakazującą gen. Mac Arthurowi nie później jak do 20 grudnia przystąpić do wyzwolenia Luzonu i zakładania tam baz lotniczych i morskich, potrzebnych dla wsparcia dalszych operacji. Siły morskie adm. Nimitza osłonić miały lądujące wojska i udzielić im potrzebnej pomocy, a ponadto do 20 stycznia 1945 r. zająć jedną lub więcej pozycji na wyspach Bonin i Vulcano oraz 1 marca dokonać inwazji na wyspy Riu-Kiu 80/.

Leyte - jedna z wysp Vizajskich, położona w środkowej części Filipin, była logicznym obiektem ataku. Długość jej wynosi 203 km, a szerokość od 28 do 83 km. Wyspa jest górzysta. Dolina biegnie ze wsch. wybrzeża ku północy. W tym rejonie rozlokowane są ośrodki ludnościowe i lotniska. Desanty morskie na większą skalę możliwe są tylko po wsch. stronie wyspy. Na Leyte aktywnie działała partyzantka filipińska kierowana przez płk. Ruperto K. Kangleon, wspomagana przez Mac Arthura. Zachęcało to Amerykanów do lądowania tam 81/.

79/ Hamlin C.M., op.cit., s. 9; Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 532.
80/ Morison S.E., op.cit., vol XII s. 18.
81/ Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 534; Morison S.E., op.cit., vol XII s. 64; Hamlin C.M., op.cit., s. 14-17.

Głównym zamiarem Japończyków było utrzymanie wyspy Luzon, Indii Holenderskich, Singapuru i Malajów. Za obronę tego obszaru odpowiedzialny był feldmarsz. Terauchi - dowódca Grupy Armii "Południe". W maju 1944 r. przeniósł on swą siedzibę z Sajgonu do Manili. Terauchi ocenił, że do obrony Filipin potrzeba będzie co najmniej 15 dywizji. Faktycznie zaś archipelagu broniły 14 armia gen. lt Tomoyuki Yamashita i 35 armia gen. lt Sosaku Suzuki mające tylko sześć dywizji: 1, 8, 16, 28, 30 i 102 DP. Na wyspie Leyte znajdowała się 16 DP gen. mjr Makino. Oprócz wojsk lądowych na Filipinach rozlokowane były dwie armie lotnicze, które podlegały wiceadm. Gunichi Mikawa - dowódcy Flot Z ch Sił Powietrznych. Były to: 4 armia gen. lt Kyoji Tominaga i 5 armia wiceadm. Takijiro Onishi.

W ciągu września i pierwszej połowy października 1944 r. obie armie lotnicze poniosły duże straty od ataków lotnictwa amerykańskiego. Na dzień 10 października 1944 r. 4 armia posiadała tylko 237 samolotów, w tym 83 myśliwce, a 5 armia 86 bombowców i 115 myśliwców. Na Filipinach i Formozie posiadano dużą ilość lotnisk. Na wyspie Luzon było ich 19 o łącznej pojemności ponad 1.000 samolotów, 8 lotnisk na Leyte, 20 na wyspach Negros Cebu i Mindanao oraz 26 na Formozie. Japończycy planowali zaatakować flotę aliancką przy użyciu lotnictwa na podejściach do Filipin, zniszczyć ją i nie dopuścić do wykonania desantu. W razie inwazji, broniące się wojska mogły liczyć na pomoc 6 armii lotniczej wiceadm. Shigeru Fukudome, bazującej w płd części wyspy Kiu-Sziu, Riu-Kiu i na Formozie. Armia ta posiadała 514 bombowców i 223 samoloty myśliwskie [82/].

Operacja Leyte miała skomplikowaną organizację dowodzenia, bowiem brały w niej udział cztery wyższe dowództwa nie posiadające wspólnego kierownictwa poza Połączonym Komitetem Szefów Sztabów i prezydentem St.Zj. Gen. Mac Arthur dowodził całymi siłami lądowymi, częścią lotnictwa i 7 flotą wojenną.

82/ Morison S.E., op.cit., vol XII s.66-69; Hamlin C.M., op.cit., s. 49-54.

Adm. Nimitzowi podlegała 3 flota wojenna adm. Halsey'a i 7 armia lotnicza. Gen. H.H. Arnold przez swego zastępcę gen. mjr Curtis E. Le May dowodził 20 armią lotnictwa strategicznego B-29, a gen. Joseph W. Stilwell - 14 armią lotniczą. Dowódcą sił morskich atakujących centralne Filipiny wyznaczony został wiceadm Thomas C. Kinkaid, a gen. lt Walter Krueger dowódcą wojsk lądowych biorących udział w tej operacji [83].

Północne zgrupowanie uderzeniowe mające lądować w porcie Tacloban na styku z wyspą Samar stanowił 10 korpus gen. mjr Franklin C. Sibert'a. W składzie korpusu znajdowały się 24 DP gen. mjr F.A. Irving'a i 1 DKaw gen. mjr Verne D. Mudge. Desantem tym kierował kontradm Daniel E. Barbey. Na płd odcinku w porcie Dulag, na wsch wybrzeżu Leyte lądować miał 24 korpus gen. mjr J.R. Hodge'a, w składzie 7 DP gen. mjr A.V. Arnold'a i 96 DP gen. mjr J.L. Bradley'a. W odwodzie obu korpusów znajdowały się 32 DP gen. mjr W.H. Gill'a i 77 DP gen. mjr A.D. Bruce. Za przewóz tych wojsk i wysadzenie ich na brzeg odpowiedzialny był wiceadm. Theodore Stark Wilkinson. W ciągu 5 dni operacji wylądować miało 145.000 żołnierzy, a dalszych 55.000 w okresie późniejszym.

3 flota wojenna osłonić miała i wesprzeć operację desantową na wyspie Leyte, lecz w wypadku zaistnienia sposobności do zniszczenia głównych sił morskich nieprzyjaciela, winna upolować flotę japońską i rozgromić ją. W zgrupowaniu morskim, które płynęło w kierunku Leyte znajdowały się 734 okręty, w tym 157 bojowych, 420 desantowych, 84 patrolowce, trałowce, okręty hydrograficzne i 73 pomocnicze. Do tych cyfr należałoby doliczyć jeszcze okręty 3 floty adm. Halsey'a, który posiadał 18 lotniskowców, 6 pancerników, 17 krążowników i 64 niszczyciele [84].

83/ Crawen W.F., Cate J.L., op.cit., vol V s. 341-355; Krueger W., op.cit., s. 141-144, 148-153; Morison S.E., op.cit., vol XII s. 54-65, 74-85.
84/ Buchanan R.A., op.cit., vol. II s. 535-536.

We wrześniu 1944 r. rajdy lotnictwa pokładowego 3 floty St.Zj. poważnie nadszarpnęły możliwości obronne Japończyków. W ciągu miesiąca czasu zniszczono lub uszkodzono około 500 samolotów, to jest 57 % japońskich sił powietrznych, rozmieszczonych na Filipinach. Na wodach centralnej i płd części Filipin zatopiono ponad 100 japońskich statków handlowych. 10 października zatopiono 75 statków i zniszczono 111 samolotów japońskich za cenę 21 własnych. W 2 dni później dokonano rajdu na Formozę, gdzie Japończycy stracili 280 samolotów, to jest ponad połowę maszyn znajdujących się na wyspie. Zestrzelonych zostało 78 samolotów amerykańskich [85].

Pierwsze desanty wysadzone zostały na małe wysepki strzegące wejścia do zatoki Leyte. O 8.20 17 października lądowano na Saluan, a w godzinę później 6 batalion komandosów ppłk H.A. Mucci zajął wyspę Dinagat. W następnym dniu opanowano Homonhon. Na wysepkach tych zainstalowano światła radionawigacyjne naprowadzające armadę morską [86].

17 października rano sztab 16 DP powiadomił 14 armię japońską i adm Soemu Toyoda - dowódcę połączonej floty o możliwości desantu morskiego na wyspę Leyte. Okręty japońskie zgrupowane w pobliżu Singapuru otrzymały zadanie zaatakowania i zniszczenia floty inwazyjnej. Jednocześnie z wyspy Cebu skierowano na Leyte dowództwo 35 armii dla kierowania działaniami obronnymi 16 DP i napływających oddziałów japońskich. Dowódcą 35 armii był gen. lt Sosaku Suzuki, a jego szefem sztabu gen. mjr Tomochika. Sztab cesarski postanowił uczynić z Leyte główne pole bitwy na Filipinach.

W tym czasie, kiedy Japończycy przygotowywali się do obrony, trałowce i grupy płetwonurków pod osłoną okrętów wojennych oczyszczały z min wody przybrzeżne. W nocy z 19 na 20 października 1944 r. rozpoczęło się artyleryjsko-lotnicze przygotowanie ataku. Następnego ranka działa okrętowe i samoloty wznowiły bombardowanie. Desant zaczął się

85/ Morison S.E., op.cit, vol XII s. 86-109.

86/ Hamlin C.M., op.cit., s. 54-123; Krueger W., op.cit., s. 156-167; Morison S.E., op.cit., vol XII, s. 117-136.

o godzinie 10.00. Japończycy pozwolili 5 falom barek desantowych wyładować wojska na brzeg, następnie otworzyli do nich ogień. Straty poniesione w ludziach i sprzęcie były duże, lecz nie powstrzymały natarcia w głąb wyspy. Pod koniec dnia oddziały 10 korpusu zajęły port Tacloban, lotnisko i wzgórze 522, z którego uzyskano wgląd na całą dolinę. 24 korpus opanował miejscowości Dulag i San Jose. Na plażach wyładowano ponad 100.000 ton zaopatrzenia [87]. Japończycy bronili się w dzień na dogodnych rubieżach, w nocy wycofywali się i zajmowali inne, na których stawiali opór następnego dnia.

Dowództwo połączonej floty japońskiej nie rozporządzając odpowiednimi siłami do nawiązania bezpośredniej walki z 3 flotą St.Zj. zabezpieczającą operacje postanowiło odciągnąć ją na płn wsch od Luzonu. Rolę przynęty spełniać miały lotniskowce. Uważano, że 3 flota w pościgu za nimi oddali się znacznie od wyspy Leyte, podczas gdy siły centralne płynące przez cieśninę San Bernardino - między występami Luzon i Samar oraz inne przez cieśninę Surigao - między Leyte a Mindanao, okrążą okręty transportowe i zatopią je, ponadto zaatakują Amerykanów na przyczółku i zniszczą zaopatrzenie wyładowane na plażach. Za najkorzystniejszy moment do uderzenia wybrano 24 października 1944 r., piąty dzień operacji desantowej, kiedy na brzegu nagromadzone zostaną duże ilości uzbrojenia, amunicji i zaopatrzenia. Otrzymawszy dane o zbliżaniu się floty japońskiej, grupa okrętów ogniowego wsparcia podeszła do płd krańca zatoki Leyte, gdzie przyjęła ugrupowanie do odparcia sił morskich nieprzyjaciela. Lotniskowce 7 floty St.Zj. krążyły w 3 grupach na wsch do rejonu operacji desantowej.

Połączona flota japońska podchodziła w następującym szyku:

87/ Buchanan R.A., op.cit., vol II, s. 537.

Grupa północna wiceadm Takeo Kurity płynąca w kierunku cieśn. San Bernardino posiadała 5 pancerników, 12 krążowników i 15 niszczycieli. Południowa zaś złożona z dwóch formacji pod dowództwem wideadm. Guinichi Mikawa przesuwała się w kierunku cieśn. Surigao. Składała się ona z grupy okrętów wiceadm. Shoji Nishimura, w której znajdowały się 2 pancerniki, 1 krążownik i 4 niszczyciele oraz sił odwodowych wiceadm. Kiychide Shima dysponujących 3 krążownikami i 4 niszczycielami. Wreszcie główny zespół połączonej floty pod dowództwem wiceadm. Jisaburo Ozawa, przeznaczony do walki ze zgrupowaniem adm. Halseya tworzyły 4 lotniskowce, 2 pancerniki, 3 krążowniki i 10 niszczycieli [88].

23 października 1944 r. 2 okręty podwodne St.Zj. zauważyły w pobliżu wyspy Palawan Centralne siły japońskie. W wyniku ataku torpedowego zatopiły one krążownik Atago - okręt flagowy wiceadm. Kurita i krążownik Maya oraz poważnie uszkodziły krążownik Takeo. Adm. Halsey będąc przekonany, że cieśnina San Bernardino jest zaminowana, nie ryzykował wysłania przez nią okrętów na spotkanie z nieprzyjacielem. Postanowił zaatakować flotę japońską z powietrza [89]. Zanim samoloty pokładowe podjęły to zadanie, lotnictwo wroga bazujące na Filipinach uderzyło na lotniskowce amerykańskie. Atak ten odparty został z dużymi stratami dla samolotów japońskich. Jednemu z bombowców lecącemu 10-tem koszącym udało się przedrzeć przez osłonę myśliwską i zrzucić bomby na lotniskowiec Princeton. Wybuch nastąpił w hangarze lotniczym, gdzie znajdowały się samoloty uzbrojone w bomby i pociski rakietowe. Straszliwa eksplozja rozerwała kadłub lotniskowca, który w następnym dniu zatonął.

Rano 24 października 1944 r. samoloty pokładowe dokonały 259 lotów bojowych na centralne zgrupowanie floty japońskiej wykryte na morzu Sibuyan. 6 uderzeniami torped i 17 bombami zatopiono pancernik Musashi wraz z 2.200 ludźmi załogi.

88/ Morison S.E., op.cit., vol XII, s. 430-431; Lipiński J. op.cit., s. 4.

89/ Potter E.B., Nimitz Ch.W., op.cit., s. 371-340; Morison S.E., op.cit., vol XII, s. 159-238; Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 537; Buchanan R.A., The Navy's Air War, op.cit., s. 236-252.

Uszkodzono ponadto pancerniki Nagato, Yamato i krążownik Myoko. Ten ostatni zawrócić musiał do bazy w płn Borneo. Samoloty bazujące na Luzonie ponowiły atak na lotniskowce amerykańskie. Jednocześnie płn zgrupowanie płynąc na płd jako przynęta wysłało samoloty pokładowe do uderzenia na 3 flotę St.Zj. Atak ten nie był skuteczny. Samoloty japońskie poniosły duże straty, zamiast wrócić na lotniskowce lądowały na Luzonie. Dopiero po południu 23 października samoloty rozpoznawcze wykryły lotniskowce wiceadm Ozawy. Dalsze przedsięwzięcia adm. Halsey'a wyjaśnione zostały w depeszy do Nimitza i Mac Arthura wysłanej w nocy 25 października, w której pisał on: "Poszukiwania dokonane przez moje samoloty po południu 24.10.1944 r. ujawniły obecność płn zgrupowania lotniskowców. Uogólniło to obraz wszystkich sił morskich przeciwnika. Wydało mi się dziecinne statyczne strzeżenie cieśniny San Bernardino. Zebrałem więc lotniskowce i pod osłoną nocy popłynąłem na północ, aby o świcie zaatakować nieprzyjaciela. Wierzyłem, że centralne zgrupowanie zostało tak poważnie osłabione na morzu Sibuyan, że nie mogło już stanowić zagrożenia dla 7 floty St.Zj." 90/. Wyruszywszy na płn w celu upolowania głównych sił floty japońskiej Halsey umożliwił centralnej formacji wiceadm. Kurity, niezauważenie przejść przez cieśn. San Bernardino. Niektórzy oficerowie ze sztabu 3 floty zaniepokojeni byli tym marszem i brakiem osłony cieśniny, lecz ich komentarze zostały zignorowane. Halsey zostawić mógł część sił dla strzeżenia tego przejścia, lecz nie uczynił tego, gdyż rzekomo potrzebował wszystkich sił dla zniszczenia floty wiceadm. Ozawy.

W tym czasie cieśnina Surigao zablokowana była przez 6 pancerników, 8 krążowników, 28 niszczycieli i flotyllę ścigaczy. Powyższą formacją wydzieloną ze składu 7 floty St.Zj. kierował kontradm Jesse B. Oldendorf. Alianckie siły morskie rozlokowane na tym kierunku miały przewagę liczebną nad japońskimi. W cieśninie szerokiej 18 km ustawiły się

90/ Morison S.E., op.cit., vol XII, s. 193; Buchanan R.A., op.cit., vol II, s. 538.

w linię bojową pancerniki i krążowniki, przed nimi niszczyciele, a dalej w przodzie ścigacze. Grupa okrętów wiceadm. Nishimura pojawiła się u wejścia do cieśniny nocą z 24 na 25 października i nie czekając na przybycie 5 floty wiceadm. Shima ruszyła dalej. Noc była bezksiężycowa i widoczność niewielka. Ataki torpedowe ścigaczy niezdecydowane i mało skuteczne. Dopiero torpedy odpalone przez niszczyciele amerykańskie zatopiły pancernik Fuso i 2 niszczyciele Yamagumo i Michishio. W 20 minut później artyleria pancerników i krążowników zatopiła pancernik Yamashiro. Z zespołu wiceadm. Nishimura ocalały tylko dwa okręty, ciężko uszkodzony krążownik Mogami i niszczyciel Shigure.

W końcowej fazie bitwy pojawiła się 5 flota wiceadm. Shima. Ścigacze amerykańskie storpedowały krążownik Abakuma. W wąskim przejściu powstało zamieszanie. Shima zorientowawszy się w sytuacji zarządził odwrót. O świcie 25 października wprowadzono do walki lotnictwo. Samoloty dobiły bombami uszkodzone krążowniki Abakuma, Mogami i niszczyciel Asagumo. Jak z powyższego wynika Japończycy ponieśli ciężką porażkę w cieśninie Surigao 91/.

W nocy z 24 na 25 października siły morskie wiceadm. Kurita przepłynęły spokojnie przez cieśninę San Bernardino i o 7.00 rano znalazły się w pobliżu wyspy Samar. Na płd wsch od tej wyspy operowało 16 lotniskowców eskortowych kontradm. Thomas L. Sprague, podzielonych na 3 grupy, oddalone jedna od drugiej od 56 do 93 km. Najbliżej okrętów japońskich była 3 grupa kontradm. Clifton A.F. Sprague w składzie 6 lotniskowców eskortowych osłoniętych przez 7 niszczycieli. Większość samolotów pokładowych znajdowała się nad wyspą Leyte, wspierając natarcie wojsk lądowych. Japończycy dysponowali czterema pancernikami, 8 krążownikami i 11 niszczycielami. Start był więc nierówny. Ucieczka przy szybkości lotniskowców nieprzekraczającej 19 węzłów wydawała się zupełnie niemożliwa. Mimo to podjęto despe-

---

91/ Buchanan R.A., op.cit., vol II, s. 539; Morison S.E., op.cit., vol XII, s. 198-241.

racką, nierówną walkę. Wkrótce potem ponad 300 samolotów pokładowych z trzech grup lotniskowców zaatakowało okręty japońskie. Po starcie samolotów lotniskowce płynęły zygzakami, aby uchronić się przed pociskami artylerii okrętowej oraz stosowały zasłony dymne.

Zespół okrętów wiceadm Kurita pozbawiony rozpoznania lotniczego prowadził walkę na ślepo. Japończycy sądzili, że mają do czynienia z szybkimi lotniskowcami. Dlatego też działali bardzo ostrożnie. Niszczyciele amerykańskie atakami torpedowymi i ogniem artylerii próbowały odciągnąć uwagę przeciwnika od lotniskowców. Wkrótce jednak artyleria krążowników zatopiła lotniskowiec Gambier Bay i trzy niszczyciele osłony. Uszkodzone zostały dalsze 3 lotniskowce. W zamian za to samoloty pokładowe poważnie uszkodziły 3 japońskie krążowniki. W ciągu 2-godzinnego starcia okręty amerykańskie wyczerpały amunicję i torpedy. Wydawało się, że małe siły lotniskowców są stracone. Nagle wiceadm. Kurita zarządził odwrót i odpłynął w kierunku cieśniny San Bernardino. Japończycy wycofali się, ponieważ z nasłuchu radiowego dowiedzieli się o skierowaniu przeciwko nim części 3 floty St.Zj., w postaci formacji pancerników. Okręty japońskie atakowane były nadal przez samoloty pokładowe. Bombami dobito i zatopiono 3 uszkodzone krążowniki Chikuma, Chokai i Suzuya.

Wkrótce potem lotniskowce amerykańskie poddane zostały innemu atakowi, tym razem przez nurkowce japońskie kierowane przez pilotów samobójców. Był to pierwszy zorganizowany atak Kamikaze. Nazwa ta w języku japońskim oznacza "boski wiatr", który w 1281 r. uchronił Japonię przed inwazją Mongołów. Ogromne siły desantowe wyruszyły wtedy na podbój Japonii, słabo przygotowanej do obrony. Bogowie zesłali wówczas niebiański wiatr, który rozproszył flotę mongolską. Wiele okrętów zatonęło, a te które ocalały odrzucone zostały z powrotem ku wybrzeżu Chin.

W 1944 r. ów "niebiański wiatr" stanowić miały samoloty kierowane przez pilotów samobójców, werbowanych ochotni-

czo, gotowych ponieść śmierć w obronie Japonii. Maszyny ich zawierały w swej obudowie tonę materiału wybuchowego. Zadanie pilota polegało na taranowaniu z lotu nurkowego największych okrętów amerykańskich, początkowo głównie lotniskowców. W pewnych odosobnionych wypadkach tego rodzaju ataki stosowane były przez Japończyków od początku wojny, przede wszystkim w sytuacji, kiedy bomby nie trafiły w cel lub gdy samolot został uszkodzony. Począwszy od 25 października 1944 r., to jest od opisanej wyżej bitwy morskiej w rejonie wyspy Samar, metoda ta stała się obowiązującą taktyką. Kamikaze nadlecieli wtedy bardzo nisko, poniżej możliwości wykrywania przez radiolokatory okrętowe i pojawili się nad lotniskowcami tak niespodziewanie, że nie zdążyły wystartować samoloty patrolowe. Niektóre maszyny samobójców zestrzeliła artyleria przeciwlotnicza, inne nurkowały na okręty. W rezultacie dwa lotniskowce eskortowe Santee i Suwannee zostały poważnie uszkodzone, a na St. Lo. wybuch spowodował eksplozję amunicji i benzyny. Okręt został rozerwany i zatonął, a wraz z nim 114 ludzi załogi. Był to nowy oryginalny sposób prowadzenia wojny, który narażał flotę amerykańską na ciężkie straty [92].

O 7.10 25 października flota adm. Halsey'a składająca się z 10 lotniskowców, 6 pancerników, 8 krążowników i 41 niszczycieli doścignęła okręty wiceadm. Ozawa. W 50 minut później w rejonie przylądka Engano - płn wsch cypla wyspy Luzon rozpoczęły się walki powietrzne. Samoloty amerykańskie przedarły się przez osłonę myśliwców i artylerii przeciwlotniczej oraz 7 bombami zatopiły lotniskowiec Chitose.
Wkrótce potem torpedą lotniczą ugodzony został lotniskowiec Zuikaku. Bombami i torpedami uszkodzono lotniskowce Chiyoda i Zuiho oraz krążownik Tama i niszczyciel Akitsuki. W czwartym nalocie bombowo-torpedowym samoloty pokładowe zatopiły

---

92/ Buchanan R.A., op.cit., vol II, s. 534-541; Morison S.E., op.cit., vol XII s. 166, 242-316; Inoguchi Rikihei, Nakajima Tadashi, Pino Roger: The Divine Wind. Japans Kamikaze Force in World War II. Annapolis 1958 passim.

uszkodzone poprzednio lotniskowce Zuiho i Zuikaku. Zaś armaty 4 krążowników amerykańskich posłały na dno ostatni lotniskowiec japoński Chiyoda. W walkach nocnych z 25 na 26 października krążowniki i okręty podwodne St.Zj. zatopiły krążownik Tama i 2 niszczyciele Hatsuzuki i Nowaki. Pancerniki japońskie wraz z towarzyszącymi im okrętami uszły pod osłoną nocy. Po wojnie na temat tej bitwy wiceadm. Ozawa powiedział kontradm. Morisonowi "Głównym moim zamierzeniem było odciągnąć wasze siły na północ. Spodziewaliśmy się kompletnego zniszczenia". Faktycznie z 64 okrętów japońskich upolowanych zostało 19. Halsey zamierzał wysłać pancerniki dla pościgu i rozbicia floty Ozawy, lecz zrezygnował, gdyż otrzymał szereg pilnych depesz proszących, aby skierować je na południe dla przechwycenia zespołu okrętów wiceadm. Kurita. Przybyły one za późno.

W sumie więc cztery kolejne bitwy morskie stoczone w rejonie Filipin zakończyły się druzgocącą klęską floty japońskiej i jej lotnictwa pokładowego. Odniesione zwycięstwo zapewniło aliantom panowanie na Pacyfiku. Łączne straty japońskie poniesione na morzu Sibuyan, w cieśninie Surigao, pod Samar i koło przylądka Engano wynosiły 3 pancerniki, 4 lotniskowce, 10 krążowników i 10 niszczycieli. Wiele okrętów odniosło uszkodzenia. Flota St.Zj. straciła 3 lotniskowce /1 lekki i 2 eskortowe/ oraz 3 niszczyciele [93]. Po tych sukcesach morskich wyspa Leyte musiała zostać zdobyta [94]. Po wojnie japoński minister marynarki - adm. Mitsumasa Yonai oświadczał: "Nasza porażka morska w rejonie Leyte równoznaczna była z utratą Filipin[95].

Dowództwo japońskie zdając sobie sprawę, że wyspa Leyte odgrywała istotną rolę w kampanii na Filipinach, nieprzerwanie powiększało jej garnizon. Świeże wojska dowożone

---

93/ Lipiński J., op.cit., s. 467-468; Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 541.

94/ Hamlin C.M., op.cit., s. 124-370; Krueger W., op.cit., s. 168-196; Craven W.F., Care J.L., op.cit., vol V, s. 368-389.

95/ Morison S.E., op.cit., vol XII s. 338.

były pod osłoną nocy do portu Ormoc na zach wybrzeżu. Jeżeli 20 października 1944 r. Japończycy posiadali na Leyte 21.700 żołnierzy, to w okresie 3 następnych tygodni dostarczono im 45.000 ludzi i 10.000 ton zaopatrzenia. W ciągu omawianego czasu siły obrońców wzrosły o 200 %. Transport morski przeciwnika ponosił duże straty od ataków lotnictwa pokładowego. Według powojennych ocen japońskich zatopionych zostało 80 % statków biorących udział w dowozie wojsk i zaopatrzenia. Broniące się oddziały odczuwały poważny niedostatek amunicji i trudności w remoncie uszkodzonego uzbrojenia. W rezultacie nie mogły one powstrzymać 3,5 krotnie większych sił 6 armii St.Zj.

96 DP z 24 korpusu mająca opanować płd część doliny Leyte, musiała pokonywać rozległe bagna i pola ryżowe oraz wypierać nieprzyjaciela z dominujących wzgórz. Na lewo od 96 DP nacierała 7 DP, kiedy jej wojska podeszły do miejscowości Dagami położonej w głębi wyspy, zauważono, że Japończycy bronią się na cmentarzu. Z kamiennych grobowców usunęli oni trumny ze zmarłymi i otwarte groby przekształcili w bunkry. Do zwalczania tych punktów oporu użyto 6 miotaczy ognia, którymi wypalono broniących się żołnierzy japońskich. W tym czasie oddziały 1 DKaw z 10 korpusu opanowały płn wsch część wyspy i ustanowiły kontrole w cieśninie między wyspami Leyte i Samar, zdobywając oba brzegi tego przejścia wodnego.

23 października 1944 r. gen. Mac Arthur i prezydent Sergio Osmena wylądowali w opanowanym przez 1 DKaw porcie Tacloban. Mac Arthur ogłosił tam ustanowienie nowego rządu filipińskiego pod kierownictwem Osmeny. Jednocześnie zaapelował do wszystkich Filipińczyków, aby przystąpili do walki z wrogiem [96/]. 25 października obydwa korpusy 6 armii znajdowały się już na wyspie. 10 korpus posiadał tam 80.900 żołnierzy i 114.990 ton zaopatrzenia i ekwipunku. 24 korpus liczący 1/3 mniej ludzi znajdował się o jeden dzień wcześniej. Dysponował on 51.500 żołnierzami i 85.000 tonami zaopatrzenia, które miało starczyć na 30 dni walki.

96/ Buchanan R.A., op.cit., vol II, s. 542.

Wojska 10 korpusu przesuwały się w głąb wyspy wzdłuż płn części doliny, Nieprzyjaciel prowadził walkę opóźniającą, lecz nie mógł powstrzymać natarcia. 2 listopada w czasie bombardowania portu Carigara, na płn wybrzeżu Leyte, zauważono, że Japończycy zręcznie wycofują się z miasta do bardziej osłoniętych stanowisk w górach na wsch od Ormoc. Przystąpiono więc do natarcia na dwu kierunkach. Pierwszy - w ciężkim do walki terenie górskim na płd wsch od Carigara, skąd 1 DKaw, 24 i 32 DP napierały na Japończyków ze wsch i płn-wsch. Drugi - w terenie nieco łagodniejszym - 7 i 96 DP spychały przeciwnika z płd i wsch.

1 grudnia 1944 r. wojska 6 armii St.Zj. opanowały większość Leyte z wyjątkiem płw San Isidro, na płn zach skraju wyspy oraz w promieniu 20 km na wsch i płd od portu Ormoc. Powyższego terenu broniło 35.000 żołnierzy japońskich. Na pozostałych wyspach archipelagu znajdowało się jeszcze ponad 350.000 żołnierzy nieprzyjaciela. Siły 6 armii wynosiły wtedy 183.242 ludzi. Na wyspie Leyte Amerykanie mieli więc 5,5-krotną przewagę nad Japończykami oraz absolutne panowanie na morzu i w powietrzu. W ciągu listopada lotnictwo amerykańskie zniszczyło 700 samolotów japońskich i wspólnie z marynarką zatopiło statki o łącznej pojemności 134.000 BRT. Straty własne wynosiły 97 maszyn. W ciągu 5-tygodniowych walk na lądzie zginęło 24.000 żołnierzy japońskich. Amerykanie stracili 2.260 zabitych i 4-krotnie więcej rannych 97/.

Przyspieszenie opanowania wyspy nastąpiło w wyniku desantu morskiego wysadzonego w rejonie portu Ormoc. 7 grudnia 1944 r. oddziały 77 DP wylądowały precyzyjnie i zaatakowały Japończyków od tyłu. W 3 dni później zdobyto port Ormoc. Wkrótce potem połączono się z wojskami 10 i 24 korpusów nacierających od wschodu. Oddziały japońskie wypa[illegible]te w góry stanęły w obliczu klęski i głodu. Duża ilość oficerów popełniła samobójstwo. 19 grudnia 1944 r. sztab gen. lt Yamashita znajdujący się w Manili polecił gen. lt

---

97/ Lipiński J., op.cit., s. 469; Morison S.E., op.cit., vol XII, s. 36

Suzuki, aby sam sobie radził w dalszej walce. W górach w płn. części wyspy Japończycy trzymali się do końca marca 1945 r. lecz gen. Mac Arthur 25 grudnia 1944 r. ogłosił koniec zorganizowanego oporu. Oczyszczeniem wyspy zajęła się świeżo sformowana 8 armia St.Zj. gen. lt Robert L.Eichelberger'a. Wojska 6 armii straciły 3.508 zabitych i 12.376 rannych. Na początku stycznia 1945 r. 6 i 8 armia St.Zj. posiadały razem 257.766 żołnierzy [98]. Straty japońskie do marca 1945 r. wynosiły 80.557 zabitych i 828 wziętych do niewoli. Japończycy podają zaś, że na Leyte znajdowało się 70.000 ich żołnierzy, z których 48.790 poległo na polu walki [99].

Zajęcie wyspy Mindoro /15-27.12.1944 r./.

5 października 1944 r. Połączony Komitet Szefów Sztabów nakazał Mac Arthurowi, aby 20 grudnia zaatakował wyspę Luzon [100]. Zadanie to było trudne do zrealizowania, ponieważ flota Pacyfiku potrzebowała odpoczynku i uzupełnienia. Od ataków Kamikaze uszkodzone zostały 4 lotniskowce i szereg innych okrętów. Ponadto przepowiednia o bagnistych warunkach wyspy Leyte niedogodnych do budowy lotnisk okazała się prawdziwa. Wyjątkowo wolny postęp w rozbudowie baz lotniczych skłonił Mac Arthura do opanowania wyspy Mindoro, leżącej w pobliżu centralnej części Luzonu. Atak na Mindoro rozpocząć się miał 15 grudnia 1944 r., a na Luzon 9 stycznia 1945 r. 20-dniową zwłokę wykorzystano do szerszego użycia lotnictwa, w celu jeszcze większego wykrwawienia japońskich sił powietrznych.

Do zdobycia wyspy Mindoro wydzielono pułk piechoty z 24 dywizji i 503 ppdes. Wojskami tymi dowodził gen. bryg. William C. Dunckel. Dysponował on 11.878 żołnierzami piechoty i 5.901 saperami. Ci ostatni przystąpić mieli od razu do budowy lotnisk. Dowódcą morskich sił desantowych miano-

---

98/ Hamlin C.M., op.cit., s. 367; Morison S.E., op.cit., vol XII, s. 396.
99/ Tamże s. 397.
100/ Matloff Maurice, op.cit., s. 531; Buchanan R.A., op.cit., vol II, s. 543.

wany został kontradm. Arthur D. Struble. Na jego okręty oprócz 16.779 żołnierzy załadowano także 27.600 ton zaopatrzenia. W trakcie operacji dodatkowo przybyć miało 5.100 żołnierzy i 16.800 ton różnych ładunków [101]. Osłonę okrętom transportowym zapewniały 3 krążowniki, 7 niszczycieli i 31 ścigaczy.

Wyspy tej o długości 117 km i szerokości 93 km broniło tylko 500 żołnierzy japońskich. W 1944 r. zamieszkiwało ją 117.000 ludzi. Od Luzonu wyspę tę dzieli cieśnina szerokości 14 km, poprzez którą Japończycy próbowali dowozić żołnierzy w celu wzmocnienia garnizonu i prowadzenia działalności dywersyjnej na zapleczu wojsk amerykańskich. Odległość Mindoro od Leyte wynosi 485 km, a od stolicy Filipin tylko 167 km.

Konwój okrętów płynących na Mindoro opuścił Leyte 11 grudnia 1944 r. i przez 5 dni atakowany był ze wszystkich stron przez Kamikaze. W celu zniszczenia samolotów - pilotowanych przez samobójców, lotnictwo pokładowe 3 floty St.Zj. 3 dni nieprzerwanie bombardowało lotniska na wyspie Luzon. W ciągu tego czasu zestrzelono lub rozbito bombami 373 samoloty japońskie. Desant morski rozpoczął się 15 grudnia 1944 r. o godz. 7.30 rano. Przybrzeżne wody nie były zaminowane. Również na brzegu nie napotkano żadnego oporu. W południe 503 ppdes atakiem z powietrza opanował miejscowość San Jose i przyległe lotnisko, zniszczone przez wycofujących się żołnierzy japońskich [102].

Twardy, a zarazem suchy teren nadawał się do szybkiej budowy pasów startowych. Jeszcze przed wieczorem saperzy przystąpili do przygotowania dwóch lotnisk. Jakkolwiek na lądzie nie było oporu, to w powietrzu Japończycy bili

---

101/ Morison S.E.: The Liberation of the Philippines. Luzon, Mindanac, the Vizayas. 1944-1945. History of United States Naval Operations in World War II. Vol XIII. Boston 1959 s. 17-20.

102/ Boggs Charles W.: Marine Aviation in the Philippinas. Washington 1951 s. 40; Morison S.E., op.cit., vol XIII, s. 26-28; Buchanan R.A., op.cit. vol II s. 543-544.

bardzo aktywni. Ponieważ Mindoro znajdowała się w zasięgu 12 lotnisk rozlokowanych na Luzonie i wyspach Vizajskich, atakowali głównie Kamikaze. Wiele ich samolotów zestrzelono, inne zaś zniszczyły 2 patrolowce i większość wyposażenia przeznaczonego na zmontowanie bazy morskiej. Mimo ataków powietrznych lotniska budowano dzień i noc. Jedno z nich w pobliżu San Jose gotowe było 23 grudnia. Samoloty amerykańskie nie potrzebowały już wtedy latać z wyspy Leyte, aby osłaniać przyczółek i wyładunek okrętów. Nowe bazy lotnicze zbudowane na Mindoro okazały się bardzo pożyteczne w czasie operacji luzońskiej i wyzwalania płd części Filipin. Oczyszczeniem wyspy z drobnych grup żołnierzy japońskich zajęła się 24 DP gen. mjr Roscoe B. Woodruff'a [103].

Wyzwolenie wyspy Luzon /9.01.-30.06.1945 r./.

Luzon - największa z wysp Filipińskich broniona była przez 260.000 żołnierzy japońskich [104]. Trzon tych wojsk stanowiło siedem dywizji piechoty i jedna dywizja pancerna. Wszystkie te jednostki nie miały pełnych stanów bojowych. Dwie z nich straciły 1/3 swych żołnierzy w czasie transportu na Filipiny. Na wyspie znajdowało się także 25.000 marynarzy pod dowództwem wiceadm. Denshichi Okochi. Ponadto główne siły floty japońskiej rozlokowane były w rejonie między Filipinami i Singapurem. Japończycy dysponowali tam: 6 pancernikami, 4 lotniskowcami, 4 ciężkimi krążownikami, 35 niszczycielami i 43 okrętami podwodnymi [105].

Inwazji na wyspie Luzon dokonać miały wojska 6 armii gen. lt Krugera osłaniane i wspierane przez 3 flotę wojenną, 14 armię lotniczą z płd Chin i 20 armię lotniczą z wysp Mariańskich oraz siły morskie i lotnicze Płd Zach Pacyfiku. Plan operacji składał się z trzech faz: 1. Operacji desantowej

---

103/ Krueger W., op.cit., s. 193-207; Craven W.F., Cate J.L., op.cit., vol V, s. 390-412.

104/ Krueger W., op.cit., s. 211-221.

105/ Morison S.E., op.cit., vol XIII, s. 13-14.

i uchwycenia przyczółków w rejonie portów Lingayen i Damortis oraz budowy lotnisk; 2. Ataku i zniszczenia sił nieprzyjaciela na płn od rzeki Agno oraz sforsowania tej rubieży wodnej; 3. Rozbicia wojsk japońskich na centralnej równinie i opanowaniu Manili. W okresie przygotowawczym do operacji samoloty pokładowe zorganizowały parasol powietrzny nad lotniskami japońskimi. Patrolujące w powietrzu maszyny przechwytywały i niszczyły startujące i lądujące samoloty wroga.

18 grudnia 1944 r. rozszalał się tajfun, który spowodował poważne i nieoczekiwane straty we flocie alianckiej. Wiatr z całą furią uderzył na samoloty stojące na lotniskowcach, zmiatając z nich 146 maszyn. Najsilniej odczuły ten żywioł mniejsze okręty, głównie niszczyciele, 3 z nich zostały zatopione. Uszkodzenia odniosło 7 lotniskowców, w tym 3 eskortowe, 1 krążownik i 7 niszczycieli. Okręty te odpłynąć musiały na wyspy Ulithi celem przeprowadzenia remontu. 30 grudnia lotnictwo morskie 3 floty wzmocnione zostało myśliwcami przygotowanymi do działań nocnych i zwalczania ataków Kamikaze.

W nocy z 3 na 4 stycznia 1945 r. lotniskowce dokonały skutecznego uderzenia na bazy japońskie na Formozie. Zniszczono tam około 200 samolotów wroga. Od tej pory żadna maszyna japońska nie przyleciała z Formozy, aby atakować okręty alianckie płynące do zatoki Ligayen. W zabezpieczeniu desantu morskiego na wyspę Luzon brało udział 685 okrętów, w tym 6 pancerników, 18 lotniskowców eskortowych, 11 krążowników, 185 niszczycieli i 65 trałowców [106].

4 stycznia 1945 r. okręty te zaatakowane zostały przez Kamikaze. Jeden z samolotów przerwał się niezauważony przez osłonę powietrzną i uderzył w lotniskowiec eskortowy Ommaney Bay. Zginęło wówczas 93 marynarzy, a 65 zostało rannych. Oprócz tego okrętu Kamikaze zatopili transportowiec wiozący amunicję. Ataki samobójców kontynuowane były także następnego dnia, lecz szczególnie nasiliły się 6 stycznia, kiedy

---

106/ Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 545.

zadano flocie alianckiej najpoważniejsze straty. Jeden z samolotów japońskich uderzył w mostek kapitański pancernika New Mexico i zabił ponad 30 osób, w tym dcę okrętu kmdr Fleminga, brytyjskiego gen. lt Herbert Lumsden'a - osobistego oficera łącznikowego Winstona Churchilla, przy sztabie gen. Mac Arthura i korespondenta dziennika Time. 87 ludzi odniosło rany [107]. 4-krotnie trafiony został przez Kamikaze krążownik Australia.

9 stycznia 1945 r. rozpoczęło się wstępne artyleryjsko-lotnicze bombardowanie wybrzeża zatoki Lingayen. O 9.30 przystąpiły do lądowania wojska 6 korpusu gen. mjr Innis P. Swift'a i 14 korpusu gen. mjr Oscar W. Griswold'a. W pierwszym rzucie 14 korpusu, w rejonie portu i lotniska Lingayen wyładowywały się 40 DP gen. mjr Rapp Brush'a i 37 DP gen. mjr Robert S. Beightler'a. Nieco dalej na wschód na kierunku miasta i lotniska Mangaldan oraz portu San Fabian desantowały 6 DP gen. mjr Edwin D. Patrick'a i 43 DP gen. mjr Leonard F. Wing'a. W odwodzie obu korpusów znajdowały się 25 DP gen. mjr Charles Mullins i 158 pp gen. bryg. Hanford Mac Nider. Lądowanie odbyło się bez walki. Oddziały 40 DP błyskawicznie zajęły lotnisko Lingayen, które znajdowało się w doskonałym stanie. Jedynie lewoskrzydłowa 43 DP dostała się pod ogień artylerii japońskiej.

Dowództwo 14 armii gen. lt Yamashita spodziewało się desantu bardziej na płnc, na wsch wybrzeżu zatoki Lingayen, gdzie na początku wojny wylądowały wojska japońskie. W tym rejonie oprócz piechoty strzegły wód przybrzeżnych 3 działa 300 mm, 2 - 150 mm i 12 dział mniejszych kalibrów. Wybierając do lądowania odmienną część wybrzeża, 6 armia wykorzystała czynnik zaskoczenia. Wojska wyładowały się w słabym miejscu obrony japońskiej. Do końca dnia uchwycono obszerny przyczółek o szerokości 8 km i głębokości 5,5 km [108]. W ciągu pierwszego tygodnia walk oba korpusy włamały się na 32 km w głąb wyspy. Szerokość przyczółka wynosiła 48 km.

107/ Morison S.E., op.cit., vol II, s. 545.
108/ Tamże s. 114, 136.

16 stycznia 1945 r. na lotnisko Lingayen przybyły bombowce 308 skrzydła lotniczego, które przystąpiły do wspierania natarcia wojsk 1 i 14 korpusu. Do tego czasu oddziały 14 korpusu straciły tylko 30 żołnierzy. Zabito 100 Japończyków, a 8 wzięto do niewoli. W 1 korpusie straty były większe. Poległo 220 żołnierzy, a dalszych 660 zostało rannych [109].

20 stycznia zwołana została konferencja na krążowniku Boise, w której uczestniczyli wyżsi oficerowie biorący udział w operacji luzońskiej. Mac Arthur przedstawił na niej plany szybkiego natarcia w kierunku Manili. Dowódca 6 armii kontrargumentował, wysuwał obawy, że natarcie to skończyć się może porażką, gdyż siły japońskie są znacznie większe od amerykańskich. Postulował, aby poczekać na przybycie dalszych pięciu dywizji. Mimo wyrazu niezadowolenia, Mac Arthur nie zmienił sugestii gen. Kruegera [110]. 17 stycznia wojska 14 korpusu przeszły do natarcia na płd w celu zdobycia bazy lotniczej Clark Field. Japończycy opóźniali ruch wojsk amerykańskich ogniem artylerii i polami minowymi. W tym czasie dywizje 1 korpusu odpierały uderzenia wojsk japońskich z kierunku północnego i w ten sposób osłaniały 14 korpus.

29 stycznia 1945 r. 38 DP i 34 pp z 11 korpusu gen. mjr Charles Hall'a dokonały desantu morskiego na zach wybrzeżu Luzonu w rejonie miejscowości San Felipe i San Antonio. Wojska te 31 stycznia zdobyły lotnisko San Marcelino i port Olongapo w zatoce Subic, u nasady płw Bataan. Tego samego dnia główne siły 11 DPDes gen. mjr Jaseph M. Swing opanowały port Nasugbu leżący na płd zach od Manili. Część dywizji zrzucono wzdłuż szosy prowadzącej przez góry z Nasugbu do Manili, po której uderzono na stolicę Filipin. 30 stycznia dowódca 14 korpusu wzmocnił 1 DKaw +4 batalionem czołgów

---

109/ Tamże s. 128-129.

110/ Krueger W., op.cit., s. 221-321; Morison S.E., op.cit., vol XII, s. 137-156, 184-210; Craven W.F., Cate J.L., op.cit., vol V. s. 413-447; Eichelberger R.L., op.cit., s. 188-199.

i skierował pośpiesznie do zaatakowania Manili od północy. 2 lutego wojska te osiągnęły płn skraj miasta. Wkrótce przybyła tam 37 DP. 10 lutego przystąpiono do koncentrycznego uderzenia. 37 DP nacierała od płnc, 1 DKaw od wsch, a 11 DPDes od płd.

W dwa dni później spadochroniarze 11 DPDes zajęli lotnisko Nichols Field, leżące na płd skraju Manili. Walki uliczne trwały cały miesiąc. Wyeliminowano wtedy 20.000 żołnierzy japońskich. Miasto nie było bombardowane, lecz w wyniku ognia artylerii i zniszczeń dokonanych przez Japończyków znalazło się w ruinach. 4 marca Manila była wolna.

W czasie bitwy o zdobycie stolicy Filipin, inne oddziały zmierzały do opanowania zatoki Manilskiej. Chodziło głównie o uchwycenie wyspy Corregidor i kilku wysepek położonych u jej wejścia. Ciężkie bombardowanie morskie i powietrzne zmusiło 6.000 garnizon japoński Corregidoru do ukrycia się w podziemnych pieczarach i tunelach. 15 lutego wylądował na wyspie desant morski w postaci 151 pp z 38 DP i 3 batalionu z 34 pp, a w następnym dniu 503 ppdes. Walki trwały do 27 lutego. W ciągu 12 dni operacji zabitych zostało 4.497 żołnierzy japońskich, a 19 wzięto do niewoli. Pozostali żołnierze ponieśli śmierć w urządzeniach fortyfikacyjnych lub popełnili samobójstwo. Straty amerykańskie wynosiły 209 zabitych, 725 rannych i 19 zaginionych [111/]. Po zdobyciu Manili, wojska gen. Mac Arthura przystąpiły do wyzwalania wysp centralnej i płd części Filipin. Operacje te realizowane przez niewielkie siły trwały do 12 lipca 1945 r. Japończycy posiadali jeszcze 170.000 żołnierzy. Największe zgrupowanie liczące 110.000 ludzi pod dowództwem gen. lt Tomoyuki Yamashita znajdowało się w płn części Luzonu. Druga duża grupa broniła się w górach na wsch i płn wsch od Manili. Wreszcie w paśmie górskim Zambales w zach części Luzonu stanowiło opór 30.000 Japończyków.

111/ Buchanan R.A., op.cit., vol II, s. 546-547.

30 czerwca 1945 r. wojska 6 armii St.Zj. opanowały wszystkie najważniejsze rejony wyspy Luzon. Do tego czasu oddziały 14 armii japońskiej zredukowane zostały do 65.000 żołnierzy, którzy bronili się jeszcze do 15 sierpnia 1945 r., a następnie złożyli broń [112]. W trakcie kampanii luzońskiej trwającej 173 dni, od 9 stycznia do 30 czerwca 1945 r. 6 armia St.Zj. straciła 8.140 zabitych, 29.557 rannych i 157 zaginionych. Od atakow Kamikaze i w toku walk na morzu poległo ponad 2.000 marynarzy. W obronie Luzonu jak również od chorób i głodu zginęło 240.000 żołnierzy japońskich, a dalszych 7.297 dostało się do niewoli [113]. Oczyszczanie Filipin z rozbitych grup żołnierzy japońskich trwało do 7 września 1945 r. Do tego czasu wojska 14 armii broniącej Luzonu i 35 armii osłaniającej środkową i płd część archipelagu straciły około 450.000 żołnierzy. Łączne straty wojsk gen. Mac Arthura wynosiły 13.700 zabitych i 48.443 rannych [114]. Operacje na Filipinach przyczyniły się do zniszczenia floty japońskiej oraz poważnego osłabienia sił powietrznych. Wkrótce po wyzwoleniu Luzonu, wyspa ta stała się rejonem przygotowań wojsk amerykańskich do inwazji na Japonię.

112/ The West Point Atlas, op.cit., vol II, s. 159; Buchanan R.A., op.cit., vol II s. 548; Morison S.E., op.cit., vol XIII, s. 210.

113/ Krueger W., op.cit., s. 318.

114/ The West Point Atlas, op.cit., vol II, s. 160.

VI. Przeniesienie działań wojennych na przedpola Japonii

Wojska amerykańskie systematycznie zbliżały się ku wybrzeżom Japonii. Kraj ten od płn osłonięty jest łańcuchem wysp Kurylskich, od wsch wyspami Bonin i Volcano, a od płd przez Riu Kiu. Bezpośrednie uderzenie na Japonię uzależnione było od opanowania któregoś z tych archipelagów i założenia na nim baz lotniczych dla wsparcia przyszłych operacji.

Zdobycie Iwo Jimy /19.02 - 16.03.1945 r./

Naloty bombowe na Japonię dokonywane z wysp Mariańskich, Filipińskich i z płd Chin okazały się mało efektywne ze względu na dużą odległość i brak osłony myśliwskiej. Założenie baz lotniczych na Kurylach nie wchodziło w rachubę z powodu niekorzystnych tam warunków meteorologicznych. Wyspy Riu Kiu silnie umocnione były przez Japończyków i bronione przez duże garnizony wojskowe. W tych warunkach, postanowiono uderzyć na wyspę Iwo Jima, leżącą w grupie Volcano, w połowie drogi między Marianami a Japonią. Z wyspy tej do Saipanu jest 1157 km, a do Tokio 1222 km. Ze względu na strategiczne położenie Iwo Jimy była ona z tej racji miejscem najzaciętszych walk na Pacyfiku.

Nazwa tej wyspy w języku japońskim oznacza Iwo-siarka, Jima-wyspa, a więc wyspa siarki. Mjr Yokasuka Horie - ze sztabu 109 DP pisał o Iwo Jimie następująco: "ziemia na niej jałowa, bez wody, wróbli i jaskółek". Wyspa ta ma 9 km długości. Szerokość jej kształtuje się od 4,6 km w płn wsch części, do 900 m na przeciwległym krańcu. Powierzchnia wyspy wynosi 30 km^2. Jest ona płaskowyżem pokrytym grubą warstwą popiołu wulkanicznego. Nad Iwo Jimą dominują dwa wzniesienia. Na płd zach krańcu góra Suribachi - wygasły wulkan o wysokości 185 m oraz wzgórze Motoyama /127 m/, w centralnej części wyspy. Oba wzgórza są świetnymi punktami obserwacyjnymi. Na Iwo Jimie nie ma

dogodnych miejsc do desantu morskiego, ponieważ brzegi wyspy są skaliste i dość strome. Ponadto silne falowanie morza, częste tajfuny i sztormy oraz gruba warstwa pyłu wulkanicznego na wąskich plażach utrudnić mogły wyładunek pojazdów mechanicznych i zaopatrzenia.

Wyspę zamieszkiwało 1091 tubylców, którzy żyli w czterech wioskach Kita, Motoyama, Minami i Nishi. Miejscowa ludność zatrudniona była w rafinerii siarki i w przetwórstwie trzciny cukrowej. W przybrzeżnych dolinach uprawiano warzywa i zboże. Opady deszczu są duże, przeciętnie rocznie 15.240 mm. Wodę chwyta się wtedy w betonowe cysterny. Korzystano także z urządzeń destylujących wodę morską. Na siarczanej, skalistej i porowatej glebie, cysterny stanowiły naturalne źródło wody. Od grudnia do czerwca obszar Iwo Jimy znajduje się w pasie tajfunów i sztormów. Luty jest najsuchszym miesiącem roku, maj zaś najbardziej deszczowym [1].

Kiedy latem 1944 r. Amerykanie opanowali wyspę Saipan w arch. Mariańskim, Japończycy postanowili przekształcić Iwo Jimę w niepokonalną twierdzę. Wokół wzgórz Motoyama i Suribachi utworzono dwa rejony obrony. Wyspy broniło około 22.500 żołnierzy japońskich wchodzących w skład 109 DP gen. lt Tadamihi Kuribayashi, 2 DP gen. mjr Sadasue Senda i 26 pułku czołgów ppłk Tekeo Nishi. Na dwóch lotniskach bazowała 27 flotylla powietrzna kontradm. Toshinosuke Ichimaru. Rejon wokół góry Suribachi otoczony został bunkrami i podziemnymi stanowiskami artylerii. Na stokach wulkanu zbudowano stanowiska moździerzy i karabinów maszynowych. Płaskowyż Motoyama wznoszący się amfiteatralnymi płaszczyznami, przygotowaną miał obronę na każdym tarasie. Japończycy zrezygnowali z wykonywania kontrataków. Zamierzali walczyć z ukrycia, aby nie osłabić swych sił. Podziemne tunele i naturalne pieczary

---

1/ Buchanan R.A., op.cit., vol. II s. 549; Osborn: The Pacifice World. New York 1944 s. 157-159. Bartley Whitman S.: Iwo Jima. Amphibious Epic. Marine Corps Monographs. Washington 1954 s. 3-6 Price W.: Japan's Islands of Mystery. New York 1944 s. 31-36.

pomieścić mogły 12.000 żołnierzy. Umocnienia te otoczone były polami minowymi i osłonięte ogniem artylerii i broni maszynowej. Artyleria japońska dysponowała dużą ilością ciężkich dział i moździerzy odpowiednio usytuowanych i wstrzelanych na dogodne do desantu odcinki plaż [2/].

Iwo Jimę Amerykanie musieli zdobyć, ponieważ myśliwce japońskie wykorzystywały ją jako bazę etapową dla przechwytywania bombowców B-29 lecących z wysp Mariańskich atakować Japonię. W razie zdobycia Iwo Jimy wyspa ta stałaby się rejonem rozlokowania bombowców średniego zasięgu, a jednocześnie zapewnić miała osłonę myśliwską ciężkim bombowcom lecącym z Marianów oraz służyć jako zapasowe lotnisko dla uszkodzonych samolotów wracających z nalotu na Japonię [3/]. Datę rozpoczęcia desantu na Iwo Jimę ustalono na 19 lutego 1945 r. a na Okinawę na 1 kwietnia 1945 r. [4/].

Ogólne kierownictwo nad operacją sprawował adm. Raymond A. Spruance - dowódca 5 floty wojennej. Siłami inwazyjnymi dowodził wiceadm. Richmond K. Turner, który dysponował 495 okrętami wojennymi i desantowymi. Wśród nich znajdowało się 7 pancerników, 4 ciężkie krążowniki i 11 lotniskowców eskortowych. Całością wojsk lądowych atakujących Iwo Jimę kierował gen. Holand M. Smith. Na okrętach desantowych płynęły wojska 5 korpusu piechoty morskiej gen. mjr Harry Schmidt'a [5/] w składzie 3 DPM, gen. mjr Graves B. Erskine 4 DPM gen. mjr Clifton B. Cates i 5 DPM gen. mjr Keller E. Rockey. Ubezpieczenie i wsparcie siłom inwazyjnym zapewniał zespół okrętów

---

2/ Bartley W.S., op.cit., s. 5-18.

3/ Craven W.F., Cate J.L., op.cit., vol. IV, s. 577-587, Bartley W.S., op.cit., s. 19-20.

4/ Morison S.E., op.cit., vol. XIV, s. 8.

5/ Tamże s. 5-19; Bartley W.S., op.cit., s. 23-38.

wiceadm. Mac A. Mitscher'a, wydzielony z 5 floty wojennej, który tworzyło 118 okrętów, w tym 8 pancerników, 17 lotniskowców, 15 krążowników i 72 niszczycieli.

Na Iwo Jimie wykonano najdłuższe i o największej sile przedinwazyjne bombardowanie. Regularne ataki lotnicze rozpoczęły się w sierpniu 1944 r. i wkrótce realizowano je codziennie. W nocy bombowce pokładowe średniego zasięgu próbowały przeszkodzić Japończykom w naprawieniu zniszczeń dokonanych w czasie dnia. Na 3 tygodnie przed przystąpieniem do operacji częstotliwość nalotów wzrosła z 30 do 40 dziennie. Bombardowano głównie lotniska, pozycje dział artyleryjskich i obronę wybrzeża. Mając doświadczenie i niedostatecznego obezwładnienia obrony wysp Tarawa i Saipan gen. mjr Schmidt prosi adm. Nimitza o 10 dniowe artyleryjsko-lotnicze atakowanie Iwo Jimy 6/. Po przedyskutowaniu tej kwestii z przedstawicielami sił morskich i powietrznych, adm. Nimitz postanowił ograniczyć wstępny ostrzał artyleryjski do 3 dni.

16 lutego 1945 r. to jest na 3 dni przed przybyciem floty inwazyjnej 5 pancerników: Arkansas, Idaho, Nevada, Tennessee i Texas przystąpiło do bezpośredniego ostrzeliwania obrony japońskiej. Każdy okręt przydzieloną miał do obezwładnienia określoną część wyspy. Ogień artylerii kierowany był przez samoloty rozpoznawcze, lecz niski pułap chmur i silna obrona przeciwlotnicza utrudniały pracę zwiadowców artyleryjskich. 17 lutego powtórzono ostrzał wyspy. Pod osłoną ciężkiej artylerii trałowce i grupy płetwonurków oczyszczały podejścia do brzegu. Armaty japońskie otwarły wtedy ogień na pancernik Tennessee i krążownik Pensacola. Na pokładach tych okrętów poległo około 100 ludzi. Mniejsze okręty poniosły również znaczne straty. Ujawniając rozmieszczenie swych dział Japończycy

---

6/ Isely J.A., Crowl P.A., op.cit., s. 26-35; Bartley W.S., op.cit., s. 39-49; Craven W.E. Cate J.L. op.cit., vol V, s. 589-590 Smith Holand M.: Coral and Brass. New York 1949 s. 243-248; Morison S.E., op.cit., vol. XIV s. 73.

popełnili poważny błąd, gdyż wkrótce potem artyleria 3 pancerników zniszczyła je.

Okręty kontynuowały bombardowanie wyspy aż do świtu 19 lutego tj. do chwili rozpoczęcia lądowania. Wtedy lotnictwo i barki wyrzutnie rakietowe ostrzelały rejon plaż, na które podpłynąć miały wojska 4 i 5 DPM. 3 DPM znajdowała się w odwodzie dowódcy 5 korpusu. O 9.30 19 lutego 1945 r. 482 gąsienicowe pojazdy desantowe załadowane piechotą morską oderwały się od statków transportowych stojących w odległości 3700 m od brzegu. W celu osłony pływających wojsk i uniemożliwienia Japończykom prowadzenia ognia 72 samoloty bombowe i myśliwskie zaatakowały obronę wyspy. Wkrótce potem nadleciało 48 samolotów wyposażonych w pojemniki z napalmem i uzbrojonych w rakiety. Kiedy piechota morska znalazła się blisko brzegu, silny ogień artylerii okrętowej i ataki bombowców odgrodziły ją od nieprzyjaciela i umożliwiły wyładowanie. Bez oporu zajęto szeroki pas wybrzeża. Żołnierze brodzili po kolana w wulkanicznym popiele 7/.

Japończycy obserwowali desant z ukrycia. Kiedy osiem batalionów piechoty stłoczyło się na wąskiej plaży otworzyli do nich ogień od czoła i ze skrzydeł, powodując duże straty wśród żołnierzy amerykańskich. Silne falowanie morza oraz ostrzał artyleryjski utrudniły wyładunek uzbrojenia i zaopatrzenia. Zniszczeniu uległo wiele barek desantowych, amfibii i pojazdów kołowych. Te ostatnie ugrzęzły w wulkanicznym pyle i rozbite zostały ogniem moździerzy i dział przeciwpancernych, prowadzonym ze stoków góry Suribachi. Strzelając z niewielkiej odległości Japończycy dążyli przede wszystkim do zniszczenia czołgów i artylerii, które wysadzano właśnie na brzeg. Po południu żołnierze 27 ppm z 5 DPM oraz 21 i 23 ppm z 4 DPM osiągnęli skraj lotniska

---

7/ Morison S.E., op.cit., vol XIV, s. 20-46; Bartley W.S., op.cit., s. 99-68; Craven W.F., Cate J.L., op.cit., vol. V, s. 589-592. Buchanan R.A., op.cit., vol. s. 550-551.

nr 1, oddalonego 1400 m od plaży. Natomiast oddziały 28 ppm i część 27 ppm nacierające u podnóża Suribachi wyszły na przeciwległy skraj wyspy. Na stokach wulkanu bronił się japoński 312 batalion piechoty, który wraz z przydzieloną mu artylerią i moździerzami liczył 1200 ludzi. Wojska te odcięte zostały od reszty lądu. W pierwszym dniu walki straty amerykańskie wynosiły 2420 żołnierzy 8/.

28 ppm z 5 DPM otrzymał zadanie oskrzydlenia i zdobycia wulkanu Suribachi. Japończycy stawiali silny opór. Do wieczora 20 lutego pułk ten posunął się zaledwie 63 m. Pododdziały piechoty wyposażone w miotacze ognia i ładunki z materiałem wybuchowym wypalały i niszczyły poszczególne bunkry u podnóża góry. 21 lutego włamano się 180 m dalej. W następnym dniu wezwano lotnictwo aby zmiękczyć obronę japońską na stokach wulkanu. Obiekt ten atakowało 40 samolotów. Czołgi wraz z piechotą zaczęły obchodzić górę od strony wybrzeża i atakować ją od tyłu. Ponieważ wnętrze góry pocięte było tunelami, zewnętrzne ich wyloty zamurowane zostały wraz ze znajdującymi się w środku Japończykami. Po południu 22 lutego nadleciało 50 samolotów pilotowanych przez Kamikadze. W wyniku zmasowanego nalotu zatopiony został lekki lotniskowiec Bismarck Sea i uszkodzone dwa inne lotniskowce. 23 lutego oddziały 28 ppm opanowały górę Suribachi, lecz oczyszczenie stoków i niszczenie zewnętrznych umocnień potrwało jeszcze 5 dni 9/.

Główne siły nieprzyjaciela znajdowały się w centralnej części wyspy, gdzie strome skały, betonowe fortyfikacje i liczne wzgórza uniemożliwiały wykorzystanie artylerii i czołgów 10/. Ataki powietrzne i ostrzał artyleryjski

---

8/ The West Point Atlas, op.cit., vol II, s. 162.

9/ Smith H.M., op.cit., s. 261. Forrestal James: The Forrestal Diaries. New York 1951 s. 30. Bachanan R.A., op.cit, vol II., s. 552-554.

10/ Bartley W.S., op.cit., s. 69-210, Isley J.A., Crowl P.A., op.cit., s. 475-529, Morison S.E., op.cit., vol. XIV, s. 59-75.

zwiększały jeszcze bardziej ilość wulkanicznych rumowisk, które blokowały nacierające wojska oraz chroniły Japończyków. Na każdym kroku napotykano miny i bunkry oraz należycie kierowany system ognia artylerii i moździerzy. Utrzymując szereg wzgórz, które wspierały się wzajemnie, Japończycy niszczyli atakującą piechotę oraz ostrzeliwali wybrzeże wyspy. 27 lutego wyparto nieprzyjaciela ze wzgórz dominujących nad lotniskiem nr 2, które z kolei zdobyte zostało w 2 dni później. W tym czasie z lotniska nr 1 startowały samoloty kierowania ogniem artylerii okrętowej. Znajdował się tam także punkt ewakuacji rannych. Magazyn ze świeżą krwią oraz urządzenia do destylacji wody rozlokowane były na płd krańcu wyspy. Wytwarzano tam wystarczającą ilość wody dla potrzeb trzech walczących dywizji i znajdujących się na wyspie pojazdów mechanicznych. Do zwalczania bunkrów japońskich oprócz czołgów i artylerii wykorzystywano także wyrzutnie rakietowe zamontowane na samochodach.

W czasie szturmu wzgórza 362 A leżącego w płn zach części wyspy, w pobliżu wioski Nishi, opancerzone spychacze usuwały głazy i robiły przejścia dla czołgów i miotaczy ognia. Następnie piechota oczyszczała odizolowane punkty oporu. Saperzy przy pomocy dynamitu wysadzili wtedy 68 naturalnych pieczar skalnych. Wycofujący się podziemnymi przejściami żołnierze japońscy zabierali ze sobą rannych i zabitych. Szczególnie ciężkie walki toczyły się wokół wzgórza 382, na płn zach od wioski Minami, nazwanego "maszynką do mielenia mięsa". Zanotowano tam duże straty wśród oficerów piechoty morskiej. W ciągu 15 dni w jednej kompanii poległo 7 jej dowódców.

8 marca Japończycy wykonali silny kontratak, który nie przyniósł im powodzenia. Straty japońskie były duże. W trzy dni później wyparto obrońców na płn i wsch skraj wyspy. Mimo że kontynuowali oni walkę, dowódca 5 korpusu 16 marca zakomunikował adm. Nimitzowi o zdobyciu Iwo Jimy. Dowódcy 3 i 4 DP czynili szereg wysiłków, aby skłonić nieprzyjaciela do kapitulacji, lecz ulotki i propaganda radiowa prowadzona przy pomocy Amerykanów mówiących po japońsku

dała tylko niewielki efekt. Odizolowane grupy żołnierzy japońskich posiadały jeszcze łączność radiową z garnizonem na wyspie Chichi Jima - w arch. Bonin. 21 marca radiostacja japońska nadała: "Nie jedliśmy i nie piliśmy nic od 5 dni, lecz nasz duch bojowy stale wzrasta. Zamierzamy walczyć dzielnie aż do końca". W 3 dni później odebrano: "Żegnamy wszystkich oficerów i żołnierzy na Chichi Jimie". Były to ostatnie słowa obrońców Iwo Jimy. 26 marca ponad 200 żołnierzy japońskich wykonało kontratak wzdłuż zach brzegu wyspy. Zniszczyli oni rejon zakwaterowania pilotów amerykańskich i parli dalej. Dopiero interwencja 5 batalionu saperów przyczyniła się do rozgromienia nacierających. Na pobojowisku naliczono 196 trupów żołnierzy japońskich [11].

26 marca przybył na Iwo Jimę 147 pp, który zajął się likwidacją pozostałych sił wroga. O zaciekłości walk na wyspie świadczy fakt, że żołnierze trzech DPM wzięli do niewoli tylko 216 jeńców. Japończycy zazwyczaj nie poddawali się, walczyli do końca. Wśród jeńców znajdowali się przeważnie ranni lub osłabieni głodem żołnierze. W następnych dwu miesiącach - kwietniu i maju, 147 pp organizując zasadzki i patrolowanie schwycił 867 jeńców. Dalszych 1602 Japończyków poległo w starciach zbrojnych. W sumie więc w obronie Iwo Jimy zginęło około 22.000 żołnierzy japońskich [12].

Podbój tej wyspy kosztował Amerykanów wiele istnień ludzkich. Zabitych zostało 6821 żołnierzy, a 18.070 odniosło rany [13]. W celu obezwładnienia obrony japońskiej musiano użyć olbrzymią ilość bomb, pocisków artyleryjskich i rakietowych, w innym wypadku straty nacierającej piechoty morskiej byłyby znacznie większe. W ciągu 38 dni ostrzeliwania Iwo Jimy artylerią okrętową rozchodowała 291.300 pocisków o łącznej wadze 14.250 ton, to jest

---

11/ Bartley W.S., op.cit., s. 191-192.

12/ Tamże s. 195. Buchanan R.A., op.cit., vol. II, s. 555-557.

13/ The West Point Atlas op.cit., vol. II s. 162.

o 3.000 ton więcej niż przeciwko wyspie Saipan. 168 haubic trzech dywizji wystrzeliło 450.156 pocisków, które ważyły ponad 15.000 ton. Lotnictwo zaś w okresie 25 dni korzystnych do lotu wykonało 341 ataków powietrznych zużywając 1.315 ton bomb, 12.148 rakiet i 456 bomb napalmowych. Te ostatnie o wadze od 125 do 250 kg. Japońska obrona przeciwlotnicza zestrzeliła 29 samolotów, a 9 poważnie uszkodziła [14/].

W sumie więc w czasie tej operacji na 30 km^2 powierzchni Iwo Jimy spadło 30.771 ton bomb, pocisków artyleryjskich i rakietowych, to jest 1.028 ton środków burzących na każdy km^2 jej obszaru. Po zdobyciu wyspa ta, a szczególnie jej trzy lotniska oddawały ważną przysługę bombowcom amerykańskim, uszkodzonym w czasie nalotów na Japonię. Do końca wojny na Iwo Jimie przymusowo lądowało 2.251 samolotów wraz z 24.761 ludźmi załogi. W innym wypadku maszyny te nie byłyby w stanie dolecieć do wysp Mariańskich. Z tego względu, zdobycie Iwo Jimy okazało się niezbędnym przedsięwzięciem w czasie wojny na Pacyfiku [15/].

Podbój Okinawy /1.04.-21.06.1945 r./

Okinawa jest największą wyspą w archipelagu Riu Kiu, położona centralnie między Formozą a Kiu Sziu. Powierzchnia jej wynosi 1.200 km^2. Wyspa ta jest 40 razy większa od Iwo Jimy i posiada kształt wysokiego pasma lądu o długości 96 km. Otoczona małymi wysepkami ciągnie się z kierunku płn-wsch na płd-zach. Szerokość jej jest różna, od 3,5 km w rejonie przesmyku Ishikawa, 5 km na płd od rejonu lądowania, do 29 km w dwóch miejscach środkowej części wyspy. Płn część Okinawy jest górzysto-lesista, płn zaś wyżynna i bardziej odkryta. Klimat umiarkowany, lecz wilgotny i deszczowy.

14/ Bartley W.S., op.cit., s. 204-207.

15/ Isely J.A., Crowl R.A., op.cit., s. 529-530, Smith H.M., s. 275, Bartley W.S., op.cit., s. 240.

W 1945 roku ludność wyspy liczyła 500.000 mieszkańców pochodzenia chińskiego, którzy bez sprzeciwu znosili administrację japońską. Młodych ludzi powoływano do służby wojskowej w armii cesarskiej.

Wiosną 1945 r. Amerykanie nie posiadali jeszcze wystarczającej ilości baz lotniczych w pobliżu Japonii. Iwo Jima służyła głównie jako zapasowe lotnisko dla uszkodzonych samolotów, jak również dla osłony myśliwskiej bombowcom lecącym z wysp Mariańskich. Natomiast Okinawa była wystarczająco duża, aby zbudować na niej kilkanaście lotnisk dla samolotów bombowych średniego zasięgu, które atakowałyby wyspy japońskie. Ponadto mogłaby pomieścić całą armię lądową, która przygotowywałaby się tam do inwazji na Japonię. Opanowanie Okinawy umożliwiłoby lotnictwu amerykańskiemu kontrolę nad wyspami Riu Kiu i morzem Wsch. Chińskim [16].

Połączony Komitet Szefów Sztabów planując tę operację zdawał sobie sprawę, że Japończycy bronić będą Okinawy, ponieważ oddalona jest tylko o 602 km od Japonii i 822 km od wybrzeża Chin. Planistom utrudniały pracę brak map i niekompletne zdjęcia lotnicze [17]. Przypuszczano, że główne siły japońskie rozlokowane są w płd części wyspy, ponieważ była ona mniej zalesiona i korzystniejsza do obrony. Panowało także przekonanie, że Japończycy skierują z wyspy Kiu Sziu duże siły lotnicze dla wsparcia obrony Okinawy. Całość operacji podzielono na trzy etapy: 1. Opanowanie płd części Okinawy i przyległych wysp, dogodnych do szybkiej budowy urządzeń portowych i lotniczych; 2. Zdobycie płn części wyspy i wysepki Ie, wraz ze znajdującym się na niej lotniskiem; 3. Uzyskanie dominacji nad innymi wyspami Riu Kiu. Następujące po sobie

---

16/ Heinl Robert Debs: Soldiers of the Sea. Annapolis, Maryland 1962 s. 492-493. Buchanan R.A., op.cit., vol. II, s. 559; Nichols Charles S., Shaw Henry J.: Okinawa Victory in the Pacific. Marine Corps Monographs. Washington 1955 s. 6-11.

17/ Tamże s. 20-21; Halsey William F.; Admiral Halsey's Own Story New York 1947 s. 247.

wydarzenia odwróciły jednak dwa pierwsze etapy i wyeliminowały trzeci [18].

Zadanie zdobycia Okinawy powierzono 10 armii gen. lt. Simon Bolivar Buckner'a, której sztab od września 1944 r. rozmieszczony był na Hawajach. Przez poprzednie 4 lata gen. Buckner kierował Teatrem Działań Wojennych "Alaska" oraz wyzwalaniem wysp Attu i Kiska. W składzie 10 armii znajdował się 3 korpus piechoty morskiej /3 KPM/ gen. mjr Roy S. Geiger'a, który walczył z Japończykami od Bougainville do Guam. Korpus ten dysponował 1 DPM gen. mjr P.A. del Valle, 2 DPM gen. mjr Watson'a, 6 DPM gen. mjr Lemuel C. Shepherd i 81 DP gen. mjr P.J. Mueller'a. Ta ostatnia znajdowała się na Nowej Kaledonii. Wreszcie 24 korpus armijny /KA/ gen. mjr John R. Hodge'a, który brał udział w walkach od Guadalcanal aż po Leyte. Posiadał on: 7 DP gen. mjr Archibald V. Arnold'a, 27 DP gen. mjr George W. Griner'a - stanowiła odwód 10 armii, 77 DP gen. mjr A.D. Bruce i 96 DP gen. mjr James L. Bradley'a [19].

Operacja zakodowana została kryptonimem Iceberg - góra lodowa. Plany desantu zakładały wysadzenie na brzeg 183.000 żołnierzy wojsk operacyjnych, w tym 80.000 piechoty morskiej oraz 115.000 żołnierzy obsługi przewidzianych do budowy portów i lotnisk. Wywiad amerykański zakładał, że wyspa broniona jest przez 77.000 żołnierzy japońskich, podczas gdy faktycznie było tam ponad 100.000 ludzi [20]. Pod względem ilości zaangażowanych wojsk Okinawa była największym przedsięwzięciem desantowym, podjętym w czasie wojny na Pacyfiku. Oddziały 10 armii ładowały się na wyspach Enivetok, Leyte, Saipan i Ulithi. Naczelnym dowódcą sił lądowych, morskich

---

18/ The West Point Atlas op.cit., vol II, s. 163; Nichols Ch. S. Shaw H.J., op.cit., s. 23; Appleman Roy E. Burns James M., Gugeler Russell, A. Stevens John: Okinawa. The Last Battle. United States Army in World War II. The War in the Pacific. Washington 1948, s. 19-34.

19/ Tamże s. 1-43; Nichols Ch.S., Shaw H.J., op.cit., s. 12-67.

20/ Heinl R.D., op.cit., s. 494.

i powietrznych biorących udział w tej operacji był adm. Spruance. Zgrupowanie 5 floty wydzielone do zabezpieczenia desantu liczyło 1.457 okrętów, z których formacja inwazyjna wice-adm. Turner'a posiadała 1.213 jednostek, w tym 10 pancerników, 18 lotniskowców eskortowych z 1.200 samolotami i 430 transportowców wiozących wojsko i zaopatrzenie. W operacji tej brała także udział brytyjska eskadra wojenna złożona z 2 pancerników, 4 lotniskowców z 200 samolotami, 5 krążowników i 15 niszczycieli.

Siły alianckie po raz pierwszy zetknąć się miały z wielotysięczną ludnością wrogiego państwa. Sztaby dywizji i armii przygotowywały się do prowadzenia wojny psychologicznej i zorganizowania administracji okupacyjnej. W celu pozyskania mieszkańców Okinawy, każda dywizja wiozła ze sobą 70.000 racji dziennych żywności włącznie z takimi produktami jak ryż, fasola i ryby oraz środki medyczne.

Na wiele miesięcy przed rozpoczęciem operacji desantowej lotnictwo pokładowe 5 floty i bombowce bazujące na Marianach przystąpiły do atakowania wysp Riu Kiu. Pierwszy nalot dokonany został 10 października 1944 r. Samoloty pokładowe wiceadm. Mitscher'a w toku 1.300 lotów bojowych zniszczyły wtedy miasto, port i lotnisko Naha w płd zach części Okinawy. Na początku stycznia 1945 r. lotniskowce 3 floty ponownie uderzyły na Formozę i Okinawę. W marcu 1945 r. kolejny raid zaprezentował się nie tylko bombardowaniem tej ostatniej, lecz także ostrzelaniem z dział krążowników i niszczycieli jej lotnisk i portów. Bombowce B-29 prawie codziennie atakowały obiekty wojskowe na Okinawie. Lotnictwu wydajnie pomagały okręty podwodne, które nasiliły swą działalność w rejonie wysp Riu Kiu [21].

17 marca 1945 r. 16 lotniskowców 5 floty przystąpiło do 5 dniowej operacji w rejonie wyspy Kiu Szio oraz portów Hiroszima, Kobe i Kure. W ciągu tego czasu zniszczono na

---

21/ Roscoe Theodore: United States Submarine Operations in World War II Annapolis. 1949 s. 410-435.

lotniskach lub zestrzelono w powietrzu 528 samolotów japońskich. 19 marca samoloty Kamikaże zaatakowały okręty wiceadm. Mitsher'a krążące w pobliżu wybrzeży japońskich. Na lotniskowcu Franklin wzniecony został pożar benzyny lotniczej. Ciężko uszkodzoną jednostkę odesłano do remontu. W końcu marca 1945 r. oprócz samolotów pokładowych także bombowce B-29 rozszerzyły dewastacyjne naloty na lotniska i porty płd Japonii. Z powietrza minowano cieśniny między wyspami japońskimi [22].

Desant na Okinawę zaplanowany został na 1 kwietnia 1945 r. Poprzedzić go miało 8-dniowe przygotowanie artyleryjskie. Na kilka dni przed rozpoczęciem głównego lądowania zamierzano uchwycić drobne wyspy leżące w odległości od 18 do 37 km na zach od Okinawy. Na wysepkach Kerama planowano utworzyć przystanie dla floty i bazy dla wodnosamolotów. Na Keise ulokować artylerię polową dalekiego zasięgu celem wsparcia wojsk 10 armii, desantujących na zach wybrzeżu Okinawy, w rejonie miejscowości Hagushi, na płd od przesmyku Ishikawa [23]. 3 KPM siłami 1 i 6 DPM opanować miał wioski Hagushi i Hoaza oraz lotnisko Yontan - położone 2 km od brzegu. Na płd od 3 KPM znajdowały się dwie dywizje 24 KA. 7 DP uchwycić miała lotnisko Kadena, leżące 3 km w głąb wyspy, a 96 DP włamać się po grzbiety wzgórz ciągnących się środkiem wyspy.

Po opanowaniu powyższych obiektów i osiągnięciu przeciwległego brzegu, wojska 3 KPM skierować się miały na płn celem wykonania zadań nakreślonych dla II etapu operacji. 24 KA kontynuować miał natarcie na płd dążąc do zajęcia tej części wyspy. W tym czasie 2 DPM demonstracyjnymi próbami lądowania na płd wsch brzegu Okinawy odwrócić miała uwagę dowództwa japońskiego i odciągnąć odwody do rejonu zasadniczego desantu [24].

22/ Craven W.F., Cate S.L., op.cit., vol V., s. 614-635.

23/ Nichols Ch.S., Shaw H.J., op.cit., s. 38.

24/ Appleman R.E., i in. op.cit., s. 68-137, Nichols Ch.S., Shaw H.J., op.cit., s. 63-86.

Okinawę broniła 32 armia japońska gen. lt Mitsuru Ushijima. W jej skład wchodziły 24 DP gen. lt Tatsumi Amamiya, 62 DP gen. lt Takeo Fujiyoka, 44 BP i 27 pułk czołgów /pcz/ oraz oddziały lądowe marynarki i lotnictwa. Wojska te liczyły ponad 100.000 ludzi [25]. Dowództwo 32 armii postanowiło nie bronić wybrzeża, lecz stawić silny opór w głębi wyspy w terenie górzystym. Na decyzję tę rzutowały dwa czynniki: Po pierwsze zdrowy rozsądek i przekonanie, że w warunkach silnego bombardowania plaż i ostrzału ich przez artylerię okrętową, oddziały japońskie nie będą w stanie zapobiec desantowi. Po drugie - uważano, że łatwiej jest zniszczyć siły lądowe przeciwnika, jeżeli wtargną one dalej od brzegu. Na strategię japońską wpływała także taktyka Kamikaze i marynarzy - samobójców, którzy współdziałać mieli ze sobą w dziele rozgromienia floty inwazyjnej, podczas gdy wojska 32 armii spokojnie zwalczać miały odizolowane od okrętów dywizje amerykańskie, zmuszając je do atakowania silnie umocnionych pozycji. Autorem tych planów był szef sztabu armii gen. lt. Jsamu Cho [26].

26 marca 1945 r. 77 DP lądowała na wyspach Kerama, które opanowano stosunkowo łatwo, niszcząc ponad 350 kutrów przygotowanych dla marynarzy samobójców, którzy realizować mieli jedną z faz planów obrony Okinawy. Były to małe łodzie zbudowane z dykty, wyposażone w dwie bomby głębinowe, zawierające ponad 300 kg materiału wybuchowego i w karabin maszynowy. Inne oddziały 77 DP uchwyciły wyspę Keise, na których ustawiono armaty 155 mm i rozpoczęto ostrzeliwanie płd części Okinawy, głównie rejon lotniska i portu Naha [27].

25/ Heinl R.D., op.cit., s. 494; Hayashi Saburo, op.cit., s. 139.

26/ Nichols Ch.S., Shaw H.J., op.cit., s. 48-56; Buchanan R.A., vol II, s. 560-562.

27/ Morison S.E., op.cit., vol. XIV, s. 117-129, Nichols Ch.S., Shaw H.J., op.cit., s. 38-43; Appleman R.E., i in., op.cit., s. 51-67.

Naloty Kamikaze zaczęły się 26 marca 1945 r. to jest na 6 dni przed rozpoczęciem operacji, powodując uszkodzenie 6 okrętów. Wczesnym rankiem 1 kwietnia 1945 r. będącego dniem Wielkanocnym, w pobliżu zach wybrzeża Okinawy zgrupowało się 1.213 okrętów wojennych i transportowych. Kamikaze nie odważyli się ich zaatakować. Natomiast uderzyli na transportowce wiozące 2 DPM, które demonstrowały pozorne lądowanie, zadając im poważne straty. Zginęło wtedy wielu żołnierzy piechoty morskiej.

Jeśli chodzi o wstępne artyleryjskie przygotowanie ataku to na Iwo Jimie było ono za krótkie. Natomiast na Okinawie trwało 8 dni i było zbyt długie. Ponadto w dniu 1 kwietnia na odcinku lądowania wojsk 10 armii wykonane zostało jedno z największych bombardowań w wojnie na Pacyfiku. Brało w nim udział 500 samolotów alianckich. Faktycznie był to cios w próżnię. Tysiące ton bomb i pocisków artyleryjskich spadło na niebroniony i nie zajęty przez wojska japońskie odcinek wybrzeża Okinawy. Główne siły japońskie znajdowały się w tym czasie na płd wyspy. Według późniejszych opinii większość tej amunicji mogłaby być z pożytkiem wykorzystana na Iwo Jimie lub zachowana na obezwładnienie bardziej opłacalnych obiektów na Okinawie.

Lądowanie wojsk odbywało się ostrożnie, gdyż spodziewano się silnego oporu, lecz na brzegu nie napotkano nieprzyjaciela. Uchwycony w ciągu dnia przyczółek miał 14 km szerokości i 4,5 km głębokości. Wieczorem 1 kwietnia znajdowało się na nim 60.000 żołnierzy amerykańskich. W toku natarcia w głąb wyspy spotkano się z niewielkimi siłami wojsk japońskich. 4 kwietnia przyczółek poszerzony został o 24 km, a jego głębokość wzrosła od 5 do 16 km. Zdobyto 2 lotniska. 6 kwietnia lotnictwo japońskie z wyspy Kiu Sziu zaatakowało zakotwiczone okręty. W nalocie brało udział ponad 100 bombowców i myśliwców oraz 200 samolotów Kamikaze. W ciągu 5 godzin trwającej bitwy powietrznej zestrzelono 135 samolotów japońskich. Flota aliancka straciła 3 niszczyciele, 1 transportowiec i 2 statki amunicyjne, 18 okrę-

tów odniosło uszkodzenia [28].

Tego samego dnia wieczorem wyspę Kiu Sziu opuścił największy w świecie pancernik Yamato o wyporności 69.000 ton, a zarazem największy japoński okręt samobójczy. Wraz z eskadrą osłony, składającą się z krążownika Yahagi i 8 niszczycieli płynął on w kierunku Okinawy, aby ostrzeliwać przyczółek amerykański i wspierać ataki Kamikaze. Samobójczy charakter tej wyprawy wynikał z faktu, że olbrzymi okręt otrzymał paliwo tylko w jedną stronę i nie dysponował osłoną z powietrza. Okręty podwodne zauważyły eskadrę japońską w 2 godziny po wyjściu jej z portu. Poinformowano o tym adm. Spruance, który natychmiast wysłał wodnosamoloty, aby śledziły jej ruch. 7 kwietnia 280 samolotów pokładowych atakowało te okręty. W ciągu niecałej godziny zatopiono pancernik Yamato, krążownik Yahagi i 2 niszczyciele. Yamato trafiony został kilkoma bombami i 10 torpedami. Z załogi liczącej 2.500 ludzi ocalało tylko 280. Japońska flota nawodna została zniszczona [29]. W pierwszych dniach kwietnia niszczyciele alianckie i samoloty bombowe wykryły w pobliżu Okinawy i zatopiły 9 japońskich okrętów podwodnych. Świadczyło to o dobrym zabezpieczeniu operacji inwazyjnej.

W tym czasie na Okinawie, począwszy od 4 kwietnia drogi obu korpusów rozeszły się. 24 KA ruszył na płd, a 3 DPM nacierał na płn, napotykając na słaby opór. Górzysty teren tej części wyspy powodował, że natarcie stało się bardzo uciążliwe, a całkowite zniszczenie przeciwnika niezwykle trudne [30]. Ogień artylerii pancernika Tennessee pomagał zniszczyć najsilniejsze punkty oporu. 12 kwietnia 1945 r. w Waszyngtonie zmarł prez. Roosevelt, całe społeczeństwo i siły zbrojne St.Zj. okryły się żałobą. Operacja na Okinawie toczyła się dalej. Z danych otrzymanych z rozpoznania wyni-

---

28/ Buchanan R.A., op.cit., vol.II, s.563; Reinl R.D., op.cit., s.502.

29/ Morison S.E., op.cit., vol.IV., s.200-209; D.Albas Andrieu: Death of Navy. New York 1957. s. 342-348.

30/ Appleman R.E., i in. op.cit., s.138-183; Nichols Ch.S., Shaw H.J., op.cit., s. 87-118.

kało, że nie ma obrony na wyspie Ie. Płaska jej powierzchnia nadawała się do szybkiego przekształcenia w dość dużą bazę lotniczą. Dowódca 77 DP wykazując znaczną ostrożność wysłał poważną ilość wojska do jej zdobycia. Po wylądowaniu /16 kwietnia/ okazało się, że 7.000 żołnierzy i uzbrojonych osób cywilnych ukryło się na wyspie. Cała ludność wraz z kobietami włączyła się do zaciekłej walki trwającej 6 dni. W międzyczasie 13 kwietnia oddziały 3 KPM osiągnęły płn skraj Okinawy. Oczyszczenie tej części wyspy z resztek wojsk japońskich potrwało do końca miesiąca.

Walczący na południu 24 KA począwszy od 6 kwietnia napotkał na zaciekły opór głównych sił 32 armii i w ciągu 3 tygodni posunął się nie więcej jak na 3,5 km. Wokół starego miasta Shuri i położonego w głębi nowoczesnego miasta Naha - ośrodka administracyjnego wyspy, Japończycy utworzyli szereg pasów obrony, które uczyniły ten rejon najsilniejszą pozycją na wyspie. Wojska 24 korpusu nie były w stanie przełamać tych umocnień. Nastąpiła stabilizacja linii frontu [31]. Lotnictwo japońskie było nadal aktywne. W ciągu kwietnia zatopionych zostało 20 alianckich okrętów wojennych, a 157 odniosło uszkodzenia. Do tych strat w głównej mierze przyczyniły się ataki Kamikaze [32].

3 maja po południu Japończycy przeszli do kontrataku w postaci drobnych desantów morskich wysadzonych na tyłach wojsk amerykańskich, w celu zmuszenia dowództwa 10 armii do odciągnięcia części sił z linii frontu. Operacje te powiązane były z silnymi atakami Kamikaze na flotę wojenną [33]. 4 maja główne siły 32 armii japońskiej uderzyły na 24 korpus. Włamanie okazało się niewielkie. Już w dniu następnym w wyniku zmasowanego ognia artylerii okrętowej i uderzenia lotnictwa, kontrofensywa japońska została zatrzymana. Również desanty morskie okazały się nieskuteczne, gdyż wykonano je małymi siłami. Po kilku dniach walki zostały one zlikwido-

---

31/ Tamże s. 119-141.

32/ The West Point Atlas, op.cit., vol. II, s. 164.

33/ Inoguchi R., Nakajima T., Pineau R., op.cit., s. 140-141.

wane przez wojska 3 KPM. Japończycy ponownie przeszli do obrony. Poniesione przez nich straty wynosiły 6.227 zabitych i 59 zniszczonych dział artyleryjskich [34].

Po odparciu ataków japońskich, na pomoc 24 korpusowi skierowano wojska 3 KPM. Ulewne deszcze padające w dniach 7 i 8 maja wytworzyły tyle błota, że unieruchomione zostały wszystkie pojazdy mechaniczne. Do tego czasu na Okinawie znajdowało się 193.858 żołnierzy amerykańskich i 824.546 ton zaopatrzenia [35]. Ofensywa wojsk 10 armii ruszyła 11 maja 1945 r. Wzdłuż zach wybrzeża nacierały na płd dywizje 3 KPM, a wzdłuż wschodniego - wojska 24 KA. Opady deszczu i zmęczenie żołnierzy długotrwałą walką, utrudniały wykonanie jakiegokolwiek manewru i hamowały natarcie bardziej niż sami Japończycy. Powolne lecz stałe spychanie wojsk japońskich zmusiło ich dowództwo do ponownej oceny sytuacji. Rozważano dwa możliwe rozwiązania. Bronić się w miejscu do ostatniego żołnierza lub wycofać wojska na płd skraj wyspy, gdzie w oparciu o wzgórza, naturalne i sztuczne pieczary skalne, mogące pomieścić całość sił armii, przetrwać jak najdłużej. Gen. Ushijima wybrał drugi wariant. Deszczowa pogoda ułatwiała wycofanie sił głównych. Oddziały osłonowe tak długo powstrzymywały Amerykanów, dopóki wojska 32 armii zajęły przygotowaną obronę.

Pod koniec 2-miesięcznej bitwy obronnej Japończycy stracili 62.548 ludzi. W składzie armii pozostała tylko 1/3 jej siły, to jest 30.000 wyszkolonych żołnierzy. Ponoszone straty próbowano uzupełniać z miejscowej ludności, lecz nie posiadała ona żadnego przeszkolenia wojskowego. Wszyscy byli rezerwiści dawno już zostali zmobilizowani. Począwszy od 4 czerwca główne siły japońskie znajdowały się na nowych pozycjach. Przed dowództwem tych wojsk narastały coraz to nowe trudności. Wyczerpywała się amunicja, brakowało broni.

34/ Buchanan R.A., op.cit., vol. II, s. 564-565; Nichols Ch.S., Shaw H.J., op.cit., s. 142-150.

35/ Tamże s. 172.

Nie posiadano już granatów ręcznych i materiału wybuchowego. 80 % karabinów maszynowych uległo zniszczeniu na polu walki. Amunicji artyleryjskiej pozostało tylko na 10 dni [36].

Natarcie wojsk 10 armii na ostatnią pozycję japońską na Okinawie rozpoczęło się 11 czerwca 1945 r. Było ono wsparte przez dużą ilość czołgów i miotaczy ognia. Słoneczna pogoda ułatwiała wykorzystanie lotnictwa i artylerii okrętowej. Dni obrony japońskiej były już policzone, lecz żaden z dowódców przeciwstawnych sobie armii nie dożył do końca tej operacji. 18 czerwca odłamkiem skały koralowej wyrwanej pociskiem artyleryjskim zabity został gen. lt. Buckner. W 4 dni później gen. lt. Ushijima popełnił samobójstwo. Kierownictwo nad wojskami 10 armii objął gen. Geiger - dowódca 3 KPM, 22 czerwca 1945 r. Okinawa została zdobyta, lecz w kilku odizolowanych punktach Japończycy bronili się do zakończenia wojny. Była to bardzo kosztowna i najkrwawsza operacja na Pacyfiku. Oddziały japońskie walczyły fanatycznie i z talentem.

W ciągu 82 dni bitwy okręty wojenne 5 floty wspierając nacierającą piechotę wystrzeliły ponad 579.000 pocisków, a artyleria polowa 1.766.353 pociski [37]. Największe straty poniosła flota wojenna, głównie od ataków Kamikaze. Zatopili oni 36 okrętów, z których żaden nie był większy od niszczyciela. Poważne uszkodzenia otrzymało 368 okrętów, wśród których znajdowało się 10 pancerników, 13 lotniskowców, 5 krążowników i 67 niszczycieli [38]. Lotniskowce straciły 768 samolotów pokładowych. Zabitych zostało 4.907 marynarzy i lotników, a ponad 5.000 odniosło rany. W żadnej operacji w historii marynarki wojennej St.Zj., flota tego kraju nie poniosła tak ciężkich strat jak na Okinawie, które były znacznie wyższe od otrzymanych w Pearl Harbor.

36/ Tamże s. 175-261, Appleman R.E., i in. op.cit., s. 265-274.

37/ Heinl R.D., op.cit., s. 495.

38/ The West Point Atlas, op.cit., vol II, s. 165; Morison S.E., op.cit., vol XIV s. 282, Potter E.B., op.cit., s. 881.

W walkach na lądzie poległo 7.574 żołnierzy 10 armii St.Zjedn. 31.807 zostało rannych, a 239 uznano za zaginionych [39]. Łączne straty amerykańskich wojsk lądowych, morskich i lotniczych wynosiły 15.520 zabitych i 36.631 rannych. W 32 armii japońskiej zginęło 110.071 żołnierzy. Rannych było 7.401 [40]. Poddało się 10.755 żołnierzy, głównie zmobilizowanych z miejscowej ludności. Lotnictwo japońskie straciło 7.830 samolotów w tym 1.900 Kamikaze. W wyniku toczących się walk poniosło śmierć 42.000 mieszkańców Okinawy [41].

Operacja na Okinawie przyczyniła się do wyniszczenia lotnictwa japońskiego, resztek jej floty i silnego garnizonu wyspy [42]. Wojska amerykańskie uzyskały dogodny rejon wypadowy do inwazji na Japonię. Zdobycie Okinawy nie miało żadnego wpływu na przyspieszenie zakończenia konfliktu z Japonią, gdyż pierwszy nalot bombowców B-29 z tej wyspy dokonany został dopiero w ostatnią noc wojny [43]. Dziennikarz amerykański Dawid Lawrance napisał później, że wielkim błędem było podejmowanie kampanii na Okinawie [44].

Strategiczne bombardowanie Japonii /24.11.1944 - 8.08.1945 r./

Bombardowanie Japonii rozpoczęło się dopiero po zdobyciu wysp Mariańskich. Pierwsze samoloty B-29 ze składu 20 armii lotniczej gen. lt. Millard F. Harmon'a przybyły na wyspę Saipan w październiku 1944 r. 24 listopada 110 bombowców dokonało nalotu na Tokio. Uderzenie to było mało skuteczne, gdyż bomby zrzucone zostały z wysokości 8.400 m, to jest ponad pułapem ognia artylerii przeciwlotniczej, w wa-

39/ Buchanan R.A., op.cit., vol II, s. 566-567; Heinl R.D., op.cit., s. 505.
40/ The West Point Atlas, op.cit., vol II, s. 165.
41/ Nichols Ch.S., Shaw H.J., op.cit., s. 160, Appleman E.R. i in., op.cit., s. 473-474.
42/ Morison S.E., op.cit., vol XIV, s. 272, 282. Isley J.A., Crowl P.A., op.cit., s.537-579, Nichols Ch.S., Shaw H.J. op.cit. s. 269-275.
43/ Appleman R.E. i in. op.cit. s. 419-421; Buchanan R.A., op.cit. vol II s. 567.
44/ Heinl R.D., op.cit. s. 505-506.

runkach znacznego zachmurzenia. Obiekty bombardowania nie były więc widoczne [45]. W wyniku starć powietrznych z myśliwcami japońskimi kilkanaście samolotów zostało uszkodzonych. Rzadko który z tych bombowców był w stanie powrócić do bazy. W kolejnych rajdach ilość samolotów bombowych stale wzrastała, ze 110 w dniu 24 listopada 1944 r. do 985 - 31 lipca 1945 r.

Po zdobyciu Iwo Jimy znikły wszelkie obawy pilotów B-29. Otrzymali oni silną osłonę myśliwską, przeciętnie od 200-300 samolotów oraz możliwość przymusowego lądowania na tej wyspie, w razie uszkodzenia bombowca. Bazujące na Marianach samoloty wchodziły w skład 21 armii lotniczej, której dowódcą był gen. mjr Curtis E.Le May. 3 stycznia 1945 r. 97 bombowców wyposażonych w bomby zapalające dokonało próbnego nalotu na port Nagaya. Wybuchły olbrzymie pożary. Japończycy byli bezradni, gdyż nie posiadali środków do ich gaszenia. W czasie kolejnego rajdu spalono fabrykę samolotów w Akashi niedaleko Kobe. 3 lutego zbombardowano port Kobe. Mimo silnej obrony powietrznej, w której uczestniczyło około 200 myśliwców japońskich, wywołano liczne pożary, w czasie których uległy zniszczeniu doki i szereg fabryk.

W końcu lutego 1945 r. opracowano doktrynę użycia lotnictwa strategicznego. W myśl jej założeń samoloty B-29 oprócz niszczenia zakładów przemysłowych winny atakować także ośrodki miejskie celem zmuszenia Japonii do kapitulacji, bez potrzeby desantu na jej wyspy. Bombowce dokonywać miały nocnych ataków, w czasie których planowano obniżyć wysokość lotu z 8.000-10.000 m do 1.200-2.000 m. Dzięki tej innowacji mogły one zabierać większą ilość bomb, przeciętnie po 6 ton na samolot. Powyższe założenia postanowiono wypróbować w czasie nalotu na Tokio. Liczono także na zaskoczenie obrony powietrznej przeciwnika. 9 marca w nocy, 234 bombowce wyrzuciły 1.667 ton bomb zapalających na gęsto zaludnione śródmieście Tokio. Mieszkało tam

---

45/ Craven W.F., Cate J.L., op.cit., vol. V, s. 512; Buchanan R.A., op.cit., vol II, s. 574.

przeciętnie 70.000 ludzi na km^2. Olbrzymie pożary zniszczyły 26 km centrum miasta, czyli 1/4 część stolicy Japonii. Ponad 1 mln mieszkańców pozostało bez dachu nad głową. W ogniu poniosło śmierć 85.793 ludzi, dalszych 40.910 osób zostało poparzonych lub rannych. W kanałach płynących przez palące się miasto zagotowała się woda. Posiadany przez Japończyków sprzęt przeciwpożarowy okazał się nieodpowiedni. Był to najbardziej niszczycielski rajd w historii lotnictwa bombowego [46].

Stwierdziwszy, że nowa taktyka jest skuteczna 11 marca zbombardowano miasto Nagoya. W 2 dni później spalono 13 km^2 portu Osaka, następnie 1/5 miasta Kobe. 19 marca atakowano znów Nagoya. Operacje lotnicze dokonane w marcu 1945 r. wykazały efektywność nowej taktyki skierowanej przeciwko miastom japońskim. Bowiem straty w personelu lotniczym i w samolotach okazały się niższe w porównaniu do mniej skutecznych nalotów z dużej wysokości [47].

Ponieważ wojna w Europie zbliżała się ku końcowi, alianci skupili całą swą uwagę na Pacyfik, gdzie przystąpili do gromadzenia sił morskich, lotniczych i lądowych przeznaczonych do realizacji przyszłych operacji przeciwko wyspom japońskim. Jednocześnie silnie atakowano miasta japońskie. W wyniku kilkunastu nalotów bombowych wykonanych w ciągu maja i do połowy czerwca, przy użyciu środków zapalających na Kawasaki - leżące na płd skraju stolicy Japonii, Kobe, Nagoya, Osaka, Tokio i Yokohama wypalono łącznie 160 km^2 ich powierzchni. W samym tylko Tokio bez dachu nad głową było 3,1 mln mieszkańców [48]. Piloci bombowców otrzymali rozkaz omijania pałacu cesarskiego.

46/ Buchanan R.A., op.cit., vol. II s. 575-578; Kase Toshikazu: Journey to the Missouri. New Haven 1950 s. 205-206. Okumiya Masatake, Harikoshi Jiro: Zero. New York 1956 s. 276-277.

47/ Craven W.F., Cata J.L., op.cit., vol V, s. 645-675.

48/ The West Point Atlas, op.cit., vol. II, s. 166.

Latem 1945 r. przystąpiono do niszczenia indywidualnych obiektów przemysłowych, przede wszystkim zakładów petrochemicznych i minowania szlaków morskich wewnątrz wysp japońskich. Myśliwce przystosowane do działań nocnych niepokoiły nieprzyjaciela przez całą dobę, bombardując mosty, linie kolejowe, statki, a nawet ludzi pracujących w polu. W ciągu lipca 1945 r. zrzucono 100.000 ton środków zapalających na 66 miast japońskich. Około 272 km^2 ich powierzchni uległo zniszczeniu lub uszkodzeniu. Japończycy oceniają, że w toku strategicznego bombardowania zginęło 250.000 ludzi, 410.000 zostało rannych lub poparzonych, a 9,2 mln mieszkańców pozostało bez dachu nad głową. 2,21 mln domów zostało spalonych lub zbombardowanych. Należy przypuszczać, że te przerażające zniszczenia, jak również brak środków żywnościowych obniżyły morale ludności japońskiej i jej zaufanie do przywódców państwowych [49].

Obok lotnictwa dalekiego zasięgu, w bombardowaniu Japonii uczestniczyło także 1.000 samolotów pokładowych 3 floty wojennej adm. Halsey'a. W ciągu 8 rajdów wzdłuż płd i wsch wybrzeży wysp japońskich dokonanych w okresie od 10 lipca do 15 sierpnia 1945 r. zbombardowano szereg ośrodków przemysłowych lotnisk i portów oraz zestrzelono 3.300 samolotów przeciwnika. Inne okręty tej floty przystąpiły do blokady wysp japońskich oraz minowania ważniejszych szlaków na morzu Wewnętrznym, głównie cieśniny Shimonoseki oraz wód zewnętrznych - między Japonią a Koreą, przede wszystkim cieśnin Cuszimskiej i Koreańskiej. Jednocześnie operowała tu silna flota podwodna, która na początku czerwca zatopiła 28 statków handlowych dezorganizując komunikację między wyspami.

Wiosną 1945 r. oddziały planowania operacji Połączonego Komitetu Szefów Sztabów zakończyły opracowywanie szeregu wariantów inwazji na wyspy japońskie. Biorąc pod uwagę zacięty opór ze strony wojska i ludności cywilnej na Iwo Jimie,

---

49/ Tamże s. 166; Buchanan R.A., op.cit., vol. II, str. 570-580.

wysepce Ie i Okinawie wnioskowano, że do obrony Japonii staną wszyscy jej mieszkańcy, włącznie z kobietami i dziećmi. W tych warunkach podbój tego kraju kosztować będzie co najmniej 1 mln żołnierzy alianckich [50]. 25 maja 1945 r. Połączony Komitet zatwierdził plany operacji desantowej na wyspę Kiu Sziu, która rozpocząć się miała 1 listopada 1945 r. [51]. Całość przygotowań zakodowana została kryptonimem Olimpic - olimpiada. Morską stronę desantu zapewnić miała flota adm. Nimitza. Zaś zdobycie Kiu Sziu powierzone zostało 6 armii gen. lt. Krueger'a, dysponującej 13 dywizjami, to znaczy wojskom lądowym gen. Mac Arthura. 5 KrM w sile czterech dywizji uderzyć miał na płd zach część wyspy Kiu Sziu, a 1 i 11 KA mające razem sześć DP winny atakować ją od płd wsch. 9 korpus /trzy DP/ stanowił pływający odwód przeznaczony do pozorowanego lądowania na wyspie Szikoku.

Około marca 1946 r., to jest po opanowaniu Kiu Sziu, Szikoku i płd zach część Hondo, zamierzano wysadzić kolejny desant o nazwie Coronet - diadem, tym razem w rejonie Tokio. Uczestniczyć w nim miały trzy armie posiadające 25 dywizji, wsparte przez 14.847 samolotów bojowych oraz przez olbrzymie siły morskie dysponujące 23 pancernikami, 90 lotniskowcami, 52 krążownikami, 323 niszczycielami, 298 okrętami eskortowymi, 181 podwodnymi, 160 stawiaczami min i trałowcami, 1.060 okrętami pomocniczymi i 2.783 transportowo-desantowymi [52]. Na płw. Boso osłaniającym od wschodu zatokę tokijską wylądować miały wojska 1 i 8 armii w składzie dziewięciu DP, dwu DPanc i trzech DPM. Pływający odwód stanowiła 1 armia mająca dziesięć DP i jedną DPanc [53]. Wojska te opanować miały stolicę Japonii, wyspę Honde i zmusić rząd cesarski do podpisania bezwarunkowej kapitulacji.

50/ Morison S.; American Contributions to the Strategy of World War II. London 1958 r. s. 71.
51/ Craven W.F., Cate J.L., op.cit., vol V, s. 686; Leahy William D., op.cit., s. 385.
52/ Lipiński J., op.cit., s. 480; Craven W.F.; Cate J.L., op.cit., vol. V, s. 689; Willoughby Charles A. Chamberlain John; Mac Arthur 1941-1951. New York 1954 s. 287-289.
53/ The West Point Atlas, op.cit., vol II., s. 166-167.

Latem 1945 r. na wyspach Mariańskich czyniono ostatnie przygotowania do użycia broni atomowej przeciwko Japonii. W końcu lipca 1945 r. posiadano gotową bombę i 6 wyszkolonych do jej zrzutu załóg samolotu B-29, pod dowództwem płk Paul W. Tibbets'a. W trakcie konferencji poczdamskiej prez. Truman powiadomił Churchilla i marsz. Stalina o skutecznej próbie z bombą atomową na poligonie Alamogordo. Premier brytyjski wiedział już o tej broni, lecz na przywódcy radzieckim wiadomość ta nie wywarła żadnego wrażenia [54]. 27 lipca 1945 r. Truman, Churchill i Czang Kai Szek opublikowali tzw. Proklamację Poczdamską nawołującą Japonię do podpisania kapitulacji. W 2 dni później rząd japoński odrzucił to ultimatum.

O godz. 2.45 6 sierpnia 1945 r. z lotniska na wyspie Tinian wystartowały 3 samoloty. Jeden z nich pilotowany przez płk Tibbets'a niósł bombę atomową. W dwóch innych znajdowały się kamery fotograficzne, instrumenty naukowe oraz lecieli cywilni i wojskowi obserwatorzy. O godz. 8.15 czasu miejscowego samolot Tibbets'a znajdował się na wysokości 10.500 m nad Hiroszimą. Bombardier mjr J. Thomas W. Ferebee zrzucił wtedy bombę. W 50 sekund później eksplodowała ona na wysokości 600 m nad miastem. Do tego czasu samolot oddalił się 24 km od celu. W miejscu wybuchu temperatura wynosiła 50 mln stopni. W ciągu 12 godzin spaliło się 13 km^2 miasta. 80 % budynków zostało zniszczonych, a 16,7 % ciężko uszkodzonych. Zabitych było 78.150, zaginionych 13.983, rannych 37.422, poparzonych 235.656 mieszkańców Hiroszimy. W 3 dni później 9 sierpnia 1945 r. kolejna bomba spadła na Nagasaki. Straty ludzkie wynosiły 35.000 zabitych i 60.000 rannych [55].

Użycie bomby atomowej w ostatnich dniach wojny krytykowane było zarówno na płaszczyźnie moralnej, jak i militarnej. Chociaż chwalebne jest oszczędzanie życia ludzkiego -

54/ Truman Harry S.: Memoirs. New York 1955 vol. I. s. 415 - 421.

55/ Buchanan R.A., op.cit., vol II, s. 582-585; Hersey John: Hiroshima. New York 1966 passim. Woroncow W.B.: Tragedija sorok pjatogo. Iz istorii pierwoj atomnoj bomby. Moskwa 1969 s. 75-77.

pisał brytyjski historyk wojskowy J.F.C. Fuller - to jednak nie usprawiedliwia to w żadnym wypadku użycia środków sprzecznych z wszelkimi nakazami ludzkości i zwyczajami wojny. Gdyby przyjąć punkt widzenia prez. Trumana, że zrzucenie 2 bomb na Japonię przyczyni się do skrócenia wojny, a tym samym do zaoszczędzenia setek tysięcy ludzi, zarówno amerykańskich jak japońskich, wówczas pod tym pretekstem można by usprawiedliwić każde okrucieństwo [56]. W wyniku wybuchu dwóch bomb atomowych zamordowano lub okaleczono ćwierć miliona istnień ludzkich. Mieszkańcy Hiroszimy i Nagasaki zwęgleni zostali niczym heretycy i czarownice w wiekach minionych [57].

Wpływ bomby na morale ludności i jej stosunek do wojny w znacznej mierze był odwrotny od tego czego oczekiwano. 12 osobowa komisja badająca wyniki bombardowania atomowego stwierdziła, że "jeśli chodzi o pewność klęski, to straty i niepowodzenia takie, jak na przykład na Saipanie, Filipinach i Okinawie, odegrały w Japonii 2-krotnie ważniejszą rolę niż bomby atomowe. Ponadto brak żywności i towarzyszące temu niedożywianie miały także większe znaczenie w przekonaniu narodu, że dłużej nie można prowadzić wojny [58]. Z powyższego wynika, że decyzja użycia bomby atomowej była błędem nie tylko pod względem moralnym lecz również psychologicznym. Także Bernard Brodie - amerykański teoretyk wojskowy uważa, że Japonia była pod względem strategicznym całkowicie pobita zanim użyto przeciwko niej bomby atomowej" [59].

Amerykańska komisja opracowująca wyniki bombardowania atomowego podsumowała swe sprawozdanie w sposób następujący. "Na podstawie szczegółowego zbadania wszystkich faktów i w oparciu o zeznania żyjących przywódców japońskich, którzy

---

56/ Fuller J.F.C.: Druga wojna światowa 1939-1945 Warszawa 1958 r. s. 550.
57/ U.S. Strategic Bombing Survey. Report on Atomic Bombing in Japan Washington. 1947 s. 17 Effects of the Atomic Bomb at Hiroshima and Nagasaki. British Mission Report London 1946 s. 12.
58/ U.S. Strategic Bombing Survey. Atomic Bombing op.cit. s. 26-27.
59/ Brodie Bernard: The Absolute Weapons. Atomic Power and World Order. Washington 1946 s. 92.

brali czynny udział w sprawach kraju, Japonia skapitulowałaby z pewnością do 31 grudnia 1945 r., a według wszelkiego prawdopodobieństwa już przed 1 listopada 1945 r., nawet gdyby nie zrzucono bomby atomowej, a nawet gdyby Rosja nie przystąpiła do wojny i nawet gdyby nie planowano i nie zamyślano żadnej inwazji [60], Były sekretarz Departamentu Stanu USA James F. Byrnes oświadczył wprost, że użycie bomby atomowej było konieczne nie dla zadania klęski Japonii, ale po to, aby uczynić Rosję bardziej ustępliwą w Europie [61]. W celu uzyskania pełnego zwycięstwa nad Japonią nieodzowne było rozgromienie stosunkowo licznej jeszcze armii lądowej i przepędzenie jej z okupowanych terytoriów.

Rozgromienie japońskiej armii kwantuńskiej w Mandżurii /9 - 20.08.1945 r./

Przystąpienie Zw.Radz. do wojny przeciwko Japonii stanowiło wypełnienie zobowiązań sojuszniczych wobec St.Zjedn. i Wielkiej Brytanii zadeklarowanych na konferencjach teherańskiej, jałtańskiej i poczdamskiej, że po zakończeniu wojny z Niemcami i przegrupowaniu wojsk z Europy na Daleki Wschód radzieckie siły zbrojne rozpoczną działania wojenne przeciwko Japonii.

W dniach od 28 listopada do 1 grudnia 1943 r. w Teheranie odbyła się konferencja z udziałem szefów rządów St.Zjedn. i Wielkiej Brytanii, na której dyskutowano sprawy związane z koordynacją działań wojennych przeciw Niemcom i Japonii. Sojusznicy zachodni zobowiązali się utworzyć II front na wiosnę 1944 r. Delegacja radziecka dążąc do umocnienia koalicji antyhitlerowskiej oraz zlikwidowania ogniska wojny na

---

60/ U.S. Strategic Bombing Survey, op.cit., s. 26; Fuller J.F.C. op.cit., s. 551-558.

61/ Foreign Affairs - styczeń 1957 s. 437. Klęska armii kwantuńskiej. Zarys historyczny pod red. marsz. R.J. Malinowskiego Warszawa, 1968 MON s. 42.

Dalekim Wschodzie zgodziła się na przystąpienie ZSRR do wojny przeciw Japonii, w ciągu 6 miesięcy po zakończeniu działań wojennych w Europie.

15 miesięcy później, od 4 do 11 lutego 1945 r. obradowała w Jałcie konferencja premierów Zw.Radz., Wielkiej Brytanii, St.Zjedn. Nie mając nadziei na szybkie osiągnięcie zwycięstwa w wojnie z Japonią, Roosevelt i Churchill ponownie zwrócili się do Stalina z prośbą o przystąpienie do wojny na Dalekim Wschodzie. Premier radziecki obiecał solennie zadośćuczynić zobowiązaniom sojuszniczym. Na konferencji tej szefowie rządów: Józef Stalin, Franklin Delano Roosevelt i Winston Churchill oraz ich przedstawiciele wojskowi podpisali tajny układ przewidujący przystąpienie ZSRR do wojny z Japonią w 2-3 miesiące po kapitulacji Niemiec [62]. Bowiem tyle czasu potrzeba było na przerzucenie na Daleki Wschód potrzebnej ilości wojska, sprzętu bojowego, wyposażenia, amunicji i żywności.

5 kwietnia 1945 r. rząd radziecki wypowiedział pakt neutralności z Japonią. Złożone w związku z tym oświadczenie wskazywało, że pakt ten podpisany był "przed najazdem Niemiec na ZSRR i przed wybuchem wojny między Japonią, a Wielką Brytanią i St.Zjedn. Od tego czasu sytuacja się zmieniła. Niemcy napadły na ZSRR, a Japonia jako sojusznik Niemiec pomagała im w wojnie przeciwko Zw. Radz. Oprócz tego, stwierdzało dalej oświadczenie - Japonia prowadzi wojnę ze Stanami Zjednoczonymi i Anglią, które są sojusznikami Związku Radzieckiego. W takiej sytuacji pakt o nieagresji między Japonią a ZSRR utracił swe znaczenie i dalsze przedłużanie go stało się niemożliwe [63]. Tego samego dnia japoński gabinet premiera Kuniaki Koiso podał się do dymisji. Ustąpienie to prawdopodobnie nastąpiło po oświadczeniu rządu radzieckiego o wypowiedzeniu paktu o neutralności.

62/ Klęska Armii Kwantuńskiej. Zarys historyczny, op.cit. s. 37.

63/ Wnieszniaja politika Sowietskogo Sojuza w pieriod Otiecziestwiennoj wojny. Dokumienty i materiały, tom III, Moskwa 1947 s. 166; Historia Wielkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego 1941-1945 tom V. Warszawa 1955 MON s. 517.

Na czele nowego gabinetu japońskiego, utworzonego 7 kwietnia 1945 r. stanął adm. Kantaro Suzuki. Stanowisko ministra spraw zagranicznych objął Shigenori Togo.

7 kwietnia 1945 r. londyński Daily Mail pisał, że wielka część wojsk japońskich znajduje się na kontynencie chińskim. Nie ma podstaw do twierdzenia, że skapituluje ona w razie zajęcia Japonii. Przystąpienie więc Rosji do kampanii na Wschodzie zmieni całkowicie sytuację strategiczną, która w chwili obecnej grozi nam wielkimi stratami w ludziach [64].

W okresie od 17 lipca do 2 sierpnia 1945 r. w Poczdamie odbyła się konferencja szefów rządów Zw. Radzieckiego, Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii poświęcona omówieniu całokształtu problemów międzynarodowych związanych z zakończeniem wojny w Europie, sprawy przyszłych Niemiec i wojny z Japonią. Po przybyciu do Poczdamu prez. Truman oświadczył, że jednym z jego głównych celów na konferencji jest doprowadzić do przystąpienia Związku Radzieckiego do wojny na Dalekim Wschodzie [65]. Szef rządu radzieckiego zakomunikował wtedy: Kapitulacja Niemiec nastąpiła 8 maja, a zatem nasze wojska będą w stanie pełnej gotowości 8 sierpnia [66].

Kiedy nadszedł ów termin, 8 sierpnia 1945 r. rząd radziecki oświadczył ambasadorowi japońskiemu w Moskwie, że od następnego dnia ZSRR będzie uważał się za pozostającego w stanie wojny z Japonią. Oświadczenie to głosiło dalej, że po klęsce i kapitulacji Niemiec hitlerowskich Japonia pozostała jedynym wielkim mocarstwem, które wciąż jeszcze stoi na stanowisku kontynuowania wojny. Żądanie trzech mocarstw - Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Chin z 26 lipca 1945 r. w sprawie bezwarunkowej kapitulacji japońskich sił zbrojnych zostało przez Japonię odrzucone.

64/ Tamże s. 618-619; Morton Louis: The Atomic Bomb and Japonese Surrenler. Marine Corps Gazette, luty 1959 s.24.

65/ Butow R.: Japan's Decision to Surrender Stanford 1954 s. 155-156.

66/ Historia Wielkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego op.cit., vol. V, s. 625.

Tym samym stała się bezprzedmiotowa propozycja rządu japońskiego, by Związek Radziecki podjął się mediacji w wojnie na Dalekim Wschodzie. Rząd ZSRR przyłączył się do deklaracji poczdamskiej z 26 lipca 1945 r. i przyjął propozycje sojuszników w sprawie przystąpienia do wojny przeciwko Japonii. Rząd radziecki uważa - stwierdzało oświadczenie - że taka polityka jest jedynym środkiem mogącym przybliżyć pokój, uwolnić narody od dalszych ofiar i cierpień i umożliwić narodowi japońskiemu uniknięcia niebezpieczeństw i zniszczeń, które przeżyły Niemcy po odmowie bezwarunkowej kapitulacji" 67/.

Przystępując do wojny z Japonią rząd Związku Radzieckiego stawiał sobie za cel: przyspieszenie klęski imperializmu japońskiego, a tym samym przybliżenie zakończenia II wojny światowej, uwolnienie raz na zawsze ZSRR od groźby najazdu japońskich agresorów, udzielenie pomocy narodom Chin, Korei i innych krajów Azji w ich walce o wyzwolenie narodowe i niepodległość oraz wykonanie przewidzianych w umowie jałtańskiej zobowiązań wobec Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii 68/. 10 sierpnia 1945 r. Mongolska Republika Ludowa proklamowała wojnę przeciwko Japonii.

Łączna powierzchnia Mandżurii, Mongolii Wewnętrznej i Korei Płn, które miały stać się obszarem działań wojsk radzieckich wynosiła 1,5 mln km^2. Powierzchnia ta równa się mniej więcej obszarowi sześciu zachodnioeuropejskich krajów: Francji, Hiszpanii, Włoch, Portugalii, Szwajcarii i Belgii. Powierzchnia samej tylko Mandżurii, na terytorium której znajdowała się Armia Kwantuńska równała się 1.320.000 km^2, to jest łącznej powierzchni Niemiec, Włoch i Japonii. Granica państwowa ZSRR i MRL z Mandżurią i Koreą będąca rubieżą rozwinięcia wojsk radzieckich miała ponad 4.000 km długości, podczas gdy ogólna dłu-

67/ Tamże s. 629-630, Wnieszniaja politika, op.cit. vol. III s. 362-363.
68/ Klęska Armii Kwantuńskiej, op.cit. s. 55.

gość wszystkich europejskich frontów II wojny światowej tzn. radziecko-niemieckiego, zachodniego i włoskiego nie przekraczała w styczniu 1945 r. 3.500 km [69].

Do obrony Mandżurii i płn Korei Japończycy przeznaczyli Armię Kwantuńską i oddziały mandzurskie. Wojska te na początku sierpnia 1945 r. liczyły 881.000 żołnierzy. Dowódcą armii był doświadczony generał japoński Otozo Yamada, a szefem sztabu gen. Hikosaburo Hata, były attache wojskowy w Moskwie. Gen. Yamada był równocześnie generalnym gubernatorem i ambasadorem nadzwyczajnym cesarza Japonii przy rządzie Mandżukuo, a zarazem faktycznym władcą okupowanej Mandżurii. Trzon japońskich sił zbrojnych i ich siłę uderzeniową stanowiło 31 dywizji, 9 brygad piechoty, 2 brygady pancerne i 2 armie lotnicze [70]. Liczyły one 443.308 żołnierzy, około 5.000 dział, 1.115 czołgów i 1.800 samochodów.

Armia Kwantuńska z punktu widzenia jej struktury stanowiła grupę frontów. W jej skład wchodził 1 Front Wschodnio-mandżurski gen. Seiti Kita, posiadający 3 i 5 armię - łącznie 10 dywizji i jedną brygadę piechoty. Wojska te rozwinięte były wzdłuż granicy radzieckiego Przymorza i osłaniały kierunek Mutangciang-Harbin. 3 Front Zachodnio-mandżurski gen. Tsun Usiroku tworzyły 30 i 44 armia - mające łącznie osiem dywizji i trzy brygady piechoty oraz jedną brygadę pancerną. Oddziały te rozwinięte w płd części Mandżurii, w rejonie Mukdenu i Czangczuniu broniły granicy koreańskiej i wybrzeża morza Żółtego. Dwie dywizje wysunięte zostały w kierunku granicy mongolsko-mandżurskiej. 4 samodzielna armia północno-mandżurska gen.lt. Mikio Uemura posiadała trzy dywizje i cztery brygady piechoty rozwinięte na łuku rzek Arguri i Amur oraz w trójkącie miast Chajłar, Harbin, Hejho. Ponadto w skład armii Kwantuńskiej wchodziły

---

69/ Tamże s. 57. Historia Wielkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego, op.cit. vol. V. s. 638.

70/ Klęska Armii Kwantuńskiej, op.cit. s. 72-73.

2 armia lotnicza i Sungaryjska Flotylla Rzeczna. Ta ostatnia dysponowała 4 kanonierkami, 22 kutrami pościgowymi i 110 barkami desantowymi oraz trzema pułkami piechoty morskiej.

Na początku działań wojennych podporządkowano jeszcze 17 Front Koreański gen. Kodzuki w składzie 34 i 59 armii, liczących dziewięć dywizji piechoty, i 5 armii lotniczej. Wojska te rozlokowane były w Korei. W odwodzie armii kwantuńskiej znajdowały się jedna dywizja i jedna brygada piechoty [71], Oddziały japońskie rozmieszczone w płd części Sachalinu i wyspach Kurylskich podlegały dowództwu 5 frontu, w skład którego wchodziły cztery dywizje piechoty i pułk czołgów. Front ten podporządkowany był bezpośrednio Głównej Kwaterze Cesarskiej.

Armia mandżurska kontrolowana przez oficerów japońskich liczyła dwie dywizje i dwanaście brygad piechoty oraz dwie dywizje i dwa pułki kawalerii. Wojska Mongolii Wewnętrznej księcia Te Wana - pięć dywizji i dwa pułki kawalerii oraz sześć dywizji piechoty tzw. sujuańskiej grupy operacyjnej [72].

Biorąc pod uwagę specyficzne warunki teatru działań wojennych, Japończycy postanowili skupić główne siły Armii Kwantuńskiej na Nizinie Mandżurskiej, pozostawiając w strefie nadgranicznej osłonę składającą się zaledwie z 1/3 sił i środków. Zadaniem wojsk osłony było wykorzystanie nadgranicznych umocnień i górzystego terenu w celu najpełniejszego wyczerpania nacierających wojsk radzieckich. Główne siły japońskie skoncentrowane w rejonie najważniejszych węzłów komunikacyjnych, w centrum Mandżurii miały być przygotowane do manewrowania i wykonania przeciwuderzeń w każdym kierunku [73].

Przygotowania do wojny z Japonią dowództwo radzieckie rozpoczęło bezpośrednio po zakończeniu konferencji jałtańskiej. W okresie od maja do końca lipca 1945 r. dokonano

71/ Tamże s. 74-76.

72/ Historia Wielkiej Wojny Narodowej, op.cit., vol V., s. 636 Mała Encyklopedia Wojskowa tom II, Warszawa 1970 MON s. 255.

73/ Klęska Armii Kwantuńskiej, op.cit. s. 89.

wielkiego przegrupowania wojsk, głównie z terenów Korei, Prus Wsch. i Czechosłowacji. Skierowano także dowództwa 2 Frontu Ukraińskiego i Karelskiego oraz znaczną ilość wojska i sprzętu. W skład 1 Frohtu Dalekowschodniego rozlokowanego w rejonie Władywostoku i nad rzeką Ussuri przybyła 5 armia z rejonu Królewca. Do wojsk Frontu Zabajkalskiego rozmieszczonych we wsch. części Mongolii przywieziono 39 armię z Prus Wsch. 53 armię ogólnowojskową i 6 armię pancerną spod Pragi. Wojska te wraz ze sprzętem bojowym i zaopatrzeniem przejechały od 9.000 do 11.000 km, załadowane na 136.000 wagonów. 74/

W wyniku powyższych przegrupowań skład Frontów na Dalekim Wschodzie w chwili rozpoczęcia wojny z Japonią był następujący: 1 Front Zabajkalski marsz. Rodiona Malinowskiego obejmował 17, 36, 39, 53 armie ogólnowojskowe, 6 armię pancerną, 12 armię lotniczą i radziecko-mongolską grupę konno-zmechanizowaną. W skład 1 Frontu Dalekowschodniego marsz. K. Miereckowa wchodziły 1, 5, 25, 35 armie ogólnowojskowe, 9 armia lotnicza, Czugujewska grupa operacyjna i 10 korpus zmechanizowany. 2 Front Dalekowschodni gen. armii M. Purkajewa obejmował 2, 15, 16 armie ogólnowojskowe, 10 armię lotniczą, 5 korpus piechoty i Kamczacki rejon obrony.

Wojska te liczyły 80 dywizji, w tym 6 dywizji kawalerii, 2 dywizje pancerne, 4 korpusy pancerne i zmechanizowane. Ogółem zgrupowanie wojsk radzieckich na Dalekim Wschodzie posiadało 1.557.725 żołnierzy, 26.137 dział i moździerzy, 5.556 czołgów i dział pancernych oraz 3.446 samolotów bojowych. Wojska radzieckie przeważały nieprzyjaciela w ludziach 1,8 razy, w czołgach 4,8 razy, w lotnictwie 1,9 razy. Flota Oceanu Spokojnego posiadała 3 krążowniki, 18 niszczycieli, 19 dozorowców, 89 okrętów podwodnych, 52 trałowce, 49 ścigaczy, 204 kutry torpedowe i 1.547 samolotów. Amurska Flotylla Wojenna miała 8 monitorów, 11 kanonierek,

---

74/ Historia Wielkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego op.cit., vol. V, s. 659.

52 kutry opancerzone i 12 trałowców [75]. Zamiar operacji przewidywał wykonanie głównych uderzeń w skrzydła Armii Kwantuńskiej z zachodu przez wojska Frontu Zabajkalskiego, od wschodu przez 1 Front Dalekowschodni oraz pomocnicze uderzenie z płnc przez 2 Front Dalekowschodni w celu wyjścia na tyły głównego zgrupowania wojsk japońskich i likwidacji jego częściami.

W nocy na 9 sierpnia o godz. 0,10 czasu miejscowego wojska 1 Frontu Zabajkalskiego przeszły do natarcia. O godz. 4.30 główne siły frontu przekroczyły granicę państwową MRL z Mandżurią. Lotnictwo atakowało obiekty kolejowe, rejony umocnione i ośrodki administracyjno-polityczne. Ponieważ zasadnicze siły wojsk japońskich ściągnięte zostały w głąb Mandżurii, pozostawione w strefie przygranicznej : miejscowe jednostki nie były w stanie stawić poważnego oporu. Do końca dnia wojska frontu posunęły się 50 km, a jednostki pancerne do 150 km. Silniejszą obronę japońską napotkano jedynie na lewym skrzydle, gdzie nacierała 36 armia gen. lt Łuczyńskiego. Pomyślnie przeprawiła się ona przez rzekę Arguń i zdobyła umocnienia japońskie w rejonie stacji kolejowej Mandżuria. Do końca dnia wojska armii włamały się na głębokość 40 km. Walki rozgorzały ponownie pod miastem Chajłar, którego bronił 3.000 garnizon japoński gen. Nomura. Wzgórza otaczające miasto naszpikowane były bunkrami, otoczone polami minowymi i rowami przeciwczołgowymi. Walki trwały 18 dni. Do zdobycia Chajłarskiego rejonu umocnionego dowódca armii wydzielił 94 i 193 dywizje piechoty wzmocnione dwoma brygadami artylerii. Wojska te do 18 sierpnia rozgromiły resztki oddziałów japońskich [76]. Prawoskrzydłowe związki frontu pomyślnie spychały nieprzyjaciela w głąb Mandżurii. Wycofujące się jednostki przeciwnika wysadzały w powietrze mosty, linie telegraficzne, niszczyły i zatruwały studnie i źródła.

75/ Tamże s. 640; Mała Encyklopedia Wojskowa op.cit., vol. II s. 255.

76/ Klęska Armii Kwantuńskiej op.cit., s. 193, 199 - 200.

W ciężkich warunkach znalazło się zgrupowanie uderzeniowe frontu mające pokonać pasmo górskie Wielkiego Chinganu. Wojska nacierały w bezdrożnym terenie poprzecinanym trudnodostępnymi wąwozami, które na skutek deszczu były niebezpieczne do przebycia. Mimo to oddziały 6 armii pancernej gwardii gen. płk A. Krawczenko szybko posuwały się naprzód. Juz 11 sierpnia pokonały one Wielki Chingan i pod koniec dnia wyszły na Nizinę Mandżurską, gdzie zdobyły miasta Lupei i Tuciuan przebywając odległość 400 km [77]. Dużą pomoc wojskom lądowym nieśli lotnicy 12 armii lotniczej marsz. S. Chudiakowa, bombardując mosty i stacje kolejowe, uniemożliwiając Japończykom obsadzenie przełęczy Wielkiego Chinganu i wycofanie rozbitych oddziałów.

Wojska 39 armii gen. płk Ludnikowa w ciągu trzech dni pokonały Wielki Chingan, lecz w okolicy miasta Chałun Arszan napotkały na japoński rejon umocniony, wyposażony w żelazobetonowe bunkry. 12 sierpnia oddziały 124 dywizji piechoty opanowały to miasto. Pozostałe siły japońskie zostały zablokowane i zniszczone w 10 dni później. Po wyzwoleniu miast Solun i Ułan-chote oddziały 39 armii wkroczyły 19 sierpnia na Nizinę Mandżurską. W ciągu pierwszych 6 dni operacji wojska Frontu Zabajkalskiego włamały się na 250 do 400 km, wychodząc na głębokie tyły nieprzyjaciela. Średnie tempo natarcia wynosiło 42 do 66 km na dobę. Biorąc pod uwagę górzysto-pustynny teren walki należy przyznać, że powyższe tempo było duże.

Pomyślnie nacierały również wojska 1 Frontu Dalekowschodniego. Korzystając z ciemności nocy i ulewnego deszczu połączonego z burzą, o godz. 1.00 w nocy 9 sierpnia związki taktyczne rozmieszczone wzdłuż granicy ruszyły bez strzału na umocnienia japońskie. Uderzenie było tak szybkie, że nieprzyjaciel nie zdążył zorganizować oporu. Planowane przygotowanie artyleryjskie okazało się niepotrzebne. W ślad za czołowymi oddziałami o godz. 8.30 przeszły do natarcia głów-

---

77/ Sowietskaja Istoriczeskaja Encikłopedija tom 9. Moskwa 1966 s. 61, Historia Wielkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego, op.cit., vol. V, s. 653-655.

ne siły frontu. W pasie działania 35 armii gen. lt. Zachwatajewa, dywizje sforsowały rzeki Usuri i Sungacza. Brnąc po piersi w bagnistym trzęsawisku włamały się na głębokość 5-12 km. Natarcie wojsk frontu utrudniało to, ze prowadzone było w tajdze, przy zupełnym braku dróg. Dla artylerii, czołgów i samochodów budowano drogi na przełaj. Za pomocą czołgow zwalano drzewa, które saperzy i fizylierzy usuwali na bok oraz przygotowali drogę szerokości 5 m [78]. Siły główne frontu nacierające w trudnych warunkach górzysto-lesistego terenu w ciągu 2 dni przesunęły się na poszczególnych kierunkach o 75 km.

Dowództwo japońskie skoncentrowało uwagę na utrzymanie rzek Muling-he i Mutan-ciang, a zwłaszcza miasta Mutanciang osłaniającego szosę i linię kolejową do Harbinu. Broniły się tu wojska 5 armii japońskiej gen. lt. Norisune Simizu, w składzie 124, 126 i 135 dywizji piechoty [79]. Podejście do Mutanciangu osłaniały umocnienia żelbetowe z dużą ilością karabinów maszynowych i artylerii. Na kierunku tego miasta nacierały wojska 1 armii gen. płk A. Biełobordowa i 5 armii gen. płk N. Kryłowa. 59 korpus piechoty z 1 armii z 75 brygadą pancerną złamał opór Japończyków i opanował miasto Linkou. Jednocześnie 26 korpus piechoty z 257 brygadą pancerną sforsował rzekę i częścią sił wtargnął od płn do Mutanciangu. W tym czasie wojska 5 armii uderzyły na to miasto od wschodu. Walki przybrały zaciekły charakter. W czasie [illegible] Japończycy masowo wykorzystywali żołnierzy-samobójców.

Ci ostatni opasani materiałem wybuchowym i granatami, kryli się w zbożu, a następnie rzucali się pod czołgi i samochody, lub podkradali do grupy żołnierzy radzieckich i wysadzali się w powietrze rażąc odłamkami znajdujących się w pobliżu. Niejednokrotnie duże grupy żołnierzy - samobójców obwiązanych minami i toluolem tworzyły żywe

78/ Tamże s. 656.
79/ Hayashi Saburo, op.cit. s. 165.

przeciwczołgowe pole minowe. W czasie japońskich kontrataków na podejściach do Mutanciangu 200 żołnierzy wyposażonych w miny i toluol podczołgiwało się w gęstej trawie pod radzieckie czołgi i wysadzało je w powietrze. Charakterystycznym przykładem działań samobójców była próba wysadzenia mostu na rzece Mutanciang. 15 żołnierzy obwieszonych materiałem wybuchowym rzuciło się na betonowe filary i spowodowało wybuch. Zginęli wszyscy nie wyrządzając mostowi żadnej szkody [80].

14 sierpnia oddziały 26 korpusu walczące w strefie miejscie wyparte zostały kontratakami na 8-10 km na płn wsch od Mutanciangu [81]. Powstała groźba, że walki o miasto przybiorą przewlekły charakter. Ponieważ działo się to na kierunku głównego uderzenia frontu, zagrażało więc opóźnieniem natarcia. W tym czasie wojska Frontu Zabajkalskiego wkroczyły na Nizinę Mandżurską, gdzie zgodnie z planem operacji spotkać się miały z armiami 1 Frontu Dalekowschodniego, aby odciąć Armii Kwantuńskiej drogi wycofania do płd rejonów Mandżurii. Z tego względu marsz. Miereckow postanowił obejść Mutanciang od południa i uderzyć w kierunku Kirin-Czangczun. W tym celu wzmocnił 25 armię gen. płk I. Czystiakowa dwoma korpusami piechoty. Pozwoliło to przyspieszyć natarcie tych wojsk na Kirin. Jednocześnie lewe skrzydło 25 armii 12 sierpnia opanowało płn koreański port Nadzin /Rasin/. W ciągu 6 dni nieprzerwanych walk wojska Frontu działające w terenie lesisto-bagnistym przesunęły się o 100 km w głąb Mandżurii. Stworzone zostały pomyślne warunki do natarcia na płd w kierunku Korei.

W nocy 9 sierpnia przeszły do natarcia również wojska 2 Frontu Dalekowschodniego. Początkowo prowadzono aktywne działania zaczepne 15 armią gen. lt. Mamonowa wzdłuż rzeki Sungari i 5 korpusem piechoty gen. mjr Paszkowa z rejonu miasta Bikin nad Usuri na Rache. Ulewne deszcze padające w lipcu i w sierpniu 1945 r. spowodowały powódź. Amur wystąpił z brzegów. Miejsca wyznaczone do koncentracji wojsk

---

80/ Klęska Armii Kwantuńskiej, op.cit. s. 216-217.
81/ Historia Wielkiej Wojny Narodowej, op.cit. s. 657.

znalazły się pod wodą. Bagniste brzegi rzeki utrudniały podejście do nich i organiczały wybór odcinka dla przepraw. Główną rolę w tej dziedzinie odegrały okręty Amurskiej Flotylli wojennej kontradm. Antonowa, które przewiozły znaczną ilość wojsk i sprzętu oraz ogniem artylerii i broni maszynowej obezwładniały punkty oporu nieprzyjaciela. 9 sierpnia oddziały floty zdobyły kilka wysp i uchwyciły przyczółek na płn od miasta Tongjang. Także 5 korpus sforsował Ussuri i opanował osadę Tungan /Tuanęczon/.

W nocy na 10 sierpnia flotylla przeprawiła w dolinę rzeki Sungari ponad 4.000 ludzi z 361 dywizji piechoty wraz z artylerią i samochodami. Wojska te wsparte przez 253 dywizję lotnictwa szturmowego opanowały miasto Tungciang. Zaciekłe walki rozgorzały o umocnione miasto Fukting, bronione przez trzy japońskie bataliony ze 144 dywizji piechoty. 361 dywizja piechoty wraz z 171 brygadą pancerną zdobyły je dopiero 14 sierpnia [82/]. 15 armia miała otwartą drogę do ataku na Ciamusy, największe miasto leżące przed Harbinem. W nocy z 9 na 10 sierpnia okręty flotylli amurskiej przeprawiły wojska 2 armii gen. lt. M. Tieriachina, które uchwyciły przyczółek na przeciwległym brzegu Amuru, na płd od Błagowieszczańska, Konstatinowki i Pojarkowa. 11 sierpnia armia ta posuwała się już w kierunku Cycyhar.

Sytuacja na głównych kierunkach strategicznych w Mandżurii dawała możność rozpoczęcia operacji sachalińskiej. Zadanie wyzwolenia Sachalinu powierzono wojskom z Frontu Dalekowschodniego, które od rana 11 sierpnia przystąpiły do jej wykonywania. W dniu tym 79 dywizja piechoty 16 armii przeszła do natarcia w kierunku Haramitoga /Koton/, Najoro /Poronajsk/. 13 sierpnia oddziały dywizji opanowały centrum umocnionego rejonu - miasto Koton. Stworzone zostały warunki do uderzenia na południe. W ciągu pierwszych 6 dni wojny wojska radzieckie przełamały linię umocnionych rejonów, rozbiły zasadnicze siły wojsk japońskich i przybliżyły się do linii Harbin, Czangczun, Mukden. Natarcie

---

82/ Tamże s. 659-660.

wojsk radzieckich było tak oszałamiające, że cesarz polecił ministrowi strażnikowi pieczęci Koiti Kido niezwłocznie opracować plan zakończenia wojny. 14 sierpnia Japonia podjęła decyzję o kapitulacji. Tego samego dnia rząd japoński powiadomił rządy Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Chin o podjęciu przez Japonię warunków układu poczdamskiego. Wieczorem wojska Armii Kwantuńskiej otrzymały telegraficznie rozkaz następującej treści: "Natychmiast spalić sztandary, portrety cesarza, cesarskie rozkazy i ważne tajne dokumenty".

Cały kraj ogarnęła fala samobójstw wyższych dowódców wojskowych i urzędników państwowych odpowiedzialnych za rozpętanie wojny i klęskę Japonii. Jeszcze 11 sierpnia próbował popełnić samobójstwo były premier Japonii gen. Tojo. 15 sierpnia uczynił to minister wojny Koretika Anami, były premier książe Funimaru Konoye, członek Najwyższej Rady Wojennej gen. lt. Iosiowa Sinodzuka, attache wojskowy w Szwajcarii Okamoto, ministrowie gabinetu Suzuki - Konzumi i Hashida, generałowie Teizu Hashimoto, Hamada Hitoshi i komendant obozu dla jeńców wojennych płk Suja [83/].

Do połowy sierpnia wojska radzieckie włamały się w głąb Mandżurii od 100 do 500 km. Natarcie przebiegało w bardzo trudnych warunkach. Tyły nie nadążały za walczącymi wojskami. Występowały przerwy w zaopatrzeniu wojsk. Dostarczenie materiałów pędnych stało się poważnym problemem. Szczególnie było to widoczne w 6 armii pancernej, w której 9 korpus zmechanizowany gw. i 5 korpus pancerny gw. musiały przejść do działań zaczepnych zbiorczymi oddziałami, dla których zabrano paliwo ze wszystkich pozostałych pojazdów korpusu. W ten sposób 46 brygada pancerna gw. prowadziła natarcie przy pomocy 18 czołgów, a 30 brygada zmechanizowana - 7 czołgów i dwóch kompanii piechoty. Od miasta Tunlac obie jednostki posuwały się na płd wsch po torze kolejowym, gdyż wszelkie drogi zniszczone zostały ulewnymi deszczami. Na przestrzeni 120 km czołgi jechały

---

83/ Klęska Armii Kwantuńskiej, op.cit. s. 314.

z szybkością 4-5 km/godz., a samochody 5-6 km/godz. Wchodzący w skład armii batalion transportowy nie mógł podołać w dostawie paliwa na tak wielkie odległości. Na skutek tego dla dowozu materiałów pędnych obok samochodów wykorzystano także dwie dywizje lotnictwa transportowego. W dniach 12 i 13 sierpnia samoloty wypełniły zadania zaopatrzenia oddziałów pancernych w amunicję, paliwo i wodę [84/].

Po wyjściu na Nizinę Mandżurską wojska Frontu Zabajkalskiego połączyły się na prawym skrzydle z oddziałami 8 Chińskiej Armii Ludowo Wyzwoleńczej gen. Czu Teh. W tym czasie 1 i 5 armia 1 Frontu Dalekowschodniego toczyły zaciekłe walki w rejonie Mutanciangu. W nocy z 15 na 16 sierpnia jednostki 26 korpusu wzmocnione 257 brygadą pancerną sforsowały rzekę i następnego dnia rano od płn zach i wsch uderzyły na Mutanciang. Japończycy obawiając się okrążenia wycofali się z miasta. 5 armia ruszyła wtedy na płd zach w kierunku na Kirin, dla wsparcia 25 armii, której część sił nacierało na płd w stronę Korei. Wojska te w dniu 16 sierpnia opanowały Wancin, a w następnym Tumeń i wzdłuż wsch wybrzeża płw Koreańskiego zbliżały się do portu Czhongdzin. Miasto to otoczone 180 bunkrami, bronione było przez 4.000 żołnierzy japońskich. W wyniku desantu 13 brygady piechoty morskiej gen. mjr W. Truszyna Czhongdzin zdobyty został w godzinach popołudniowych 16 sierpnia. 17 sierpnia oddziały 361 i 388 dywizji piechoty 2 Frontu Dalekowschodniego atakowały miasto Ciamusy nad rzeką Sungari, bronione przez 134 dywizję gen. lt. Idzeki Mitsuru. Wycofujący się Japończycy podpalili zabudowania i wysadzili w powietrze większe budynki.

17 sierpnia dowództwo Armii Kwantuńskiej nie mogąc zorganizować długotrwałego oporu zwróciło się do wojsk radzieckich z prośbą o zaprzestanie działań wojennych. Jednakże ani słowem nie wspomniano o gotowości do złożenia broni i oddania się do niewoli. Próby uniknięcia bezwarunkowej kapitulacji okazały się daremne. Opublikowane 17 sierp-

84/ Tamże s. 204; Historia Wielkiej Wojny Narodowej Zw. Radz. vol. V. s. 664-665.

nia oświadczenie marsz. Wasilewskiego głosiło: "Proponuję Dowódcy Wojsk Armii Kwantuńskiej zaprzestanie o godz. 12.00 20 sierpnia wszelkich działań wojennych przeciwko wojskom radzieckim na całym froncie, złożyć broń i oddać się do niewoli. Skoro tylko wojska japońskie zaczną składać broń, wojska radzieckie zaprzestaną działań wojennych". 17 sierpnia o godz. 17.00 odebrano radiogram ze sztabu armii Kwantuńskiej donoszący, że wojskom wydano rozkaz kapitulacji i zaprzestania działań wojennych. Radiogram podawał zarazem rozkaz dowódcy Armii Kwantuńskiej: "Wszystkie walczące oddziały Armii Kwantuńskiej niezwłocznie zaprzestaną działań wojennych i złożą broń".

Większość wojsk kontynuowała opór, a tylko na niektórych odcinkach wojska nieprzyjaciela zaczęły poddawać się do niewoli. W związku z tym dowództwo radzieckie wydało frontom następujący rozkaz: "Zaprzestać działań na tych odcinkach, gdzie wojska japońskie składają broń i oddają się do niewoli". Aby przyspieszyć rozbicie broniących się oddziałów polecono zwiększyć tempo natarcia oraz w największych miastach Mandżurii wysadzić desanty powietrzne. O godz. 10.00 18 sierpnia dowództwo japońskie przekazało swym wojskom rozkaz kapitulacji i oddania się do niewoli oddziałom radzieckim [85]. 18 sierpnia w Harbinie lądowało 225 spadochroniarzy, a następnego dnia po tyleż samo w Kirin, Mukdenie i Czangczunin, w celu przyjęcia kapitulacji miejscowych garnizonów.

19 sierpnia z Harbinu dostawiony został do dowództwa 1 Frontu Dalekowschodniego szef sztabu Armii Kwantuńskiej gen. lt. Hikosaburo Hata. W czasie rozmowy, marsz. Wasilewski uprzedził gen. Hata, że wojska japońskie muszą poddać się w sposób zorganizowany wraz ze swymi oficerami. Hata wyraził zgodę na te żądania. Marsz Wasilewski wręczył mu ultimatum do dowódcy Armii Kwantuńskiej - gen. Otozo Yamada. Dowództwo radzieckie żądało w tym dokumencie "Niezwłocznie zaprzestać [illegible]zędzie działań bojowych, a tam gdzie szybkie podanie do wiadomości wojsk rozkazu o natychmiastowym za-

85/ Tamże s. 668.

przestaniu działań bojowych okaże się niemożliwe, zaprzestać działań bojowych najpóźniej o godz. 12.00 20 sierpnia".

19 sierpnia 36 armia Frontu Zabajkalskiego zajęła miasto Cycyhar. Do niewoli poddało się 6.000 żołnierzy japońskich. Następnego dnia 6 armia pancerna wkroczyła do Mukdenu, a 25 armia z 1 Frontu Dalekowschodniego do Kiryn[illegible], po czym ta ostatnia zawróciła na południe w celu wyzwolenia Korei. 22 sierpnia przy pomocy desantów powietrznych opanowano Port Artur i Dairen na płw Laoduńskim. W 2 dni później przybyły tam oddziały 6 armii pancernej i główne siły 39 armii. Część wojsk 29 armii w okolicy miasta Antung wyszła na granicę Korei. 24 sierpnia grupy powietrzno-desantowe 1 Frontu Dalekowschodniego zajęły Phenian. W następnym dniu oddziały 25 armii wkroczyły do Wonsanu, gdzie połączyły się z desantem morskim floty Oceanu Spokojnego. Do początku września wojska 25 i 39 armii wyzwoliły całą płn część Korei, aż do 38 równoleżnika. W międzyczasie 25 sierpnia 56 korpus piechoty gen. mjr A. Diakonowa wsparty przez 255 mieszaną dywizję lotniczą i Północną Flotyllę Oceanu Spokojnego oczyścił z wojsk japońskich płd część wyspy Sachalin. W okresie od 18 sierpnia do 1 września 101 dywizja piechoty gen. mjr. P. Djakowa przy pomocy okrętów wojennych Kamczackiego Rejonu Obronnego i 128 mieszanej dywizji lotniczej wyzwoliła wyspy Kurylskie, biorąc do niewoli 63.840 żołnierzy japońskich.

W ciągu 15 dni trwania operacji mandżurskiej Japończycy stracili 700.000 żołnierzy, w tym 83.737 zabitych i 594.000 wziętych do niewoli. Wojska radzieckie zdobyły 1.565 dział, 2.139 moździerzy, 600 czołgów, 861 samolotów, 11.988 karabinów maszynowych, 2.129 samochodów, 310 karabinów i 17.497 koni oraz wszystkie okręty flotylli sungaryjskiej. Straty radzieckie wynosiły 8.219 zabitych i 22.264 rannych.[86]

86/ Historia Wiekkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego op.cit. vol V s. 673. Hayashi Saburo op.cit. 167; Sowietskaja Istoriczeskaja Encikłopedija vol. 9 s. 62; Giuglaris Marcel; Le Japon perd la guerre du Pacifique. De Pearl Harbour a Hiroshime. Paris 1958 s. 391-394.

Armia Kwantuńska stanowiąca doborowy trzon japońskich wojsk lądowych rozlokowanych przez 14 lat na terenie Mandżurii, w celu wykonania w odpowiedniej chwili błyskawicznego uderzenia na ZSRR, rozgromiona została w ciągu kilkunastu dni. Plany japońskie nie zostały zrealizowane. Takiej klęski wojska japońskie nie poniosły w żadnej z poprzednich operacji II wojny światowej. Było to po mistrzowsku zrealizowane uderzenie w skrzydła i tyły zgrupowania kwantuńskiego, w wyniku którego Japonia w krótkim czasie utraciła zasoby przemysłowe i surowcowe Mandżurii, Korei i Sachalinu południowego, odgrywające ważną rolę w jej gospodarce wojennej. Powyższe czynniki przyczyniły się do przyspieszenia klęski Japonii i bezwarunkowej kapitulacji.

Kapitulacja Japonii. Koniec II wojny światowej na Pacyfiku

Druzgocące ciosy zadane Armii Kwantuńskiej przez wojska radzieckie, jak również rozbicie japońskiej floty morskiej i powietrznej na Pacyfiku, zmieniły sytuację wojskowo-polityczną na Dalekim Wschodzie i postawiły Japonię w obliczu klęski i przegranej wojny. W tej nader poważnej chwili, na wspólnym posiedzeniu Najwyższej Rady Wojennej i Rządu, w obecności cesarza powzięto w dniu 15 sierpnia decyzję o bezwarunkowej kapitulacji Japonii.

Gdy stało się wiadome, że Japonia jest gotowa skapitulować, wyłoniła się kwestia mianowania Naczelnego Dowódcy mocarstw sojuszniczych na Dalekim Wschodzie. On właśnie miał przyjąć ogólną kapitulację japońskich sił zbrojnych. Rząd St.Zj. zaproponował na to stanowisko gen. armii Douglas Mac Arthura. Rząd radziecki zgodził się na tę propozycję i mianował gen. lt. Kuźmę N. Dieriewianko przedstawicielem ZSRR przy Naczelnym Dowódcy armii sojuszniczych [87].

87/ Korespondencja Przewodniczącego Rady Ministrów ZSRR z Prezydentem Stanów Zjednoczonych i Premierem Wielkiej Brytanii w okresie Wielkiej Wojny Narodowej 1941-1945, tom II, Warszawa 1960, s. 255-256; Historia Wielkiej Wojny Narodowej Zw. Radz., op.cit., vol V. s. 67-9.

14 sierpnia 1945 r. Amerykanie opracowali projekt tzw. Ogólnego Rozkazu nr 1, który ustalał rejony przyjęcia kapitulacji wojsk japońskich przez każde z mocarstw sojuszniczych - Zw. Radz., St. Zj., Chiny i Wlk. Brytanię. Rozkaz przewidywał w szczególności, że wyżsi dowódcy japońscy i wszystkie siły lądowe, morskie, powietrzne i pomocnicze znajdujące się w granicach Mandżurii, w Korei na płnc od 38 stopnia szerokości północnej i na Sachalinie poddadzą się Naczelnemu Dowódcy radzieckich sił zbrojnych na Dalekim Wschodzie [88]. Kapitulację wojsk japońskich na Korei na południe od 38 równoleżnika przyjąć mieli Amerykanie. Na terenie Japonii, St. Zjed. zmierzały do sprawowania jednostronnej kontroli. Wynikało to wyraźnie z przemówienia prez. Trumana na konferencji prasowej w Waszyngtonie w dniu 16 sierpnia 1945 r. Oświadczył on, że Japonia nie zostanie tak jak Niemcy podzielona na strefy okupacyjne i że całe terytorium japońskie będzie kontrolowane przez dowództwo amerykańskie [89].

Wszystkie prace przygotowawcze do oficjalnego podpisania aktu kapitulacji prowadził sztab gen. Mac Arthura w Manili. 19 sierpnia przybyła tam 16-osobowa delegacja przedstawicieli rządu i Kwatery Głównej na czele z gen. lt. Terashiro Kawabe, aby otrzymać niezbędne wskazówki związane z mającym nastąpić podpisaniem aktu kapitulacji [90]. Przedstawicielom japońskim doręczono w Manili uzgodniony przez mocarstwa sojusznicze tekst aktu kapitulacji.

26 sierpnia gen. Mac Arthur zawiadomił Kwaterę Główną, że związki floty amerykańskiej zaczęły posuwać się ku zatoce Tokijskiej. W skład armady zbliżającej się do brzegów Japonii wchodziły 383 okręty. Towarzyszyło im 1.300 samolotów bazujących na lotniskowcach. W dniach 28 i 29 sierpnia oddział

88/ Korespondencja, tom III, s. 257.

89/ Historia Wielkiej Wojny Narodowej, op.cit. vol V s. 680-681; New York Herald Tribune. 17 sierpnia 1945 r.; Korespondencja op.cit., vol II s. 263.

90/ Willoughby Charles A. Chamberlain John:, Mac Arthur 1941-1951 New York 1954 s. 293.

wydzielony wojsk Stanów Zjednoczonych wylądował na lotnisku Atsugi w pobliżu Tokio. Gen. Mac Arthur, który przybył tego samego dnia wraz z oddziałami 11 dywizji powietrzno-desantowej nakazał obsadzić tokijską radiostację i utworzył swe biuro informacyjne 91/.

Po raz pierwszy w dziejach Japonii obce wojska zjawiły się na jej terytorium. Japonia nigdy jeszcze nie była zmuszona do kapitulacji. 2 września 1945 r. w Zatoce Tokijskiej na pokładzie amerykańskiego pancernika Missouri odbyła się ceremonia podpisania aktu kapitulacji. Zgodnie z postanowieniami tego aktu Japonia przyjmowała warunki Deklaracji poczdamskiej z 26 lipca 1945 r. i ogłaszała bezwarunkową kapitulację wszystkich sił zbrojnych zarówno własnych, jak i znajdujących się pod jej kontrolą. Wszystkim wojskom japońskim i ludności kraju rozkazano niezwłocznie zaprzestać działań wojennych, zachować w stanie nieuszkodzonym statki, samoloty oraz mienie wojskowe i cywilne. Oficjalni przedstawiciele władz cywilnych, wojskowych i morskich zobowiązani byli wykonywać polecenia Naczelnego Dowódcy mocarstw sojuszniczych. Japońskiemu rządowi i Sztabowi Generalnemu akt nakazywał niezwłoczne zwolnienie wszystkich sojuszniczych jeńców wojennych i internowanych osób cywilnych. Władza cesarza i rządu podporządkowana została Naczelnemu Dowódcy mocarstw sojuszniczych, który miał podjąć niezbędne kroki w celu wykonania warunków kapitulacji 92/.

2 września na pokład pancernika Missouri przybył gen. Mac Arthur, a wraz z nim delegacja państw sojuszniczych oraz zaproszeni goście - przedstawiciele dowództw Chin, Wielkiej Brytanii, ZSRR, Australii, Kanady, Francji, Holandii, Nowej Zelandii oraz wielu dziennikarzy. Po zakończeniu przygotowania do ceremonii przywieziono kutrem 11-osobową delegację japońską. W zupełnej ciszy do stołu podchodzi min. spr. zagr. Mamoru Shigemitsu oraz szef sztabu generalnego

---

91/ Tamże s. 294-295; Historia Wielkiej Wojny Narodowej, op.cit. vol. V. s. 682.

92/ Wnieszniaja politika, op.cit. vol. III s. 480-481; Historia Wielkiej Wojny Narodowej op.cit. vol. V. s. 682-683.

wojsk lądowych gen. Yoshijiro Umezu z towarzyszącymi im dyplomatami i wojskowymi. 5 minut wśród zupełnej ciszy delegacja japońska stoi przed obliczem wszystkich zgromadzonych na okręcie przedstawicieli państw sojuszniczych. Następnie z kabiny wychodzą Mac Arthur i admirałowie Nimitz i Halsey. Uroczystą ciszę przerywa Mac Arthur, który wygłasza przemówienie, oświadczając m. in.: "Zebraliśmy się tutaj, przedstawiciele głównych stron walczących, ażeby podpisać uroczyste porozumienie o przywróceniu pokoju. Problemy wynikające z przeciwstawnych ideałów oraz ideologii zostały rozstrzygnięte na polach bitewnych całego świata i dlatego nie są obecnie obiektem rokowań i dyskusji 93/.

Po zakończeniu przemowienia Mac Arthur wskazał gestem delegatom japońskim, aby zbliżyli się do stołu. Shigemitsu złożył podpis dwukrotnie. Raz na dokumencie kapitulacji zredagowanym w języku angielskim, drugi raz w języku japońskim. Gen. Umezu podpisał w imieniu armii japońskiej. Fakt, że pod aktem kapitulacji złożyli podpisy przedstawiciele zarówno japońskiej dyplomacji jak i wojskowych, miał symboliczną wymowę. Jako rzecznicy japońskiego imperializmu, ponosili oni odpowiedzialność przed narodami wszystkich krajów za rozpętanie wspólnie z hitlerowskimi Niemcami II wojny światowej.

Po podpisaniu aktu przez Japończyków, złożyli pod nim podpisy przedstawiciele mocarstw sojuszniczych. W imieniu Narodów Zjednoczonych - Naczelny Dowódca gen. Mac Arthur; w imieniu Stanów Zjednoczonych adm. Chester Nimitz; w imieniu Chin - gen. Hsu Yung Chang; w imieniu Wielkiej Brytanii - adm. Bruce Fraser; w imieniu Związku Radzieckiego - gen. lt. Kuźma N. Diereiewienko, któremu towarzyszyli gen. mjr lotnictwa N. Woronow i kontradm. Stecenko; w imieniu Australii gen. Thomas Blamey; Kanady płk L. Moore - Cosgrave; Francji - gen. Jacques P. Le Clerc; Holandii - adm. C.L.L. Helfrich;

93/ Klęska Armii Kwantuńskiej, op.cit. s. 359; Willoughby Ch. A., Chamberlain J. op.cit., s. 295-296.

Nowej Zelandii - wicemarsz. lotnictwa Leonard Isitt [94].

Podpisywanie aktu zostało zakończone. Delegacje wraz z Mac Arthurem udały się do salonu adm. Nimitza. Przedstawiciele Japonii stali jeszcze jakiś czas na uboczu. Następnie ministrowi Shigemitsu doręczono czarną teczkę z egzemplarzem podpisanego aktu. Po czym delegacja japońska zeszła do oczekującego ją kutra. Wraz z podpisaniem aktu kapitulacji wojska japońskie zaprzestały dalszego oporu. Do Tokio i Yokohamy ruszyły natychmiast setki okrętów desantowych z wojskami 6 i 8 armii Stanów Zjednoczonych mającymi okupować Japonię [95].

2 września zakończyła się kapitulacja wojsk japońskich działających przeciwko Armii Radzieckiej. W dniu tym poddały się resztki wojsk japońskich na Filipinach. 5 września wojska brytyjskie wylądowały w Singapurze. 9 września w Nankinie podpisali kapitulację naczelny dowódca wojsk japońskich w Chinach gen. Toidżi Okamura i dowódca wojsk lądowych rządu Kuomintangowskiego gen. Che In-cin. Akt ten nosił tylko formalny charakter, bowiem nie rozbrojono 225.000 żołnierzy japońskich, lecz do końca 1945 r. wykorzystano ich do działań wojennych przeciwko chińskim wojskom ludowowyzwoleńczym w prowincjach Honan, Hopei, Szansi i Szantung. 12 września akt kapitulacji podpisano w Azji Płd Wsch. 14 września na Malajach, 15 września na Nowej Gwinei i w Płn Borneo. 16 września wojska brytyjskie wkroczyły do Hongkongu [96].

Według opublikowanych materiałów japońskich straty ich wojsk poniesione w toku wojny na Pacyfiku, w Płd Wsch Azji i w Chinach, w okresie od 7 grudnia 1941 r. do 2 września 1945 r. wynosiły 1.635.676 żołnierzy, w tym 1.140.429 zabitych, 295.247 rannych i 240.000 zaginionych [97].

94/ Tamże s. 297.
95/ Klęska Armii Kwantuńskiej, op.cit. s. 360.
96/ Historia Wielkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego, op.cit. vol.V s. 682-685; New York Harald Tribune z 14 i 29 listopada 1945r., Life z 17 grudnia 1945 r.
97/ Hayashi Saburo, op.cit., s. 173.

Lotnictwo i marynarka wojenna straciły: 60.000 samolotów, 10 pancerników, 16 lotniskowców, 37 krążowników i 137 niszczycieli [98]. Straty ludności cywilnej spowodowane bombardowaniami strategicznymi i bronią atomową ocenia się na 1.173.260 osób, to jest tyle co 2/3 strat poniesionych na froncie. Od bomb klasycznych zginęło 260.000 ludzi, dalszych 410.000 odniosło rany [99], od atomowych zaś poległo 113.150 osób, 97.422 zostały ranne, 13.983 osoby zaginęły, a 235.656 uległo poparzeniom [100].

Po kapitulacji sił zbrojnych Japonii, amerykańskie koła gospodarcze przystąpiły w Azji i na obszarze Pacyfiku do szybkiego opanowania miejsc pokonanych zaborców. Nastąpiły dalsze zmiany w posiadłościach kolonialnych. Japońskie terytoria powiernicze na wyspach Karolińskich, Mariańskich i Marshalla, decyzją ONZ przejęły teraz Stany Zjednoczone. Wyspa Taiwan powróciła do Chin. Kuryle i płd część Sachalinu do Związku Radzieckiego. Oprócz wysp macierzystych Japonii pozostawiono drobne wysepki: Bonin, Marcus i Volcano. Związek Radziecki dysponując wyspami Kurylskimi posiada w swych rękach wrota do morza Ochockiego. Bazie Pietropawłowsk na Kamczatce nie zagraża już swą obecnością wroga japońska baza morska i lotnicza na pobliskiej wyspie Paramushir.

Dla Stanów Zjednoczonych dużą wartość strategiczną ma Okinawa, leżąca w odległości 2.276 km na płn zach od Guam. Na wyspie tej będącej częścią składową Japonii Amerykanie wykupili od miejscowej ludności lub wydzierżawili olbrzymie połacie ziemi, na której zainstalowano liczne bazy lotnicze. Z Okinawy lotnictwo i flota Stanów Zjednoczonych mogą łatwo udzielić pomocy sojuszniczym państwom takim, jak Korea Płd, Japonia, Filipiny czy Taiwan. Bowiem wyspa ta leży w odległości 1.574 km od

---

98/ Maszlanka B. op.cit. 553.
99/ The West Point Atlas, op.cit. vol. II s. 166.
100/ Woroncow W.B., op.cit. s. 87.

centrum każdego z tych krajów oraz 926 km od wsch wybrzeży Chin.

Amerykańskie bazy na wyspie Guam wrażliwe były w czasie rozpoczęcia wojny na Pacyfiku na ataki japońskie z Saipan, Tinian i wysp Marshalla. Obecnie po objęciu przez Stany Zjednoczone powiernictwa nad archipelagiem Marianów, Karolinów i Marshalla wyspa ta nie jest już więcej oskrzydlona. Ponadto stała się główną bazą floty morskiej i ważnym centrum lotnictwa strategicznego Pacyfiku [101/].
Z Guam właśnie bombowce B-52 dokonują zmasowanych nalotów na Płd Wietnam i Laos.

Niektóre wyspy Mikronezji, takie jak Bikini i Eniwetok w arch. Marshalla stały się poligonami broni rakietowej i nuklearnej. Stany Zjednoczone zastrzegły sobie prawo fortyfikowania terytoriów powierniczych - w razie zaistnienia potrzeby. Wyspy Karoliny i Marshalla stanowią obszary zamknięte i nie podlegają inspekcji ze strony przedstawicieli innych krajów. Od stycznia 1953 r. podobnie uczyniono z Marianami. Bowiem zarząd nad tym archipelagiem objęło dowództwo marynarki wojennej [102/].
W sumie więc Wyspy Pacyfiku znajdujące się pod kontrolą Stanów Zjednoczonych objęte zostały planowaniem strategicznym w interesie konfliktów lokalnych, poprzednie w Korei, a obecnie w Laosie i w Wietnamie.

Wykonano w 100 egz.
Egz.Nr 1-100 Bibl.Jawna
Wyk. ppłk Wolny
Druk W.H. E.G. dn.5.09.70 r.
Nr ks. 1064/2282/WW
Druk ASG -0-XV-4707

101/ Wiens H.J. op.cit. s. 55-57.
102/ Tamże s. 103, 105.

BIBLIOTEKA NAUKOWA AON
im. gen. Antoniego K. Świerczewskiego
Nr inw. 59654
II
BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII
Akademii Obrony Narodowej